

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

kwiecień – czerwiec 2017 r.

Spis treści

Część 1	3
I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków.....	3
II. Wystąpienia o charakterze generalnym.....	32
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi.....	122
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego	138
V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji.....	145
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych	165
VII. Wystąpienia legislacyjne	174
VIII. Opinie i stanowiska	182
IX. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	184
Część 2	203
Wybór spraw indywidualnych	203

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne za II kwartał 2017 r.

Tabela 1. Wpływ do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.

	II kwartał 2017
Wpływ ogółem	12 835
Sprawy nowe	5 498
Liczba odpowiedzi na sprawy podjęte przez RPO	3 172

W II kwartale 2017 r. w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich przyjęto 1 172 interesantów oraz przeprowadzono 8 419 rozmów telefonicznych, udzielając wyjaśnień i porad. Ponadto zarejestrowano 14 989 apeli, listów otwartych, protestów bez oznaczenia wnioskodawcy.

Tabela 2. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:

	II kwartał 2017	2017
wystąpień problemowych	75	159
wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z przepisami wyższego rzędu	1	4
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	1	3
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytań prawnych	1	2
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu w sprawie wniosku	-	3
pytań prawnych do Sądu Najwyższego	-	3
przystąpienie do postępowania przed SN w sprawie pytania prawnego	6	9

kasacji w sprawach karnych	14	34
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	1	3
skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia – prawo cywilne	1	1
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	2	6
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	7	11
żądanie wszczęcia postępowania cywilnego	1	1
przystąpił do postępowania sądowego	11	22
Razem	121	261

Tabela 3. Sprawy rozpatrzone.

	Sposób rozpatrzenia sprawy		Liczba	%
1	2		3	4
Podjęto do prowadzenia	1	Razem (2+3)	1 921	27,5
	2	podjęto do prowadzenia	1 779	25,5
	3	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	142	2,0
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4	Razem (5)	4 019	57,6
	5	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4 019	57,6
Inne	6	Razem (7+9)	1 039	14,9
	7	przekazano wnioski wg. właściwości	216	3,1
	8	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	424	6,1
	9	nie podjęto	399	5,7
Razem			6 979	100

Sposób rozpatrzenia spraw

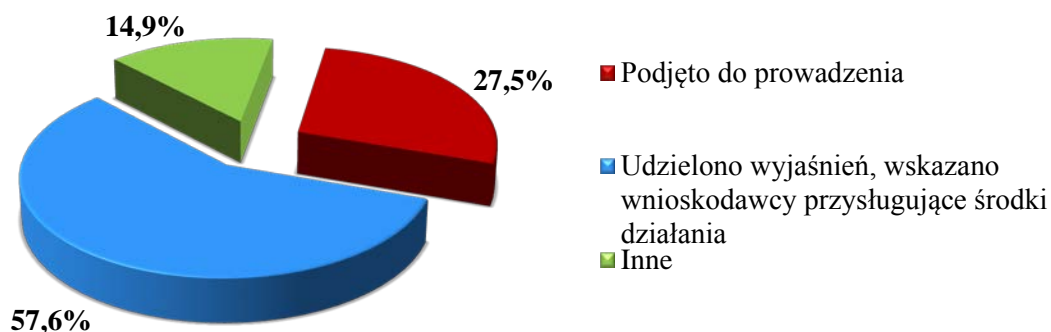

Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania		Liczba	%
1	2		3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1	Razem (2+3)	370	21,1
	2	Zasadność zarzutów wnioskodawcy	244	13,8
	3	Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	126	7,3
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4	Razem (5+6)	186	10,8
	5	Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	122	7,0
	6	Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	64	3,8
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę i RPO	7	Razem (8+9+10)	1 182	68,1
	8	Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	1 060	61,0
	9	Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	115	6,7
	10	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	7	0,4
Razem			1 738	100

Zakończenie spraw podjętych

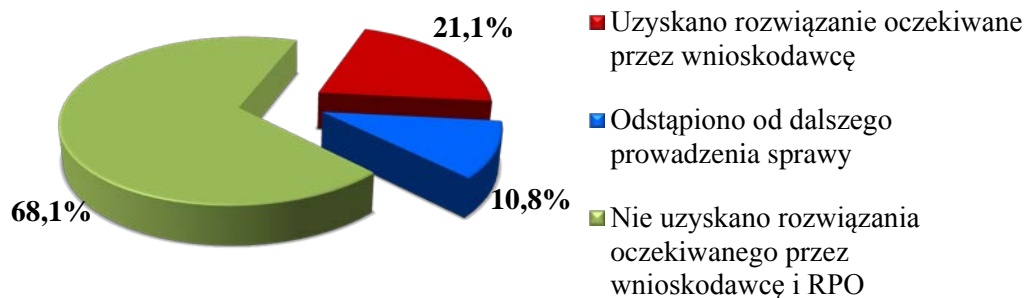
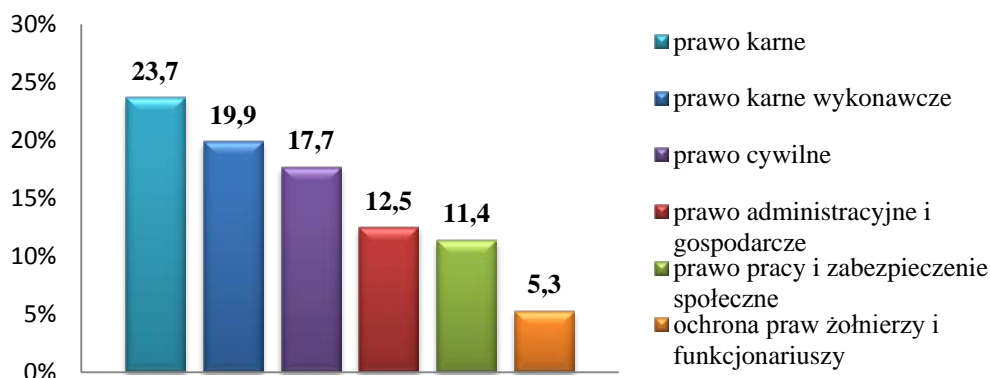

Tabela 5. Przedmiot nowych spraw (wniosków) skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych).

		Liczba	%
1	prawo karne	1 299	23,7
2	prawo karne wykonawcze	1 096	19,9
3	prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	629	11,4
4	prawo cywilne	973	17,7
5	prawo administracyjne i gospodarcze	685	12,5
6	prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	268	4,9
7	równe traktowanie i ochrona praw osób z niepełnosprawnością	194	3,5
8	Krajowy Mechanizm Prewencji	18	0,3
9	ochrona praw żołnierzy i funkcjonariuszy	293	5,3
10	inne	43	0,8
11	Razem	5 498	100

Wiodące problematyki spraw nowych

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich działają trzy Biura Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich: we Wrocławiu (dla województw dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego), w Gdańsku (dla województw pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko – mazurskiego) i w Katowicach (dla województw śląskiego, małopolskiego i świętokrzyskiego), kierowane przez Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

W II kwartale 2017 r. z ogólnej liczby 1 172 interesantów w Biurach Pełnomocników Terenowych przyjęto 567 interesantów. Przeprowadzono 1 616 rozmów telefonicznych udzielając wyjaśnień i porad.

Tabela 6. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych.

Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	%
podjęto do prowadzenia	213	35,1
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	278	45,6
przekazano wnioski wg. właściwości	9	1,5
zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	37	6,1
nie podjęto	71	11,7
Razem	608	100

Sposób rozpatrzenia spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych

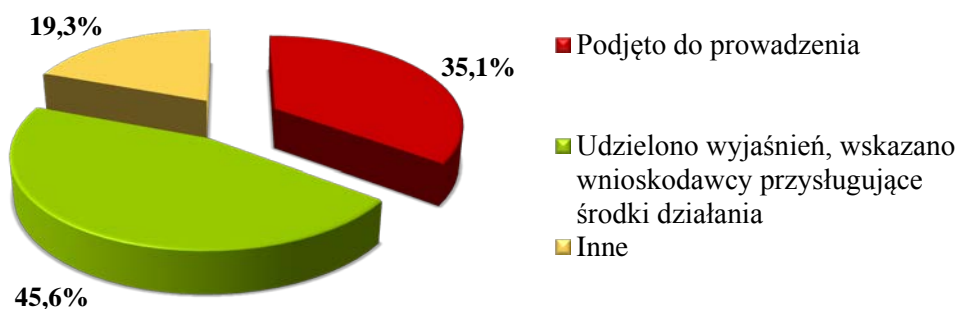

Tabela 7. Wiodące problematyki spraw nowych w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO.

Przedmiot sprawy	Liczba	%
prawo cywilne	187	32,6
prawo karne	109	18,9
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	87	15,1
prawo karne wykonawcze	86	14,9
prawo administracyjne i gospodarcze	72	12,5

Problematyki wiodące w Zespołach Terenowych

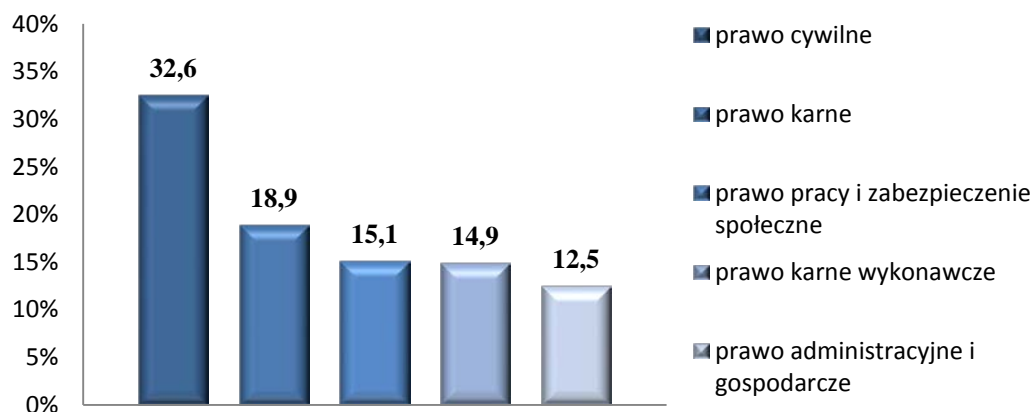

Tabela 8. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępców RPO oraz pracowników Biura RPO w II kwartale 2017 r.

1.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w dniu otwartym nt. „Otwarcia na Konstytucję” zorganizowanym z okazji 20. rocznicy uchwalenia Konstytucji RP z 1997 r. Biuro RPO. Warszawa.	02.04.2017 r.
2.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w spotkaniu z osadzonymi w Zakładzie Karnym w Czarnem poświęconym prawom i obowiązkom skazanych w kontekście Konstytucji. Czarne.	02.04.2017 r.
3.	Placówka Całodobowej Opieki – Dom Spokojnej Starości „Filiżanka” w Gnojniku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	03.04.2017 r.
4.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Mszanie Dolnej – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	04–05.04.2017 r.
5.	Spotkanie z lokalnymi dziennikarzami oraz obywatelem Indii – studentem pobitym w Poznaniu. Andrzej Stefański Główny Koordynator ds. Projektów Regionalnych. Poznań.	05.04.2017 r.
6.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z mieszkańcami Gdańska zorganizowane przez Klub Myśli Obywatelskiej im. Tadeusza Mazowieckiego. Gdańsk.	06.04.2017 r.
7.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w VI spotkaniu w ramach Klubu Debat o Społeczeństwie obywatelskim zorganizowanym przez Fundację Konrada Adenauera. Warszawa.	06.04.2017 r.
8.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza z wiceprezydentem Zawiercia i Młodzieżową Radą Miasta. Biuro RPO. Warszawa.	07.04.2017 r.
9.	Wizytacja w Ośrodku Strzeżonym dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej w reakcji na informację o podjętej przez cudzoziemców akcji protestacyjnej oraz użyciu przez funkcjonariuszy Straży Granicznej środków przymusu bezpośredniego. Marcin Sośniak Naczelnik Wydziału, Joanna Subko Starszy radca. Biała Podlaska.	07.04.2017 r.
10.	Badanie stanu przestrzegania praw osadzonych. Michał Kleszcz Główny Specjalista oraz Bartłomiej Pawłowski Referent prawny. Tarnów	10.04.2017 r.
11.	Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Kaśminie k. Siennicy – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	10–11.04.2017 r.
12.	Spotkanie informacyjne w sprawie kredytów frankowych we Wrocławiu w ramach wspólnej akcji informacyjnej Rzecznika Finansowego, ekspertów RPO oraz delegatury wrocławskiej Urzędu	11.04.2017 r.

	Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Wrocław.	
13.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara oraz Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek z Pełnomocnikiem Rządu do spraw Społeczeństwa Obywatelskiego i Równego Traktowania KPRM. Warszawa.	11.04.2017 r.
14.	Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Makowie Mazowieckim – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	12.04.2017 r.
15.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Słupsk przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	13.04.2017 r.
16.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z młodzieżą z Zespołu Szkół nr 6 im. Króla Jana III Sobieskiego w Jastrzębiu-Zdroju. Biuro RPO. Warszawa.	20.04.2017 r.
17.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara oraz Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek z przedstawicielami Polskiego Towarzystwa Prawa Antydyskryminacyjnego (ogólnopolskiej organizacji zrzeszającej prawników i prawniczki, specjalizujących się w przeciwdziałaniu dyskryminacji). Anna Błaszczak-Banasiak Dyrektorka Zespołu. Biuro RPO. Warszawa.	21.04.2017 r.
18.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	21.04.2017 r.
19.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara oraz Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek z Okręgową Izbą Pielęgniarek i Położnych z Gorlic. Biuro RPO. Warszawa.	24.04.2017 r.
20.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w kontroli Zakładu Poprawczego w Świeciu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24–25.04.2017 r.
21.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Szczecin przez pracowników Biura RPO w Warszawie oraz pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	24–25.04.2017 r.
22.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z uczniami kaliskich szkół średnich, mieszkańcami Kalisza oraz przedstawicielami innowacyjnego Ośrodka Diagnozy i Terapii Autyzmu „Nowa Nadzieja” w Kaliszu w ramach <u>spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu, Joanna Troszczyńska-Reyman Główny Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista. Kalisz.	25.04.2017 r.
23.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z przedstawicielami Ośrodka Interwencji Kryzysowej Stowarzyszenia „Szansa” w Krotoszynie oraz Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia	25.04.2017 r.

	dla Ofiar Przemocy w Zdunach <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu, Joanna Troszczyńska-Reyman Główny Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista. Krotoszyn, Zduny.	
24.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z samorządowcami, Wiceprezydentem Leszna oraz mieszkańcami Leszna w sprawie modelu wsparcia osób starszych w środowisku zamieszkania <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu, Joanna Troszczyńska-Reyman Główny Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista. Leszno.	26.04.2017 r.
25.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z mieszkańcami Zbąszynia oraz organizacjami pozarządowymi z Nowego Tomysła, Wolsztyna <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu, Joanna Troszczyńska-Reyman Główny Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista. Zbąszyń.	26.04.2017 r.
26.	Festiwal Praw Człowieka pod honorowym patronatem RPO. Katarzyna Sobańska-Laskowska Pełnomocnik Terenowy RPO we Wrocławiu. Kędzierzyn-Koźle.	26.04.2017 r.
27.	Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych – Oddział Psychiatrii Sądowej o wzmocnionym zabezpieczeniu dla młodzieży w Świeciu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	26–27.04.2017 r.
28.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z mieszkańcami Poznania <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu. Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu Joanna Troszczyńska-Reyman Główny Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista. Poznań.	27.04.2017 r.
29.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z mieszkańcami Gniezna <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu Joanna Troszczyńska-Reyman Główny Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista Gniezno.	27.04.2017 r.
30.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Częstochowa przez pracowników Biura PT RPO w Katowicach.	27.04.2017 r.
31.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Marszałkowskim Województwa	27.04.2017 r.

	Świętokrzyskiego w Kielcach przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	
32.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Lublin przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	28.04.2017 r.
33.	Zakład Opiekuńczo-Lecznicy – Pielęgniarski Dom Opieki „Złota Ostoja” w Czosnowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	09–10.05.2017 r.
34.	Spotkanie informacyjne w sprawie kredytów frankowych w Bydgoszczy w ramach wspólnej akcji informacyjnej Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Finansowego. Bydgoszcz.	11.05.2017 r.
35.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Słupsk przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	11.05.2017 r.
36.	Otwarcie Gimnazjalnej Olimpiady Wiedzy o Społeczeństwie zorganizowanej przez Fundację Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych. Katarzyna Jakimowicz Dyrektor Generalny Biura RPO. Dariusz Supel Zastępca Dyrektora Zespołu. Warszawa.	11.05.2017 r.
37.	Placówka Całodobowej Opieki – Dom Opieki „Florans” w Starych Babicach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	11–12.05.2017 r.
38.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z gimnazjalistami i licealistami w ramach konferencji Młodych Liderów. Warszawa.	13.05.2017 r.
39.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach przez pracowników Biura PT RPO w Katowicach i pracowników Biura RPO w Warszawie.	13.05.2017 r.
40.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z przedstawicielami Fundacji Wspólnoty Burego Misia w Kościerzynie, dotyczące nowoczesnych form wsparcia osób z niepełnosprawnością <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Sylwia Górską Starszy Specjalista Aneta Zaczek Specjalista. Kościerzyna.	15.05.2017 r.
41.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z uczniami II Liceum Ogólnokształcącego w Gdyni oraz mieszkańcami Gdyni <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Sylwia Górską Starszy Specjalista Aneta Zaczek Specjalista. Gdynia.	15.05.2017 r.
42.	Zakład Opiekuńczo-Lecznicy w Knyszynie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15–16.05.2017 r.
43.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z	16.05.2017 r.

	członkiniami Stowarzyszenia Rodzin Pelikan w Gdańsku oraz w Europejskim Centrum Solidarności <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Sylwia Górską Starszy Specjalista Aneta Zaczek Specjalista. Gdańsk.	
44.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 2 dla Niesłyszących w Wejherowie <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Sylwia Górską Starszy Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista. Wejherowo.	16.05.2017 r.
45.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z uczniami Państwowych Szkół Budownictwa im. prof. Mariana Osińskiego w Gdańsku <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Sylwia Górską Starszy Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista. Gdańsk	17.05.2017 r.
46.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z przedstawicielami Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w Gdańsku <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Sylwia Górską Starszy Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista. Gdańsk.	17.05.2017 r.
47.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z mieszkańcami Malborka <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Sylwia Górską Starszy Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista. Malbork.	17.05.2017 r.
48.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z przedstawicielami Fundacji Pokolenia w Tczewie <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Sylwia Górską Starszy Specjalista, Aneta Zaczek Specjalista. Tczew.	17.05.2017 r.
49.	Zakład Opiekuńczo-Lecznicy w Mońkach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	17–18.05.2017 r.
50.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w Pozytywnej Szkole Podstawowej w Gdańsku.	19.05.2017 r.
51.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku Krzysztofa Szerkusa w bibliotece pod nazwą „Stacja Kultura” powstałej w wyniku przekształcenia dworca kolejowego w Rumii.	19.05.2017 r.

52.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	19.05.2017 r.
53.	V Festiwal Wielu Kultur „Różni, a tacy sami” zorganizowany przez Gimnazjum Nr 141 im. Majora Henryka Dobrzańskiego „Hubala” przy współpracy ze Stowarzyszeniem Praktyków Kultury, Stowarzyszeniem VOX HUMANA oraz Polskim Forum Migracyjnym pod honorowym patronatem RPO. Warszawa.	19.05.2017 r.
54.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w wizytacji Oddziału psychiatrii sądowej o wzmocnionym zabezpieczeniu dla nieletnich Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gdańskim – wizytacja tematyczna (opieka psychiatryczna nieletnich) – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	22–25.05.2017 r.
55.	Oddział psychiatrii dzieci i młodzieży Regionalnego Szpitala Specjalistycznego w Grudziądzu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24–25.05.2017 r.
56.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z mieszkańcami Płocka oraz uczniami Liceum Ogólnokształcącego im. Stanisława Małachowskiego w Płocku <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu, Marek Guzanowski Główny Specjalista, Ewa Tułodziecka-Czapska Specjalista administracyjny. Płock.	25.05.2017 r.
57.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z przedstawicielami organizacji pozarządowych i mieszkańcami Ciechanowa <u>w ramach spotkań regionalnych</u> . Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu, Marek Guzanowski Główny Specjalista, Ewa Tułodziecka-Czapska Specjalista administracyjny. Ciechanów.	25.05.2017 r.
58.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach przez pracowników Biura PT RPO w Katowicach.	25.05.2017 r.
59.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z osobami transpłciowymi oraz przedstawicielami organizacji działających na rzecz ochrony ich praw. Biuro RPO. Warszawa.	26.05.2017 r.
60.	Spotkanie z mieszkańcami okolic Wrześni w sprawie uciążliwości ferm hodowlanych sąsiadujących z ich domami. Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Piotr Mierzejewski Zastępca Dyrektora Zespołu oraz Łukasz Kosiedowski Naczelnik	26.05.2017 r.

	Wydziału. Kawęczyn i Marzenina.	
61.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Lublin przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	26.05.2017 r.
62.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w wizytacji Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie. Ewa Dawidziuk Dyrektor Zespołu i Tomasz Rozwadowski Główny Specjalista. Gostynin.	26.06.2017 r.
63.	Spotkanie z przedstawicielami Centralnego Zarządu Służby Więziennej dotyczące kwestii związanych z możliwością zapoznawania się przez osadzonych z dokumentacją procesową zapisaną na nośnikach cyfrowych. Ewa Dawidziuk Dyrektor Zespołu, Marcin Mazur Zastępca Dyrektora Zespołu oraz Przemysław Kazimirski Zastępca Dyrektora Zespołu. Biuro RPO. Warszawa.	26.05.2017 r.
64.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adam Bodnara w lekcji o konstytucji w III Społecznym Liceum Ogólnokształcącym im. Juliusza Słowackiego STO w Krakowie. Joanna Subko Starszy radca. Kraków.	29.05.2017 r.
65.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w niezwykłej lekcji historii z Georgem Elbaumem, ocalałym z Holokaustu zorganizowane przez Gimnazjum nr 3 w Warszawie. Warszawa.	29.05.2017 r.
66.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Szczecin przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	30.05.2017 r.
67.	4. Zielonogórski Pułk Przeciwlotniczy – kontrola warunków służby oraz przestrzegania praw żołnierzy. Zdzisław Szałaj Główny Specjalista. Leszno, Czerwieńsk.	31.05–02.06.2017 r.
68.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza z byłymi więźniami w ośrodku readaptacyjnym „Mateusz” w Toruniu. Toruń.	03.06.2017 r.
69.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza z sołtysiem Chwaszczyna oraz miejscowym proboszczem, w sprawie pobicia obywatela Ukrainy. Chwaszczyn.	05.06.2017 r.
70.	Zakład Poprawczy w Sadowicach (wizytacja tematyczna -opieka psychiatryczna nieletnich) – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	05–06.06.2017 r.
71.	Kontrola stanu przestrzegania praw obywatelskich funkcjonariuszy Służby Więziennej z Zakładu Karnego w Inowrocławiu. Wojciech Kardacz Główny Specjalista. Inowrocław.	05–06.06.2017 r.
72.	Areszt Śledczy w Wałbrzychu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	07–08.06.2017 r.
73.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z	08.06.2017 r.

	mieszkańcami Kutna w ramach spotkań regionalnych. Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora, Konrad Walc Specjalista, Ewa Tułodziecka-Czapska Specjalista administracyjny, Małgorzata Siemiradzka Starszy radca administracyjny. Kutno.	
74.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z osobami poszkodowanymi przez wymiar sprawiedliwości oraz przedstawicielami Stowarzyszenia Rehabilitacyjno-Edukacyjnego „Karino” w Łowiczu. Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Konrad Walc Specjalista, Ewa Tułodziecka-Czapska Specjalista administracyjny, Małgorzata Siemiradzka Starszy radca administracyjny. Łowicz.	08.06.2017 r.
75.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Słupsk przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	08.06.2017 r.
76.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w spotkaniu informacyjnym w sprawie kredytów frankowych w ramach wspólnej akcji informacyjnej Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Finansowego a także Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta. Warszawa.	12.06.2017 r.
77.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w Ośrodku Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu” w Warszawie. Ewa Dawidziuk Dyrektor Zespołu. Warszawa.	12.06.2017 r.
78.	Wizytacja Aresztu Śledczego w P. w celu zbadania indywidualnej sprawy chorego na schizofrenię. Jolanta Nowakowska Główny Specjalista, Małgorzata Kiryluk Główny Specjalista.	12.06.2017 r.
79.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w wizytacji Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych przy KPP w Malborku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	19.06.2017 r.
80.	Spotkanie Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek z uczniami szkoły podstawowej z Mszczonowa. Biuro RPO. Warszawa.	20.06.2017 r.
81.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w Wielkim Finale Zwolnionych z Teorii. Warszawa.	20.06.2017 r.
82.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w wizytacji Zakładu Karnego w Malborku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	20–21.06.2017r.
83.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek z przedstawicielami Koalicji na Rzecz Walki z Łuszczycą. Biuro RPO. Warszawa.	21.06.2017 r.
84.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza z Dyrektorami Domów Pomocy Społecznej województwa pomorskiego nt. omówienia raportu rocznego KMP w zakresie	22.06.2017 r.

	funkcjonowania Domów Pomocy Społecznej, zorganizowane przez Starostę Człuchowa. Czarne k.Szczecinka.	
85.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w inauguracji XXVI Krajowego i XIV Międzynarodowego Przeglądu Sztuki Więziennej w Sztumie.	23.06.2017 r.
86.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy KMP w Częstochowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	26.06.2017 r.
87.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w wizytacji Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie. Ewa Dawidziuk Dyrektor Zespołu, Tomasz Rozwadowski Główny Specjalista. Gostynin.	26.06.2017 r.
88.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Szczecin przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	26–27.06.2017 r.
89.	Zakład Karny w Herbach Starych – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	27–28.06.2017 r.
90.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z uczestnikami Szkoły Liderów. Biuro RPO. Warszawa.	28.06.2017 r.
91.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Częstochowa przez pracowników z Biura PT RPO w Katowicach.	29.06.2017 r.
92.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	29.06.2017 r.
93.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z przedstawicielami Fundacji Uniwersyteckich Poradni Prawnych i Klinik Prawa. Biuro RPO. Warszawa.	29.06.2017 r.
94.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Lublin przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	30.06.2017 r.
95.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	30.06.2017 r.
96.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w Letniej Szkole Wiedzy o Społeczeństwie nt. „Oblicza współczesnego patriotyzmu – kształtowanie postaw obywatelskich”. Warszawa.	30.06.2017 r.

Tabela 9. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w II kwartale 2017 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępcy RPO oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w XXII zebraniu delegatów Stowarzyszenia Sędziów Polskich IUSTITIA. Mszczonów.	01.04.2017 r.
2.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w obchodach 20. rocznicy uchwalenia obowiązującej Konstytucji RP. Biuro RPO. Warszawa.	02.04.2017 r.
3.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek, jako nominowanej do nagrody Superbohaterki, w gali zorganizowanej przez tygodnik Wysokie Obcasy. Warszawa.	03.04.2017 r.
4.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w obchodach 20-lecia Konstytucji zorganizowanych przez Sejmik Województwa Łódzkiego. Piotrków Trybunalski.	04.04.2017 r.
5.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w uroczystości wręczenia nagrody radia TOK FM. Warszawa.	04.04.2017 r.
6.	Ogólnopolska konferencja naukowa nt. „Gospodarczo – prawne aspekty postępowania w sprawach szkód górniczych” zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Magdalena Sobas Starszy referent. Katowice.	04.04.2017 r.
7.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w uroczystości wręczenia nagród TOK FM im. Anny Laszuk, Warszawa.	04.04.2017 r.
8.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w seminarium nt. „System nieodpłatnej pomocy prawnej” zorganizowanym przez Kancelarię Prezydenta RP. Warszawa.	05.04.2017r.
9.	Ogólnopolska konferencja naukowa nt. „System ratownictwa medycznego, dawstwo i transplantologia w ujęciu prawnym oraz praktycznym” zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Aleksandra Wentkowska Pełnomocnik Terenowy RPO w Katowicach oraz Magdalena Sobas Starszy referent. Katowice.	05.04.2017 r.
10.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Personal Democracy Forum” zorganizowanej przez Fundację ePaństwo. Gdańsk.	06.04.2017 r.
11.	Seminarium o charakterze pilotażowym nt. „Współczesne problemy dotyczące rządów prawa” z udziałem prof. Armina von Bogdandy. Biuro RPO. Warszawa.	07.04.2017 r.
12.	„Żywa Biblioteka” w Jaworznie zorganizowana przez Galerię Sektor I oraz Kolektyw Alternatywna Kultura pod honorowym	08.04.2017 r.

	patronatem RPO. Jaworzno.	
13.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w uroczystości wręczenia dyplomów przedstawicielom organizacji i instytucji wyróżnionym wpisem do Złotej Księgi Dobrych Praktyk na Rzecz Społecznego Uczestnictwa Osób Starszych. Biuro RPO. Warszawa.	10.04.2017 r.
14.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w konferencji nt. „Norma postępowania karnego. Sędzia wobec zmian w prawie karnym procesowym” zorganizowanej przez Katedrę Postępowania Karnego Uniwersytetu Wrocławskiego pod honorowym patronatem RPO. Wrocław.	10.04.2017 r.
15.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara oraz Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w dorocznym wykładzie otwartym pamięci dr Leny Kondratiewej-Bryzik, który wygłosiła prof. Ewa Łętowska nt. „Traktując poważnie art. 18 Konstytucji” zorganizowanym przez Poznańskie Centrum Praw Człowieka Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk wraz z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Katedrą Prawa Konstytucyjnego WPIiE Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Zakładem Praw Człowieka WPIA Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa.	11.04.2017 r.
16.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w VII Debacie Regionalnej Krajowego Mechanizmu Prewencji. Justyna Lewandowska Dyrektor Zespołu, Przemysław Kazimirski Zastępca Dyrektora Zespołu, Justyna Zarecka Starszy referent. Białystok.	12.04.2017 r.
17.	Ogólnopolska konferencja naukowa CETA zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Magdalena Sobas Starszy referent. Katowice.	12.04.2017 r.
18.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w obchodach 74. rocznicy wybuchu powstania w getcie warszawskim. Warszawa.	19.04.2017 r.
19.	Debata nt. „Zrównoważone Miasta i Zrównoważona Energia”, zorganizowana przez Global Compact Poland oraz Najwyższą Izbę Kontroli. Piotr Mierzejewski Zastępca Dyrektora Zespołu. Warszawa.	20.04.2017 r.
20.	Konferencja nt. „Obowiązek alimentacyjny w świetle prawa cywilnego, administracyjnego i karnego” zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ewa Dawidziuk Dyrektor Zespołu. Kraków.	20.04.2017 r.
21.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Panorama prawnych aspektów wielokulturowości	20.04.2017 r.

	społeczeństwa” zorganizowanej przez Instytut Prawa i Administracji Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu pod honorowym patronatem RPO. Poznań.	
22.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w międzynarodowej konferencji nt. „Cultural Heritage in the European Union: Legal Perspectives and Contemporary Challenges” zorganizowanej przez Polską Grupę ILA oraz redakcję półrocznika „Santander Art and Culture Law Review”. Warszawa.	21.04.2017 r.
23.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w wykładzie dla studentów prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego nt. „Polityka karna państwa”. Biuro RPO. Warszawa.	21.04.2017 r.
24.	Konferencja nt. „Polityka Unii Europejskiej w dziedzinie praw człowieka wobec ONZ i organizacji regionalnych” zorganizowana przez Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zuzanna Rudzińska-Bluszcz Główny Koordynator ds. Strategicznych Postępowań Sądowych. Poznań.	21.04.2017 r.
25.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w III Międzynarodowym Kongresie Psychiatrii Sądowej pod honorowym patronatem RPO. Łódź.	21–22.04.2017 r.
26.	Interdyscyplinarna konferencja naukowo-badawcza nt. „Mieszkanie: prawem, przywilejem czy towarem”, zorganizowana przez Łódzkie partnerstwo Pomocy w sytuacji Wykluczenia i Bezdomności we współpracy z Uniwersytetem Łódzkim. Magdalena Sobas Starszy referent. Łódź.	22.04.2017 r.
27.	Wykład Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara dla studentów Wyższej Szkoły Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. E. Lipińskiego w Kielcach. Kielce.	22.04.2017 r.
28.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Akcja <i>Wisła</i> w 1947 roku: wydarzenia, konteksty, współczesna kwalifikacja” zorganizowanej przez Instytut Studiów Politycznych PAN. Warszawa.	24.04.2017 r.
29.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w koncercie charytatywnym „Jesteśmy (z) Nadzieją” na rzecz Przychodni dla Bezdomnych zorganizowanym przez Stowarzyszenie Lekarze Nadziei. Warszawa.	24.04.2017 r.
30.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w panelu inauguracyjnym podczas II Forum Mieszkaniowego – dorocznej konferencji poświęconej problematyce mieszkaniowej zorganizowanej przez fundację Habitat for Humanity Poland oraz firmę Wienerberger. Warszawa.	26.04.2017 r.

31.	Festiwal Praw Człowieka pod honorowym patronatem RPO. Kędzierzyn-Koźle.	26.04.2017 r.
32.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza, Lesława Nawackiego Dyrektora Zespołu oraz Tomasza Oklejaka Naczelnika Wydziału w I Kongresie Przewodniczących Zarządów Terenowych NSZZ Policjantów zorganizowanym przez NSZZ Policjantów. Rawa Mazowiecka.	26.04.2017 r.
33.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w obchodach święta Szkoły Głównej Handlowej. Warszawa.	26.04.2017 r.
34.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w Gali Nagród Lewiatan. Warszawa.	26.04.2017 r.
35.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w II Kongresie języka prawnego i prawniczego. Warszawa.	27.04.2017 r.
36.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w 25. Dorocznym Spotkaniu Zarządu Głównego Polskiej Sekcji Międzynarodowej Komisji Prawników. Warszawa.	28.04.2017 r.
37.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w obchodach 70. rocznicy akcji „Wisła” zorganizowanych przez Komisję Wschodnioeuropejską Polskiej Akademii Umiejętności oraz Stowarzyszenie Łemków. Przemyśl.	28.04.2017 r.
38.	Udział w obchodach 70. rocznicy akcji „Wisła”. Andrzej Stefański Główny Koordynator ds. Projektów Regionalnych. Uście Gorlickie, Gorlice, Kraków.	28.04.2017 r.
39.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w uroczystości wręczenia bryg. Danielowi Dryniakowi odznaki honorowej „Za zasługi dla ochrony praw człowieka”. Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Anna Grzelak Główny Specjalista. Przemyśl.	28.04.2017 r.
40.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w Świącie Straży Pożarnej w Człuchowie.	03.05.2017 r.
41.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w dorocznym Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego. Warszawa.	08.05.2017 r.
42.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w Kongresie Zdrowia Psychicznego pod honorowym patronatem RPO. Warszawa.	08.05.2017 r.
43.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w VIII Debacie Regionalnej Krajowego Mechanizmu Prewencji. Justyna Lewandowska Dyrektor Zespołu, Przemysław Kazimirski Zastępca Dyrektora Zespołu, Justyna Zarecka Starszy referent.	10.05.2017 r.

	Rzeszów.	
44.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w seminarium nt. „Edukacja antydyskryminacyjna. Jak? Gdzie? Dla kogo?”. Warszawa.	10.05.2017 r.
45.	Malborskie Dni Seniora z prezentacją dotyczącą prac nad Konwencją o prawach osób starszych. Anna Chabiera Główny Specjalista. Malbork.	10.05.2017 r.
46.	II Konferencja Penitencjarna nt. „Cele wykonywania kary izolacyjnej” zorganizowana przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Justyna Lewandowska Dyrektor Zespołu. Olsztyn.	11.05.2017 r.
47.	Konferencja nt. „Rynek farmaceutyczny w przededniu zmian: kto zyska, kto straci?” zorganizowana przez Gazetę Farmaceutyczną. Warszawa.	11.05.2017 r.
48.	Ogólnopolska konferencja naukowa nt. „Nowelizacja Kodeksu Postępowania Administracyjnego”, zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Marcin Pachota Główny Specjalista. Katowice.	11.05.2017 r.
49.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w XXII Zgromadzeniu Ogólnym Związku Powiatów Polskich. Kołobrzeg.	11–12.05.2017 r.
50.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej przez VI Kongres Kół Naukowych Uniwersytetu Adama Mickiewicza nt. „Społeczeństwo obywatelskie” pod honorowym patronatem RPO. Poznań.	16–17.05.2017 r.
51.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich Krzysztofa Olkowicza w konferencji nt. „Izby wytrzeźwień a policyjne pomieszczenia dla osób zatrzymanych – ku modelowi optymalnemu, proponowane zmiany w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi” zorganizowanej przez Stowarzyszenie Dyrektorów i Głównych Księgowych Izb Wytrzeźwień w Polsce. Muszyna.	17.05.2017 r.
52.	Konferencja nt. „Współczesne prawo międzynarodowe – idee a rzeczywistość”, zjazd katedr i zakładów prawa międzynarodowego zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Agnieszka Grzelak Zastępca Dyrektora Zespołu. Międzyzdroje.	17–19.05.2017 r.
53.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji otwierającej 16. ogólnopolskie spotkanie organizacji działających na obszarach wiejskich nt. „Zanim będzie za późno”. Maróz pod Olsztynkiem.	18.05.2017 r.

54.	IV Międzynarodowa Konferencja nt. „Europa wobec wyzwań XXI wieku Bohaterowie i Antybohaterowie” zorganizowana przez Centrum Badań Holokaustu Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zuzanna Rudzińska-Bluszcz Główny Koordynator ds. Strategicznych Postępowań Sądowych. Oświęcim. Katowice.	18.05.2017 r.
55.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Przeciwdziałanie bezdomności: Solidarność w działaniu” zorganizowanej przez FEANTSA (Europejska Federacja Organizacji Pomagających Bezdomnym), Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta oraz Urząd Miejski w Gdańsku. Kamila Dołowska Dyrektor Zespołu, Artur Zalewski Naczelnik Wydziału. Gdańsk.	19.05.2017 r.
56.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w Kongresie Prawników Polskich zorganizowanym przez Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”, Naczelną Radę Adwokacką oraz Krajową Radę Radców Prawnych. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu, Anna Figurniak Naczelnik Wydziału. Katowice.	20.05.2017 r.
57.	V Ogólnopolski Zjazd Młodych Karnistów zorganizowany przez Katedrę Prawa Karnego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pod honorowym patronatem RPO. Obrzycko.	21.05.2017 r.
58.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Lokalna polityka senioralna jako gwarancja realizacji praw osób starszych. Od dobrych praktyk do rozwiązań systemowych” zorganizowanej przez senatora M. Augustyna. Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu oraz Justyna Zarecka Radca. Piła.	22.05.2017 r.
59.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w podsumowaniu wizyty CPT (Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom) w Polsce zorganizowanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Warszawa.	22.05.2017 r.
60.	Konferencja nt. „Wiktymologia – wczoraj i dziś” zorganizowana z okazji wręczenia prof. Ewie Bieńkowskiej Księgi Pamiątkowej. Valeri Vachev Główny Specjalista. Warszawa.	23.05.2017 r.
61.	Konferencja Naukowa nt. „Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych – interpretacje i stosowanie” zorganizowana przez Katedrę Prawa Konstytucyjnego Wydziału Prawa i Administracji UAM w Poznaniu. Kamilla Dołowska Dyrektor Zespołu. Poznań.	23.05.2017 r.
62.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w Pierwszym Seminarium Obywatelsko-Prawniczym zorganizowanym przez	24.05.2017 r.

	Fundację Praw Podatnika pod honorowym patronatem RPO. Warszawa.	
63.	Ogólnopolska Konferencja naukowa nt. „Prawa człowieka – przywilej czy ograniczenie? Interdyscyplinarny dyskurs o prawach ludzi we współczesnym świecie” zorganizowana przez Fundację Praw Podatnika pod honorowym patronatem RPO. Krzysztof Szerkus Pełnomocnik Trenowy RPO w Gdańsku. Olsztyn.	24.05.2017 r.
64.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w konferencji nt. „Udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości” zorganizowanej przez Krajową Radę Sądownictwa we współpracy ze Stowarzyszeniem Krajowej Rady Sędziów Społecznych. Warszawa.	25.05.2017 r.
65.	III Konwent Kobiet Sukcesu zorganizowany przez Wyższą Szkołę Humanitas wraz z działającym w jej strukturach Centrum Rozwoju Kobiet. Aleksandra Wentkowska Pełnomocnik Terenowy RPO w Katowicach. Sosnowiec.	25.05.2017 r.
66.	Konferencja nt. „Badania kliniczne – porozmawiajmy o innowacjach”, zorganizowana przez organizacje: INFARMA, GCP.pl i POLCRO; oraz Warszawski Uniwersytet Medyczny. Ewa Osńska Starszy Specjalista. Warszawa.	25.05.2017 r.
67.	Seminarium naukowe nt. „Uniwersytet bez dyskryminacji” zorganizowane przez Pełnomocnika Rektora UAM ds. równego traktowania. Anna Mazurczak Naczelnik Wydziału. Poznań	25.05.2017 r.
68.	Międzynarodowa interdyscyplinarna konferencja naukowa nt. „Wyzwania współczesnego prawa wyborczego – edycja IV” zorganizowana przez Studenckie Koło Naukowe Prawa Wyborczego „Elektor” UMK pod honorowym patronatem RPO. Jarosław Zbieranek Główny Specjalista. Toruń.	26.05.2017 r.
69.	II Ogólnopolska konferencja naukowa nt. „Hipokrates przed sądem” zorganizowana przez SKN Prawa Biomedycznego oraz NK Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego. Magdalena Sobas Starszy referent. Wrocław.	26.05.2017 r.
70.	Ogólnopolska konferencja naukowa nt. „Ius sum cuique” zorganizowana przez Koło Naukowe Utriusque Iuris. Magdalena Sobas Starszy referent. Warszawa.	27.05.2017 r.
71.	Konferencja nt. „Wyzwania współczesnego prawa wyborczego – edycja IV” zorganizowana przez Studenckie Koło Naukowe Prawa Wyborczego „Elektor” działające na Wydziale Prawa i Administracji UMK w Toruniu. Jarosław Zbieranek Główny Specjalista. Toruń.	27.05.2017 r.
72.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w finałowej gali	29.05.2017 r.

	konkursu Dobroczyńca Roku. Warszawa.	
73.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w posiedzeniu Komisji Spraw Europejskich Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Kraków.	29.05.2017 r.
74.	Konferencja nt. „Ochrona praw podstawowych w Unii Europejskiej a w szczególności problematyka Karty Praw Podstawowych UE” zorganizowana przez OBWE ODHIR. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Wrocław.	29.05.2017 r.
75.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w konferencji nt. „Reprezentacja Rzeczypospolitej Polskiej przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka – ponad dwie dekady doświadczeń” zorganizowanej przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Warszawa.	30.05.2017 r.
76.	Konferencja nt. „Fundamental Rights in the European Union and the National Identity of the Member States”. Agnieszka Grzelak Zastępca Dyrektora Zespołu. Wrocław.	30.05.2017 r.
77.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w konferencji zorganizowanej z okazji obchodów Światowego Dnia Stwardnienia Rozsianego pod hasłem „Życie z SM”. Warszawa.	31.05.2017 r.
78.	II Ogólnopolska konferencja naukowa nt. „Aktualne problemy prawa wyborczego ze szczególnym uwzględnieniem roli samorządów” zorganizowana przez Instytut Prawa, Administracji i Zarządzania oraz Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego działającego przy Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie pod honorowym patronatem RPO. Jarosław Zbieranek Główny Specjalista. Częstochowa.	31.05.2017 r.
79.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w seminarium poświęconym problematyce testów genetycznych zorganizowanym przez Rzecznika Praw Obywatelskich we współpracy z Samorządem Studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Gdańsk.	01–02.06.2017 r.
80.	Konferencja „Zrozumieć i przełamać lęk. Niepełnosprawność w miejscu pracy” zorganizowana przez Think Tank Diversity Hub pod honorowym patronatem RPO. Aleksandra Wentkowska Pełnomocnik Terenowy RPO w Katowicach. Kraków.	01.06.2017 r.
81.	III Kongres Srebrna Małopolska zorganizowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Stowarzyszenie Pomocy Ludziom Starszym i Niepełnosprawnym im. Papieża Jana Pawła II. Anna Chabiera Główny Specjalista. Kraków.	02.06.2017 r.
82.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w	02.06.2017 r.

	seminarium nt. „Prawo 2.0 – jak skutecznie mówić o prawie i o prawach człowieka, aby dotrzeć do świadomości obywatelskiej” zorganizowanym przez RPO. Biuro RPO. Warszawa.	
83.	Konferencja nt. „Polski model wykonywania kary pozbawienia wolności i opieki postpenitencjarnej” zorganizowana przez Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach. Marcin Mazur Zastępca Dyrektora Zespołu, Michał Kleszcz Główny Specjalista. Kielce.	02.06.2017 r.
84.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w Kongresie instruktorów i wykładawców nauki jazdy zorganizowanym przez Fundację Zapobieganie Wypadkom Drogowym. Warszawa.	02.06.2017 r.
85.	X Ogólnopolska Konferencja „Ostrożnie – dziecko! Profilaktyka krzywdzenia małych dzieci” zorganizowana przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje) pod honorowym patronatem RPO. Warszawa.	05.06.2017 r.
86.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w uroczystości wręczenia nagrody Polskiego Pen Clubu im. Ksawerego i Mieczysława Pruszyńskich prof. Ewie Łętowskiej. Warszawa.	05.06.2017 r.
87.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w gali finałowej konkursu Super Samorząd 2017. Warszawa.	05.06.2017 r.
88.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Wolność” zorganizowanej w Technikum nr 15 we Wrocławiu.	06.06.2017 r.
89.	Konferencja nt. „Procesy, które zmieniają świat” zorganizowana przez TEDxKatowice. Joanna Rudzińska-Bluszcz Główny Koordynator ds. Strategicznych Postępowań Sądowych. Katowice.	07.06.2017 r.
90.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w seminarium nt. „Ochrona autonomii pacjenta a pełnomocnictwo medyczne i oświadczenia pro futuro” zorganizowanym przez Wydział Prawa i Administracji UAM w Poznaniu. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Poznań.	07.06.2017 r.
91.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w konferencji nt. „Kształtowanie dojrzałości społecznej poprzez promowanie mediacji rówieśniczych w szkołach” zorganizowanej przez Fundację Europejskie Centrum Mediacji Consensus oraz Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. H. Cegielskiego w Ziębicach.	08.06.2017 r.
92.	Konferencja „System ochrony zdrowia w aktualnej fazie jego przemian” zorganizowana przez Katedrę Organizacji i Zarządzania w Opiece Zdrowotnej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu pod honorowym patronatem RPO.	08–09.06.2017 r.

	Poznań.	
93.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Europa bez barier – korzyść dla wszystkich” zorganizowanej w Lubelskim Centrum Konferencyjnym. Lublin.	09.06.2017 r.
94.	Międzynarodowa Konferencja „Autyzm bez przemocy” zorganizowana przez Fundację „Prodeste” pod honorowym patronatem RPO. Wrocław.	11.06.2017 r.
95.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w uroczystości wręczenia nagród II edycji konkursu RPO na multimedialną interpretację praw i wolności zawartych w rozdziale II Konstytucji RP. Biuro RPO. Warszawa.	14.06.2017 r.
96.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w IX debacie regionalnej Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w Opolu. Przemysław Kazimirski Zastępca Dyrektora Zespołu, Marcin Kusy Specjalista, Justyna Zarecka Radca. Opole.	14.06.2017 r.
97.	Kongres nt. „Starzenie się w miejscu zamieszkania” zorganizowany przez Kongres Regionów. Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu. Wrocław.	19–20.06.2017 r.
98.	Udział Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka w panelu ekspertów nt. „Nieodpłatna pomoc prawna – założenia a praktyka. Doświadczenia po ponadrocznym okresie funkcjonowania systemu” zorganizowanym przez Najwyższą Izbę Kontroli. Warszawa.	20.06.2017 r.
99.	II Krajowa Konferencja Otwartego Dialogu zorganizowana przez Fundację Polski Instytut Otwartego Dialogu pod honorowym patronatem RPO. Trzebnica.	24.06.2017 r.
100.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w uroczystym ślubowaniu warszawskich radców prawnych. Warszawa.	26.06.2017 r.
101.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w uroczystości wręczenia nagród II Konkursu na najlepsze prace doktorskie i habilitacyjne zorganizowanej przez „Państwo i Prawo”, WPiA UW. Warszawa.	26.06.2017 r.
102.	Udział Zastępcy Rzecznika Krzysztofa Olkowicza w seminarium nt. „Dobra administracja więzienna – jeden standard dla wszystkich” zorganizowanym przez Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji. Ewa Dawidziuk Dyrektor Zespołu. Warszawa.	27.06.2017 r.
103.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Jak upowszechnić stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych” zorganizowanej w	29.06.2017 r.

	Biurze RPO. Warszawa.	
104.	Seminarium nt. „Wybrane aspekty praw człowieka a bioetyka. Prawa pacjenta umierającego” zorganizowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Biuro RPO. Warszawa.	30.06.2017 r.

Tabela 10. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w II kwartale 2017 r.

1.	Szkolenie Stowarzyszenia EQUINET nt. „Communicating Equality: Social Media for Equality Bodies”. Zuzanna Rudzińska-Bluszcz. Dublin.	03–05.04.2017 r.
2.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w warsztatach dla ombudsmanów dotyczących wyzwań w dziedzinie praw człowieka zorganizowanych przez urząd Ombudsmana Katalonii i Międzynarodowy Instytut Ombudsmana. Barcelona.	04.04.2017 r.
3.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z członkami Komisji Monitoringowej Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy. Biuro RPO. Warszawa.	05.04.2017 r.
4.	Sesja Przygotowawcza Komitetu Praw Człowieka ONZ. Zuzanna Rudzińska-Bluszcz Główny Koordynator ds. Strategicznych Postępowań Sądowych. Genewa.	05–07.04.2017 r.
5.	Spotkanie z prof. Haraldem Doerigiem członkiem I Senatu odwoławczego Federalnego Sądu Administracyjnego Republiki Federalnej Niemiec w ramach programu wymiany sędziowskiej i współpracy Naczelnego Sądu Administracyjnego z niemieckim Sądem. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu oraz Marcin Sośniak Naczelnik Wydziału. Biuro RPO. Warszawa.	06.04.2017 r.
6.	Spotkanie Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek ze szwedzką Kanclerz Sprawiedliwości Panią Anną Skarhed nt. szwedzkich regulacji prawnych, dotyczących zakazu kupowania usług seksualnych. Warszawa.	10.04.2017 r.
7.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z delegacją z Biura Ombudsmana Tajlandii. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Biuro RPO. Warszawa.	24.04.2017 r.
8.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara oraz Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek z przedstawicielami urzędu ombudsmana Azerbejdżanu. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Biuro RPO. Warszawa.	24.04.2017 r.
9.	Posiedzenie Komitetu Wykonawczego Agencji Praw Podstawowych UE (FRA) w Wiedniu. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu.	28–29.04.2017 r.

	Wiedeń.	
10.	Spotkanie Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek z przedstawicielami Human Rights Watch dotyczące sytuacji na wschodniej granicy Polski. Agnieszka Grzelak Zastępca Dyrektora Zespołu oraz Joanna Subko Starszy radca. Biuro RPO. Warszawa.	28.04.2017 r.
11.	Spotkanie zorganizowane przez Europejską Sieć Organów ds. Równego Traktowania EQUINET w Brukseli: Equinet Strategic Meeting on Standards for Equality Bodies oraz Equinet Conference, Advancing Equality: the potential of equality duties. Anna Mazurczak Naczelnik Wydziału. Bruksela.	03–04.05.2017 r.
12.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara oraz Zuzanny Rudzińskiej-Bluszcz Główniej Koordynatorki ds. Strategicznych Postępowań Sądowych z amerykańskimi stypendystami Marshall Memorial Fellowship, dotyczące kryzysu konstytucyjnego, w tym realizacji opinii Komisji Weneckiej. Biuro RPO. Warszawa.	08.05.2017 r.
13.	Spotkanie w ramach Working Group Equality Law zorganizowanym przez Europejską Sieć Organów ds. Równego Traktowania EQUINET w Brukseli. Joanna Subko Starszy radca. Bruksela.	09–11.05.2017 r.
14.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z Flamandzkim Ombudsmanem oraz udział w sesji Parlamentu Flamandzkiego. Bruksela.	09–11.05.2017 r.
15.	Spotkanie z przedstawicielami wymiaru sprawiedliwości zorganizowane przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury w ramach jej przynależności do Europejskiej Sieci Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Warszawa.	10.05.2017 r.
16.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka z przedstawicielami Europejskiego Komitetu Przeciwdziałania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu. Biuro RPO. Warszawa.	11.05.2017 r.
17.	Spotkania w ramach projektu Support to the Strengthening of the Commissioner for Human Rights of the Republic of Azerbaijan w Baku. Magdalena Kuruś Zastępca Dyrektora Zespołu i Anna Mazurczak Naczelnik Wydziału. Baku.	14–20.05.2017 r.
18.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka z delegacją Rady Sądownictwa Republiki Słowacji. Biuro RPO. Warszawa.	17.05.2017 r.
19.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Fighting for Democracy”. Biuro RPO. Warszawa.	17.05.2017 r.
20.	Posiedzenie Zarządu oraz komisji budżetowej Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA). Mirosław Wróblewski	17–19.05.2017 r.

	Dyrektor Zespołu. Wiedeń.	
21.	Międzynarodowa konferencja naukowa nt. „Problemy państwowości Ukrainy”. Valeri Vachev Główny Specjalista. Kijów.	18–20.05.2017 r.
22.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w seminarium zorganizowanym przez Europejską Komisję przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) dla organów zajmujących się zwalczaniem rasizmu, ksenofobii, antysemityzmu i nietolerancji na poziomie krajowym. Strasburg.	22–24.05.2017 r.
23.	Spotkanie z delegacją Komitetu ds. Praw Kobiet i Równości Płci Parlamentu Europejskiego dotyczące stanu przeciwdziałania przemocy wobec kobiet w Polsce w kontekście wdrożenia tzw. Konwencji Stambulskiej. Anna Błaszczak-Banasiak Dyrektor Zespołu. Biuro RPO. Warszawa.	23.05.2017 r.
24.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Stanisława Trociuka z Delegacją Rady Sądownictwa Armenii. Biuro RPO. Warszawa.	30.05.2017 r.
25.	Spotkanie zorganizowane w Strasburgu przez Radę Europy na temat kompleksowego zestawu projektów „European Immigration Detention Rules”(EIDR) – Europejskich Przepisów dot. Zatrzymań Imigrantów. Aleksandra Iwanowska Specjalista. Strasburg.	30.05–01.06.2017 r.
26.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z delegacją szanghajskiego regionalnego biura przyjmującego skargi obywateli Chin. Zbigniew Śpiewak Zastępca Dyrektora Zespołu oraz Iwona Miranowicz Naczelnik Wydziału. Biuro RPO. Warszawa.	31.05.2017 r.
27.	Seminarium Akademii Prawa Europejskiego (ERA) w Trewirze nt. „Funkcjonowanie Krajowego Mechanizmu Prewencji w Polsce, warunki w miejscach zatrzymań oraz ich poprawa”. Przemysław Kazimirski Zastępca Dyrektora Zespołu. Trewir.	31.05–02.06.2017 r.
28.	Spotkanie grupy roboczej Equinet ds. badań społecznych – „Equinet Cluster on Resarch and Data Collection” w Brukseli. Anna Chabiera Główny Specjalista. Bruksela.	19–20.06.2017 r.
29.	Konferencja oraz spotkanie zorganizowane w Strasburgu przez Agencję Praw Podstawowych UE (FRA), nt. „Learning to Live Together a Shared Commitment to Democracy. Conference on the Future of Citizenship and Human Rights Education in Europe”. Magdalena Wilczyńska Asystentka Rzecznika Praw Obywatelskich. Strasburg.	20–22.06.2017 r.
30.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara oraz Sylwii Spurek Zastępczyni Rzecznika z przedstawicielami organizacji FIDH. Biuro RPO. Warszawa.	21.06.2017 r.

31.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z prof. Akmalem Saidovem, Dyrektorem Narodowego Centrum Praw Człowieka w Uzbekistanie. Biuro RPO. Warszawa.	22.06.2017 r.
32.	Udział Zastępczyni Rzecznika Sylwii Spurek w spotkaniu ekspertów UNHCR Expert group meeting on combating racism, xenophobia and discrimination in the context of counter-terrorism. Budapeszt (przez Skype).	22.06.2017 r.
33.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Rzecznicy Praw Obywatelskich pod presją” zorganizowanej w Wiedniu przez Instytut Dunaju i Europy Środkowej (IDM) oraz Ombudsmana Austrii. Wiedeń.	23.06.2017 r.
34.	Konferencja Europejskiej Agencji Praw Podstawowych UE (FRA) w Brukseli dotycząca ochrony praw podstawowych dzieci. Michał Kubalski Naczelnik Wydziału Prawa Rodzinnego. Bruksela.	27–28.06.2017 r.
35.	Festiwal dialogu społecznego „LAMPA”. Anna Grzelak Główny Specjalista. Cesis, Łotwa.	30.06–02.07.2017 r.

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienia o charakterze generalnym do:

1. Ministra Rozwoju i Finansów (V.511.185.2014 z 7 kwietnia 2017 r.) – w sprawie opracowania definicji pojęcia „budowli” dla celów podatkowych.

Definicja „budowli”, zawarta w przepisach ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, jest przyczyną coraz liczniejszych sporów podatkowych. Zarówno podatnicy, jak i organy nie wiedzą, czy dany obiekt, czy też tylko niektóre jego elementy, należy opodatkować podatkiem od nieruchomości. Dopiero, gdy sprawa trafia pod osąd sądu administracyjnego, dochodzi do sklasyfikowania danego rodzaju obiektu pod kątem podatkowym. Konieczność prowadzenia, często wieloletnich, sporów przed sądami administracyjnymi znacznie utrudnia wykonywanie działalności gospodarczej przedsiębiorcom w takich branżach jak np. górnicza, telekomunikacyjna, czy też energetyczna oraz narusza zaufanie obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa.

Duże kontrowersje wzbudziło także opodatkowanie podatkiem od nieruchomości elektrowni wiatrowych. Do końca 2016 r. opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości nie podlegała cała elektrownia wiatrowa, a jedynie jej części budowlane – jako odrębne pod względem technicznym części przedmiotów składające się na całość użytkową. Tymczasem ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych wprowadziła definicję elektrowni wiatrowej oraz pociągnęła za sobą zmiany w przepisach Prawa budowlanego, do których odsyłają regulacje podatkowe.

W związku z wejściem w życie ww. ustawy powstało zasadnicze pytanie, czy dopuszczalne jest, aby ustawa, która ma na celu określenie warunków, zasad i trybu lokalizacji elektrowni, wprowadzała całkowitą modyfikację dotychczasowych zasad opodatkowania podatkiem od nieruchomości elektrowni wiatrowych, bez jednoczesnego wprowadzenia jakichkolwiek zmian w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych. Wobec tego pojawiła się także wątpliwość, czy po dniu 1 stycznia 2017 r. przedmiotem opodatkowania powinna być cała elektrownia wiatrowa, czy też tak jak dotychczas jedynie części budowlane.

W praktyce okazało się, że organy wydają podatnikom sprzeczne interpretacje indywidualne. W niektórych przypadkach uznają całe elektrownie wiatrowe za budowle podlegające opodatkowaniu, w innych zaś stwierdzają, że opodatkowanie powinno nastąpić na dotychczasowych zasadach, a więc jedynie co do elementów budowlanych, takich jak fundament i maszt. Pojawiają się również pierwsze rozstrzygnięcia sądów administracyjnych w tym obszarze, które są niekorzystne dla podatników. Taka sytuacja wzbudziła niepokój

przedsiębiorców inwestujących w odnawialne źródła energii, którzy podnoszą, że nowe, niekorzystne dla podatników, stanowisko organów przewidujące opodatkowanie całej elektrowni wiatrowej w sposób istotny zwiększa obciążenia podatkowe i może przyczynić się do zmniejszenia rentowności tej branży.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przekazanie informacji, na jakim obecnie etapie znajdują się dotychczas zapowiadane prace legislacyjne dotyczące sformułowania precyzyjnej definicji „budowli” dla celów podatkowych. Rzecznik poprosił także o ustosunkowanie się do problemu opodatkowania elektrowni wiatrowych i wyjaśnienie, dlaczego nie zrealizowano wytycznych Trybunału Konstytucyjnego, co do konieczności opracowania nowej definicji „budowli” dla celów podatkowych, a jednocześnie wprowadzono nowe zasady opodatkowania podatkiem od nieruchomości elektrowni wiatrowych na mocy innych ustaw niż podatkowe.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 27 kwietnia 2017 r. wskazał, że kwestia zdefiniowania pojęcia „budowla” dla celów opodatkowania podatkiem od nieruchomości okazała się o wiele bardziej skomplikowana, niż zakładano początkowo, stąd też nie udało się do tej pory w sposób definitywny opracować nowej, wolnej od mankamentów ustawowej definicji budowli dla celów podatkowych, niemniej prace w tym zakresie są kontynuowane. Obecnie znajdują się na etapie analizy rozwiązań zaproponowanych dotychczas w trakcie konsultacji z resortami, stroną samorządową i partnerami społecznymi. Jednocześnie Sekretarz Stanu zauważył, że niezależnie od konsekwencji, jakie nastąpiły w zakresie opodatkowania podatkiem od nieruchomości, wskutek wejścia w życie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, brak jest uzasadnienia dla twierdzenia o istnieniu wątpliwości w zakresie opodatkowania od 1 stycznia 2017 r. elektrowni wiatrowych. Ponadto stwierdził, że w ocenie resortu finansów wszelkie radykalne zmiany w obszarze podatków lokalnych nie są pożądane.

2. Komendanta Głównego Policji (WZF.801.1.2017 z 7 kwietnia 2017 r.) – w sprawie doniesień medialnych na temat mobbingu i molestowania w Policji.

Na łamach tygodnika „Newsweek” ukazał się artykuł prasowy przybliżający historie policjantek, które doświadczyły ze strony przełożonych lub kolegów ze służby mobbingu, molestowania, molestowania seksualnego, dyskryminacji pośredniej, a także przemocy w rodzinie. Brak podporządkowania się niedopuszczalnym oczekiwaniom przełożonych wiązał się dla bohaterki artykułu z działaniem o charakterze odwetowym. Polegało ono na drobiazgowym rozliczaniu z wykonanych czynności służbowych, względnie wydawaniu poleceń niezwiązanych z zakresem obowiązków bądź wyszkoleniem. Niniejsze mechanizmy postępowania, pomimo pozornej zgodności z prawem doprowadziły do niezgodnego z prawem rezultatu w postaci nierównego traktowania policjantek.

W artykule poruszono także problem bezsilności policjantek pozostających w związku z policjantami, od których doświadczają przemocy domowej. Z uwagi na bezpośredni dostęp do broni obojga funkcjonariuszy skutki niedostatecznej reakcji na przemoc domową mogą być szczególnie tragiczne.

Z treści ww. materiału, a także z doświadczeń Rzecznika Praw Obywatelskich, związanych z wizytacjami jednostek Policji wynika, że w niniejszej sprawie wystąpiło zjawisko underreportingu, czyli nieadekwatnej, w porównaniu do rzeczywistej skali zjawiska, liczby skarg kierowanych do właściwych komórek danej służby. Zjawisko to występuje pomimo szerokiej dostępności postępowania przed takimi organami, a ocena naruszeń dokonywana jest bardzo często powierzchownie, wyłącznie na płaszczyźnie prawnokarnej. Niewystarczająca reakcja ze strony prokuratury czy przełożonych lub jej brak nie tylko nie powoduje rozwiązania problemu w sprawie indywidualnej. Uniemożliwia także systemowe przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet, a naruszyście – bezkarni w swoim postępowaniu – znajdują sobie kolejne ofiary.

Rzecznik zwrócił się do Komendanta z prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionych problemów oraz o poinformowanie, czy Komenda Główna Policji była – przed ukazaniem się artykułu – w posiadaniu informacji na temat opisanych zdarzeń, a jeśli tak to czy i jakie podjęto w tych sprawach działania.

Zastępca Komendanta Głównego Policji w piśmie z 8 maja 2017 r. poinformował, iż w celu zapobiegania sytuacjom, takim jak opisane w artykule, oraz na które zwraca uwagę Rzecznik, tj. zagrożenie usiłowania lub dokonania samobójstwa, wystąpienia przemocy domowej w rodzinach policyjnych, mobbingu, molestowania, molestowania seksualnego, czy też dyskryminacji w stosunku do policjantek i pracowników Policji, Policja wypracowała wewnętrzne narzędzia kontrolne, mechanizmy prewencji niewłaściwych zachowań oraz procedury reagowania w przypadku zaistnienia niewłaściwych i niepożądanych zdarzeń. Żadna informacja o obserwowanych wśród funkcjonariuszy sygnałach i zachowaniach, mogących świadczyć o przeżywanym kryzysie nie pozostaje bez zaproponowania udzielenia pierwszej pomocy emocjonalnej i pomocy psychologicznej (interwencji kryzysowej, porady). Z kolei zachowania nieetyczne, w działaniach policjantów i pracowników Policji w stosunku do każdego człowieka, w tym także wewnątrz środowiska policyjnego, nie mogą być akceptowane. Funkcjonujące obecnie w Policji mechanizmy na rzecz prewencji zachowań konfliktowych oraz procedury określające sposoby reagowania na podejrzenie występowania zakłóceń w relacjach interpersonalnych lub międzyludzkich, w tym mobbingu, nierównego traktowania, molestowania czy też konfliktu interpersonalnego Zastępca Komendanta Głównego Policji uznał za wystarczające.

3. Komendanta Głównego Straży Granicznej (XI.543.19.2016 z 7 kwietnia 2017 r.) – w sprawie praktyk stosowanych wobec cudzoziemców na przejściach granicznych w Terespolu i w Medyce.

Rzecznik Praw Obywatelskich od kilkunastu miesięcy monitoruje sytuację panującą na przejściach granicznych w Terespolu i Medyce, przez które bezskutecznie próbuje dostać się do Polski grupa kilkuset cudzoziemców pochodzących głównie z Czeczenii, Tadżykistanu i Armenii. Osoby te, także w skargach do Rzecznika, podnoszą, że nie udało im się wjechać na terytorium Polski, mimo że każdorazowo podczas odprawy granicznej zgłaszali funkcjonariuszom Straży Granicznej zamiar ubiegania się w naszym kraju o ochronę międzynarodową. Według relacji skarżących funkcjonariusze Straży Granicznej deklaracji takich nie przyjmują do wiadomości i nie dopuszczają do złożenia wniosku o wspomnianą ochronę. W konsekwencji, ponieważ skarżący nie dysponują żadnym dokumentem uprawniającym ich do przekroczenia granicy, odmawia się im prawa wjazdu na terytorium Polski i zwraca na terytorium Białorusi lub Ukrainy.

Niezapowiedziane wizytacje obu ww. przejść granicznych, przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika, potwierdziły, że istnieje znacząca luka prawna dotycząca praw cudzoziemców przystępujących do odprawy granicznej, zwracających się o udzielenie ochrony międzynarodowej, oraz obowiązków funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie przyjmowania od cudzoziemca deklaracji o zamiarze wystąpienia z wnioskiem o taką ochronę oraz umożliwienia cudzoziemcowi złożenia samego wniosku. Żaden z obowiązujących przepisów prawa nie reguluje bowiem formy, w jakiej funkcjonariusz Straży Granicznej, prowadzący odprawę na przejściu granicznym, powinien odnotować fakt zgłoszenia przez cudzoziemca zamiaru ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową.

Przeprowadzone wizytacje jednoznacznie wskazały na konieczność ujednoczenia sposobu postępowania funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie dokumentowania tzw. rozpytania w toku odprawy granicznej. W ocenie Rzecznika zasadne jest wprowadzenie odpowiednich regulacji ustawowych, które zapewnią skuteczną realizację prawa cudzoziemców do ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową. Wniosek o podjęcie stosownych prac legislacyjnych w tym zakresie Rzecznik skierował już do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Rzecznik zwrócił się do Komendanta Głównego SG z prośbą o rozważenie możliwości zainicjowania działań zmierzających do ujednoczenia praktyki podległych Komendantowi jednostek Straży Granicznej na poziomie organizacyjnym tej formacji, np. poprzez wydanie odpowiednich wytycznych.

Komendant Główny Straży Granicznej w piśmie z 8 maja 2017 r. zapewnił, że każdemu cudzoziemcowi zgłaszającemu się do odprawy granicznej, a nieposiadającemu wymaganych dokumentów (w tym wizy), funkcjonariusze Straży Granicznej zapewniają możliwość wypowiedzenia się co do deklarowanego przez niego celu wjazdu. Cudzoziemiec w sposób zindywidualizowany na drugiej linii kontroli granicznej rozpytywany jest na okoliczność zarówno celu wjazdu, jak i powodów wyjazdu z kraju pochodzenia.

Komendant zgodził się, że sposób prowadzenia rozmowy z cudzoziemcem, zapewnienie dogodnych warunków, umożliwiających wysłuchanie cudzoziemca w skupieniu i przy zachowaniu norm prywatności są niezwykle istotne. Podkreślił też, że do służby na drugiej linii kontroli granicznej, gdzie realizuje się powyższe czynności, kierowane są osoby posiadające właściwe przeszkolenie w tym zakresie. Odnosząc się do kwestii protokolowania czynności prowadzonych na drugiej linii kontroli granicznej, Komendant zauważył, że ww. czynności nie są czynnościami administracyjnymi, lecz czynnościami realizowanymi w trakcie odprawy granicznej. Tym samym sporządzanie z tych czynności protokołu przesłuchania strony nie znajduje uzasadnienia. Także obligatoryjne wprowadzenie do wskazanego postępowania administracyjnego środka dowodowego, jakim jest przesłuchanie strony, w opinii Komendanta nie jest zasadne.

4. Minister Edukacji Narodowej (XI.800.15.2016 z 7 kwietnia 2017 r.) – w sprawie realizacji prawa do równego traktowania ze względu na płeć w zakresie dostępu do edukacji zawodowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich z zainteresowaniem śledzi prowadzone prace nad reformą szkolnictwa zawodowego oraz działania mające na celu reformę systemu doradztwa zawodowego w Polsce w kierunku zwiększenia jego efektywności. Obecnie istnieje bardzo duże zapotrzebowanie na absolwentów szkół zasadniczych, których brakuje na rynku pracy, a nadpodaż absolwentów szkół wyższych jest głównie efektem nieskutecznego doradztwa zawodowego.

W związku z powyższym Rzecznik wskazał na zalecenia organów międzynarodowych dotyczące kształcenia zawodowego, a w szczególności mówiące o potrzebie uwzględniania kwestii płci na każdym etapie edukacji, które należałoby uwzględnić w toku prowadzonych w resorcie edukacji prac. Komitet do spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet w swoich rekomendacjach dla Polski zalecił m.in. podjęcie działań mających na celu zlikwidowanie negatywnych stereotypów, które potencjalnie powstrzymują dziewczęta przed wyborem nietradycyjnych dziedzin kształcenia i kształcenia zawodowego na wszystkich szczeblach edukacji. Z kolei Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych zarekomendował podjęcie skutecznych kroków przeciwdziałających segregacji ze względu na płeć na rynku pracy, zaś Komitet Ministrów Rady Europy, odnosząc się do kwestii kształcenia zawodowego, zalecił podjęcie środków mających na celu zapewnienie dziewczętom i chłopcom równego dostępu do nauki i szkolenia zawodowego w tych obszarach, w których występuje tradycyjnie nadreprezentacja jednej z płci.

Prawo do nauki należy do katalogu praw człowieka i jest podstawowym narzędziem do osiągnięcia takich celów, jak życie wolne od dyskryminacji oraz wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn. Tymczasem, jak wynika choćby ze skarg kierowanych do Rzecznika, pomimo zagwarantowania bezpłatnej edukacji dla chłopców i dziewcząt, w naszym społeczeństwie nadal często pozostajemy

pod wpływem stereotypów dotyczących płci – można je dostrzec m.in. w postawach nauczycieli, czy materiałach edukacyjnych. Zdaniem Rzecznika istnieje potrzeba kampanii społecznych na rzecz promowania kształcenia kobiet na kierunkach inżynieryjno-technicznych i związanych z nowymi technologiami oraz zweryfikowania programów nauczania i szkolnych podręczników pod kątem eliminacji treści stereotypowych i dyskryminujących dziewczęta i kobiety.

Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie oraz uwzględnienie działań mających na celu wyrównanie udziału kobiet i mężczyzn w kształceniu na kierunkach ścisłych i technicznych w toku przygotowania i realizacji zapowiedzianej reformy szkolnictwa zawodowego i doradztwa zawodowego w szkołach.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej w piśmie z 18 maja 2017 r. zapewniła, że polityka oświatowa w Polsce zapewnia wszystkim dzieciom i młodzieży równy dostęp do edukacji, zaś wszyscy uczniowie kształcący się w danym typie szkoły realizują te same cele kształcenia i treści nauczania ustalone w podstawie programowej. Oznacza to, że mają równe szanse, jeżeli chodzi o przygotowanie do dalszej edukacji lub startu na rynku pracy. Sekretarz Stanu poinformowała ponadto, że szczegółowe rozwiązania dotyczące realizacji doradztwa zawodowego opracowywane są przez ekspertów w projekcie „Efektywne doradztwo edukacyjno-zawodowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych” realizowanym przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie. W ramach projektu zostaną m.in. opracowane treści z zakresu doradztwa zawodowego oraz rozwiązania organizacyjne, które będą mogły być wykorzystywane w realizacji wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego w szkołach, ukierunkowanego na trafny wybór ścieżki zawodowej.

5. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (III.7040.3.2017 z 7 kwietnia 2017 r.) – w sprawie procedury naboru na stanowiska urzędnicze w jednostkach samorządu terytorialnego.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi od osób, które ubiegały się o objęcie stanowiska w jednostkach samorządu terytorialnego. Skarżący podnoszą, że określona przepisami ustawowymi konkursowa procedura obsadzania stanowisk nie daje im możliwości kontroli prawidłowości jej przebiegu, co pozostaje w sprzeczności z wymogami konstytucyjnymi dotyczącymi dostępu do służby publicznej.

Rzecznik sygnalizował już ten problem Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, wskazując, iż ustawa o pracownikach samorządowych przyjmując konkurs jako metodę obsadzania stanowisk urzędniczych, w tym kierowniczych, nie zawiera odpowiednich procedur kontrolnych i odwoławczych od wyniku konkursu. Tymczasem ustawa ta powinna umożliwiać kandydatowi kontrolę tego, czy nabór odbył się z zachowaniem reguł określonych w Konstytucji, zapewniających obywatelom równy dostęp do służby publicznej. Minister

zgodził się ze stanowiskiem Rzecznika, uznając za zasadne „rozważenie potrzeby podjęcia prac legislacyjnych” w omawianym zakresie.

Jednak w nowej ustawie o pracownikach samorządowych również nie przewidziano odpowiednich procedur kontrolnych i odwoławczych od wyniku konkursu. Procedurę naboru, podobnie jak w poprzednio obowiązującej ustawie, kończy informacja o wynikach naboru. Tymczasem, w świetle uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, sprawy dotyczące postępowania konkursowego w służbie publicznej należą do kognicji sądów administracyjnych. Żądanie weryfikacji przeprowadzonego postępowania konkursowego (jego wyników) jest bowiem typowym żądaniem publicznoprawnym o proceduralnym charakterze. Ostateczny wynik postępowania konkursowego powinien zatem mieć charakter decyzji, od której stronie przysługiwałaby droga odwoławcza, z Naczelnym Sądem Administracyjnym włącznie.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o podjęcie stosownych działań legislacyjnych, mających na celu zmianę ustawy o pracownikach samorządowych w kierunku zapewnienia ww. procedur kontrolnych i odwoławczych od wyniku konkursu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 11 maja 2017 r. wskazał, że próba uregulowania kwestii zakończenia procedury naboru na wolne stanowisko urzędnicze, funkcjonujące w urzędzie administracji samorządowej, formą decyzji administracyjnej, mogłaby zostać odebrana jako ingerencja w samodzielność jednostek samorządu terytorialnego w zakresie kształtowania polityki kadrowej. Wyjaśnił także, że od dnia 23 stycznia 2016 r. wyższe stanowiska w służbie cywilnej są obsadzane w drodze powołania, a nie zaś naboru. Natomiast, w ustawie o pracownikach samorządowych nie ma i nie było tego typu regulacji. Co więcej, w opinii MSWiA nie budzi wątpliwości, iż przepisy art. 11-15 ustawy o pracownikach samorządowych zapewniają otwarty i konkurencyjny nabór na stanowiska urzędnicze, a umieszczenie informacji o wolnym stanowisku, obejmującej wymagania z nim związane, w Biuletynie Informacji Publicznej, zapewnia nieograniczony dostęp wszystkich zainteresowanych udziałem w postępowaniu. Sekretarz Stanu poinformował również, że obecnie w MSWiA nie są prowadzone prace dotyczące nowelizacji przepisów ustawy o pracownikach samorządowych w omawianym zakresie.

6. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (WZF.7060.504.2017 z 7 kwietnia 2017 r.) – w sprawie zapowiadanego obniżenia świadczeń emerytalno-rentowych dla byłych funkcjonariuszy służb ochrony państwa.

Do Rzecznika zwracają się emerytowani funkcjonariusze służb ochrony państwa, którym mają zostać obniżone świadczenia emerytalno-rentowe. Wątpliwości wnioskodawców dotyczą m.in. art. 8a ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu

Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (dalej jako: ustawa zaopatrzeniowa). Z treści niniejszego przepisu wynika, że Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji będzie mógł utrzymać świadczenie emerytalne w dotychczasowej wysokości przy spełnieniu niedookreślonych warunków: krótkotrwałej służby przed 31 lipca 1990 r. oraz rzetelnego wykonywania zadań i obowiązków po dniu 12 września 1989 r.

Wątpliwości dotyczą w szczególności drugiego z wymienionych wymogów, bowiem dostęp do informacji pozwalających na jego rzetelne ustalenie (tzn. do akt osobowych i konkretnych spraw prowadzonych przez funkcjonariuszy po 31 lipca 1990 r.) może być utrudniony z dwóch powodów. Po pierwsze, względy ustrojowe, rozumiane jako usytuowanie poszczególnych służb mundurowych w strukturze administracji rządowej, wskazują na ich zróżnicowaną podległość ministrom kierującym poszczególnymi działami administracji rządowej. Tymczasem ustawa zaopatrzeniowa nie określa zasad i trybu współdziałania Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z innymi ministrami czy organami administracji rządowej w zakresie normowania art. 8a. Po drugie, ocena rzetelnego wykonywania zadań i obowiązków funkcjonariuszy wykonujących czynności operacyjno-rozpoznawcze będzie prowadzona m.in. w oparciu o przepisy ustawy o ochronie informacji niejawnych, która przewiduje, że akta osobowe w wymienionych w ustawie przypadkach są chronione bez względu na upływ czasu. Znaczna część akt niektórych funkcjonariuszy może zatem okazać się niedostępna. Ponadto sami funkcjonariusze, wykonujący czynności operacyjno-rozpoznawcze, nie będą w stanie w sposób rzetelny dochodzić swoich praw z uwagi na potencjalną odpowiedzialność karną za ujawnienie informacji niejawnej.

W świetle powyższego prawo niektórych funkcjonariuszy do rzetelnego postępowania, na które składają się m.in. zasada równości broni, prawo wglądu do akt oraz prawo do uzasadnienia orzeczenia, może zostać naruszone. Uprawnienie to wynika z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, zgodnie z którą każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym (świadczenie emerytalne) albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o spowodowanie zbadania sprawy oraz odniesienie się do przedstawionych problemów.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 16 maja 2017 r. nie podzielił wątpliwości podniesionych przez Rzecznika. Jednocześnie wskazał, że Kodeks postępowania administracyjnego jest ustawą proceduralną, która reguluje kwestie związane z obowiązkiem podejmowania przez właściwe organy administracji publicznej wszelkich czynności niezbędnych do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do

załatwienia sprawy. Zasady ewentualnej współpracy pomiędzy właściwym w danej sprawie organem administracji a innymi podmiotami (w tym organami administracji) w zakresie pozyskania materiału dowodowego w sprawie także wynikają z regulacji K.p.a., w tym zwłaszcza z art. 7, art. 77 § 1 oraz art. 80 K.p.a., a nie z przepisów prawa materialnego. Wobec powyższego nieuzasadniony jest zarzut podnoszony przez Rzecznika, iż przepisy przedmiotowej ustawy nie określają zasad i trybu współdziałania Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z innymi organami administracji w zakresie unormowania z art. 8a tejże ustawy. Sekretarz Stanu podkreślił także, że brak jest regulacji prawnych, które uniemożliwiałyby organowi wgląd do niejawnych akt personalnych funkcjonariuszy i byłych funkcjonariuszy. Zauważył ponadto, że w analizowanej regulacji nie chodzi w istocie o ustalenie prawa do zaopatrzenia emerytalnego (co pozostaje w zakresie kompetencji właściwego organu emerytalnego, podlegając zaskarżeniu przed sądem powszechnym), lecz o możliwość zastosowania, poprzez wydanie decyzji uznaniowej, w drodze wyjątku, szczególnych rozwiązań odnoszących się do zasad ustalenia wysokości świadczeń emerytalnych (rentowych) określonych osób.

7. Ministra Sprawiedliwości (V.7108.272.2016 z 7 kwietnia 2017 r.) – w sprawie realizacji promes bezobciążeniowego wyodrębnienia lokali mieszkalnych.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi nabywców lokali mieszkalnych od deweloperów, dotyczące realizacji promes bezobciążeniowego wyodrębnienia lokali mieszkalnych. Promesy te zostały wydane przez Spółdzielczy Bank Rzemiosła i Rolnictwa (dalej: „SK Bank”) posiadający hipotekę ustanowioną na nieruchomości, na której prowadzone były przedsięwzięcia deweloperskie. Ogłoszenie upadłości SK Bank-u skutkowało powstaniem wątpliwości odnośnie do możliwości zrealizowania przez Syndyka Masy Upadłości SK Bank-u promes bezobciążeniowego wyodrębnienia lokali mieszkalnych udzielonych uprzednio przez SK Bank. W ich opinii, to na Syndyku ciąży obowiązek wydania zgody na bezobciążeniowe wyodrębnienie lokalu mieszkalnego. Skarżący obawiają się, że Syndyk odmówi wykonania promes, co w sytuacji wywiązania się przez nich z umowy i zapłaty pełnej ceny za mieszkanie spowoduje naruszenie konstytucyjnych standardów ochrony prawa własności.

Na konieczność zapewnienia ochrony interesów obywateli będących klientami firm deweloperskich i potrzebę podjęcia działań legislacyjnych w tym zakresie Rzecznik zwracał już uwagę w wystąpieniu do Prezesa Rady Ministrów. Wychodząc naprzeciw tym postulatom ustawodawca dostrzegł konieczność wzmocnienia ochrony praw nabywców lokali w przypadku upadłości dewelopera. Przepisy regulujące odrębne postępowanie upadłościowe wobec deweloperów zostały wprowadzone do Prawa upadłościowego i Prawa restrukturyzacyjnego. Wprowadzone zmiany zapewniły m.in. pełną skuteczność

zgody wierzyciela hipotecznego na bezobciążeniowe wyodrębnienie lokalu mieszkalnego zarówno w przypadku upadłości dewelopera jak i w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

W obecnym stanie prawnym instytucja promesy bezobciążeniowego wyodrębnienia lokalu jest jednym z narzędzi ochrony praw nabywców lokali na wypadek upadłości albo restrukturyzacji dewelopera. Brak analogicznych rozwiązań odnośnie do realizacji promesy w przypadku upadłości banku – wierzyciela hipotecznego, który wydał promesę powoduje jednak, że ochrona nabywców lokali jest niepełna i skutkuje poważnymi wątpliwościami interpretacyjnymi w zakresie możliwości realizacji promesy przez syndyka. Ze względu na fakt, że upadłości banków finansujących przedsięwzięcia inwestycyjne dewelopera mogą nie być jednostkowymi przypadkami, w ocenie Rzecznika niezbędne jest wprowadzenie dodatkowych mechanizmów chroniących interesy nabywców lokali w takich sytuacjach.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie, a w szczególności o rozważenie możliwości wprowadzenia odpowiednich zmian legislacyjnych w postulowanym zakresie.

8. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (VII.602.93.2015 z 11 kwietnia 2017 r.) – w sprawie praw wyborczych osób nigdzie niezamieszkałych.

W wystąpieniach do Państwowej Komisji Wyborczej Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizował konieczność wprowadzenia zmian w przepisach regulujących udział w wyborach wyborców nigdzie niezamieszkałych.

Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z postulatami Rzecznika, wystosowała do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji prośbę o rozważenie zmiany rozporządzenia w sprawie rejestru wyborców oraz trybu przekazywania przez Rzeczpospolitą Polską innym państwom członkowskim Unii Europejskiej danych zawartych w tym rejestrze w zakresie zasad dopisywania do rejestru wyborców osób nigdzie niezamieszkałych, a w szczególności w zakresie składania przez tych wyborców deklaracji zawierającej informacje niezbędne do wpisania do rejestru wyborców, o której mowa w Kodeksie wyborczym, załączonej do wniosku o wpisanie do rejestru wyborców.

Minister przedstawił PKW projekt rozporządzenia zmieniającego ww. rozporządzenie, w którym uwzględniono propozycję dotyczącą umożliwienia wyborcy nigdzie niezamieszkałemu i nieposiadającemu adresu stałego zamieszkania wskazania w pisemnej deklaracji zawierającej informacje niezbędne do wpisania do rejestru wyborców (zamiast adresu stałego zamieszkania) adresu umożliwiającego kontakt z nim na obszarze gminy, w której stale przebywa i złożył wniosek o wpisanie do rejestru wyborców. Projekt ten, po pozytywnym zaopiniowaniu przez PKW miał zostać przekazany do uzgodnień międzyresortowych.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o informację na temat stanu prac nad projektem przedmiotowego rozporządzenia.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 10 maja 2017 r. poinformował, że po przeprowadzeniu stosownych analiz i wyjaśnieniu wątpliwości dotyczących przekazanych przez Krajowe Biuro Wyborcze propozycji zmian obowiązujących przepisów rozporządzenia w sprawie rejestru wyborców oraz trybu przekazywania przez Rzeczpospolitą Polską innym państwom członkowskim Unii Europejskiej danych zawartych w tym rejestrze w resorcie spraw wewnętrznych i administracji został opracowany projekt rozporządzenia zmieniającego oraz zostały podjęte działania prowadzące do ustalenia kosztów nowelizacji, wynikających z konieczności aktualizacji usług elektronicznych na platformie ePuap. Z uwagi na fakt, że nadal – we współpracy z KBW – trwają prace polegające na dopracowywaniu szczegółów nowelizacji, proces legislacyjny prowadzący do wdrożenia zmian w ww. rozporządzeniu zostanie uruchomiony niezwłocznie po ich zakończeniu, w możliwie najszybszym terminie.

9. Ministra Zdrowia (VII.5002.6.2015 z 11 kwietnia 2017 r.) – w sprawie niepowołania Rady do spraw Leczenia Niepłodności.

Zgodnie z informacjami medialnymi Ministerstwo Zdrowia nie podjęło i nie planuje podjąć działań zmierzających do powołania Rady do spraw Leczenia Niepłodności. Brak inicjatywy w tym zakresie, w ocenie Rzecznika, prowadzi do pozbawienia skuteczności przepisów ustawy o leczeniu niepłodności dotyczących działalności Rady, a co za tym idzie do osłabienia przestrzegania praw obywatelskich.

Art. 72 ww. ustawy przewiduje utworzenie Rady do spraw Leczenia Niepłodności, jako organu opiniodawczo-doradczego ministra właściwego do spraw zdrowia, składającego się z ekspertów z różnych dyscyplin naukowych, w szczególności prawa i medycyny, oraz filozofii w zakresie etyki. Do zadań Rady należy m.in. opracowywanie i opiniowanie projektów aktów normatywnych i innych dokumentów w zakresie leczenia niepłodności. Organ ten powinien ponadto podejmować działania informacyjne dotyczące m.in. metod leczenia niepłodności. Ponadto Rada ma za zadanie upowszechniać standardy postępowania oraz zasady deontologiczne w zakresie leczenia niepłodności, w tym stosowania procedur medycznie wspomaganą prokreacji.

W ocenie Rzecznika istnienie takiego gremium eksperckiego, jakim jest Rada ma istotne znaczenie z perspektywy zapewnienia odpowiedniej jakości świadczeń zdrowotnych i upowszechniania wiedzy wśród społeczeństwa oraz dobrych zasad postępowania lekarzy w zakresie leczenia niepłodności. W związku z tym celowe jest podjęcie działań zmierzających do powołania przewidzianego ustawowo organu zajmującego się kompleksowo przedmiotową problematyką.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w zasygnalizowanej sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 7 czerwca 2017 r. wskazała, że przepisy i zobowiązania wynikające z przepisów unijnych zostały uregulowane w ustawie o leczeniu niepłodności i są wykonywane. Szczegółowość ustawy oraz aktów wykonawczych do niej ogranicza do minimum jakiegokolwiek nienależyte postępowanie z zarodkami i komórkami rozrodczymi oraz zapewnia ich maksymalną ochronę, jednocześnie zapewniając pełną implementację przepisów Unii Europejskiej w tym zakresie. Sekretarz Stanu poinformowała, iż w resorcie zdrowia nie są prowadzone prace mające na celu powołanie Rady do Spraw Leczenia Niepłodności.

10. Minister Cyfryzacji (V.7224.89.2016 z 11 kwietnia 2017 r.) – w sprawie archiwizowania rozmów telefonicznych, w trakcie których dochodzi do zawarcia umowy z konsumentem.

Z informacji przekazywanych przez rzeczników konsumentów oraz samych obywateli wynika, iż istnieje poważny problem związany ze sposobem archiwizowania nagrań z rozmów telefonicznych dotyczących zawarcia umowy z konsumentem. Wśród obecnie obowiązujących przepisów prawa brak jest unormowań, które kompleksowo regulowałyby termin przechowywania i dostępu do treści nagrania z rozmowy sprzedażowej z konsumentem. Nawet w ustawie o prawach konsumenta brak jest stosownych przepisów. W konsekwencji konsumenci niejednokrotnie nie mają dostępu do treści nagrania, zwłaszcza w toku postępowania reklamacyjnego. Problemy te dotyczą wszelkiego rodzaju umów zawieranych z konsumentem za pośrednictwem telefonu, w tym w sektorze usług telekomunikacyjnych, bankowych czy sprzedaży energii, gazu i innych produktów.

Konstytucja nakłada na władze publiczne obowiązek ochrony praw konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami, które mogą zagrozić ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu. Dotyczy to całego społeczeństwa, które jest konsumentem różnych dóbr, ich użytkownikiem lub najemcą. Z drugiej zaś strony Konstytucja chroni konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. W ocenie Rzecznika brak uregulowania przez ustawodawcę *expressis verbis* kwestii przechowywania nagrań z rozmów z konsumentem na każdym etapie zawierania umowy (począwszy od oferty jej zawarcia, poprzez złożenie oświadczenia woli w przedmiocie wyrażenia zgody na jej zawarcie, czy też zmianę warunków umowy), a także ich udostępniania, pociąga za sobą negatywne skutki po stronie konsumenta.

W trosce o ochronę praw konsumenta warto byłoby ujednoczyć zasady udostępniania konsumentom zapisów nagrań rozmów sprzedażowych na każdym etapie ich zawierania, a także uregulować kompleksowo termin przechowywania tych nagrań. Zdaniem Rzecznika nieodzowne jest podjęcie działań zmierzających do dostosowania obecnie obowiązujących przepisów prawnych do

konstytucyjnie gwarantowanej ochrony praw konsumentów. Zagadnienie to powinno zostać szczegółowo określone w przepisach prawa powszechnie obowiązującego z realnym uprawnieniem do egzekwowania prawa konsumentów do dostępu do nagrań z rozmów sprzedażowych.

Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o zajęcie stanowiska wobec zasygnalizowanych kwestii oraz przekazanie informacji na temat podjętych lub planowanych działań w tej materii.

11. Ministra Zdrowia i Konsultanta Krajowego w dziedzinie położnictwa i ginekologii (V.7010.112.2015 z 11 kwietnia 2017 r.) – w sprawie standardów opieki okołoporodowej.

Z napływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich sygnałów wynika, że standardy opieki okołoporodowej, określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie standardów postępowania medycznego przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, położu oraz opieki nad noworodkiem, nie są powszechnie realizowane przez szpitale. Także informacje przedstawione przez Narodowy Fundusz Zdrowia oraz opublikowane przez Najwyższą Izbę Kontroli wyniki kontroli funkcjonowania opieki okołoporodowej na oddziałach położniczych potwierdzają, że standardy opieki okołoporodowej są nie tylko nieprzestrzegane, ale i wiedza o ich istnieniu bywa znikoma zarówno wśród samych pacjentek, jak i personelu medycznego.

Nieprawidłowości występują choćby w procesie dokumentowania przeprowadzanych czynności medycznych, mimo iż rzetelnie sporządzona dokumentacja medyczna jest m.in. podstawą do późniejszej oceny prawidłowości i jakości udzielonych świadczeń zdrowotnych. Odnotowuje się częste przypadki udzielania świadczeń zdrowotnych kobietom rodzącym w warunkach naruszających ich poczucie godności i intymności. Jednocześnie zauważa się zjawisko rosnącej medykalizacji porodu fizjologicznego: w wielu przypadkach przeprowadza się zabiegi, które personel medyczny traktuje jak stały element porodu fizjologicznego, bez względu, czy istnieje potrzeba ich zastosowania, czy nie. Realizacja standardów opieki okołoporodowej nie przynosi spodziewanych efektów w zakresie respektowania przygotowanego planu porodu oraz w aspekcie propagowania naturalnego karmienia noworodków i niemowląt. Prawo kobiety do nieprzerwanego dwugodzinnego kontaktu z noworodkiem, gwarantowanego przepisami standardu opieki okołoporodowej, także nie w każdym przypadku jest respektowane.

Bez wątplenia określenie w formie prawnej modelowego sposobu postępowania medycznego dla przebiegu porodu fizjologicznego jest zasadne i korzystne dla pacjentek oraz personelu medycznego. Istnienie takich przepisów wyznacza określony, prawidłowy, model postępowania w przypadku porodu fizjologicznego. Tym niemniej, przyjęcie nawet najlepszych przepisów prawa nie gwarantuje jeszcze, że będą one w praktyce sprawnie funkcjonować. W opinii

Rzecznika pomocnym instrumentem w ocenie efektywności standardów opieki okołoporodowej mogłaby być dokonywana okresowo, przez Ministra Zdrowia, ewaluacja samych regulacji i ich skuteczności, z uwzględnieniem opinii personelu medycznego i kobiet rodzących. Samo obowiązywanie tych przepisów – bez narzędzi służących kontroli ich skuteczności – jest bowiem niewystarczające.

Rzecznik zwrócił się do Ministra i Konsultanta Krajowego z prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionego problemu. Poprosił także o wskazanie, jakie konkretnie działania podejmuje resort zdrowia w omawianym zakresie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 16 maja 2017 r. wyjaśnił, że w związku z potrzebą uregulowania kwestii związanych z wydawaniem przez Ministra Zdrowia standardów, w resorcie zdrowia podjęto prace nad określeniem nowych standardów organizacyjnych w opiece okołoporodowej. Projekt rozporządzenia opracuje powołany w tym celu Zespół ekspertów, a jego kształt uzależniony będzie od prac i ostatecznych ustaleń członków Zespołu oraz uzgodnień, opiniowania i konsultacji publicznych. Przy tworzeniu tego rozporządzenia będą także brane pod uwagę rekomendacje Zespołu do spraw monitorowania i opracowania rozwiązań na rzecz poprawy opieki okołoporodowej. W nawiązaniu do sygnalizowanego braku personelu medycznego, w szczególności pielęgniarek i położnych, Sekretarz Stanu wyjaśnił, że Ministerstwo Zdrowia podjęło decyzję o skoncentrowaniu działań dedykowanych rozwojowi kompetencji zawodowych i kwalifikacji kadr medycznych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Jego głównym celem jest oddziaływanie na kształcenie przeddyplomowe pielęgniarek i położnych, a w dalszej perspektywie – zwiększenie liczby absolwentów studiów na kierunkach pielęgniarstwo i położnictwo. Sekretarz Stanu podkreślił, że przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie standardów postępowania przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, położu oraz opieki nad noworodkiem są przepisami prawa powszechnie obowiązującego. Oznacza to, że każdy pracownik medyczny zobowiązany jest do stosowania tych przepisów w praktyce, a za nadzór nad pracą pracowników podmiotów leczniczych odpowiadają ich zwierzchnicy.

12. Przewodniczącego Komisji Ustawodawczej Senatu RP (VII.602.111.2015 z 11 kwietnia 2017 r.) – w sprawie braku uregulowania w polskim prawie wyborczym instytucji tzw. krajowych obserwatorów wyborów.

Kwestia braku uregulowania w polskim prawie wyborczym instytucji tzw. krajowych obserwatorów wyborów jest od dłuższego czasu podnoszona m.in. przez Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), ekspertów, przedstawicieli doktryny, a także organizacje społeczne.

Na problem ten Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił już uwagę w wystąpieniu do Przewodniczącego Podkomisji stałej do spraw nowelizacji Kodeksu wyborczego oraz Kodeksu postępowania administracyjnego Sejmu RP. Ze względu na wagę zagadnienia obywatele, w oparciu o wystąpienie Rzecznika, złożyli do Senatu RP petycję w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej wprowadzenia do Kodeksu wyborczego instytucji krajowych obserwatorów wyborów. Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP, która rozpatrywała petycję, uznała za zasadne przekazanie jej do Komisji Ustawodawczej Senatu RP z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w tej sprawie. Niestety, do dnia dzisiejszego brak jest informacji na temat prac Komisji Ustawodawczej Senatu RP w tym obszarze.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego z prośbą o informację, jakie działania zostały bądź zostaną podjęte przez Komisję Ustawodawczą Senatu RP w przedmiotowym zakresie.

13. Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych (XI.815.34.2016 z 12 kwietnia 2017 r.) – w sprawie niedostępności wyszukiwarki internetowej Krajowego Rejestru Sądowego dla osób niewidomych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga dotycząca niedostępności wyszukiwarki internetowej Krajowego Rejestru Sądowego dla osób niewidomych. Uzyskanie informacji z bazy jest bowiem uzależnione od przepisania kodu z obrazka – formularz zabezpieczono mechanizmem CAPTCHA. Niestety, w podanej witrynie tekst zabezpieczający nie może być odczytany przez czytniki ekranu, co w praktyce uniemożliwia skorzystanie z wyszukiwarki osobom niewidomym i słabowidzącym.

Zapewnienie dostępności stron internetowych dla osób z niepełnosprawnościami to obowiązek wynikający wprost z ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Brak możliwości skorzystania z treści udostępnionych w bazie internetowej KRS przez osoby niewidome ogranicza dostęp części obywateli do informacji i do elektronicznych usług oferowanych publicznie, co może prowadzić do zarzutu nierównego traktowania osób z taką niepełnosprawnością.

Rzecznik zwrócił się do Ministerstwa Sprawiedliwości o pilne wprowadzenie na stronach internetowych administrowanych przez resort zaproponowanych alternatywnych rozwiązań zabezpieczających, dostosowanych do potrzeb osób niewidzących i słabowidzących, zgodnie z § 19 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (dalej jako: rozporządzenie). Rozwiązania te spełniałyby międzynarodowy standard dotyczący dostępności stron.

Ministerstwo przyjęło jednak inną interpretację obowiązujących przepisów, powołując się na § 23 rozporządzenia, zgodnie z którym systemy teleinformatyczne podmiotów realizujących zadania publiczne funkcjonujące w dniu wejścia w życie rozporządzenia na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów należy dostosować do wymagań, nie później niż w dniu ich pierwszej istotnej modernizacji przypadającej po wejściu w życie rozporządzenia. Rzecznik nie zgodził się z takim stanowiskiem.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Pełnomocnika z prośbą o rozważenie podjęcia stosownych działań zmierzających do ujednoczenia wśród organów rządowych interpretacji przepisów ww. rozporządzenia Rady Ministrów.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych pismem z 4 maja 2017 r. przekazał wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich zgodnie z kompetencjami Minister Cyfryzacji. Poinformował też, że zgadza się z interpretacją przepisów rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych przesłaną przez Rzecznika. W związku z tym zwrócił się do Minister Cyfryzacji z prośbą o ewentualne wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości z informacją o obowiązującej interpretacji przepisów dotyczących dostosowania przez podmioty publiczne zasobów informacji zamieszczanych w internecie do standardu dostępności WCAG 2.0 na poziomie AA.

14. Ministra Zdrowia (VII.7031.2.2016 z 13 kwietnia 2017 r.) – w sprawie nieuwzględniania wyników tzw. starej matury podczas rekrutacji na uczelnie wyższe, które kształcą na kierunkach lekarskich.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi absolwentów szkół ponadpodstawowych, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości przed rokiem 2004/2005. Wyniki osiągnięte na egzaminie dojrzałości przez te osoby nie są uwzględniane podczas rekrutacji na uczelnie wyższe, które kształcą na kierunkach lekarskich.

Część uczelni wyższych wymaga od absolwentów szkół ponadpodstawowych ponownego przystąpienia do egzaminu maturalnego, w celu uzyskania zaświadczenia o wynikach z przedmiotów stanowiących podstawę do przyjęcia na studia. Powyższe uczelnie nie stwarzają kandydatom możliwości przystąpienia do wewnętrznych egzaminów wstępnych albo nie uwzględniają ocen uzyskanych na świadectwie dojrzałości, wymagają natomiast przedstawienia zaświadczenia z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Stwarza to sytuację, w której absolwenci, którzy przystąpili do egzaminu dojrzałości przed rokiem 2004/2005, nawet w przypadku osiągnięcia bardzo dobrych wyników z przedmiotów branych pod uwagę podczas rekrutacji, muszą przystąpić ponownie do egzaminu maturalnego, by móc aplikować na studia.

Taka sytuacja budzi poważne wątpliwości z punktu widzenia przestrzegania wynikającej z Konstytucji zasady równości oraz prawa do nauki, które jest nie tylko samoistnym prawem podmiotowym, ale stanowi także niezbędną przesłankę do należytej realizacji wielu pozostałych praw i wolności człowieka i obywatela. Organy administracji centralnej oraz państwowe szkoły wyższe powinny zatem zapewnić taką organizację procesu rekrutacji i nauczania, aby zagwarantować wszystkim właściwą realizację prawa do nauki.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 27 kwietnia 2017 r. wyjaśnił, iż w sprawie zostało przeprowadzone postępowanie wyjaśniające, w wyniku którego ustalono, iż uczelnie medyczne Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Gdański Uniwersytet Medyczny i Uniwersytet Medyczny w Łodzi przewidziały w swoich uchwałach rekrutacyjnych możliwość udziału w postępowaniu rekrutacyjnym również i osób legitymujących się egzaminem maturalnym złożonym przed rokiem 2005. Informacje o takiej możliwości i zasadach jej dopuszczenia są również publikowane na stronach internetowych ww. uczelni. Pismem z 15 maja 2017 r. resort doprecyzował stanowisko zaznaczając, iż zrównanie zasad uznawania tzw. starej matury z tzw. nową maturą w procesie rekrutacji na studia wyższe stanowiłoby nieuzasadnione uprzywilejowanie osób legitymujących się egzaminem maturalnym złożonym przed rokiem 2005, kiedy to nie było opcji wyboru pomiędzy podstawowym a rozszerzonym poziomem egzaminu z przedmiotu kierunkowego, istotnego z punktu widzenia kierunku wybranych studiów wyższych, zaś warunkiem *sine qua non* przyjęcia na studia było uzyskanie odpowiedniego wyniku egzaminu wstępnego na wyższą uczelnię. Uwzględnienie postulatów absolwentów z tzw. starą maturą doprowadziłoby zatem do kuriozalnej sytuacji, kiedy to uzyskaliby oni „zwolnienie” z egzaminu wstępnego na studia, jaki musieliby zdać przed rokiem 2005, nie legitymując się jednocześnie wynikiem egzaminów na poziomie rozszerzonym z przedmiotów klasyfikowanych na danych kierunkach studiów (w przypadku uczelni medycznych przedmiotem tym jest biologia). W związku z powyższym, przy utrzymaniu zasad przyjmowania na studia wyższe obowiązujących od roku 2005, postulaty absolwentów szkół ponadpodstawowych legitymujących się tzw. starą maturą, bez naruszenia konstytucyjnej zasady równego dostępu do wykształcenia, nie mogą być uwzględnione.

15. Ministra Sprawiedliwości (IX.517.3085.2016 z 13 kwietnia 2017 r.) – w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie, opuszczających zakłady karne.

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzone są wielowymiarowe działania w zakresie problematyki zapobiegania przemocy wobec kobiet i przemocy w rodzinie. Jednym z aspektów tego problemu, znajdującym się w zainteresowaniu Rzecznika, są kwestie dotyczące postępowania ze sprawcami

przemocy wobec kobiet i przemocy w rodzinie, którzy odbywają karę pozbawienia wolności orzeczoną za takie przestępstwa. Podczas pobytu w zakładach karnych osoby te powinny być objęte oddziaływaniami, których celem jest powstrzymanie ich przed dalszym stosowaniem przemocy. Oddziaływania i praca ze sprawcą oraz oduczenie się stosowania przemocy, jest kluczowe dla przeciwdziałania kolejnym zachowaniom przemocowym.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wprowadziła stosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec sprawców przemocy w rodzinie. Przepisami tej ustawy do obowiązków probacyjnych, przewidzianych w Kodeksie karnym, dodano obowiązek uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym, który sąd może orzec wobec sprawcy przemocy w rodzinie zarówno w postępowaniu karnym, jak również na etapie postępowania wykonawczego. Program może być realizowany zarówno w warunkach wolnościowych, jak i podczas odbywania kary pozbawienia wolności, zaś jego głównym założeniem jest eliminacja zachowań przemocowych u osób stosujących przemoc i poznanie przez nie zachowań alternatywnych.

Zadaniem Państwa jest zapewnienie skuteczności wdrożonych rozwiązań. Dane statystyczne pokazują jednak, że liczba orzeczonych przez sądy karne obowiązków uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych sprawców przemocy pozostaje na stałym, niskim poziomie. Niezbędne jest zintensyfikowanie działań w celu zwiększenia liczby wniosków kierowanych do sądu w tej sprawie, jak również zwiększenia liczby orzeczeń sądowych o nałożeniu takich obowiązków na sprawców przemocy w rodzinie. Praktycy, w oparciu o swoje doświadczenia, formułują ponadto postulat wprowadzenia obligatoryjnego orzekania obowiązku udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym w stosunku do sprawców, którym za przestępstwo znęcania się nad rodziną wymierzono karę w zawieszeniu oraz dostrzegają potrzebę kontynuowania oddziaływań także po zakończeniu programu.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie jest zadaniem bardzo ważnym społecznie i wszystkie podmioty uczestniczące w jego realizacji powinny konsolidować swoje wysiłki, aby zwiększyć skuteczność tych oddziaływań.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o podjęcie działań zmierzających do zwiększenia skuteczności oddziaływań wobec sprawców przemocy w rodzinie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 18 maja 2017 r. poinformował, że Minister Sprawiedliwości w pełni akceptuje wszelkie działania prowadzące do jak najefektywniejszej realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Służba Więzienna realizuje zadania przypisane Ministrowi Sprawiedliwości w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie poprzez organizację oddziaływań edukacyjno-korekcyjnych, terapeutycznych, psychokorekcyjnych oraz edukacyjno-profilaktycznych. Powyższe przedsięwzięcia kierowane wobec skazanych – sprawców przemocy domowej mają na celu zmniejszanie zachowań

związanych ze stosowaniem przemocy. Z uwagi na wąski zakres zagadnienia obejmującego wyłącznie orzekanie środka karnego określonego w art. 72 § 1 k.k., organizowanie odrębnych szkoleń dotyczących tej tematyki, zdaniem Ministra Sprawiedliwości, nie jest celowe. W 2017 r. nie zaplanowano zajęć dla sędziów z przedmiotowej problematyki, gdyż była ona poruszana w latach ubiegłych, a szkolenia odbywające się w siedzibach sądów apelacyjnych objęły praktycznie wszystkich zainteresowanych sędziów. Sekretarz Stanu wskazał ponadto, że na stronie internetowej resortu sprawiedliwości jest wydzielona odrębna pozycja dotycząca przeciwdziałania przemocy w rodzinie, obejmująca całe spektrum zagadnień w tej materii, w tym informator dla sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych.

16. Ministra Sprawiedliwości (II.510.14.2017 z 13 kwietnia 2017 r.) – w sprawie doręczania pism sądowych w postępowaniu karnym.

Wnioski i skargi wpływające do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich świadczą o tym, że problem doręczeń w postępowaniu karnym jest bardzo złożony i dotyczy nie tylko osób z niepełnosprawnością, ale także innych osób, które z różnych przyczyn nie mogą osobiście odebrać pisma sądowego.

Z dniem 1 lipca 2015 r. wyłączono możliwość doręczania pism sądowych istotnych dla oskarżonego w drodze tzw. doręczenia pośredniego oraz za pośrednictwem telefaksu lub poczty elektronicznej. Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego pisma takie jak np. zawiadomienie o terminie pierwszej rozprawy głównej bądź zawiadomienie o terminie posiedzenia w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania, można doręczyć oskarżonemu osobiście albo poprzez dwukrotne awizowanie. Co istotne, treść rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowych zasad i trybu doręczania pism organów procesowych w postępowaniu karnym wskazuje, że awizowaną przesyłkę można wydać pełnomocnikowi ustanowionemu na podstawie przepisów Prawa pocztowego wyłącznie, jeśli adresat jest adwokatem lub radcą prawnym.

Jeśli zaś chodzi o osoby nieprzebywające w miejscu swego zamieszkania, ich sytuację regulują przepisy Kodeksu postępowania karnego. Osoba przebywająca za granicą ma obowiązek wskazania adresata do doręczeń w kraju. Z kolei osoba, która nie przebywa w miejscu zamieszkania, lecz nie opuściła Polski winna podać organowi prowadzącemu postępowanie aktualny adres. Unormowania te jednakże mogą znaleźć zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy dana osoba wie o toczącym się postępowaniu karnym.

W ocenie Rzecznika niezrozumiała jest decyzja ustawodawcy o przyznaniu możliwości odbioru awizowanych pism przez pełnomocnika pocztowego jedynie adwokatom i radcom prawnym. Zdaniem Rzecznika nie istnieją przekonujące powody dla wyłączenia możliwości odebrania awizowanego pisma przez należycie umocowanego pełnomocnika pocztowego. Ochrona praw uczestników postępowania wymaga, aby niezawinione przez nich nieodebranie

korrespondencji wysłanej przez organ procesowy nie kończyło się automatycznie uznaniem za doręczenie, bowiem uniemożliwia to takiej osobie zapoznanie się z treścią pisma i efektywną obronę jej praw. Wskazane wydaje się więc rozszerzenie możliwości odebrania awizowanego pisma przez pełnomocnika pocztowego na każdą osobę, podobnie jak ma to miejsce w postępowaniu cywilnym.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie podjęcia stosownych działań legislacyjnych oraz o przedstawienie stanowiska w sprawie.

17. Głównego Inspektora Farmaceutycznego (VII.5002.3.2017 z 13 kwietnia 2017 r.) – w sprawie powoływania się przez farmaceutów na klauzulę sumienia.

Według doniesień medialnych w Polsce pojawiają się apteki nieprowadzące sprzedaży środków antykoncepcyjnych z uwagi na powoływanie się przez farmaceutów w nich pracujących na „klauzulę sumienia”. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich takie praktyki pozostają w sprzeczności w obowiązującym prawem i mogą prowadzić do ograniczenia praw pacjenta do świadczeń zdrowotnych.

W Prawie farmaceutycznym brak jest regulacji podobnej do tej znajdującej się w ustawie o zawodach lekarza i lekarza dentystry, umożliwiającej odmowę sprzedaży produktu leczniczego z powołaniem się na względy sumienia. Także normy etyczne, skodyfikowane w Kodeksie Etyki Aptekarza RP, nie przewidują takiej możliwości. Również mając na uwadze cel instytucji, jaką jest „klauzula sumienia”, tj. ochronę integralności moralnej, trudno wskazać normę moralną, która miałaby zostać naruszona w wyniku sprzedaży produktów leczniczych.

Także Europejski Trybunał Praw Człowieka w jednym ze swych orzeczeń wskazał, że uniemożliwienie farmaceutyce odmowy sprzedaży leków nie stanowi naruszenia Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Trybunał zauważył, że tak długo, jak sprzedaż środków antykoncepcyjnych jest legalna, dostępna na podstawie recepty wystawionej przez lekarza, a preparaty te możliwe są do nabycia jedynie w aptece, farmaceuci nie mają prawa narzucać innym swoich przekonań moralnych odmawiając sprzedaży leku.

Zdaniem Rzecznika praktyka niezaopatrywania się przez apteki w określoną kategorię produktów leczniczych służących antykoncepcji pozostaje w sprzeczności z regulacją zawartą w Prawie farmaceutycznym, zgodnie z którą apteki ogólnodostępne są obowiązane do posiadania produktów leczniczych i wyrobów medycznych w ilości i asortymencie niezbędnym do zaspokojenia potrzeb zdrowotnych miejscowej ludności.

Rzecznik zwrócił się do Głównego Inspektora z prośbą o zajęcie stanowiska w zasygnalizowanej sprawie. Poprosił również o przekazanie informacji dotyczącej skali prezentowanego zjawiska w kraju.

Główny Inspektor Farmaceutyczny w piśmie z 15 maja 2017 r. poinformował, iż mając na uwadze poszanowanie praw jednostki w świetle Konstytucji właściwym wydaje się dopuszczenie możliwości odmowy przez farmaceutę sprzedaży leków antykoncepcyjnych powołującego się na „klauzulę sumienia”, przy czym przedsiębiorca prowadzący aptekę, u którego taka sytuacja występuje, musi zapewnić sprzedaż produktów leczniczych antykoncepcyjnych przez innego farmaceutę. Farmaceuta, nieposiadający przecież wiedzy o tym, w jakim celu dany produkt został pacjentowi przepisany przez lekarza, może odmówić wydania produktu leczniczego tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach np. gdy jego wydanie może zagrażać życiu lub zdrowiu pacjenta, w przypadku uzasadnionego podejrzenia co do autentyczności recepty lub zapotrzebowania lub gdy od dnia sporządzenia produktu leczniczego upłynęło co najmniej 6 dni – w przypadku leku recepturowego sporządzonego na podstawie recepty lub etykiety aptecznej. Główny Inspektor podkreślił, że do maja 2017 r., do urzędu wpłynęła jedna sprawa (odwołanie od decyzji wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego) w zakresie przedmiotowego zagadnienia. Wskazał także, iż GIF nie posiada kompetencji ustawowych do sprawowania nadzoru nad samorządem aptekarskim.

18. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (XI.540.15.2017 z 13 kwietnia 2017 r.) – w sprawie unieważnienia przez Radę Ministrów Polityki migracyjnej Polski.

Rada Ministrów, działająca na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, unieważniła obowiązujący od 2012 r. dokument Polityka migracyjna Polski, który był pierwszą próbą stworzenia kompleksowej strategii państwa w zakresie migracji, a także dowodem na to, że państwo polskie dostrzegło korzyści płynące z otwartego podejścia do migrantów. W strategii tej rekomendowano m.in. usprawnienie procedur legalizacji pobytu cudzoziemców w Polsce, ułatwienie dostępu do rynku pracy oraz stworzenie systemowych programów integracji. W dokumencie podkreślono potrzebę podjęcia działań zmierzających do promowania idei dialogu międzykulturowego i upowszechnienia rzetelnej wiedzy o zjawisku migracji, nie pomijając przy tym kwestii bezpieczeństwa państwa, potrzeby skutecznej ochrony granic, czy przeciwdziałania migracjom nieuregulowanym.

Rzecznik przyjął do wiadomości opinię Ministra, że dokument zaaprobowany w 2012 r. nie odpowiadał w pełni wyzwaniu, jakim okazał się kryzys migracyjny w Europie. Niemniej jednak, obowiązkiem Rzecznika jest stałe monitorowanie stanu przestrzegania i skutecznej realizacji praw i wolności przysługujących również cudzoziemcom, mających swe źródło w aktach prawa międzynarodowego i krajowego, w tym także w Konstytucji. Niezależnie zatem od tego, czy priorytetem twórców nowej polityki migracyjnej będzie bezpieczeństwo państwa, czy perspektywa ekonomiczna migracji, przyjęta ostatecznie strategia musi, w ocenie Rzecznika, uwzględniać istniejące gwarancje

praw i wolności, których podmiotami są przybywający i przebywający na terytorium Polski cudzoziemcy.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o poinformowanie o przewidywanym harmonogramie prac nad nową polityką migracyjną, a także, o ile jest to obecnie możliwe, o priorytetach i głównych celach opracowywanej strategii.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 7 czerwca 2017 r. wyjaśnił, że dokumenty „Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania” oraz „Plan wdrażania dla dokumentu Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania” zostały uchylone przez Radę Ministrów z uwagi na fakt, że nie odpowiadały na potrzeby oraz wyzwania, z którymi mierzy się obecnie Polska i Unia Europejska. Nie tworzyły one także ani nie wskazywały narzędzi, dzięki którym reakcja na dynamiczną sytuację migracyjną w Europie – w tym migrację ekonomiczną z Ukrainy – mogłaby być adekwatna i skuteczna. W przyjętej 14 lutego 2017 r. Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Rada Ministrów zdecydowała o konieczności opracowania nowej polityki migracyjnej, zakładającej m.in. usprawnienie zarządzania procesami emigracyjnymi, imigracyjnymi, integracji cudzoziemców oraz zachęty do ich osiedlania się w Polsce, z uwzględnieniem bezpieczeństwa państwa. W MSWiA został powołany Zespół do spraw przygotowania dokumentu „Polityka Migracyjna Polski”, natomiast kluczowym podmiotem kreującym politykę migracyjną jest Zespół do spraw Migracji, którego pracami kieruje Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Jednocześnie Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów powierzył przedstawicielowi Ministerstwa Rozwoju zadanie utworzenia międzyresortowego zespołu do spraw polityki migracyjnej. Sekretarz Stanu wskazał, że z uwagi na złożony charakter problematyki, do której odnosi się nowa polityka migracyjna Polski, prace nad dokumentem będą miały charakter długofalowy i nie jest możliwe na obecnym etapie wskazanie konkretnej daty ich zakończenia.

19. Ministra Sprawiedliwości, Minister Cyfryzacji, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania oraz Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych (XI.411.1.2017 z 13 kwietnia 2017 r.) – w sprawie dostępności wymiaru sprawiedliwości dla osób z niepełnosprawnościami.

Rzecznik Praw Obywatelskich, pełniący także funkcję niezależnego organu do spraw popierania, ochrony i monitorowania wdrażania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, otrzymuje informacje o problemach i ograniczeniach, z którymi spotykają się osoby z niepełnosprawnościami w wymiarze sprawiedliwości. Znalazły one potwierdzenie w wynikach badań społecznych, zrealizowanych na zlecenie Rzecznika i zawartych w raporcie pt.

„Dostęp osób z niepełnosprawnościami do wymiaru sprawiedliwości – analiza i zalecenia”.

Najistotniejszym wnioskiem wynikającym z przeprowadzonych badań jest konieczność zniesienia instytucji ubezwłasnowolnienia w jej obecnym kształcie i wdrożenia modelu wspieranego podejmowania decyzji. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, które zostały ubezwłasnowolnione, co do zasady nie mają zdolności procesowej, co wydaje się być zbyt daleko idącym, nieuzasadnionym ograniczeniem korzystania z konstytucyjnego prawa do sądu.

Niezwykle istotne jest poszanowanie woli osób z niepełnosprawnościami w sprawach, które ich dotyczą. Sąd powinien być zobowiązany do obligatoryjnego wysłuchania osoby ubezwłasnowolnionej przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy, a odstąpienie od tego obowiązku powinno być uzasadnione jedynie w wyjątkowych sytuacjach.

Poważną barierą w zakresie dostępu osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną do wymiaru sprawiedliwości są formy szczególne oświadczeń woli. Przepisy prawa regulujące zasady składania oświadczeń woli powinny przewidywać różne formy komunikacji z osobami z niepełnosprawnościami, takie jak: alfabet Braille’a, komunikację przez dotyk, dużą czcionkę itp. Ponadto konieczne jest spopularyzowanie stosowania przesłuchań na odległość oraz przeprowadzania dowodu na odległość z wykorzystaniem urządzeń technicznych, a także rozważenie ewentualnych zmian o charakterze legislacyjnym w zakresie przepisów ograniczających możliwość składania zeznań w charakterze świadka przez osoby z niepełnosprawnościami.

Dla urzeczywistnienia prawa osób z niepełnosprawnościami do sądu na zasadzie równości z innymi niezbędne są także zmiany w zakresie dostępu do informacji i komunikacji z organami wymiaru sprawiedliwości. Przede wszystkim konieczne jest kontynuowanie działań na rzecz cyfryzacji wymiaru sprawiedliwości tak, aby możliwie duża część dokumentacji w postępowaniu była dostępna w wersji elektronicznej.

Aktualny pozostaje także problem dostępności pomocy tłumaczy języka migowego w trakcie postępowania sądowego oraz w kontaktach z pracownikami sądu, prokuratury lub profesjonalnym pełnomocnikiem. W tym kontekście niezbędna jest nowelizacja ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się tak, aby do udostępniania usług tłumacza migowego zobowiązane były wszystkie instytucje finansowane ze środków publicznych, w tym instytucje wymiaru sprawiedliwości. Ponadto, konieczne jest stworzenie państwowego systemu certyfikacji tłumaczy języka migowego.

Ograniczenia w zakresie dostępu osób z niepełnosprawnościami do wymiaru sprawiedliwości łączą się także z niedostępnością architektoniczną budynków sądów i prokuratur. Na problemy napotykają również osoby korzystające z pomocy psa przewodnika, która pomimo ustawowego uprawnienia nie zawsze mają możliwość swobodnego wstępu do obiektów przeznaczonych na potrzeby

wymiaru sprawiedliwości. Zdaniem Rzecznika należy zintensyfikować wysiłki w celu promowania zasady uniwersalnego projektowania oraz uwzględniania jej przy tworzeniu nowych inwestycji budowlanych, również w obszarze rozwoju infrastruktury wymiaru sprawiedliwości.

Rzecznik zwrócił się z prośbą o przekazanie informacji dotyczących podejmowanych działań w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami pełnego dostępu do wymiaru sprawiedliwości (także w obszarze informacji i komunikacji) oraz planowanych w tym zakresie prac.

Minister Cyfryzacji w piśmie z 15 maja 2017 r. zapewniła, że dostrzega konieczność cyfryzacji wymiaru sprawiedliwości i sądownictwa – jest to jeden z dziesięciu priorytetowych obszarów kierunków rozwoju e-usług publicznych przewidzianych w Programie Zintegrowanej Informatyzacji Państwa (PZIP). Największym udogodnieniem dla obywateli, zakładanym w Programie, będzie możliwość składania pism w sądzie przez internet oraz brak konieczności osobistego stawiennictwa w sądzie lub ograniczenie tego obowiązku do potrzeby przeprowadzenia dowodów. Minister poinformowała, że przygotowany z inicjatywy Rzecznika raport „Dostęp osób z niepełnosprawnościami do wymiaru sprawiedliwości – analiza i zalecenia” będzie przedmiotem wnikliwej analizy resortu cyfryzacji. W Ministerstwie trwają obecnie prace nad jedną, wspólną stroną internetową administracji Państwowej – Portalem Rzeczypospolitej Polskiej. Portal ten zintegruje (w pierwszym etapie) strony internetowe Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i ministerstw, a w kolejnych – włączy strony internetowe urzędów centralnych i administracji wojewódzkiej. Resort cyfryzacji dołoży wszelkich starań, by portal był w pełni dostępny dla osób z niepełnosprawnościami.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w piśmie z 18 maja 2017 r. wskazał, że z informacji uzyskanych od przedstawiciela Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, iż w resorcie trwają prace nad projektem likwidacji instytucji ubezwłasnowolnienia i zastąpienia jej innymi formami, a także zniesienia niektórych przeszkód do zawarcia małżeństwa przez osoby niepełnosprawne. Poinformował, że po powołaniu kolejnej kadencji Polskiej Rady Języka Migowego zostaną wznowione prace nad utworzeniem państwowego systemu certyfikacji tłumaczy języka migowego. Pełnomocnik Rządu zauważył ponadto, że ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych dotyczy wyłącznie wymienionego w jej nazwie obszaru, w związku z czym, zapis zapewniający realizację prawa do racjonalnych usprawnień w innych obszarach powinien zostać uwzględniony w ustawie o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. Podzielił także opinię Rzecznika co do konieczności promowania zasady uniwersalnego projektowania w celu zwiększenia dostępności architektonicznej budynków sądów i prokuratur. Zapewnił jednocześnie, że podejmowane są działania mające na celu m.in. zwalczanie negatywnych stereotypów dotyczących osób niepełnosprawnych oraz

zwiększenie dostępności procesów rekrutacji, a także dostosowanie stanowisk i środowiska pracy do szczególnych potrzeb osób niepełnosprawnych.

20. Pełnomocnika Rządu do Spraw Społeczeństwa Obywatelskiego i Równego Traktowania (XI.816.17.2016 z 18 kwietnia 2017 r.) – w sprawie problemów związanych z realizacją ustawy o równym traktowaniu.

Podstawowym zarzutem kierowanym pod adresem ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania jest zróżnicowanie sytuacji prawnej ofiar nierównego traktowania ze względu na ich cechę osobistą będącą jednocześnie przesłanką dyskryminacji. Ustawa o równym traktowaniu najszerszą ochronę przyznaje bowiem osobom traktowanym nierówno ze względu na rasę, pochodzenie etniczne lub narodowość, najsłabiej chroni zaś ofiary dyskryminacji ze względu na religię, wyznanie, światopogląd, wiek, niepełnosprawność i orientację seksualną. W konsekwencji, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, gwarancje jednakowej dla wszystkich i skutecznej ochrony przed dyskryminacją nie zostały w Polsce zapewnione w stopniu wystarczającym. Nie ulega przy tym wątpliwości, że standard ochrony przed dyskryminacją ustanowiony w Konstytucji jest wyższy niż standard wyznaczony w drodze regulacji prawnych Unii Europejskiej. Tym samym przepisy prawa krajowego, zgodne co prawda z implementowanymi dyrektywami, mogą być niekonstytucyjne.

Oprócz możliwej niekonstytucyjności przepisów ustawy o równym traktowaniu istotne problemy rodzi także praktyka jej stosowania. Po sześciu latach od wejścia w życie przepisów tej ustawy zapadły jedynie dwa prawomocne wyroki w sprawach, których podstawę roszczeń stanowił przepis art. 13. Postępowania te potwierdziły jednocześnie, że interpretacja zakresu stosowania ustawy o równym traktowaniu może budzić uzasadnione wątpliwości, zaś prawo ofiar dyskryminacji do dochodzenia rekompensaty za doznaną krzywdę na podstawie przepisów tejże ustawy bywa kwestionowane w polskich realiach sądowych. W przekonaniu Rzecznika odszkodowanie, o którym mowa w art. 13 ust. 1 ustawy, należy rozumieć nie tylko jako środek ochrony prawnej zmierzający do naprawienia szkody majątkowej, ale także – jako zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową.

Liczba spraw sądowych odnoszących się do naruszenia zasady równego traktowania jest dalece nieproporcjonalna w stosunku do rzeczywistej skali dyskryminacji w Polsce. To organy państwa winny wykazać się w tym zakresie szczególną wrażliwością, a zwłaszcza podejmować działania proaktywne, pozwalające przeciwdziałać i zwalczać przypadki dyskryminacji, nawet bez inicjatywy konkretnych ofiar. Dostępne są instrumenty prawa międzynarodowego, które mogłyby w istotny sposób wzmocnić ochronę przed dyskryminacją w Polsce. W szczególności celowe wydaje się ratyfikowanie Protokołu nr 12 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych

wolności, formułującego ogólny zakaz dyskryminacji oraz Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, przewidującego mechanizm skargi indywidualnej w sprawach naruszenia przepisów tej Konwencji.

Rzecznik zwrócił się do Pełnomocnika z prośbą o ustosunkowanie się do poruszonych problemów oraz poinformowanie o zajęтым stanowisku.

21. Ministra Sprawiedliwości (KMP.570.3.2017 z 18 kwietnia 2017 r.) – w sprawie zapewnienia osobie zatrzymanej kontaktu z obrońcą od samego początku zatrzymania.

W nawiązaniu do wcześniejszej korespondencji Rzecznik Praw Obywatelskich podkreślił konieczność podjęcia inicjatywy legislacyjnej, która zagwarantuje każdej osobie zatrzymanej przez Policję lub inne służby uprawnione do zatrzymania, kontakt z obrońcą już od samego początku zatrzymania.

Ochrona praw człowieka stanowi filar nowoczesnego, demokratycznego państwa prawnego. Tortury są zaś jednym z najbardziej skrajnych przypadków łamania tych praw, podstawowych wolności człowieka, jego godności i integralności. Zakaz tortur wynikający z Konstytucji, prawa międzynarodowego i humanitarnego ma charakter bezwzględny i nie może być zniesiony. Zgodnie z Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu. Rzeczpospolita Polska jako strona Konwencji zobowiązana jest nie tylko do skutecznej reakcji karnej na stwierdzone przypadki tortur, ale przede wszystkim do działań o charakterze zapobiegawczym, które wyeliminują ryzyko pojawienia się ich w przyszłości.

Tymczasem w Polsce wciąż zdarzają się przypadki stosowania tortur przez funkcjonariuszy wobec zatrzymanych i świadków. Do zdarzeń tych dochodzi często na samym początku postępowania, nawet przed pierwszym przesłuchaniem, w pomieszczeniach służbowych komendy policji, w czasie transportu na komendę, przy zatrzymaniu, w czasie rozpytań dokonywanych przez funkcjonariuszy wydziałów kryminalnych i podczas przesłuchań. Osoby zatrzymane doświadczają rozmaitych form przemocy – fizycznej, psychicznej, a także o podłożu seksualnym. Czynności trwają niejednokrotnie wiele godzin, zaś zatrzymani bywają w większości skuci kajdankami, co tylko potęguje uczucie bezradności i jakkolwiek obronę w przypadku agresji. Są oni w wyrafinowany sposób bici (przy użyciu m.in. pałek i innych przedmiotów), duszeni, straszeni bronią, wielokrotnie zmuszani bez powodu do poddania się rewizji osobistej.

Pomimo bezwzględnego zakazu stosowania tortur, niezależnie od charakteru i okoliczności popełnienia zarzucanego czynu, nie sposób nie dostrzec, że ujawnione przypadki ich stosowania dotyczyły nie przestępstw o największym ciężarze gatunkowym z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa i obywateli, lecz obejmowały drobne czyny kryminalne i przestępstwa z ustawy o

przeciwdziałaniu narkomanii. Były też stosowane wobec świadków, kobiet i nieletnich.

W związku z powyższym Rzecznik wskazał na głęboką potrzebę zmiany obecnego modelu funkcjonowania pomocy prawnej zapewnianej osobom zatrzymanym. Osoba zatrzymana przed wykonaniem z nią jakichkolwiek czynności (również rozpytań) powinna mieć zagwarantowaną możliwość osobistego kontaktu z prawnikiem, który wyjaśni jej sytuację, w której się znalazła, poinformuje w sposób zrozumiały o prawach, obowiązkach i możliwościach procesowych oraz skutkach składanych oświadczeń. Prawnik będzie też miał możliwość dokonania oceny kondycji fizycznej i psychicznej zatrzymanego oraz zapewnienia mu wsparcia psychicznego. W sytuacji powzięcia informacji o niewłaściwym traktowaniu przez funkcjonariuszy, będzie w stanie podjąć odpowiednie działania. Zatrzymany powinien mieć też możliwość spotkania z prawnikiem na osobności, bez udziału osoby trzeciej, jak również odbycia z nim rozmowy telefonicznej w warunkach zapewniających poufność rozmowy.

Proponowane wyżej zmiany są zgodne ze standardami międzynarodowymi i mają uzasadnienie praktyczne, zarówno z punktu widzenia prewencji tortur, jak i zapewnienia gwarancji faktycznej realizacji prawa do obrony. Są też uzasadnione z punktu widzenia budowania zaufania do samej Policji i innych służb, których funkcjonariusze mogą być w sposób instrumentalny niesłusznie posądzeni o niewłaściwe traktowanie zatrzymanych.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o podjęcie inicjatywy legislacyjnej w opisaną kwestię oraz przedstawienie stanowiska w sprawie.

22. Ministra Zdrowia (VII.5001.1.2017 z 21 kwietnia 2017 r.) – w sprawie ograniczenia dostępności leku ellaOne.

Ponieważ odpowiedź resortu na poprzednie wystąpienie nie rozwiała powstałych wątpliwości, Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie zwrócił uwagę Ministra na szereg aspektów, wiążących się z ograniczeniem dostępności leku ellaOne, który zgodnie z projektowanymi zmianami otrzymać będzie można jedynie na podstawie recepty.

Odnosząc się do kwestii bezpieczeństwa przyjmowania leku ellaOne, Rzecznik przypomniał, że od 2015 r., na podstawie decyzji wykonawczej Komisji C(2015) 51 final, tabletki te można nabyć bez recepty. Wydanie decyzji zmieniającej poprzedzone było uzyskaniem pozytywnej opinii Europejskiej Agencji Leków. Zdaniem Agencji przyjmowanie leku ellaOne bez opieki lekarza nie może stanowić bezpośredniego lub pośredniego zagrożenia dla pacjentki zarówno, gdy jest prawidłowo, jak i nieprawidłowo stosowany. Za mało prawdopodobną uznano możliwość częstego i powszechnego stosowania tego leku niezgodnie z przeznaczeniem.

Ponadto należy zauważyć, że ograniczenie dostępności leku poprzez wprowadzenie wymogu uzyskania recepty od lekarza, mając na uwadze czas

oczekiwania na wizytę u ginekologa oraz fakt, że preparat ellaOne jest skuteczny do 120 godzin od stosunku płciowego, faktycznie uniemożliwi pacjentkom skorzystanie z tej formy antykoncepcji. Dodatkowo, na wydłużenie czasu oczekiwania na uzyskanie świadczenia zdrowotnego może mieć wpływ dostępność leku w aptekach, a także możliwość powołania się przez lekarza na klauzulę sumienia. W związku z tym dochodzić może do sytuacji, w których pacjentka nie uzyska leku w czasie, gwarantującym jego skuteczność.

W ocenie Rzecznika decyzję o ograniczeniu dostępu do tzw. antykoncepcji awaryjnej należy postrzegać w szerszym kontekście, uwzględniającym takie kwestie jak: prawne ograniczenie możliwości skorzystania z konsultacji ginekologicznej przez pacjentki małoletnie powyżej 15. roku życia, niedostatki edukacji seksualnej w Polsce oraz problem ciąż wśród nastolatek, a także brak wsparcia państwa dla młodych matek.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o wskazanie, w jaki sposób Ministerstwo Zdrowia planuje ograniczyć negatywne skutki zmniejszonej dostępności tabletek ellaOne.

23. Ministra Zdrowia (V.7010.70.2016 z 25 kwietnia 2017 r.) – w sprawie poprawy dostępności kobiet ciężarnych do skutecznych form łagodzenia bólu porodowego.

Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie przedstawił Ministrowi problem związany z dostępem kobiet rodzących do znieczulenia farmakologicznego oraz ze znacznym zróżnicowaniem na terenie kraju dostępności kobiet do tego znieczulenia.

Brak faktycznej możliwości podania znieczulenia, gdy jest ono prawnie gwarantowane, może świadczyć o naruszeniu praw pacjentek – kobiet rodzących do poszanowania ich godności i intymności oraz prawa do świadczeń zdrowotnych odpowiadających wymaganiom aktualnej wiedzy medycznej. Prawo pacjenta do łagodzenia bólu jest nierozdzielnie związane z jego poczuciem godności jako człowieka. Każdorazowe zmuszanie pacjentki do urodzenia dziecka bez znieczulenia, gdy nie ma przeciwwskazań zdrowotnych do jego podania, może być uznane za przejaw nieludzkiego i poniżającego traktowania, w szczególności w świetle art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Natomiast o spełnieniu prawa do świadczeń zdrowotnych odpowiadających wymaganiom aktualnej wiedzy medycznej można mówić wtedy, gdy pacjent ma realną możliwość skorzystania z nowoczesnego, uznanego przez naukę i praktykowanego świadczenia zdrowotnego.

Z odpowiedzi Ministra na poprzednie wystąpienie Rzecznika nie wynika, jakie działania podejmuje resort zdrowia w sprawie poprawy dostępności kobiet ciężarnych do skutecznych form łagodzenia bólu porodowego, w szczególności biorąc pod uwagę województwa, gdzie dostęp do znieczulenia zewnątrzoponowego jest marginalny lub nie ma go wcale. Nie zostało wskazane,

czy resort zdrowia bada i analizuje realizację przepisów rozporządzenia w sprawie standardów postępowania medycznego przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, porodu oraz opieki nad noworodkiem, w szczególności w aspekcie informowania kobiet rodzących, przez osoby opiekujące się nimi w trakcie ciąży, o farmakologicznych i niefarmakologicznych metodach łagodzenia bólu porodowego dostępnych w miejscu, gdzie ma odbyć się poród. Nie zostało też wyjaśnione czy kobiety ciężarne w trakcie pobytu w szpitalu w związku z porodem rzeczywiście są informowane o dostępnych na miejscu metodach łagodzenia bólu.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o szczegółowe ustosunkowanie się do przedstawionego problemu. W szczególności poprosił o wskazanie, jakie konkretnie działania podejmuje Minister Zdrowia w celu poprawy dostępności kobiet rodzących na terenie kraju do skutecznych form znieczulenia do porodu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 26 maja 2017 r. zapewnił, że resort zdrowia dokłada wszelkich starań, aby każda rodząca miała możliwość skorzystania z wybranej przez siebie metody łagodzenia bólu porodowego, jeśli nie występują do jej stosowania przeciwwskazania medyczne. Decydującą rolę w wyborze metody łagodzenia bólu porodowego zawsze odgrywa stan zdrowia kobiety. Decyzję o sposobie prowadzenia porodu, w tym także zastosowanie znieczulenia podejmuje osoba sprawująca opiekę medyczną nad rodzącą. Aktualnie prowadzone są prace Zespołu do spraw opracowania projektu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie standardów organizacyjnych opieki zdrowotnej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, porodu oraz opieki nad noworodkiem. W jego skład wchodzi przedstawiciele środowiska społecznego oraz eksperci środowiska medycznego. Głównym założeniem nowej regulacji jest zapewnienie wysokiej jakości udzielnych świadczeń opieki zdrowotnej oraz bezpieczeństwa zdrowotnego świadczeniobiorców. Zespół, traktując opiekę nad rodzącą w sposób kompleksowy, będzie podejmował również dyskusje w zakresie zapisów bezpośrednio związanych z łagodzeniem bólu porodowego.

24. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (WZF.603.3.2016 z 25 kwietnia 2017 r.) – w sprawie odwoływania ze stanowisk kierowniczych w Policji osób zatrudnionych w przeszłości w Milicji Obywatelskiej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócili się z prośbą o pomoc przedstawiciele Zarządu Wojewódzkiego NSZZ Policjantów woj. wielkopolskiego wskazując, że zgodnie z poleceniem MSWiA po 31 grudnia 2016 r. osoby zatrudnione w przeszłości w Milicji Obywatelskiej nie będą mogły zajmować stanowisk kierowniczych w Policji. Z treści nadesłanego pisma nie

wynika jednak, w jaki sposób ma nastąpić zwolnienie ze stanowisk służbowych wyżej wymienionych funkcjonariuszy.

Zgodnie z art. 34 ustawy o Policji na stanowiska służbowe (w tym kierownicze) można mianować lub powołać policjanta po spełnieniu określonych przepisami wymagań w zakresie posiadanego wykształcenia, kwalifikacji zawodowych oraz stażu służby w Policji. Akt powołania, jak i akt odwołania posiadają wszelkie cechy decyzji administracyjnej, jednakże nie są one decyzjami, ale specyficznymi aktami administracji rządowej, powołującymi albo odwołującymi policjanta na ściśle określone stanowiska. Analiza treści przepisów art. 5, art. 6 i następnych ustawy prowadzi do wniosku, iż dotyczą one szczególnych stanowisk komendantów Policji na różnych szczeblach hierarchii. Powołanie, jak i odwołanie z tych stanowisk jest czym innym niż mianowanie i zwalnianie danego policjanta z określonego innego (za wyjątkiem komendanta) stanowiska w strukturach Policji, o czym stanowią przepisy art. 32 ustawy. Ustawodawca wyraźnie rozróżnił czynność powołania i odwołania funkcjonariusza (dotyczącą jedynie wymienionych stanowisk, którym przypisano właściwość organu administracji rządowej) od mianowania, przeniesienia i zwolnienia funkcjonariuszy (mającą zastosowanie w przypadku pozostałych stanowisk służbowych w strukturze Policji). Przy czym należy wskazać, że tylko w przypadku mianowania, przeniesienia i zwolnienia ze stanowiska cytowana ustawa w art. 32 ust. 2 i 3 przewiduje formę decyzji administracyjnej.

Podczas podejmowania decyzji o zwolnieniu ze stanowiska objętego z mianowania przesłanki pozbawienia stanowiska są enumeratywnie wymienione w przepisach prawa, gdy łączą się z mianowaniem na stanowisko niższe, albo też przyjmują postać przesłanek mianowania (przeniesienia) na stanowisko wyższe lub równorzędne. Do mianowania i zwalniania ze stanowisk służbowych uprawnieni są Komendant Główny Policji, Komendant CBŚP, komendanci wojewódzcy i powiatowi (miejscy) Policji oraz komendanci szkół policyjnych.

W przypadku pełnienia kierowniczych stanowisk służbowych na podstawie mianowania przesłanki przeniesienia czy zwolnienia ze stanowiska służbowego zostały precyzyjnie określone w ustawie o Policji. Data przyjęcia do służby, jako kryterium zwolnienia ze stanowiska, nie wynika wprost z ustawy o Policji. Zwolnienie ze stanowiska wyłącznie w oparciu o taką przesłankę może zatem stanowić dyskryminację ze względu na wiek.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o wyjaśnienie sposobu realizacji przedmiotowej zapowiedzi.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 22 maja 2017 r. wskazał, że powołanie, o którym mowa w art. 5-6e ustawy o Policji, oraz mianowanie funkcjonariusza na stanowisko służbowe, o którym mowa w art. 32 tej ustawy, stanowią rozłączne i wykluczające się formy nawiązania więzi prawnej, która w obu przypadkach ma różny charakter. Powołanie prowadzi do powstania więzi o charakterze ustrojowym, łączącej dwa organy administracji rządowej, podczas gdy skutki prawne mianowania dotyczą

sfery stosunku administracyjno-prawnego, jakim jest stosunek służbowy łączący funkcjonariusza z jego formacją. Dlatego przyjmując, że przez „stanowisko kierownicze” w kontekście wystąpienia Rzecznika należy rozumieć jedno ze stanowisk, o których mowa w art. 5-6e ustawy, nie można zgodzić się z zawartym w wystąpieniu twierdzeniem, że stanowiska te można pełnić zarówno na podstawie mianowania, jak i powołania. Sekretarz Stanu zauważył także, że w przypadku stanowisk służbowych objętych na podstawie mianowania przeniesienie policjanta na niższe stanowisko służbowe jest możliwe tylko przy spełnieniu przesłanek uregulowanych w art. 38 ustawy, zaś wydane w tym przedmiocie rozstrzygnięcie, będące decyzją administracyjną, podlega rygorom procedury administracyjnej oraz kontroli sądowej. Żadna z uregulowanych przywołanym przepisem przesłanek nie nawiązuje do daty rozpoczęcia służby. Okoliczność tego rodzaju nie może zatem stanowić samoistnej przyczyny przeniesienia mianowanego funkcjonariusza na niższe stanowisko służbowe.

25. Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych (XI.816.8.2017 z 25 kwietnia 2017 r.) – w sprawie problemów związanych ze stosowaniem przepisów ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania.

W związku ze zbliżającym się terminem złożenia przez Polskę drugiego sprawozdania dotyczącego środków podjętych w celu realizacji zobowiązań wynikających z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, (dalej jako: Konwencja lub KPON), niezbędna wydaje się wnikliwa analiza efektywności polskiego systemu ochrony przed dyskryminacją osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza w kontekście stosowania przepisów ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych zawiera definicję „dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność”, która oznacza jakiegokolwiek różnicowanie, wykluczanie lub ograniczanie ze względu na niepełnosprawność, którego celem lub skutkiem jest naruszenie lub zniweczenie uznania, korzystania lub wykonywania wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie polityki, gospodarki, społecznej, kulturalnej, obywatelskiej lub w jakiegokolwiek innej, na zasadzie równości z innymi osobami. Państwa-strony Konwencji zadeklarowały, że wszyscy ludzie są równi wobec prawa i są uprawnieni, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, do jednakowej ochrony prawnej i jednakowych korzyści wynikających z prawa, a także zobowiązały się zakazać jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność i zagwarantować osobom z niepełnosprawnościami jednakową dla wszystkich i skuteczną ochronę przed dyskryminacją z jakichkolwiek względów.

Tymczasem w polskim systemie prawnym jedyne regulacje odnoszące się do zakazu dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność przewidziano w Kodeksie pracy oraz w ustawie o równym traktowaniu, która już w trakcie prac legislacyjnych budziła istotne kontrowersje. Ww. ustawa najszerszą ochronę

przyznaje bowiem osobom traktowanym nierówno ze względu na rasę, pochodzenie etniczne lub narodowość, najslabiej chroni zaś ofiary dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, a także religię, wyznanie, światopogląd, wiek i orientację seksualną. Poza zakresem ochrony pozostają więc osoby z niepełnosprawnościami dyskryminowane w takich obszarach życia społecznego jak np.: oświata i szkolnictwo wyższe, opieka zdrowotna, czy dostęp do dóbr i usług. W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich system ochrony przed dyskryminacją w Polsce nie odpowiada standardom wyznaczonym przez KPON.

Ponadto, problemy rodzi także praktyka stosowania ustawy o równym traktowaniu. Po sześciu latach od wejścia w życie jej przepisów zapadły jedynie dwa prawomocne wyroki w sprawach, których podstawę roszczeń stanowił przepis art. 13. Postępowania te potwierdziły jednocześnie, że interpretacja zakresu stosowania ustawy o równym traktowaniu może budzić uzasadnione wątpliwości, zaś prawo ofiar dyskryminacji do dochodzenia rekompensaty za doznaną krzywdę na podstawie przepisów tejże ustawy bywa kwestionowane w polskich realiach sądowych. W przekonaniu Rzecznika odszkodowanie, o którym mowa w art. 13 ust. 1 ustawy, należy rozumieć nie tylko jako środek ochrony prawnej zmierzający do naprawienia szkody majątkowej, ale także – jako zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową.

Szczególnym typem dyskryminacji przewidzianym przez Konwencję jest odmowa „racjonalnego usprawnienia”, przez które rozumie się konieczne i odpowiednie zmiany i dostosowania, nienakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, jeśli jest to potrzebne w konkretnym przypadku, w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami. Instytucja ta jest znana w polskim systemie prawnym, jednak podobnie jak inne środki służące ochronie przed dyskryminacją ze względu na niepełnosprawność, ograniczona jest wyłącznie do obszaru zatrudnienia z pominięciem innych, istotnych obszarów życia społecznego. Nie ulega tymczasem wątpliwości, że zgodnie z Konwencją, instrument ten powinien znaleźć zastosowanie bez wyjątku w dziedzinie polityki, gospodarki, społecznej, kulturalnej, obywatelskiej lub w jakiegokolwiek innej.

W następstwie tak ukształtowanych regulacji prawnych praktyczne zastosowanie przepisów ustawy o równym traktowaniu wobec osób z niepełnosprawnościami jest znikome. Liczba spraw sądowych odnoszących się do naruszenia zasady równego traktowania jest dalece nieproporcjonalna w stosunku do rzeczywistej skali dyskryminacji w Polsce. To organy państwa winny wykazać się w tym zakresie szczególną wrażliwością, a zwłaszcza podejmować działania proaktywne, pozwalające przeciwdziałać i zwalczać przypadki dyskryminacji, nawet bez inicjatywy konkretnych ofiar.

Rzecznik zwrócił się do Pełnomocnika z prośbą o rozważenie zainicjowania stosownych zmian prawnych w zakresie ochrony przed dyskryminacją ze względu na niepełnosprawność w Polsce, tak aby przepisy te odpowiadały

zarówno standardom unijnym, jak i tym ustanowionym w drodze Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w piśmie z 23 maja 2017 r. poinformował, iż biorąc pod uwagę wnioski płynące z posiedzenia Zespołu do spraw wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, wystosował pismo do Pełnomocnika Rządu do Spraw Społeczeństwa Obywatelskiego i Równego Traktowania z prośbą o ustosunkowanie się do zagadnień wskazujących na potrzebę włączenia do polskiego porządku prawnego brakujących rozwiązań w zakresie równego traktowania, które zapewnią osobom niepełnosprawnym ochronę przed dyskryminacją wymaganą postanowieniami Konwencji.

26. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (IV.7004.45.2015 z 28 kwietnia 2017 r.) – w sprawie konieczności nowelizacji art. 156 Kodeksu postępowania administracyjnego.

W wyroku z 12 maja 2015 r. (sygn. P 46/13) Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją art. 156 § 2 k.p.a. – w zakresie, w jakim przepis ten nie wyłącza dopuszczalności stwierdzenia nieważności decyzji wydanej z rażącym naruszeniem prawa, gdy od wydania decyzji nastąpił znaczny upływ czasu, a decyzja była podstawą nabycia prawa lub ekspektatywy.

Pomimo upływu znacznego czasu oraz zapowiedzi resortu spraw wewnętrznych i administracji odnośnie planów opracowania koncepcji zmian w zakresie k.p.a., problem ten nie został do tej pory rozwiązany. Zmian do art. 156 k.p.a. nie wprowadzono przy okazji ostatniej dużej nowelizacji kodeksu. Nieskuteczna okazała się też inicjatywa legislacyjna Senatu.

Niewątpliwie orzeczenie TK, a zwłaszcza uzasadniająca je argumentacja, wpływa na sposób wykładni ww. przepisu. Skutkiem tego jest niepewność uczestników obrotu (a w tym i organów administracyjnych), czy w konkretnej sprawie dopuszczalne jest stwierdzenie nieważności danej decyzji, np. wydanej kilkadziesiąt lat temu, czy też nie. Jest to bez wątpienia stan niepożądany, naruszający poczucie prawnego bezpieczeństwa tych osób, które ukształtowały już swoje stosunki majątkowe i osobiste w oparciu o decyzje administracyjne sprzed wielu lat – nawet jeżeli były one wadliwe. Te właśnie względy – bezpieczeństwo obrotu oraz ochrona zaufania obywateli do państwa i tworzonego przez nie prawa – skłoniły TK do wskazania, że art. 156 § 2 k.p.a., w niektórych zakresach swojego zastosowania, może naruszać prawa obywateli, którzy nie mają pewności, czy stan ukształtowany dawnymi decyzjami ma charakter definitywny i ostateczny, czy jednak może on zostać jeszcze podważony.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie informacji o stanie prac zmierzających do wykonania powyższego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, a jeżeli projekt wciąż jeszcze jest na etapie prac koncepcyjnych – o przedstawienie planowanego kierunku zmian.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 31 maja 2017 r. poinformował, że z uwagi na przygotowany w Senacie RP projekt nowelizacji Kodeksu postępowania administracyjnego w zakresie realizującym wytyczne wynikające z przywołanego przez Rzecznika wyroku Trybunału Konstytucyjnego, w MSWiA zaniechano działań w kierunku opracowania projektu ustawy odnoszącego się do tożsamesgo zakresu tematycznego. W związku z ostatecznym wycofaniem przez połączone komisje senackie ww. projektu nowelizacji, a zarazem dostrzegając wagę problemu i potrzebę dostosowania przepisów k. p. a. do wzorca konstytucyjnego, w MSWiA zostały podjęte na nowo prace koncepcyjne oraz działania w kierunku opracowania propozycji projektu zmiany omawianej regulacji. Obecnie trwa końcowy etap opracowywania jego wstępnej koncepcji. Następnie przewiduje się przeprowadzenie szerokich konsultacji projektu, co pozwoli na wypracowanie najlepszych rozwiązań.

27. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (VII.5604.1.2015 z 4 maja 2017 r.) – w sprawie realizacji wolności sumienia i religii w szkołach.

Mimo odpowiedzi udzielonej przez MEN na poprzednie wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiotowej sprawie, część wątpliwości pozostaje aktualna.

Bez wątpienia udział w uroczystościach religijnych z okazji rozpoczęcia albo zakończenia roku szkolnego oraz w rekolekcjach wielkopostnych stanowi przejaw realizacji wolności sumienia i wyznania w jej aspekcie pozytywnym. Należy jednak zwrócić uwagę, że tego typu forma „ułatwienia” realizacji wolności sumienia i wyznania nie została wprost ujęta w przepisach Konstytucji. Zgodnie z art. 53 ust. 4 Konstytucji religia kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej może być przedmiotem nauczania w szkole, przy czym nie może być naruszona wolność sumienia i religii innych osób. Przepis ten nie wprowadza uprawnień do uzyskania zwolnienia na udział w rekolekcjach i innych uroczystościach o charakterze religijnym. Niewątpliwie takie uprawnienia należy uznać za korzystne z punktu widzenia realizacji konstytucyjnej ochrony wolności religii, co z kolei może wiązać się również ze sferą praw podmiotów bezwyznaniowych i reprezentujących religie mniejszościowe. W ocenie Rzecznika obowiązki szkoły w powyższym zakresie powinny zatem zostać uregulowane w akcie prawa powszechnie obowiązującego.

Rzecznik ponownie zwrócił uwagę, że art. 12 ustawy o systemie oświaty stanowi, iż minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi w drodze rozporządzenia warunki i sposób wykonywania przez szkoły publiczne zadania polegającego na organizowaniu nauki religii na życzenie rodziców bądź samych uczniów. Rekolekcje są zaś formą praktyk religijnych. Należy więc uznać, że § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu

organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach nie realizuje upoważnienia ustawowego, a wprowadza de facto nowe uprawnienie, wkraczając tym samym w materię ustawową.

Zdaniem Rzecznika zasadnym byłoby ujednoczenie w obowiązujących przepisach praktyki organizacji rekolekcji wielkopostnych. Opublikowanie na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej zasad dotyczących organizowania rekolekcji dla uczniów szkół publicznych nie wydaje się wystarczające, gdyż w konsekwencji w poszczególnych placówkach odmiennie realizowane są zarówno uprawnienia osób korzystających z prawa do uczestnictwa w rekolekcjach, jak i osób bezwyznaniowych i reprezentujących religie mniejszościowe. Z doniesień medialnych i skarg wpływających do Biura RPO wynika, że niektóre formy organizowania rekolekcji budzą obawy rodziców.

Należy ponadto wskazać, że wyjaśnienie MEN dotyczące samego określenia rekolekcji budzi wątpliwości z punktu widzenia zasady równości. Niewątpliwie z omawianego uprawnienia w praktyce korzystają przede wszystkim członkowie chrześcijańskich kościołów i związków wyznaniowych. Nie powinno to jednak uzasadniać wprowadzenia na gruncie przepisów powszechnie obowiązujących uprawnienia zdefiniowanego przy pomocy pojęć związanych z określoną religią, z którego nie mogą skorzystać osoby wyznające religie niechrześcijańskie i osoby bezwyznaniowe. Zasadne byłoby więc rozszerzenie zakresu podmiotowego w tym zakresie.

Rzecznik zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

28. Ministra Infrastruktury i Budownictwa (VII.501.80.2015 z 4 maja 2017 r.) – w sprawie zakresu danych osobowych, zbieranych przez przewoźników w celu wydania biletu okresowego, upoważniającego do przejazdu środkami transportu.

Ponieważ do Rzecznika Praw Obywatelskich od kilku lat wpływają skargi na zakres danych osobowych, zbieranych przez przewoźników w celu wydania biletu okresowego, upoważniającego do przejazdu środkami transportu, Rzecznik interweniował w tej sprawie do Ministra Infrastruktury i Rozwoju oraz Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych. W wystąpieniach wskazywał m.in., że podstawa prawna do zamieszczania danych osobowych na bilecie lub zapisania ich w pamięci elektronicznej biletu wynika z przepisów art. 16 ust. 3 i 4 Prawa przewozowego (dalej jako: ustawa). Wątpliwości budziła w szczególności ogólna treść art. 16 ust. 3 ustawy, który stanowi, że „Na bilecie mogą być umieszczane inne informacje, w tym dane osobowe pasażera, jeżeli jest to niezbędne dla przewoźnika lub organizatora w regularnym przewozie osób”. Z uwagi na treść art. 51 ust. 2 Konstytucji, ww. przepis powinien zawierać szczegółowy i wyraźnie sprecyzowany katalog danych osobowych, których przetwarzanie przy sprzedaży biletów jest dopuszczalne.

Mimo iż zarówno resort infrastruktury i rozwoju, jak i GIODO podzielili zastrzeżenia Rzecznika, do dnia dzisiejszego nie przedstawiono żadnego projektu, który wprowadzałby zmiany w art. 16 ust. 3 ustawy.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie, a także – w przypadku podzielenia powyższych zastrzeżeń – o przedstawienie projektu zmian w ustawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa w piśmie z 8 czerwca 2017 r. poinformował, iż obecnie w resorcie infrastruktury procedowany jest projekt ustawy o zmianie ustawy o publicznym transporcie zbiorowym oraz niektórych innych ustaw. Projekt ten został wpisany do Wykazu Prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów. Kwestia zmiany brzmienia przepisu art. 16 ust. 3 Prawa przewozowego poprzez zamieszczenie w tym przepisie zamkniętego i wyraźnie sprecyzowanego katalogu danych osobowych, które przewoźnik będzie mógł przetwarzać przy sprzedaży biletu, mieści się w zagadnieniach, nad którymi resort infrastruktury i budownictwa obecnie prowadzi prace legislacyjne. W związku z powyższym możliwość zmiany kwestionowanego przepisu zostanie rozważona przy okazji procedowania ww. projektu.

29. Konsultanta wojewódzkiego w dziedzinie położnictwa i ginekologii (VII.501.2.2017 z 4 maja 2017 r.) – w sprawie rekomendacji dla personelu medycznego oddziałów położniczo-ginekologicznych województwa lubelskiego w zakresie postępowania z pacjentkami, w przypadku niekorzystnego zakończenia ciąży.

Bez wątplenia upowszechnianie dobrych praktyk postępowania z pacjentką, w przypadku niekorzystnego zakończenia ciąży jest działaniem zasługującym na pełne poparcie. Z uznaniem należy przyjąć opracowane zasady postępowania, które w sposób szczególny uwzględniają potrzebę poszanowania godności i zapewnienia szacunku kobiecie oraz jej bliskim. Trudna do przecenienia jest też edukacja personelu medycznego w zakresie sposobu rozmowy z pacjentką i jej rodziną po poronieniu, a także uwrażliwianie go na stratę, z jaką zmagają się kobieta i osoby jej bliskie. W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich takie dobre praktyki mają niezwykle istotne znaczenie dla ochrony praw i wolności obywatelskich, a zaproponowane rozwiązania mogą wpłynąć na podniesienie standardu postępowania w oddziałach ginekologiczno-położniczych na terenie województwa lubelskiego.

Jednocześnie Rzecznik zwrócił uwagę na problem, który pojawił się w związku z opublikowanymi rekomendacjami. Zgodnie z nimi wśród pacjentek, które zostały poinformowane o niekorzystnym zakończeniu ciąży, personel medyczny powinien przeprowadzić ankietę, którą dołącza się do dokumentacji medycznej pacjentki. Pytania znajdujące się w ankiecie dotyczą m.in. woli porozmawiania z duchownym, chęci pożegnania się przez kobietę z dzieckiem czy pochówku dziecka. Nie negując potrzeby stworzenia rozwiązań

umożliwiających kobietom, które sobie tego życzą, skorzystania z wyżej wspomnianych możliwości, Rzecznik zauważył, że gromadzenie tego rodzaju danych w sposób opisany w rekomendacjach może budzić pewne wątpliwości.

Dane te w przeważającej części nie stanowią informacji związanych ze stanem zdrowia pacjentki, a ich gromadzenie nie może się odbywać na podstawie przepisów dotyczących prowadzenia dokumentacji medycznej. Co do zasady personel medyczny chcąc gromadzić takie dane winien uzyskać pisemną zgodę pacjentki. Tymczasem przygotowany wzór ankiety, który zgodnie z rekomendacjami powinien być wypełniany przez personel medyczny, nie zawiera miejsca na wyrażenie przez pacjentkę zgody na przetwarzanie danych wrażliwych. Należy też zauważyć, że z uwagi na zalecany moment wypełnienia ankiety, tj. w chwili przyjęcia pacjentki na oddział bądź zaistnienia zdarzenia podczas hospitalizacji, ewentualna świadoma zgoda na przetwarzanie tego rodzaju danych może budzić wątpliwości ze względu na stan psychiczny pacjentki.

Ponadto, rozwiązanie dotyczące pozyskiwania od pacjentek informacji na temat chęci rozmowy z duchownym, w takiej formie jak zostało ono zaproponowane w rekomendacjach, może rodzić wątpliwości co do zgodności z konstytucyjną wolnością sumienia i religii.

Rzecznik zwrócił się z prośbą o uwzględnienie przedstawionego stanowiska i rozważenie możliwości podjęcia odpowiednich działań.

30. Ministra Sprawiedliwości (IV.501.40.2015 z 4 maja 2017 r.) – w sprawie braku przepisów upoważniających kuratorów do wykonywania wywiadów środowiskowych w postępowaniach rodzinnych wykonawczych.

Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie podjął kwestię braku przepisów upoważniających kuratorów do wykonywania wywiadów środowiskowych w postępowaniach rodzinnych wykonawczych.

W poprzednim wystąpieniu Rzecznik podkreślił, że przeprowadzanie przez kuratorów sądowych wywiadu środowiskowego stanowi ingerencję państwa w prawo obywateli do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Dlatego podstawy i kryteria takich działań powinny być jasno i ściśle określone w przepisach rangi ustawowej. Rzecznik przychylił się do przedstawionego mu postulatu kuratorów sądowych, aby w sposób kompleksowy określić w Kodeksie postępowania cywilnego ich rolę w przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych. Z odpowiedzi na powyższy apel wynikało, że Ministerstwo Sprawiedliwości dostrzegło problem i podjęło kroki w celu uregulowania omawianych kwestii.

Pod koniec 2016 r. do Biura RPO wpłynął drogą elektroniczną projekt ustawy regulującej kwestię wywiadów środowiskowych przeprowadzanych przez kuratora sądowego. Jednak – jak wynika ze stron internetowych resortu

sprawiedliwości oraz Rządowego Centrum Legislacji – od tamtej pory w procedurze legislacyjnej tego projektu nie zaszły żadne dalsze kroki.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o poinformowanie o aktualnym stanie ww. projektu i ewentualnych planach dotyczących dalszych działań legislacyjnych w tej sferze.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 16 maja 2017 r. poinformował, że w dniu 28 kwietnia 2017 r. projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw został skierowany do rozpatrzenia przez Stały Komitet Rady Ministrów.

31. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.552.4.2017 z 8 maja 2017 r.) – w sprawie adopcji zagranicznych.

W ostatnim czasie w debacie publicznej pojawiają się liczne kontrowersje wokół instytucji adopcji zagranicznej. Niepokojące sygnały wskazujące na możliwość naruszenia praw dzieci docierają także do Rzecznika Praw Dziecka i Rzecznika Praw Obywatelskich. W kierowanych skargach zgłaszający wskazują m.in. na praktykę rozdzielania rodzeństwa oraz brak obligatoryjnego wsparcia i nadzoru postadopcyjnego.

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka i Rzecznika Praw Obywatelskich prawidłowa realizacja obowiązków państwa przy procedurze adopcji zagranicznej musi się odbywać z poszanowaniem szeroko pojętej generalnej zasady dobra dziecka, w tym zasady nierozdzielania rodzeństw oraz zasady pierwszeństwa adopcji krajowej. Aby było to możliwe działania wszystkich organów, w szczególności w ramach tzw. procedury przedsądowej, winny być oparte na rzetelnych, niebudzących wątpliwości ustaleniach dokonanych na podstawie jasnych i precyzyjnych norm prawnych. Wobec powyższego Rzecznicy zwrócili uwagę na niedostatki przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, których wyeliminowanie pozwoli na pełniejsze realizowanie gwarancji praw dziecka w procedurze adopcji zagranicznej.

Przede wszystkim konieczne wydaje się doprecyzowanie ww. unormowań w zakresie gromadzenia, udostępniania i przekazywania informacji oraz dokumentacji dotyczących dziecka, w tym informacji o jego sytuacji prawnej, szczegółowych informacji o dziecku i jego sytuacji rodzinnej, informacji o rodzeństwie, odpisu aktu urodzenia dziecka itd. W ustawie wskazano na obowiązek ciążący na określonych podmiotach sprowadzający się do przekazywania informacji i dokumentów, jednakże obowiązek ten nie został obłożony żadną formalną sankcją, a tym samym, w sytuacji nieprzekazania przez właściwy organ informacji i dokumentów, nie jest on możliwy do wyegzekwowania.

Zasadne wydaje się także doprecyzowanie art. 139a ust. 1 pkt 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w myśl którego do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz

dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego należy sporządzenie opinii o zasadności przysposobienia związanego ze zmianą miejsca zamieszkania dziecka na miejsce zamieszkania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej mającej na celu stwierdzenie, że przysposobienie to leży w jego najlepszym interesie.

W opinii obu Rzeczników brak obowiązku uzyskania jakiegokolwiek dokumentu potwierdzającego wyczerpanie możliwości poszukiwania dla dziecka rodziny w Polsce, przeprowadzenie i zakończenie tych poszukiwań bez znalezienia kandydata na rodzica adopcyjnego nie stanowi gwarancji realizacji zasady prymatu adopcji krajowej. Określenie standardów działań podejmowanych przez ośrodki adopcyjne na rzecz poszukiwania kandydatów na rodziców adopcyjnych dziecka jest koniecznością.

Istnieje również potrzeba wprowadzenia regulacji umożliwiającej pozyskanie wiedzy o polskich dzieciach adoptowanych za granicę. W obowiązującym porządku prawnym brak jest podstaw do działań w ramach śledzenia losów dziecka po przysposobieniu międzynarodowym. Informacje o braku poszanowania dobra dzieci zamieszkujących poza granicami Polski wskutek przysposobienia międzynarodowego muszą niepokoić, ale jednocześnie winny stanowić bodziec do podjęcia szerszej międzyresortowej debaty w tym obszarze. Niezbędne jest bowiem wypracowanie rozwiązań krajowych, które umożliwią realizację wiążących Polskę konwencji, w sposób zapewniający pełną gwarancję działania w imię dobra dziecka, a także wypracowanie i wdrożenie stosownych zasad współpracy z instytucjami służb społecznych na terenie innych państw tak, aby odpowiedzialność państwa pochodzenia dziecka nie kończyła się wraz z zakończeniem procedury przysposobienia międzynarodowego.

Rzecznicy zwrócili się do Minister z prośbą o przedstawienie stanowiska wobec sygnalizowanych problemów oraz rozważenie zasadności podjęcia inicjatywy legislacyjnej na rzecz skuteczniejszego zabezpieczenia praw dzieci w sytuacji adopcji zagranicznej.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 9 czerwca 2017 r. poinformowała, że w kierowanym przez nią resorcie prowadzone są prace związane z analizą aktualnie obowiązujących przepisów w zakresie polityki rodzinnej, w tym także systemu pieczy zastępczej oraz adopcji. Wyniki tej analizy posłużą opracowaniu takich zmian przepisów, aby w jak najlepszy sposób zagwarantować realizację praw dzieci, wynikających zarówno z Konstytucji, jak i z innych, polskich i międzynarodowych, aktów prawnych. Minister zapewniła, że zarówno kwestia ograniczenia przypadków rozdzielania rodzeństwa, jak również inne sygnalizowane w piśmie Rzeczników problemy i sprawy zostaną poddane dogłębnej analizie. Działania te stanowią będą kontynuację działań podejmowanych już obecnie przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

32. Przewodniczącego Stałego Komitetu Rady Ministrów (IV.7004.9.2016 z 9 maja 2017 r.) – w sprawie braku przepisów określających zasady reprivatyzowania mienia znacjonalizowanego w okresie PRL.

W roku 2016 Rzecznik Praw Obywatelskich skierował do Prezes Rady Ministrów obszerne wystąpienie dotyczące licznych problemów wynikających z braku uchwalenia przepisów określających zasady reprivatyzowania mienia znacjonalizowanego w okresie PRL. Zwrócił uwagę na tak niekorzystne zjawiska jak: niesprawiedliwe traktowanie poszczególnych grup obywateli (z których jedynie niektórzy mogą odzyskać odebrane im mienie, w różnym zresztą zakresie); stwarzanie pola do różnego rodzaju nadużyć; brak dostatecznej ochrony praw lokatorów reprivatyzowanych kamienic; przerzucenie odpowiedzialności za rozwiązanie wszystkich skomplikowanych problemów na organy stosujące prawo – administrację publiczną i system sądowy. Jednakże kwestią podstawową, i nadal nierozstrzygniętą, jest to, w jakim stopniu Rzeczpospolita, będąca w myśl Konstytucji dobrem wspólnym wszystkich obywateli, powinna rekompensować nadużycia i krzywdy wyrządzone powojennymi nacjonalizacjami. Pomimo upływu kilku miesięcy, Rada Ministrów nie zajęła w tej materii żadnego stanowiska. Reprivatyzacja jako taka nie jest również przedmiotem prac parlamentarnych.

Za właściwy sposób rozwiązania problemu nie można uznać podejścia ustawodawcy choćby do tzw. kwestii gruntów warszawskich – mimo że jest to jedyny obszar „reprivatyzacyjny”, w którym w ostatnim czasie jakiegokolwiek działania legislacyjne zostały podjęte. Nawet bowiem uchwalona 9 marca 2017 r. ustawa o szczególnych zasadach usuwania skutków prawnych decyzji reprivatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich wydanych z naruszeniem prawa – niezależnie od kontrowersyjności niektórych jej przepisów, sygnalizowanych też przez Rzecznika – nie stanowi rozwiązania o charakterze systemowym. Ustawa ta nie zmieniła bowiem przepisów, na podstawie których aktualnie wydawane są decyzje dekretowe, a ponadto dotyczy wyłącznie obszaru Warszawy. Tymczasem nadużycia, także wobec lokatorów, zdarzają się przecież na terenie całego kraju, zwłaszcza w większych miastach, gdzie grunty inwestycyjne mają wyższą wartość.

Brak przepisów ustawowych może być traktowany jako jeden ze sposobów regulowania stosunków społecznych. Nieuniknionym tego skutkiem, zwłaszcza w stanach skomplikowanych, historycznych, jest jednak niejednolitość orzecznictwa. Nawet zaś usunięcie takich rozbieżności uchwałami Sądu Najwyższego czy Naczelnego Sądu Administracyjnego następuje dopiero po latach i może dotyczyć zaledwie pojedynczych, wycinkowych kwestii. W ocenie Rzecznika zaniechanie jakichkolwiek prac nad projektami przepisów odszkodowawczych skutkuje utrzymywaniem stanu prawnej niejasności i akceptacją prawodawcy dla funkcjonowania rozwiązań niesprawiedliwych, które naruszają prawa zarówno osób pokrzywdzonych działaniami *ancien regime*, jak i – niestety – zaniechaniami władz już demokratycznej Rzeczypospolitej.

Należy podkreślić, że procesy reprivatyzacyjne wciąż się toczą, i to według niejasnych i nie zawsze sprawiedliwych zasad. Wynikające stąd problemy społeczne, gospodarcze i polityczne powinny zostać rozwiązane decyzjami władzy ustawodawczej, mającej demokratyczną legitymację do regulowania stosunków w państwie – a nie pojedynczymi rozstrzygnięciami sądowymi zapadającymi w indywidualnych sprawach.

Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego z prośbą o udzielenie odpowiedzi prezentującej stanowisko Rady Ministrów w przedstawionej sprawie.

Przewodniczący Stałego Komitetu Rady Ministrów w piśmie z 27 czerwca 2017 r. wyjaśnił, że stworzenie jednej ustawy dla rozwiązania problemów reprivatyzacyjnych wynikających z aktów normatywnych o różnych założeniach, podlegających wykonaniu przez różne organy i według odmiennej procedury jest zadaniem skomplikowanym, wymagającym uwzględnienia różnych chronionych prawem wartości. W trakcie prowadzonych jeszcze w Ministerstwie Skarbu Państwa prac legislacyjnych zidentyfikowano ponad 40 aktów prawnych (dekretów, ustaw, a nawet rozporządzeń), które w przeszłości prowadziły do nacjonalizacji mienia, a obecnie stanowią źródło różnorodnych roszczeń o charakterze reprivatyzacyjnym, których rozpoznanie należy do kompetencji wielu organów administracji publicznej. Z tego względu kompleksowe rozwiązanie ww. kwestii wymaga szczegółowych analiz i konsultacji. Przewodniczący wskazał także, że Sejm uchwalił ustawę o szczególnych zasadach usuwania skutków prawnych decyzji reprivatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich wydanych z naruszeniem prawa, powołującą m.in. specjalną komisję do spraw usuwania skutków prawnych decyzji reprivatyzacyjnych, której ocenie podlegać będą decyzje reprivatyzacyjne.

33. Ministra Zdrowia (V.7014.13.2017 z 12 maja 2017 r.) – w sprawie warunków pracy pielęgniarek i położnych.

Prawidłowe funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia oparte jest na fundamencie, jaki stanowi profesjonalny personel medyczny, w szczególności pielęgniarki i położne. Problemy pielęgniarek i położnych sygnalizowane były kolejnym Ministrom Zdrowia zarówno przez obecnego Rzecznika, jak i jego poprzedników.

Podstawową kwestią jest konieczność zwiększenia liczby osób wykonujących te zawody. Z danych Naczelnej Izby Pielęgniarek i Położnych wynika, że utrzymuje się tendencja wzrostu przeciętnego wieku pielęgniarek i położnych. Niepokoić może bardzo niski wskaźnik zatrudnienia pielęgniarek w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, a położnych w przeliczeniu na 1000 kobiet. Istnieją oddziały szpitalne, na których jedna dyżurująca pielęgniarka ma pod opieką ponad trzydziestu pacjentów. Taki stan rzeczy czyni w praktyce pracę pielęgniarki niewykonalną i może stanowić realne zagrożenie dla życia i zdrowia pacjentów.

Zbyt niskie wynagrodzenie wobec wysokich wymagań zawodowych powoduje, że osoby młode nie chcą wykonywać zawodów pielęgniarstwa i położnictwa, a jedynie 1/6 absolwentów wydziałów pielęgniarstwa i położnictwa podejmuje pracę w zawodzie. Na niedobory w kadrze pielęgniarstwa i położnictwa wpływa też fakt, że wiele osób mających od lat prawo wykonywania zawodu jest biernych zawodowo lub wykonuje inny zawód. Z tym wiąże się kolejny istotny problem, mianowicie brak wiedzy ze strony władz publicznych, a nawet samego środowiska zawodowego, co do rzeczywistej liczby pielęgniarek i położnych. Zasadne, zdaniem Rzecznika, byłoby ujednoczenie tych danych i policzenie, ilu w rzeczywistości jest absolwentów pielęgniarstwa i położnictwa, ile osób ma prawo wykonywania tych zawodów, a ile je faktycznie wykonuje.

Warto także zauważyć, że pielęgniarkom stawiane są wysokie wymagania w zakresie kwalifikacji zawodowych, a jednocześnie osoby pracujące w tych zawodach wykonują przy pacjencie szereg prostych czynności pielęgnacyjnych, które mogłyby wykonać, bez szkody dla pacjenta, inne osoby – jak np. opiekuni medyczni, czy asystenci pielęgniarek.

Pielęgniarki i położne narażone są na szereg zagrożeń zawodowych, jak stres, ryzyko zakażenia chorobami zakaźnymi, wysiłek fizyczny czy reakcje niezadowolonych pacjentów i ich rodzin. Co za tym idzie – ciąży na nich ryzyko tzw. „wypalenia zawodowego”, co stanowi zagrożenie zarówno dla nich, jak i pacjentów. Dedykowane tej grupie zawodowej np. „urlopy dla podratowania zdrowia” mogłyby spowodować zmniejszenie takiego ryzyka. Zdaniem Rzecznika poprawę warunków wykonywania zawodu pielęgniarstwa i położnictwa zapewniłaby także wycena świadczeń zdrowotnych i pielęgnacyjnych dokonana w odpowiednich umowach z Narodowym Funduszem Zdrowia. Brak wyceny świadczeń może budzić obawy, że pielęgniarki i położne będą tym ogniwem w strukturze podmiotu leczniczego, na którym będzie się oszczędzać kosztem jakości ich pracy, a nawet bezpieczeństwa pacjenta.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie wszystkich sygnalizowanych kwestii oraz o wskazanie, jakie działania na rzecz pielęgniarek i położnych w długofalowej perspektywie podejmuje lub planuje podjąć resort zdrowia.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 1 czerwca 2017 r. wskazał, że w resorcie zdrowia podjęto decyzję o skoncentrowaniu działań dedykowanych rozwojowi kompetencji zawodowych i kwalifikacji kadr medycznych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER). Interwencja zaplanowana w PO WER będzie oddziaływała na kształcenie przeddyplomowe pielęgniarek i położnych, ze szczególnym uwzględnieniem jakości kształcenia praktycznego poprzez tworzenie Centrów Symulacji Medycznej, a jej głównym celem jest zwiększenie liczby absolwentów studiów na kierunkach pielęgniarstwo i położnictwo. Na działania Ministra Zdrowia w przedmiotowym zakresie składają się ponadto: realizacja programów rozwojowych dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie kształcenia

pielęgniarek i położnych oraz realizacja projektu „Rozwój kompetencji pielęgniarskich”, którego celem jest poprawa jakości kształcenia na kierunkach pielęgniarstwo i położnictwo oraz wypracowanie mechanizmów umożliwiających wzrost liczby pielęgniarek i położnych zatrudnianych w polskim systemie ochrony zdrowia. Niezależnie od powyższego, Minister Zdrowia wydał rozporządzenie w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej zapewniające dodatkowe środki finansowe na świadczenia udzielane przez pielęgniarki i położne. W ramach tego rozporządzenia zapewniono coroczny (do 2019 r.) wzrost średniego miesięcznego wynagrodzenia dla pielęgniarek w wysokości 400 zł rocznie oraz wprowadzono mechanizm gwarantujący utrzymanie uzyskanych podwyżek po 2019 r. Przewiduje się, że wdrożenie ww. mechanizmów wpłynie na poprawę warunków pracy tych grup zawodowych oraz spowoduje, że pielęgniarki i położne nie będą rezygnowały z wykonywania zawodu, a absolwenci kierunków pielęgniarstwo i położnictwo chętniej, niż dotychczas będą podejmować zatrudnienie w zawodzie.

34. Minister Edukacji Narodowej (XI.7036.12.2017 z 13 maja 2017 r.) – w sprawie projektu rozporządzenia MEN zakładającego likwidację nauczania indywidualnego dzieci z niepełnosprawnościami w placówkach oświatowych.

Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży nie przewiduje możliwości organizowania odpowiednio indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania na terenie przedszkola lub szkoły oraz zakłada, że uczniowie z niepełnosprawnościami będą mogli korzystać z tej formy edukacji jedynie w miejscu swojego zamieszkania.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę, że Polska jako państwo-strona Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęła na siebie szereg zobowiązań mających na celu zapewnienie osobom niepełnosprawnym możliwości pełnego i efektywnego uczestnictwa w życiu społecznym i integracji społecznej. Wprowadzaniu w życie tego założenia służyć ma m.in. obowiązek zapewnienia przez państwo włączającego systemu kształcenia umożliwiającego integrację na wszystkich poziomach edukacji oraz zadbania o to, aby osoby z niepełnosprawnościami nie były wykluczane z powszechnego systemu edukacji ze względu na niepełnosprawność. Wiąże się to z koniecznością zapewnienia uczniom z niepełnosprawnościami racjonalnych usprawnień, zgodnie z indywidualnymi potrzebami.

W oparciu o postanowienia Konwencji rekomenduje się promowanie edukacji włączającej tak, aby jak największa grupa uczniów z niepełnosprawnościami kształciła się w grupie rówieśniczej w szkole powszechnej możliwie blisko ich

miejsca zamieszkania. Nauczanie indywidualne powinno mieć miejsce w przypadkach wyjątkowych, gdy jest to niezbędne i uzasadnione szczególnymi potrzebami dziecka oraz świadomą decyzją jego rodziców lub prawnych opiekunów. Należy przy tym mieć na uwadze, że nauczanie indywidualne w domu nie może być jedyną formą jego realizacji, a rodzice decydując o nauczaniu indywidualnym swojego dziecka powinni móc dokonać wyboru również przedszkola i szkoły, jako miejsca, gdzie takie nauczanie będzie prowadzone.

W opinii Rzecznika wprowadzenie zaproponowanych przez resort edukacji zmian może spowodować izolację dzieci z niepełnosprawnościami, a co za tym idzie – spotęgować zjawisko wykluczenia społecznego tej grupy osób. Ponadto usunięcie z systemu edukacji możliwości indywidualnego kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami w ramach infrastruktury szkoły czy przedszkola, może powodować również poważne konsekwencje dla życia społecznego i zawodowego ich rodziców. Konieczność pobierania nauczania indywidualnego jedynie w domu, a co za tym idzie potrzeba zapewnienia dziecku opieki, może spowodować, że rodzice, a przede wszystkim matki, staną przed koniecznością rezygnacji z jakiegokolwiek formy zatrudnienia.

Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o szczegółowe ustosunkowanie się do przedstawionego problemu oraz o wyjaśnienie, jakie względy stoją za wprowadzeniem tak daleko idącej zmiany w zakresie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego oraz indywidualnego nauczania.

35. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (VII.7202.11.2017 z 13 maja 2017 r.) – dotyczące prawidłowego wdrożenia przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa systemu informatycznego obsługującego wypłaty dopłat unijnych dla rolników.

Rzecznikowi Praw Obywatelskich, który w ramach swojej działalności monitoruje proces przyznawania dopłat unijnych z perspektywy poszanowania praw rolników, znany jest problem dotyczący prawidłowego wdrożenia przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa systemu informatycznego obsługującego wypłaty tych dopłat.

Zgodnie z przewidywanym harmonogramem dotyczącym wdrażania systemu informatycznego w ARiMR wszystkie funkcjonalności systemu miały zostać uruchomione w pierwszej połowie 2016 roku, co miało zabezpieczyć terminowe wypłacenie dopłat za rok 2015. Tymczasem z doniesień medialnych wynika, że w bieżącym roku ponownie pojawiły się problemy z wdrożeniem zmian w systemie informatycznym, które mogą doprowadzić do opóźnień w wypłatach dopłat za rok 2017. Niepokoi także informacja, że nie zakończył się jeszcze proces wypłacania należnych środków za rok ubiegły, co może skutkować nałożeniem na Polskę sankcji finansowych przez Unię Europejską.

Rzecznik zwrócił ponadto uwagę, że w najnowszym komunikacie zamieszczonym w tej sprawie na stronie ARiMR w dniu 4 maja 2017 r. nie

wskazano szczegółowych informacji dotyczących funkcjonowania systemu informatycznego.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie i przekazanie informacji dotyczących przewidywanego terminu uruchomienia wszystkich funkcjonalności wskazanego systemu informatycznego oraz wypłaty wszystkich należnych dopłat za rok 2016.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w piśmie z 30 maja 2017 r. zapewnił, że przyjęty przez ARiMR harmonogram wdrożeń poszczególnych funkcjonalności systemu informatycznego na 2017 r. jest na bieżąco monitorowany przez kierownictwo resortu rolnictwa i rozwoju wsi. Wypłata zaliczek na poczet płatności bezpośrednich w 2017 r. rozpocznie się natychmiast po określeniu stawek płatności na bieżący rok. Jeśli chodzi o rok ubiegły, do dnia 26 maja 2017 r. ARiMR wypłaciła rolnikom płatności bezpośrednie za rok 2016 w wysokości ponad 13,921 mld zł, co stanowi 93,89% koperty finansowej. Zgodnie z zapewnieniami Agencji dochowany zostanie końcowy termin realizacji płatności za 2016 r., przypadający na dzień 30 czerwca 2017 r. Wnioski za 2017 r. są na bieżąco rejestrowane w systemie kancelaryjnym ARiMR. Jednocześnie, w odpowiedzi na liczne postulaty rolników oraz organizacji rolniczych, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi podjął decyzję o przedłużeniu terminu składania wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich i płatności obszarowych w ramach PROW 2014–2020 oraz PROW 2007–2013 (tj. płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych, ekologicznych, ONW, zalesieniowych oraz rolno-środowiskowych) do dnia 31 maja 2017 r.

36. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (IV.7002.21.2014 z 13 maja 2017 r.) – w sprawie procedury dokonywania wpisów do gminnej ewidencji zabytków.

Problem zgodności z Konstytucją przepisów dotyczących procedury dokonywania wpisów do gminnej ewidencji zabytków, w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw, był już przedmiotem korespondencji między poprzednim Rzecznikiem Praw Obywatelskich a poprzednimi Ministrami Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Pozostaje on jednak nadal aktualny i wymaga interwencji legislacyjnej ze strony resortu.

Na skutek przywołanej nowelizacji istotnym zmianom uległ, m.in. status prawny oraz znaczenie gminnej ewidencji zabytków. Przed wejściem w życie przepisów ustawy zmieniającej ewidencja zabytków prowadzona była wyłącznie dla celów wewnętrznych i porządkowych i nie mogła stanowić samodzielnej podstawy do kształtowania sytuacji prawnej obywateli, względnie osób typu korporacyjnego. Obecnie wpis do gminnej ewidencji zabytków skutkuje ingerencją w prawo własności, mogącą przejawiać się w skrajnych sytuacjach w ograniczeniu jego istoty. Sytuacja ta jest tym bardziej nie do pogodzenia z

gwarancjami konstytucyjnymi ochrony prawa własności, gdy zwróci się uwagę na fakt, że w sprawie wpisu do gminnej ewidencji zabytków nie prowadzi się postępowania administracyjnego, a co za tym idzie – nie wydaje się decyzji administracyjnej podlegającej kontroli sądownoadministracyjnej.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w odpowiedzi na poprzednie wystąpienie Rzecznika w przedmiotowej sprawie wskazała, że kompetencją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie jest rozstrzyganie zastrzeżeń natury konstytucyjnej, lecz realizacja polityki państwa w sferze ochrony zabytków, jako konsekwencji obowiązku wyrażonego w art. 5 Konstytucji. Rzecznik nie zgodził się z takim stanowiskiem i podkreślił, że na Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego ciąży obowiązek prowadzenia polityki w dziedzinie kultury i dziedzictwa narodowego w sposób zapewniający realizację tej polityki, przy jednoczesnym poszanowaniu praw i wolności obywatelskich gwarantowanych w Konstytucji. W szczególności należy mieć na względzie dyrektywę wyrażoną w art. 31 ust. 3 Konstytucji, zgodnie z którą ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw, zaś realizowanie zadań resortu kultury i dziedzictwa narodowego nie może odbywać się w warunkach braku poszanowania dla praw konstytucyjnie chronionych.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o ponowną analizę zarzutów dotyczących niezgodności z Konstytucją statusu prawnego gminnej ewidencji zabytków oraz wyraził nadzieję, że podnoszone w wystąpieniu argumenty spowodują podjęcie postulowanych prac legislacyjnych.

37. Ministra Zdrowia (VII.5002.5.2017 z 13 maja 2017 r.) – w sprawie funkcjonowania Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce w latach 2016–2020.

Według doniesień medialnych otwarta w dniu 22 grudnia 2016 r. klinika leczenia niepłodności w Instytucie Matki Polki w Łodzi nie rozpoczęła dotąd udzielania świadczeń zdrowotnych z powodu braku wystarczających środków finansowych. Fundusze już przekazane oraz te, które Ministerstwo Zdrowia ma przekazać w późniejszym terminie przeznaczone są jedynie na zakup sprzętu i wykonanie niezbędnych prac budowlanych. Klinika nie zawarła umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia, ponieważ miała otrzymać finansowanie z budżetu państwa i środków europejskich. Tymczasem dotąd nie otrzymała z Ministerstwa pieniędzy pozwalających na pokrycie kosztów diagnostyki pacjentów dotkniętych niepłodnością. Opisana sprawa rodzi wątpliwości dotyczące efektywności funkcjonowania Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce w latach 2016–2020, a sygnalizowane

problemy wpływają wręcz na ograniczenie ochrony zdrowia pacjentów w tym zakresie.

Wśród głównych przeszkód w dostępie do nowoczesnych metod leczenia niepłodności wskazuje się brak wsparcia ze strony państwa i ograniczone środki finansowe osób zmagających się z niepłodnością. Z tego względu szczególne znaczenie ma podejmowanie przez państwo działań służących zapewnieniu kompleksowej pomocy tak, aby procedury diagnostyki i leczenia niepłodności były dostępne również dla osób niezamożnych. Jednym z przedsięwzięć dla realizacji tego celu, podjętym przez Ministerstwo Zdrowia, miało być wdrożenie Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich Program w istocie koncentruje się na wsparciu metod diagnostycznych, kształceniu lekarzy, poradnictwie psychologicznym oraz doposażeniu podmiotów udzielających świadczeń. Mając na uwadze zawężenie grupy docelowej programu, a także zupełne pominięcie procedur terapeutycznych, wątpliwości może budzić deklarowana kompleksowość podejmowanych działań. Warto bowiem zauważyć, że uznana na całym świecie i posiadająca potwierdzoną naukowo skuteczność procedura *in vitro* nie znajduje się w koszyku świadczeń gwarantowanych i nie jest w żaden inny sposób finansowana z budżetu państwa. Co więcej, doniesienia prasowe wskazują, że działania podejmowane zgodnie z Programem nie zawsze są efektywne. Przykładem tego jest właśnie sprawa kliniki przy Instytucie Matki Polki, która dotąd nie przyjęła ani jednego pacjenta.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o wskazanie przyczyn, dla których klinika niepłodności w Instytucie Matki Polki w Łodzi nie otrzymała dotąd środków finansowych wystarczających na rozpoczęcie diagnostyki wśród pacjentów. Poprosił także o zajęcie stanowiska względem zaprezentowanych w piśmie wątpliwości, dotyczących kompleksowości przygotowanego przez resort zdrowia programu polityki zdrowotnej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 8 czerwca 2017 r. poinformowała, że Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi jest jednym z realizatorów „Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce w latach 2016–2020” i jako taki stopniowo dokonuje zakupu oraz instalacji sprzętu oraz przeprowadza prace budowlane, które są niezbędne do pełnienia funkcji referencyjnego ośrodka leczenia niepłodności. Instytut otrzymał już wynagrodzenie za wszystkie zadania wykonane na podstawie umowy w 2016 r. i 2017 r., które zgłosił do rozliczenia. Nie ma zatem podstaw twierdzenie, iż środki finansowe na realizację zadań związanych z programem nie są przekazywane. Negatywna ocena efektywności realizacji programu jest również nieuzasadniona, z uwagi na zbyt krótki okres jego funkcjonowania. Zgodnie z założeniami programu w ośrodkach referencyjnych leczenia niepłodności, w tym w klinice Instytutu, będzie zapewnione kompleksowe podejście do problemu niepłodności, co zwiększy szansę wyleczenia osób, u których problem niepłodności jest bardziej złożony oraz przyspieszy proces leczniczy. W ośrodku

referencyjnym możliwe będzie przeprowadzenie pełnej diagnostyki w warunkach ambulatoryjnych i szpitalnych z możliwością przeprowadzania badań inwazyjnych i nieinwazyjnych oraz zabiegów operacyjnych. Dodatkowo program zwiększa dostępność do świadczeń związanych z diagnostyką niepłodności dla osób niezamożnych, niemogących ich sfinansować w prywatnych podmiotach.

38. Ministra Infrastruktury i Budownictwa (IV.7001.1.2014 z 13 maja 2017 r.) – w sprawie interpretacji pojęcia „dochodu miesięcznego” uprawniającego do udzielenia bonifikaty od opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego.

W nawiązaniu do dotychczasowej korespondencji w sprawie planowanych prac legislacyjnych obejmujących nowelizację przepisu art. 74 ustawy o gospodarce nieruchomościami (dalej: u.g.n.), Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie zwrócił się do Ministra Infrastruktury i Budownictwa z prośbą o udzielenie informacji na temat aktualnego stanu prac nad projektem ustawy, która miałaby zdefiniować pojęcie dochodu miesięcznego, o którym mowa w art. 74 ust. 1 u.g.n. poprzez odwołanie do pojęcia dochodu miesięcznego w rozumieniu przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Analiza korespondencji prowadzonej między urzędem Rzecznika Praw Obywatelskich, a resortem infrastruktury na przestrzeni lat 2014–2016 prowadzi do wniosku, że co do zasygnalizowanej potrzeby nowelizacji art. 74 ust. 1 u.g.n. panuje pełne porozumienie, a kwestia ta nie jest przedmiotem żadnych kontrowersji.

Tymczasem omawiana zmiana wciąż nie została wprowadzona, co wydaje się tym bardziej niezrozumiałe, że zabieg ten nie jest szczególnie skomplikowany ani od strony merytorycznej ani techniczno-legislacyjnej, a niewielkie zmiany w obrębie art. 74 ust. 1 u.g.n. były wprowadzane od 2014 r. już czterokrotnie.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o niezwłoczne podjęcie działań w celu postulowanej zmiany ww. przepisu oraz o poinformowanie o przedsięwziętych środkach.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa w piśmie z 23 maja 2017 r. poinformował, że nowelizacja przepisu art. 74 ustawy o gospodarce nieruchomościami została włączona do projektu ustawy o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz niektórych innych ustaw. W dniu 9 maja 2017 r. Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy i zdecydowała o skierowaniu go do Sejmu RP. W projekcie zaproponowano zdefiniowanie w ww. przepisie pojęcia dochodu miesięcznego poprzez nawiązanie do przepisów ustawy o dodatkach mieszkaniowych, z uwagi na podobny cel tych regulacji polegający na wsparciu zaspokajania potrzeb mieszkaniowych. Ponadto projektowane przepisy zawierają definicję pojęcia „gospodarstwo domowe”, sformułowaną również na wzór definicji zawartej w przepisach o dodatkach

mieszkaniowych oraz określają termin na złożenie wniosku o udzielenie bonifikaty.

**39. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (III.7041.8.2017 z 15 maja 2017 r.)
– w sprawie wygaszania stosunku pracy pracownikom Agencji Rynku Rolnego i Agencji Nieruchomości Rolnych.**

Do Rzecznika Praw Obywatelskich docierają sygnały od pracowników Agencji Rynku Rolnego oraz pracowników Agencji Nieruchomości Rolnych, którzy obawiają się utraty zatrudnienia w związku ze zniesieniem tych Agencji i utworzeniem, z dniem 1 września 2017 r., Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

Zgodnie z art. 51 ust. 3 i 4 ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa w terminie do 31 maja 2017 r. Pełnomocnik Krajowego Ośrodka albo Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa proponuje pracownikom, na piśmie, zatrudnienie w Krajowym Ośrodku albo w Agencji. W terminie miesiąca od dnia otrzymania propozycji, pracownicy zostali zobowiązani do złożenia oświadczenia o przyjęciu albo o odmowie przyjęcia zaproponowanych warunków zatrudnienia. Pracownicy, którzy złożyli oświadczenie o przyjęciu zaproponowanych warunków zatrudnienia, staną się z dniem 1 września 2017 r. odpowiednio pracownikami Krajowego Ośrodka albo Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Pracownikom, którym w terminie do dnia 31 maja 2017 r. nie zostanie zaproponowane zatrudnienie, stosunek pracy wygaśnie w dniu 31 sierpnia 2017 r. Taki sam skutek nastąpi w stosunku do pracowników, którzy odmówią przyjęcia zaproponowanych warunków zatrudnienia oraz w stosunku do pracowników, którzy nie złożą oświadczenia o przyjęciu zaproponowanych warunków zatrudnienia w terminie miesiąca od dnia otrzymania propozycji.

Zdaniem Rzecznika przyjęta w ustawie konstrukcja normatywna wygaśnięcia stosunku pracy nasuwa poważne wątpliwości konstytucyjne. Zakwestionowane przepisy nie zawierają bowiem jakichkolwiek przesłanek merytorycznych, którymi powinien kierować się pracodawca, decydując się na to, że stosunek pracy z pracownikami Agencji ustanie poprzez jego wygaśnięcie. Ustawodawca odstąpił zatem od konstytucyjnego obowiązku stworzenia gwarancji prawnych ochrony osoby pracownika przed nieuzasadnionymi działaniami pracodawcy. Wygaśnięcie stosunku pracy z mocy samego prawa pozbawia tych pracowników w szczególności ochrony sądowej.

Agencja Rynku Rolnego i Agencja Nieruchomości Rolnych są państwowymi osobami prawnymi, powołanymi na podstawie odrębnych ustaw do realizacji zadań państwa. Mają status agencji wykonawczych w rozumieniu przepisów ustawy o finansach publicznych, zaś zatrudnieni w nich pracownicy pełnią służbę publiczną w rozumieniu art. 60 Konstytucji, gwarantującego obywatelom polskim korzystającym z pełni praw publicznych prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. W przekonaniu Rzecznika

zakwestionowane przepisy mogą być narażone na zarzut naruszenia art. 60 Konstytucji.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie stanowiska wobec wątpliwości konstytucyjnych podniesionych w wystąpieniu.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w piśmie z 22 czerwca 2017 r. poinformował, iż przepisy ustawy Przepisy wprowadzające, regulujące kwestię stosunków pracy pracowników Agencji Rynku Rolnego i Agencji Nieruchomości Rolnych, które w dniu 31 sierpnia br. ulegną zniesieniu, nie naruszają konstytucyjnych praw obywateli, w tym nie naruszają normy art. 24 Konstytucji stanowiącej, że praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej a państwo sprawuje nadzór nad warunkami wykonywania pracy oraz normy art. 60 Konstytucji przewidującej, że obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach.

40. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7060.283.2017 z 19 maja 2017 r.) – w sprawie braku podwyższenia emerytur z urzędu do kwoty najniższej emerytury obowiązującej od 1 marca 2017 r.

Z dniem 1 marca 2017 r. na mocy ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych podniesiono jednorazowo wysokość najniższej emerytury, renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i renty rodzinnej z kwoty 882,56 zł do kwoty 1000 zł, renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy z kwoty 676,75 zł do kwoty 750 zł. Podwyższenie gwarantowanych kwot najniższych świadczeń emerytalno-rentowych zostało przeprowadzone niezależnie od waloryzacji, w ramach której wszystkie świadczenia emerytalno-rentowe zostały podwyższone wskaźnikiem waloryzacji (100,44%), przy czym podwyżka nie mogła być niższa niż 10 zł w przypadku emerytur, rent z tytułu całkowitej niezdolności do pracy oraz rent rodzinnych oraz 7,50 zł w przypadku rent tytułu częściowej niezdolności do pracy.

Tymczasem z napływających do Rzecznika Praw Obywatelskich skarg wynika, że emerytury z urzędu omawianej grupy świadczeniobiorców, którzy nie legitymują się wymaganym stażem pozostały na poziomie zwaloryzowanych wskaźnikiem waloryzacji (100,44%) lub podwyższonych o 10 zł kwot przysługujących w dniu 28 lutego 2017 r.

Rzecznik stoi na stanowisku, że podwyżka najniższych świadczeń emerytalno-rentowych powinna być przeprowadzona w ramach systemowych rozwiązań prawnych, poprzez odrębne od waloryzacji podwyższenie ich wysokości oraz przy zachowaniu waloryzacji procentowej, gwarantującej wszystkim świadczeniom utrzymanie co najmniej ich realnej wartości. Podwyższenie kwot najniższych emerytur od 1 marca 2017 r. wypełnia tę koncepcję, przy czym w ocenie Rzecznika, wymaga objęcia tym rozwiązaniem również emerytury z urzędu.

Zdaniem Rzecznika proponowana nowelizacja polegająca na nadaniu nowego brzmienia art. 85 ust. 2 ustawy emerytalnej, wobec stosowania wymogu posiadania stażu ubezpieczeniowego określonego w art. 87 ustawy emerytalnej (gwarantującego podwyższenie kwoty emerytury do kwoty najniższej emerytury), może nie odnieść wskazanego w uzasadnieniu do projektu skutku. Ponadto, podwyższenie emerytury z urzędu do kwoty najniższej emerytury winno następować z mocy ustawy z wyrównaniem od dnia 1 marca 2017 r.

Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 13 czerwca 2017 r., wyjaśnił, że na skutek uwag przekazanych przez inne resorty oraz opinii partnerów społecznych a także uzgodnień przeprowadzonych z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, w wersji projektu ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, która ma zostać skierowana pod obrady Stałego Komitetu Rady Ministrów, resort rodziny, pracy i polityki społecznej zaproponował doprecyzowanie dodawanego art. 85 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, które usunie wszelkie wątpliwości interpretacyjne w zakresie konieczności spełnienia wymogu posiadania ustawowego stażu emerytalnego przez emerytów pobierających emerytury przyznane z urzędu zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy. Ponadto zawarta w projekcie regulacja przejściowa została zmodyfikowana w ten sposób, że ponownego ustalenia wysokości emerytur przyznanych przed dniem 1 marca 2017 r. na podstawie art. 24a i 27a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych a przysługujących w dniu wejścia w życie projektowanej ustawy, dokonuje się z urzędu w najbliższym terminie waloryzacji emerytur i rent przypadającym po dniu wejścia w życie projektowanej ustawy, z wyrównaniem od dnia 1 marca 2017 r.

41. Ministra Zdrowia (KMP.574.4.2017 z 22 maja 2017 r.) – w sprawie braku w oddziałach i szpitalach psychiatrycznych sygnalizacji alarmowo-przyzywowej dla pacjentów.

Europejski Komitet do spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) w swoich raportach z wizytacji szpitali psychiatrycznych wielokrotnie rekomendował montaż i konserwację urządzeń służących do wezwania pomocy. Również w ocenie reprezentantów Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (KMPT), wizytujących oddziały i szpitale psychiatryczne, przyciski alarmowo-przyzywowe, które umożliwiają szybką reakcję personelu, powinny być dostępne w pomieszczeniach użytkowanych przez pacjentów (łazienki, pokoje łóżkowe, pomieszczenia jednoosobowe do wykonywania przymusu bezpośredniego m.in. w postaci izolacji). Jest to niezwykle ważne z perspektywy komfortu psychicznego

chorych, których poczucie bezpieczeństwa lub jego brak może istotnie wpływać na rozwój choroby.

Montaż sygnalizacji alarmowo-przyzywowej ma również szczególne znaczenie dla osób z niepełnosprawnościami. Zgodnie z wymogami Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych osoby takie powinny mieć zapewnione różne formy pomocy oraz szeroko rozumianą dostępność infrastrukturalną umożliwiającą ich funkcjonowanie na równi z osobami sprawnymi. Państwo powinno przyznać takim osobom racjonalne uprawnienia w zakresie ich wolności i bezpieczeństwa osobistego. W tym kontekście uwagę zwraca stwierdzony brak instalacji alarmowo-przyzywowej w niektórych wizytowanych oddziałach psychogeriatrycznych, gdzie część pacjentów to wyłącznie osoby leżące, które nie mogą wyjść z pokoju łóżkowego, by w nagłej sytuacji skomunikować się z personelem.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich opisany problem należy rozwiązać w sposób systemowy, tak aby wyeliminować istniejącą nierówność w standardzie bezpieczeństwa pacjentów (w części szpitali jest system alarmowo-przyzywowy, zaś w innych nie).

Rzecznik zwrócił także uwagę na istotną różnicę w zakresie treści rozporządzeń resortów: zdrowia i infrastruktury, dotyczącą warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać pod tym względem szpitale (budynki użyteczności publicznej), a inne typy budynków. Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie* mieszkania w budynku mieszkalnym wielorodzinnym i odrębne mieszkania w budynku zamieszkania zbiorowego należy wyposażać w instalację wejściowej sygnalizacji dzwonekowej oraz w odpowiednią sygnalizację alarmowo-przyzywową dostosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych. Tymczasem w *rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą* brak jest tego typu zaleceń. W ocenie Rzecznika należałoby rozważyć uzupełnienie rozporządzenia Ministra Zdrowia, w zakresie wymagań stawianych szpitalom o opisaną kwestię.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz o rozważenie podjęcia stosownych działań legislacyjnych.

42. Minister Edukacji Narodowej (III.7040.78.2017 z 22 maja 2017 r.) – w sprawie sytuacji nauczycieli w trakcie reformy oświaty.

Wchodząca w życie od dnia 1 września 2017 r. ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe oraz przekształcanie placówek oświatowych zrodziły obawy środowiska nauczycielskiego, sygnalizowane również w skargach kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich, dotyczące potencjalnej utraty pracy, na skutek zatrzymania sześciolatków w przedszkolach oraz likwidacji gimnazjów.

Kwestia zapewnienia zatrudnienia dla nauczycieli po wprowadzonych zmianach nie została pominięta przez ustawodawcę. Z uzasadnienia projektu, a także treści ustawy Przepisy wprowadzające Prawo oświatowe wynika, że w celu zorganizowania nowego ustroju szkolnego, przeniesiono do niej jak również zmodyfikowano cały segment przepisów dotyczących praw i obowiązków pracowniczych w procesie przekształceń organizacyjnych, zawartych dotąd w Karcie Nauczyciela.

Z punktu widzenia ochrony praw pracowniczych, istotne znaczenie ma zaś ocena, dokonywana zwłaszcza w oparciu o sygnały i informacje zgłaszane przez samorządy, szkoły i zainteresowane środowiska, adekwatności przyjętych w tym zakresie rozwiązań prawnych do rzeczywistej sytuacji wynikającej z wprowadzanych zmian.

Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie aktualnej oceny zagrożeń związanych z utratą zatrudnienia przez nauczycieli oraz ewentualnych planowanych na tym tle działań, w tym o charakterze legislacyjnym.

43. Ministra Sprawiedliwości (IV.7021.91.2017 z 22 maja 2017 r.) – w sprawie sprawowania przez rodziców pieczy naprzemiennej nad małoletnim dzieckiem.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi oraz wnioski obywateli dotyczące formy sprawowania pieczy, zwanej opieką czy pieczą naprzemienną, nad małoletnim dzieckiem przez rodziców po rozpadzie ich związku. Taka forma opieki dopuszczona jest przez przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, lecz nie bezpośrednio, jako element tzw. planu wychowawczego, czyli pisemnego porozumienia o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywania kontaktów z dzieckiem.

Termin „opieka naprzemienna”, niewymieniony w tekście Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, pojawia się w ustawie o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, jednak bez jakiegokolwiek definicji czy dookreślenia. Ponadto w art. 598²² Kodeksu postępowania cywilnego mowa jest o „orzeczeniu, w którym sąd określił, że dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w powtarzających się okresach”. Należy domniemywać, że przepis ten, wprowadzony ustawą z 25 czerwca 2015 r. dotyczyć ma właśnie opieki naprzemiennej – jednak trzeba podkreślić, że także w Kodeksie postępowania cywilnego określenie takie nigdzie nie pada. Tym samym w materii tej panuje obecnie duża niepewność prawna, prowadząca – jak wynika z doniesień prasowych – do różnego traktowania obywateli przez organy administracji publicznej oraz sądy.

Zdaniem Rzecznika definicja instytucji opieki naprzemiennej mogłaby znaleźć się np. w rozszerzeniu treści art. 58 § 1a oraz art. 107 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego i przyjąć treść zbliżoną do następującej: „Sąd, pozostawiając władzę rodzicielską obojgu rodzicom i jeśli dobro dziecka za tym przemawia, może określić, że dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w

powtarzających się okresach (opieka naprzemienna)”. Takie sformułowanie ma tę zaletę, że nawiązuje do funkcjonującego sformułowania w art. 598²² Kodeksu postępowania cywilnego, ograniczając tym samym wątpliwości interpretacyjne.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie stanowiska w przedmiotowej sprawie oraz o podjęcie inicjatywy ustawodawczej, mającej na celu zdefiniowanie w polskim systemie prawnym instytucji opieki naprzemiennej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 23 czerwca 2017 r. wskazał, że pojęcie „opieka naprzemienna” odnosi się do pieczy naprzemiennej, jako części władzy rodzicielskiej. W ocenie resortu sprawiedliwości propozycja ustawowego zdefiniowania tego rodzaju opieki prowadziłaby do wyłączenia uznania za pieczę naprzemienną sprawowania jej przez rodziców pozostających w rozłączeniu, którzy dokonali zgodnych ustaleń w tym zakresie bez udziału sądu. Należy zauważyć, że wedle obowiązujących przepisów prawa to sami rodzice, w pierwszej kolejności, powinni decydować o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywania z dzieckiem kontaktów i nawet przy braku porozumienia sąd rozstrzyga o wspólnym wykonywaniu tej władzy przez rodziców i utrzymywaniu z dzieckiem kontaktów, mając na względzie prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców. Wobec powyższego nie wydaje się celowe podejmowanie inicjatywy ustawodawczej mającej na celu zdefiniowanie w polskim systemie prawnym instytucji opieki naprzemiennej.

44. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (XI.420.1.2017 z 22 maja 2017 r.) – w sprawie wsparcia środowiskowego dla osób starszych.

Prognozy dotyczące starzenia się społeczeństwa, jak również uwarunkowania z nim związane, skłaniają do podejmowania kompleksowych działań w celu przygotowania infrastruktury wsparcia dla osób starszych niezbędnej w nowym układzie demograficznym.

Rzecznik Praw Obywatelskich przykłada szczególną wagę do realizacji podstawowych praw człowieka wszystkich obywateli, w szczególności prawa do godności i równego traktowania. Osoby starsze należą do jednej z grup szczególnie narażonych na dyskryminację, a zmiany demograficzne powodują że liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i innymi jej skutkami zwiększa się. Dokumenty międzynarodowe, w szczególności rezolucja nr 46/91 Zgromadzenia Ogólnego ONZ oraz Plan Madrycki, wskazują na wartości i zasady, którymi powinny kierować się państwa oraz decydenci różnych szczebli administracji w budowaniu społeczeństwa przyjaznego osobom w starszym wieku. W związku z powyższym Rzecznik zlecił realizację badania społecznego, którego celem było sprawdzenie, jak są one rozumiane i wdrażane w praktyce. Wyniki badania zostały poddane analizie pod kątem realizacji tych zasad w kontekście praw człowieka i zawarte w: raporcie pt. *Dostępność wsparcia środowiskowego dla osób starszych w perspektywie przedstawicieli województwa*

dolnośląskiego oraz w monografii pt. *System wsparcia osób starszych w środowisku zamieszkania. Przegląd sytuacji. Propozycja modelu*.

Większość wniosków z omawianego badania, np. brak opracowywania przez gminy dokumentów strategicznych w zakresie polityki senioralnej, doraźne realizowanie usług, intuicyjne przestrzeganie zasad czy zbyt wąskie rozumienie pojęcia dyskryminacji seniorów, odnosi się do działań na poziomie samorządów. Jednak analiza wyników dostarcza również rekomendacji w zakresie działań podejmowanych na poziomie centralnym.

W pierwszej kolejności należy zaznaczyć konieczność wyrażenia *explicite* wartości i zasad, którymi należy kierować się działając na rzecz osób starszych w krajowej polityce senioralnej. W Założeniach długofalowej polityki senioralnej na lata 2016–2020, przyjętych uchwałą Rady Ministrów w grudniu 2013 r., brakuje wstępu lub preambuły wskazującej takie zasady, a tymczasem powinny one stanowić fundament wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym, jak również – w przypadku braku właściwej strategii – w założeniach do tego rodzaju dokumentów.

Ponadto niezbędne jest, aby polityka krajowa, poprzez odpowiednią strategię i plan działania, obligowała samorzady do przygotowywania lokalnych strategii rozwoju z uwzględnieniem kwestii starzenia się społeczeństwa w oparciu o rzetelną diagnozę potrzeb starszych mieszkańców gminy. Strategie lokalne powinny określać priorytety i cele rozwojowe w określonej perspektywie czasowej wraz z uwzględnieniem sposobów ich realizacji.

Wskazania zawarte w Ogólnoeuropejskich Wytocznych Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki Świadczonej na Poziomie Społeczności Lokalnych odnoszą się do opracowania krajowych i regionalnych planów działania na rzecz deinstytucjonalizacji. Potrzebne jest zatem zdecydowane określenie kierunku rozwoju ze strony państwa na rzecz odchodzenia od opieki instytucjonalnej i jednoczesnego wsparcia środowiskowego, oraz wskazanie środków i sposobów (np. w postaci zaprezentowanego w przesłanej publikacji teoretycznego modelu wsparcia środowiskowego), tak aby ułatwić faktyczną jego realizację na szczeblu lokalnym.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie informacji o harmonogramie prac związanych z opracowaniem Założeń polityki senioralnej do 2030 r. oraz właściwej strategii senioralnej, w tym planowanych konsultacji społecznych. Poprosił także o powiadomienie o sposobie uwzględnienia przedstawionych uwag i zaleceń, w tym w ramach prowadzonych aktualnie prac.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 26 czerwca 2017 r. poinformowała, iż w resorcie polityki społecznej przygotowany jest dokument wyznaczający kierunki polityki senioralnej w Polsce pt. „Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo. Solidarność. Uczestnictwo”. Dokument ten jest projektem strategicznym w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020. Do realizacji tego

celu, w ramach Rady do spraw Polityki Senioralnej działającej przy Ministrze Rodziny, został powołany Zespół do spraw opracowywania polityki społecznej wobec osób starszych, w celu weryfikacji i aktualizacji założeń polityki senioralnej. Ministerstwo planuje przygotowanie dokumentu jeszcze w 2017 r., lecz dokładny harmonogram prac nie jest jeszcze znany. Dokument po konsultacjach resortowych i międzyresortowych, zostanie przekazany także do konsultacji społecznych.

45. Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. (VII.564.23.2017 z 26 maja 2017 r.) – w sprawie niedopuszczenia prezydenta Sopotu do udziału w programie telewizyjnym.

Rzecznik Praw Obywatelskich powziął informację, iż w dniu 6 maja 2017 r. prezydent Sopotu Pan Jacek Karnowski miał wziąć udział w programie „Studio Polska” jako przedstawiciel Zarządu Związku Miast Polskich i członek Komisji Wspólnej Rządu oraz Samorządu. Ostatecznie nie został on dopuszczony do wzięcia udziału w tym programie.

Ważnym elementem w konstytucyjnych oraz międzynarodowych standardach realizowania misji publicznej oraz poszanowania swobody wypowiedzi w mediach publicznych jest obowiązek prezentowania treści o pluralistycznym charakterze (zasada pluralizmu). Zasada ta nie odnosi się wyłącznie do pluralizmu własności mediów (tzw. pluralizm zewnętrzny), ale również do różnorodności przekazywanych informacji, a więc do sfery opiniotwórczej (pluralizm wewnętrzny).

Zgodnie z art. 14 Konstytucji Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu, zaś stosownie do brzmienia art. 54 Konstytucji, każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są na mocy Konstytucji zakazane. Wolność słowa i wolność mediów odnoszą się zarówno do mediów prywatnych, jak i do publicznej radiofonii i telewizji. Media publiczne stanowiąc powinny instytucjonalną gwarancję wolności wypowiedzi i pluralizmu środków przekazu społecznego oraz cechować się niezależnością, zarówno od interesów politycznych, jak i gospodarczych, pozwalającą na zachowanie wewnętrznego pluralizmu.

Z kolei art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności stanowi o prawie do wolności wyrażania opinii, które obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Media publiczne nie mogą pozostawać w pełnej kontroli i dyspozycji aktualnego gabinetu rządowego czy większości parlamentarnej. Także Europejski Trybunał Praw Człowieka konsekwentnie w swych orzeczeniach stwierdza, że swoboda wypowiedzi stanowi jeden z najważniejszych fundamentów demokratycznego społeczeństwa oraz podstawowych warunków jego rozwoju i samorealizacji

każdej jednostki. Obowiązkiem władz mediów publicznych jest zagwarantowanie dziennikarzom możliwości wykonywania swojej pracy bez nacisków i powinny powstrzymać się od niepotrzebnej ingerencji w przekazywane treści. Co za tym idzie, władze publicznego medium nie mogą prowadzić polityki kadrowej zmierzającej do tego, aby na jego antenie prezentowane było stanowisko pewnej tylko grupy politycznej, społecznej czy religijnej.

Rzecznik podkreślił, że pluralizm wymaga dbania o różnorodność geopolityczną i kulturową. Oznacza to konieczność przedstawiania zróżnicowanych poglądów, ujęć i wieloaspektowego ukazywania spraw w celu realizacji tzw. „communication right” odbiorcy, dającego mu prawo do uzyskania pełnej, uczciwej informacji oraz możliwość usłyszenia i porównania wielu opinii. Następstwa braku pluralizmu w mediach są bardzo groźne z punktu widzenia swobody wypowiedzi, ponieważ bezpośrednio przekładają się na naruszenie praw odbiorców do uzyskiwania rzetelnej informacji na tematy istotne społecznie.

Rzecznik zwrócił się do Prezesa Zarządu TVP z prośbą o przedstawienie wyjaśnień w niniejszej sprawie.

Prezes Zarządu Telewizji Polskiej S.A. w piśmie z 13 czerwca 2017 r. poinformował, iż Telewizja Polska S.A. zwróciła się do Związku Miast Polskich o wyznaczenie innego przedstawiciela niż Pan Jacek Karnowski do udziału w programie „Studio Polska”. Taka decyzja była umotywowana trwającym sporem – w tym sporem prawnym – pomiędzy TVP S.A. a prezydentem miasta Sopot. Program w żaden sposób nie dotyczył ani osoby Jacka Karnowskiego ani też miasta Sopot, a zatem nie było żadnego powodu, aby to właśnie on reprezentował Związek. Wobec powyższego, zarzut ograniczania swobody debaty jest zupełnie bezzasadny.

46. Prezesa Krajowej Rady Lekarsko-Weterynaryjnej (VII.564.22.2016 z 26 maja 2017 r.) – w sprawie wątpliwości konstytucyjnych dotyczących przepisu Kodeksu Etyki Lekarza Weterynarii.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga, w której wskazano na wątpliwości konstytucyjne dotyczące art. 40 ust. 1 Kodeksu Etyki Lekarza Weterynarii (dalej: KELW). Zgodnie z powołanym przepisem: „Lekarz weterynarii nie może wypowiadać publicznie niekorzystnych ocen o działalności zawodowej innego lekarza weterynarii lub dyskredytować go w jakikolwiek sposób”. W ocenie Rzecznika wskazana norma może prowadzić do naruszenia konstytucyjnej zasady wolności słowa.

W wyroku z dnia 23 kwietnia 2008 r. (SK 16/07) Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się na temat braku zgodności z Konstytucją art. 52 ust. 2 Kodeksu Etyki Lekarza (dalej: KEL), który zawiera postanowienia o charakterze analogicznym do powołanego na wstępie art. 40 ust. 1 KELW i stanowi, że „Lekarz powinien zachować szczególną ostrożność w formułowaniu opinii o

działalności zawodowej innego lekarza w szczególności nie powinien publicznie dyskredytować go w jakikolwiek sposób”. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, postanowienie art. 52 KEL ogranicza wolność słowa i prawo do krytyki wyrażone w art. 54 Konstytucji. Jak słusznie podkreślił Trybunał wolność słowa i prawo do krytyki nie mają charakteru absolutnego i mogą podlegać ograniczeniom. Ograniczenie wolności słowa, w szczególności prawa do krytyki między lekarzami, jest w tym przypadku uzasadnione potrzebą ochrony zdrowia, w tym budowania zaufania pacjentów do lekarzy.

Rzecznik wskazał ponadto na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPCz) w Strasburgu z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie *Frankowicz przeciwko Polsce*. W wyroku tym ETPCz wypowiedział się o prawie do wolności słowa lekarza, który wyrażał opinie na temat diagnozy oraz metody leczenia zastosowanej przez innego specjalistę. ETPCz zwrócił uwagę na fakt, że opinia skarżącego nie miała na celu personalnego ataku na innych lekarzy, lecz była krytyczną oceną sposobu leczenia dokonanego przez innego lekarza. Sąd lekarski wydający orzeczenie nie przyjrzał się, czy Frankowicz w swojej opinii napisał prawdę, lecz założył, że krytyka sposobu leczenia zastosowanego przez innych lekarzy przeczy standardom etycznym. ETPCz uznał, że tak wąska wykładnia przepisów krajowych dotyczących etyki lekarskiej przeczy standardom związanym z wolnością słowa. Takie podejście sądów lekarskich niesie za sobą ryzyko, że lekarze będą zniechęceni i wstrzymają się od wydawania opinii co do rzeczywistego stanu zdrowia pacjentów, co z kolei będzie przeczyć fundamentalnej zasadzie zawodu lekarza, jakim jest dbałość o zdrowie pacjenta

Rzecznik zwrócił się do Prezesa z prośbą o udzielenie informacji o sposobie, w jaki sądy lekarsko-weterynaryjne interpretują art. 40 ust. 1 KELW.

47. Ministra Energii (V.7203.38.2015 z 26 maja 2017 r.) – w sprawie przeciwdziałania zanieczyszczeniu powietrza.

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Środowiska Rzecznik Praw Obywatelskich przekazał spostrzeżenia związane z problemem zanieczyszczenia powietrza w Polsce. Wskazał, że zagadnienie to dotyczy nie tylko regionów tradycyjnie kojarzonych z rozwiniętym przemysłem oraz aglomeracji, ale całego kraju. Skala zagrożenia dla zdrowia i życia obywateli wymaga przy tym podjęcia szeroko zakrojonych, systemowych działań, albowiem obecnie istniejące mechanizmy nie przynoszą oczekiwanych rezultatów. Potwierdzają to wyraźnie, występujące na początku bieżącego roku, wielokrotne przekroczenia dopuszczalnych stężeń szkodliwych substancji w powietrzu w wielu miejscach w kraju. Jednocześnie Rzecznik zwrócił uwagę, że wprowadzanie rozwiązań ograniczających odpowiedzialną za powstawanie smogu tzw. niską emisję, nie może się obyć bez równoczesnego wdrażania instrumentów niwelujących niekorzystne skutki ekonomiczne, jakie mogą się stać udziałem części obywateli,

a związane są m.in. z koniecznością zmiany sposobu ogrzewania gospodarstw domowych.

Z przedstawionych przez Ministra Środowiska informacji wynika, że zasadniczym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest – obok transportu – emisja z sektora bytowo-komunalnego, czyli przede wszystkim domowego ogrzewania. Środkiem służącym zaradzeniu temu rodzajowi emisji mogłoby być przy tym wprowadzenie certyfikacji paliw oraz ustanowienie wymagań technicznych dla urządzeń grzewczych.

W resorcie energii trwają prace nad projektem rozporządzenia w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych. Wśród projektowanych rozwiązań brak jest jednak takich, które w znaczący sposób przyczyniłyby się do realizacji zasadniczego celu wspomnianej regulacji, tj. ograniczenia spalania paliw powodującego emisję pyłów zawieszonych.

Ochrona środowiska jest jedną z zasadniczych wartości chronionych przez Konstytucję. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju, zaś władze publiczne mają obowiązek ochrony środowiska i prowadzenia polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie informacji, czy w ramach prac nad omawianym projektem rozporządzenia poddano analizie wpływ proponowanych regulacji na poprawę jakości powietrza w Polsce. Poprosił także o wskazanie, czy w toku prac nad projektem rozważano wprowadzenie dalej idących ograniczeń jakościowych dopuszczonych do obrotu paliw stałych.

48. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.502.11.2016 z 29 maja 2017 r.) – w sprawie braku regulacji prawnych zabezpieczających dobro nienarodzonego dziecka.

Problem braku uregulowań prawnych zabezpieczających dobro nienarodzonego dziecka, w sytuacji, gdy kobieta ciężarna jest uzależniona od substancji psychoaktywnych (leków psychotropowych, narkotyków, dopalaczy, alkoholu) i pomimo ciąży substancji tych nadużywa był już podejmowany w wystąpieniach Rzecznika Praw Obywatelskich.

Dotychczasowe rozproszone działania interwencyjne, profilaktyczne i edukacyjne w obszarze ochrony zdrowia nie przynoszą oczekiwanego rezultatu w postaci zachowania pełnej abstynencji przez ciężarne. Brak jest regulacji prawnych w obszarze systemu wsparcia rodzin, które zwracałyby uwagę na problem uzależnienia kobiet w ciąży w kontekście dostępu do świadczeń pomocowych, m.in. świadczeń rodzinnych, świadczenia wychowawczego czy programu „Za życiem”. Jest to jaskrawy przykład obniżenia standardu ochrony gwarantowanych przez Konstytucję praw podstawowych poprzez pozbawienie dziecka prawnej ochrony.

W ocenie Rzecznika konieczne jest podjęcie szerszej międzyresortowej debaty w celu wypracowania kompleksowych rozwiązań na rzecz realizacji fundamentalnych praw dziecka do życia i ochrony zdrowia, a jak najszybsze ukształtowanie pozapenalnych unormowań w kwestii ograniczenia zjawiska uzależnienia wśród kobiet w ciąży powinno być dzisiaj jednym z priorytetów polityki prorodzinnej państwa.

Życie jest fundamentalnym dobrem człowieka, a troska o życie i zdrowie należy do podstawowych obowiązków państwa, społeczeństwa i obywatela. Dlatego Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie stanowiska wobec sygnalizowanego problemu oraz podjęcie działań na rzecz skutecznej ochrony praw dziecka.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 29 czerwca 2017 r. wyjaśniła, że w obszarze systemu wsparcia rodzin brak jest narzędzi, które dodatkowo przy braku woli współpracy ze strony osoby uzależnionej, miałyby szanse na pomoc w walce z nałogiem. Pomoc społeczna może jedynie wspierać osoby i rodziny w walce z uzależnieniem, nie zastąpi jednak podmiotów działalności leczniczej, szczególnie w sytuacjach, w których osobą uzależnioną jest kobieta w ciąży. Podsekretarz podzieliła opinię Rzecznika, że niezbędne są działania dotyczące przygotowania regulacji mających na celu wdrożenie postępowania, w ramach którego kobieta będąca w ciąży, uzależniona od substancji psychoaktywnych lub od alkoholu będzie zawsze traktowana priorytetowo w kolejce do leczenia uzależnienia. Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej nie posiada jednak kompetencji do inicjowania działań w tym zakresie.

49. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7060.470.2016 z 29 maja 2017 r.) – dotyczące sytuacji opiekunów osób z niepełnosprawnościami, którzy po zakończeniu sprawowania opieki ubiegają się o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi od opiekunów osób z niepełnosprawnościami, którzy po zakończeniu sprawowania opieki ubiegają się o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Jedna z takich skarg dotyczyła osoby ubiegającej się o świadczenie rentowe, wobec której orzeczono całkowitą niezdolność do pracy, i która udowodniła łączny staż ubezpieczeniowy (okresy składkowe i okresy nieskładkowe) w wymiarze ponad 30 lat, w tym ponad 29 lat tylko okresów składkowych. Organ rentowy odmówił jednak przyznania wnioskowanego świadczenia z uwagi na niespełnienie jednego z wymaganych warunków, tj. określonego w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych warunku posiadania okresu składkowego i nieskładkowego w wymiarze 5 lat, przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa ośrodek pomocy społecznej nie był zobowiązany do opłacania składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, co spowodowało, że ubezpieczony nie posiadał wymaganego 5-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. W konsekwencji osoba z orzeczoną całkowitą niezdolnością do wykonywania zatrudnienia, posiadająca łącznie ponad 30-letni staż ubezpieczeniowy, w tym 29 lat opłacania składek, nie nabędzie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W ocenie Rzecznika w przypadku osób, które zrezygnowały z zatrudnienia w celu sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad chorym członkiem rodziny i legitymują się stażem ubezpieczeniowym przekraczającym 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, jedynym warunkiem wymaganym do uzyskania prawa do świadczenia rentowego powinno być orzeczenie całkowitej niezdolności do pracy.

Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 20 czerwca 2017 r. poinformował, że zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów został powołany międzyresortowy Zespół do spraw Opracowania Rozwiązań w zakresie Poprawy Sytuacji Osób Niepełnosprawnych i Członków ich Rodzin. Do zadań Zespołu należy opracowanie analizy aktualnej sytuacji osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin oraz kompleksowych rozwiązań w zakresie poprawy ich sytuacji. Celem prac Zespołu jest również opracowanie propozycji rozwiązań legislacyjnych i systemowych mających na celu poprawę sytuacji osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin. Resort rodziny, pracy i polityki społecznej zwrócił się do Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, a jednocześnie Przewodniczącego ww. Zespołu, z propozycją zainicjowania na forum Zespołu dyskusji w przedmiocie konieczności zmiany obowiązujących przepisów w kierunku zapewnienia ochrony rentowej osobom, które z uwagi na legitymowanie się odpowiednio długim stażem ubezpieczeniowym w okresie pobierania świadczeń opiekuńczych nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia.

50. Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy (VII.613.3.2017 z 29 maja 2017 r.) – w sprawie decyzji zakazującej zwołania zgromadzenia publicznego.

Decyzją z dnia 23 maja 2017 r. Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy zakazała zwołania zgromadzenia publicznego wokół Teatru Powszechnego. Organ uzasadniał decyzję tym, że zorganizowanie zgromadzenia w formie wskazanej w zawiadomieniu oznaczałoby blokowanie wejścia i wjazdu na teren Teatru. Wyczerpywałoby to znamiona czynu zabronionego określonego w Kodeksie wykroczeń, zaś doprowadzenie do faktycznego pozbawienia wolności ludzi znajdujących się wewnątrz wypełniałoby znamiona przestępstwa

określonego w Kodeksie karnym. Wskazano także, że podczas spotkania z organizatorem zgromadzenia nie udało się doprowadzić do uzgodnienia takiego przebiegu zgromadzenia, które nie powodowałyby w praktyce zablokowania funkcjonowania Teatru Powszechnego. Ponadto - zdaniem Organu - ze względu na długi czas trwania zgromadzenia wątpliwe było, czy planowane zgromadzenie wypełniało definicję zgromadzenia publicznego, o której mowa w Prawie o zgromadzeniach, a także czy zostaną spełnione warunki nieprzerwanej obecności przewodniczącego zgromadzenia i kierowania nim. Organ uznał tym samym, że faktycznym celem zorganizowania zgromadzenia było zajęcie terenu Teatru, a nie zorganizowanie zgromadzenia.

Jako organ powołany konstytucyjnie do stania na straży praw i wolności obywatelskich, Rzecznik Praw Obywatelskich przypomniał standardy konstytucyjne i międzynarodowe obowiązujące w zakresie wolności zgromadzeń.

Wolność zgromadzeń gwarantuje każdemu wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich. Takie same gwarancje wynikają także z aktów międzynarodowych tj. Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności czy Karty Praw Podstawowych UE. Wolność organizowania zgromadzeń oznacza w szczególności swobodę wyboru czasu i miejsca zgromadzenia, formy wyrażania poglądów oraz swobodne ustalanie przebiegu zgromadzenia i prowadzenie obrad. Obowiązkiem władz publicznych jest natomiast nie tylko usunięcie przeszkód w zakresie korzystania z tak określonej sfery wolności i zaniechanie nieuzasadnionej ingerencji w tę sferę, ale również podjęcie pewnych kroków pozytywnych mających na celu urzeczywistnienie tego prawa.

Każdy może publicznie i w rozmaitych formach wyrażać swoje opinie i sprzeciw, w tym również kwestionować decyzje i politykę władz, a prawo to nie może być interpretowane wąsko. Sam fakt, że zgromadzenie zostało zwołane niezgodnie z prawem albo jego uczestnicy je naruszają, nie może usprawiedliwiać zamachu na wolność zgromadzania się. Wolnością nie jest objęte tylko takie zgromadzenie, którego organizatorzy i uczestnicy mają od początku niepokojowe intencje. Podstawowymi obowiązkami organu władzy publicznej związanymi z wolnością zgromadzeń jest zatem umożliwienie odbycia zgromadzenia i następnie zabezpieczenie jego pokojowego przebiegu. Tym samym, w ocenie Rzecznika, wszelkie działania organu gminy/miasta zakazujące zorganizowania zgromadzenia uzasadniane wyłącznie potencjalną możliwością wywołania zakłóceń w funkcjonowaniu danej instytucji, które jedynie przypuszczalnie mogłyby w ocenie organu zagrazać zdrowiu i życiu obywateli, prowadzi do nieuzasadnionego ograniczenia wolności zgromadzania.

Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy w piśmie z 19 czerwca 2017 r. wyjaśniła, że na stronach portali społecznościowych pojawiły się niepokojące wpisy nawołujące do oblężenia, czy wręcz podpalenia Teatru Powszechnego.

Dlatego też po ujawnieniu tych treści, w dniu 23 maja 2017 r. do ratusza zaproszono organizatora zgromadzenia, w stosunku do którego ostatecznie wydany został zakaz, na spotkanie w celu omówienia i doprecyzowania planu jego przebiegu. Podczas spotkania nie udało się doprowadzić do uzgodnienia z organizatorem takiego przebiegu zgromadzenia, który nie powodowałoby w praktyce całkowitego zablokowania funkcjonowania teatru. Obawy dotyczące przebiegu przedmiotowego zgromadzenia, szczególnie w dniu 27 maja br., okazały się w pełni uzasadnione: doszło do konfrontacji z widzami i uczestnikami zgromadzenia zwołanego w obronie wolności słowa, wywołano awantury i zamieszki, odpalono race i świece dymne. Także wewnątrz samego teatru użyto niebezpiecznych substancji chemicznych. W konsekwencji tego wydarzenia poszkodowana została jedna osoba. Prezydent zapewniła, iż kwestia zgromadzeń publicznych, a przede wszystkim konstytucyjnej wolności obywateli związanej z ich organizacją, są dla władz Miasta i dla niej osobiście priorytetem. Każde zawiadomienie o zgromadzeniu analizowane jest z wielką starannością i uwagą, przede wszystkim pod kątem zagwarantowania praw i wolności obywatelskich. Podjęcie ewentualnej decyzji o zakazie przeprowadzenia zgromadzenia jest zawsze bardzo trudne. Zdarzają się jednak sytuacje, w których wydanie takiego zakazu jest konieczne, a w obecnym kształcie Prawa o zgromadzeniach wręcz wymagane konkretnymi przepisami.

51. Ministra Energii (IV.511.509.2014 z 31 maja 2017 r.) – w sprawie odpowiedzialności odbiorcy za nielegalny pobór paliw lub energii.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi od odbiorców paliw lub energii, którzy podnoszą, że zostali bezzasadnie obciążeni odpowiedzialnością za uszkodzenie urządzenia pomiarowego, a w konsekwencji wysokimi opłatami z tytułu nielegalnego poboru paliw lub energii na rzecz przedsiębiorstw energetycznych.

Treść powyższych skarg oraz analiza orzecznictwa sądów cywilnych w tego typu sprawach skłaniają do wniosku, że obowiązujące uregulowania prawne w zakresie odpowiedzialności z tytułu nielegalnego poboru paliw lub energii pozostawiają odbiorców bez właściwej ochrony prawnej. Są oni pozbawieni możliwości uwolnienia się od zarzutu nielegalnego poboru paliw lub energii oraz od odpowiedzialności finansowej w razie stwierdzenia przez przedstawicieli przedsiębiorstwa uszkodzenia urządzenia pomiarowego.

Stwierdzenie przez pracowników przedsiębiorstwa energetycznego uszkodzenia licznika np. jego zarysowania czy wgniecenia skutkuje pasmem problemów. Przedsiębiorstwo energetyczne kieruje do odbiorcy paliw lub energii żądanie uiszczenia opłaty obliczonej zgodnie z taryfą wskazując, że miała miejsce ingerencja w układ pomiarowo-rozliczeniowy, która mogła mieć wpływ na zafałszowanie pomiarów. Spory pomiędzy przedsiębiorstwami energetycznymi a odbiorcami, w szczególności spory dotyczące rozliczeń, również z tytułu nielegalnego poboru paliw lub energii, są sporami

cywilnoprawnymi, poddanymi pod rozstrzygnięcie sądów powszechnych. Należności z tytułu opłaty, stwierdzone prawomocnym wyrokiem sądu podlegają ściąganiu w trybie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Najczęściej przedsiębiorstwa żądają od odbiorcy opłaty za nielegalny pobór paliw lub energii w wysokości wynikającej z obowiązującej taryfy. Wysokość tej opłaty jest oderwana od wielkości szkody rzeczywistej, poniesionej przez przedsiębiorstwo.

Odbiorcy paliw lub energii napotykają problemy w dowodzeniu swoich racji i nie mogą doprowadzić do zwolnienia się z odpowiedzialności za uszkodzenie licznika. Ponadto, obciążani są opłatami z tytułu nielegalnego poboru nawet wówczas, gdy nie można ustalić, kiedy powstało uszkodzenie licznika. Ich odpowiedzialność jest rozciągana na okres, gdy użytkownikiem nieruchomości i odbiorcą paliw lub energii była inna osoba (np. poprzedni właściciel nieruchomości, spadkodawca).

W ocenie Rzecznika trudności dowodowe nie powinny uzasadniać obciążania odbiorcy wszelkim ryzykiem związanym z funkcjonowaniem układu pomiarowo-rozliczeniowego. Prawa i interesy odbiorców paliw lub energii nie są obecnie wystarczająco chronione i wymagają wzmocnienia. Odpowiedzialność z tytułu nielegalnego poboru energii, która skutkuje obciążeniem finansowym, powinna opierać się na jasno określonych przesłankach, które mogą zostać udowodnione. Stan prawny nie powinien stwarzać luzów interpretacyjnych, które w efekcie prowadzą do obciążania odbiorców odpowiedzialnością finansową, na podstawie domniemań faktycznych, często tylko z powodu wykrycia uszkodzenia licznika.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie oraz zainicjowanie działań legislacyjnych w kierunku zmiany aktualnego stanu prawnego.

52. Szefa Krajowej Administracji Skarbowej (WZF.7043.85.2017 z 1 czerwca 2017 r.) – w sprawie wysokości wynagrodzenia ucywilnionych funkcjonariuszy celnych.

Przebieg procesu przekształcania stosunków służbowych funkcjonariuszy w stosunki pracy w związku z wejściem w życie ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej oraz Przepisów wprowadzających ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej był już przedmiotem wystąpień Rzecznika Praw Obywatelskich. Do Biura Rzecznika wpływają m.in. wnioski o ochronę praw i wolności obywatelskich byłych funkcjonariuszy celnych, którym zaproponowano nowe warunki zatrudnienia w charakterze pracownika cywilnego w jednostkach KAS podległych Izbie Administracji Skarbowej w K.

Skarżący podnoszą, że wynagrodzenie, które im zaproponowano, jest znacząco niższe od uposażenia (wraz z dodatkami, w tym za stopień służbowy), które otrzymywali wcześniej jako funkcjonariusze celni. Najwięcej tracą eksperci z wysokim stopniem służbowym. Ponadto, w przypadku odmowy

przyjęcia niekorzystnej propozycji zatrudnienia wiążący ich dotychczasowy stosunek służbowy wygaśnie na mocy przepisów ustawy wprowadzającej KAS.

Tymczasem z wcześniejszej korespondencji Rzecznika z resortem finansów wynika, że założeniem konsolidacji służb celno-skarbowych jest, aby funkcjonariusze wykonywali zadania o charakterze policyjnym, zaś zadania typowo urzędnicze (m.in. z zakresu orzecznictwa akcyzy, hazardu oraz spraw celnych w I instancji) wykonywali pracownicy cywilni. W przypadku zmiany statusu z funkcjonariusza na pracownika, zakłada się utrzymanie wynagrodzeń na dotychczasowym poziomie finansowym, wliczając w to dotychczasowe składniki uposażeń, w tym dodatek za stopień służbowy.

Przedstawiona przez skarżących praktyka wydaje się znacząco odbiegać od zapewnień Ministra Rozwoju i Finansów, dlatego Rzecznik zwrócił się z prośbą o zbadanie opisanych problemów oraz udzielenie stosownych wyjaśnień.

53. Ministra Sprawiedliwości (II.5150.9.2014 z 5 czerwca 2017 r.) – w sprawie prawa osoby zatrzymanej do pomocy prawnej.

W ciągłym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje kwestia implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (dalej „dyrektywa 2013/48/UE”).

Zgodnie z art. 15 dyrektywy 2013/48/UE powinna być ona transponowana do krajowego porządku prawnego do dnia 27 listopada 2016 r. Tymczasem w Polsce do chwili obecnej nie przyjęto żadnych aktów normatywnych mających na celu wykonanie tego obowiązku. W odpowiedzi na poprzednie wystąpienie Rzecznika Minister Sprawiedliwości wyraził opinię, wedle której obecnie obowiązujące prawo polskie w pełni odzwierciedla postulaty powołanej dyrektywy. W związku z powyższym Rzecznik przedstawił wątpliwości, co do zgodności uregulowań karnoprocesowych z przepisami przywołanej dyrektywy.

Należy wskazać na istotną różnicę między dyrektywą 2013/48/UE a prawem polskim co do zakresu pojęcia oskarżony i podejrzany. Zgodnie z przepisami dyrektywy stosuje się ją do podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym od chwili poinformowania ich przez właściwe organy państwa członkowskiego, za pomocą oficjalnego powiadomienia lub w inny sposób, o tym, że są podejrzani lub oskarżeni o popełnienie przestępstwa, niezależnie od tego, czy zostali pozbawieni wolności. Jak wynika z przepisu dyrektywy, świadkowi, który w toku przesłuchania zaczyna dostarczać informacji obciążających siebie, także przysługuje status podejrzanego i związane z nim prawo do adwokata.

Implementacja dyrektywy stanowi dobry pretekst do przyjrzenia się polskim rozwiązaniom karnoprocesowym w zakresie gwarancji efektywnego dostępu do

adwokata lub radcy prawnego osobie podejrzanej w sposób zgodny z dyrektywą. Dodatkowo, wątpliwości budzi brak precyzyjnego uregulowania możliwości przeprowadzenia przez podejrzanego konsultacji z obrońcą przed pierwszym przesłuchaniem w ramach instytucji przedstawienia zarzutów.

Ponadto, przepisy dyrektywy gwarantują poufność kontaktów podejrzanego lub oskarżonego z ich adwokatem lub radcą prawnym zarówno w czasie spotkań, prowadzenia korespondencji, rozmów telefonicznych oraz innych form porozumiewania się, dozwolonych z mocy prawa krajowego. Czasowe odstępstwa od tego możliwe są tylko z ważnych powodów. Tymczasem, przepisy k.p.k. przewidują możliwość zastrzeżenia nadzoru porozumiewania się osoby podejrzanej lub oskarżonego z obrońcą. Brak implementacji dyrektywy w tym zakresie jest równoznaczny z pozbawieniem się przez prawodawcę możliwości wprowadzenia czasowych ograniczeń w dostępie do adwokata.

Istnieje konieczność określenia w polskim prawie, że przesłuchanie bez udziału obrońcy następuje na mocy postanowienia prokuratora, na które podejrzanemu przysługuje zażalenie do sądu. Należałoby również określić konsekwencje uznania przez sąd, iż niezasadnie ograniczono prawo podejrzanego do dostępu do obrońcy. Z praktycznego punktu widzenia celowe wydaje się określenie minimalnego i maksymalnego czasu, na jaki dopuszczalne byłoby wstrzymanie czynności w oczekiwaniu na obrońcę.

Ponadto, nie wdrożono postanowień art. 10 dyrektywy, w tym obowiązku poinformowania osoby podlegającej europejskiemu nakazowi aresztowania o prawie ustanowienia adwokata w państwie członkowskim wydającym nakaz. Nie przewidziano również przepisów pozwalających na efektywne skorzystanie z prawa do ustanowienia adwokata w państwie wydania nakazu. Konieczne jest także zagwarantowanie efektywnego trybu pouczenia podejrzanego i oskarżonego o prawie dostępu do obrońcy w toku całego postępowania.

Zwrócono również uwagę na brak sądowej kontroli postanowień prokuratora o zastrzeżeniu kontroli korespondencji, o zastrzeżeniu jego obecności podczas spotkania zatrzymanego z adwokatem oraz decyzji zatrzymującego o zastrzeżeniu jego obecności podczas spotkania zatrzymanego z adwokatem. Na powyższe decyzje przysługiwać powinno zażalenie do sądu, a zatem konieczna w tym zakresie jest zmiana przepisów k.p.k.

Wreszcie, uzasadnione byłoby doprecyzowanie obowiązujących przepisów poprzez wskazanie, że zatrzymany może kontaktować się z adwokatem także korzystając z aparatu telefonicznego. Zatrzymanemu przysługuje prawo do obrony, zaś efektywna realizacja prawa do kontaktu z adwokatem jest niezbędna także z uwagi na to, że moment zatrzymania w większości przypadków poprzedza późniejsze przedstawienie zatrzymanemu zarzutu popełnienia przestępstwa. Z perspektywy osoby zatrzymanej, zatrzymaniu towarzyszy ogromna niepewność i presja psychiczna z nim związana, a co za tym idzie niezdolność do właściwej i rzetelnej oceny własnego położenia. Z tego względu konieczne jest istnienie realnej możliwości kontaktu i rozmowy z adwokatem.

Implementacja dyrektywy 2013/48/UE wymaga istotnych zmian w Kodeksie postępowania karnego, dlatego też Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o odniesienie się do powyższych uwag oraz rozważenie podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych.

54. Prezesa Zarządu Polskiego Radia S.A. (VII.564.24.2017 z 5 czerwca 2017 r.) – w sprawie zwolnienia dziennikarzy z mediów publicznych.

Według doniesień medialnych na skutek zaproszenia do audycji prof. Jana Hartmana z Programu Polskiego Radia 24 zwolniony został dziennikarz, a wicedyrektor tej stacji został odwołany ze stanowiska.

Rzecznik Praw Obywatelskich wyraził zaniepokojenie obecną sytuacją dotyczącą polityki kadrowej w redakcji Polskiego Radia 24. Brak transparentności w odsuwaniu od anteny oraz zwalniania z pracy dziennikarzy pracujących w mediach publicznych może bowiem powodować naruszenie wolności słowa. Decyzje w tym zakresie powinny być podejmowane w oparciu o przejrzyste zasady, z poszanowaniem niezależności redakcyjnej dziennikarzy i redaktora naczelnego.

Ważnym elementem w konstytucyjnych oraz międzynarodowych standardach realizowania misji publicznej i poszanowania swobody wypowiedzi w mediach publicznych jest obowiązek prezentowania treści o pluralistycznym charakterze (zasada pluralizmu). Zasada ta nie odnosi się wyłącznie do pluralizmu własności mediów (tzw. pluralizm zewnętrzny), ale również do różnorodności przekazywanych informacji, a więc do sfery opiniotwórczej (pluralizm wewnętrzny).

Zgodnie z art. 14 Konstytucji Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu, zaś stosownie do brzmienia art. 54 Konstytucji, każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są na mocy Konstytucji zakazane. Wolność słowa i wolność mediów odnoszą się zarówno do mediów prywatnych, jak i do publicznej radiofonii i telewizji. Media publiczne stanowią powinny instytucjonalną gwarancję wolności wypowiedzi i pluralizmu środków przekazu społecznego oraz cechować się niezależnością, zarówno od interesów politycznych, jak i gospodarczych, pozwalającą na zachowanie wewnętrznego pluralizmu.

Z kolei art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności stanowi o prawie do wolności wyrażania opinii, które obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Media publiczne nie mogą pozostawać w pełnej kontroli i dyspozycji aktualnego gabinetu rządowego czy większości parlamentarnej. Także Europejski Trybunał Praw Człowieka konsekwentnie w swych orzeczeniach stwierdza, że swoboda wypowiedzi stanowi jeden z najważniejszych fundamentów demokratycznego

społeczeństwa oraz podstawowych warunków jego rozwoju i samorealizacji każdej jednostki. Obowiązkiem władz mediów publicznych jest zagwarantowanie dziennikarzom możliwości wykonywania swojej pracy bez nacisków i powinny powstrzymać się od niepotrzebnej ingerencji w przekazywane treści. Co za tym idzie, władze publicznego medium nie mogą prowadzić polityki kadrowej zmierzającej do tego, aby na jego antenie prezentowane było stanowisko pewnej tylko grupy politycznej, społecznej czy religijnej. Warto również zaznaczyć, że Rekomendacje Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie zarządzania mediami publicznymi przewidują iż wydawcy programów w mediach publicznych powinni cieszyć się niezależnością edytorską. Oznacza to, że zarząd mediów publicznych nie powinien ingerować w niezależność redakcyjną w szczególności podejmować decyzji co do zakresu tematycznego programu, czy też odnośnie do gości zapraszanych do programu.

Opisana na wstępie wystąpienia praktyka wywiera, w ocenie Rzecznika, negatywny wpływ na niezależność dziennikarską poprzez zachęcanie do konformistycznego wypełniania przez nich swoich obowiązków. Następstwem braku „redakcyjnego pluralizmu” jest autocenzura i powstawanie prewencyjnych ograniczeń, które są bardzo groźne z punktu widzenia swobody wypowiedzi, ponieważ bezpośrednio przekładają się na naruszenie praw odbiorców do uzyskiwania rzetelnej informacji na tematy istotne społecznie.

Rzecznik zwrócił się do Prezesa z prośbą o przedstawienie szczegółowych wyjaśnień w sprawie.

Przedstawiciele Zarządu Polskiego Radia S.A. w piśmie z 23 czerwca 2017 r. zgodzili się, że doniesienia medialne dotyczące rzekomych skutków zaproszenia prof. Jana Hartmana do studia Polskiego Radia 24 mogły wywołać zaniepokojenie Rzecznika Praw Obywatelskich, natomiast nie znajduje ono uzasadnienia. Dziennikarze, którzy jakby zostali zwolnieni, są obecnie pracownikami Polskiego Radia S.A. i aktywnie wykonują swoje obowiązki. Polskie Radio S.A. w swojej działalności przestrzega konstytucyjnych oraz międzynarodowych standardów realizowania misji publicznej oraz poszanowania swobody wypowiedzi w mediach publicznych. Natomiast Zarząd Polskiego Radia S.A., jako pracodawca, zachowuje autonomię w kształtowaniu polityki kadrowej, działając w ramach określonych przepisami prawa pracy.

55. Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (IX.517.3238.2016 z 6 czerwca 2017 r) – w sprawie nierespektowania prawa osadzonych do korzystania z odzieży odpowiedniej do pory roku.

Mimo iż Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie sygnalizował Służbie Więziennej problem dotyczący nierespektowania prawa osadzonych do korzystania z odzieży odpowiedniej do pory roku, zarządzenia regulujące porządek wewnętrzny jednostek penitencjarnych odnoszące się do przedmiotowej kwestii nadal zawierają zapisy, które budzą poważne

wątpliwości. Przykładem jest Zarządzenie Nr 4/17 Dyrektora Zakładu Karnego w N. W. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym. Jeden z przepisów powyższego zarządzenia stanowi, iż *„Negatywne zachowanie skazanego skutkujące wymierzeniem mu kary dyscyplinarnej może w uzasadnionym przypadku spowodować utratę możliwości korzystania z odzieży sportowej (dres-komplet, krótkie spodenki) na okres 1-go miesiąca od dnia wymierzenia kary”*

W ocenie Rzecznika przedmiotowy zapis wprowadza nowy rodzaj kary dyscyplinarnej, nieznaną Kodeksowi karnemu wykonawczemu. Zapis ten sugeruje, że jakakolwiek kara dyscyplinarna wymierzona skazanemu za jakiegokolwiek przekroczenie może skutkować odebraniem mu prawa do korzystania z odzieży odpowiedniej do pory roku – krótkich spodenek.

Odzież, z której korzystają więźniowie, powinna być odpowiednia do pory roku, o czym stanowi przepis k.k.w., a także unormowanie zawarte w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, z których wynika, że w okresie letnim, a także w okresie przejściowym w zależności od warunków atmosferycznych, osadzonym mężczyznom wydaje się, według zgłaszanych potrzeb, koszulkę gimnastyczną i spodenki gimnastyczne. Żaden przepis nie stanowi, że wydanie osadzonemu tego rodzaju odzieży musi być poprzedzone zezwoleniem dyrektora jednostki penitencjarnej.

Inna regulacja zawarta w porządku wewnętrznym Zakładu Karnego w N. W. świadczy o nierównym traktowaniu osadzonych, stanowi bowiem, że skazani odbywający karę w zakładzie karnym typu półotwartego mogą korzystać z odzieży odpowiedniej do pory roku (podkoszulka z krótkim rękawem), a skazani przebywający w zakładzie karnym typu zamkniętego takiej możliwości nie mają (kompletna odzież skarbową, czyli w spodniach i koszuli lub bluzie skarbowej). Należy również wskazać, iż przepisy porządku wewnętrznego ww. jednostki, określające ilość i rodzaj własnej odzieży, bielizny i obuwia, które skazany może posiadać w celi, nie przewidują możliwości posiadania w celi krótkich spodenek (choć przewidują dwa podkoszulki z krótkim rękawem, czy też dwie sztuki kalesonów w porze zimowej).

Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz podjęcie stosownych działań, mających na celu wyeliminowanie z Zarządzenia Nr 4/17 Dyrektora Zakładu Karnego w N. W. zapisów, które są niezgodne z przepisami powszechnie obowiązującymi oraz godzą w prawa osadzonych.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w piśmie z 30 czerwca 2017 r. podzielił stanowisko Rzecznika. Poinformował także, że wydał polecenie zmiany kwestionowanego zarządzenia w przedmiotowym zakresie.

56. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (IX.517.3194.2016 z 7 czerwca 2017 r.) – w sprawie warunków bytowych w celach izolacyjnych.

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym cela izolacyjna w szczególnych sytuacjach może być wykorzystywana jako cela mieszkalna, a zatem musi spełniać wszystkie warunki określone dla tego typu pomieszczenia. Cela mieszkalna powinna być wyposażona w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy zapewniający skazanemu osobne miejsce do spania, odpowiednie warunki higieny, dostateczny dopływ powietrza i odpowiednią do pory roku temperaturę, według norm określonych dla pomieszczeń mieszkalnych, a także oświetlenie odpowiednie do czytania i wykonywania pracy. Jej powierzchnia, przypadająca na skazanego, powinna wynosić nie mniej niż 3 m², a urządzenia sanitarne muszą być usytuowane w sposób zapewniający ich niekrepujące użytkowanie.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają wnioski osadzonych w celi izolacyjnej jako zwykłej celi mieszkalnej. Skarżą się oni przede wszystkim na brak w tych celach gniazd wtyczkowych, co powoduje, że nie mogą korzystać z własnych odbiorników energii elektrycznej: telewizorów, czajników i grzałek elektrycznych. Osadzeni ci nie mają możliwości korzystania z ciepłej wody podczas wykonywania codziennych czynności higienicznych, przygotowania gorącego napoju czy też w ramach wolnego czasu przeznaczonego na zajęcia własne, oglądania programów telewizyjnych.

Z uwagi na brzmienie przepisu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, cela izolacyjna powinna być wyposażona w gniazda wtyczkowe. Ich brak znacznie pogarsza warunki zakwaterowania osób, wobec których nie została wymierzona kara dyscyplinarna umieszczenia w celi izolacyjnej.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Generalnego SW z prośbą o podjęcie działań mających na celu zainstalowanie we wszystkich celach izolacyjnych gniazd wtyczkowych, by tym samym w pełni respektować prawo osób pozbawionych wolności do humanitarnego traktowania. Poprosił także o powiadomienie o podjętych decyzjach w przedstawionej sprawie.

57. Pełnomocnika Rządu do Spraw Społeczeństwa Obywatelskiego i Równego Traktowania (XI.503.2.2016 z 7 czerwca 2017 r.) – w sprawie wsparcia dla osób starszych.

Opracowanie projektu konwencji o prawach osób starszych, jak również debata publiczna prowadzona w tym zakresie w Polsce mają istotne znaczenie w kontekście obserwowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich problemów związanych z przestrzeganiem podstawowych praw osób starszych oraz realizacją zasady równego traktowania bez względu na wiek. Należy przy tym zaznaczyć, że skala zjawiska będzie narastać wraz ze starzeniem się społeczeństwa, o ile nie zostaną podjęte niezwłoczne działania zaradcze.

Demograficzne starzenie się ludności, związane z wydłużaniem się prognozowanego czasu życia oraz zmniejszającą się liczbą urodzeń, obserwowane jest zarówno w skali globalnej, jak i krajowej. Seniorzy w Polsce doświadczają różnych ograniczeń w wykonywaniu codziennych czynności, z którymi muszą radzić sobie sami, ponieważ nie mają żadnej pomocy. Wraz z wiekiem zwiększa się ponadto intensywność korzystania z usług opieki zdrowotnej. W opinii Rzecznika działania podejmowane w tym zakresie w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej odnoszą się tylko do wycinka całego spektrum potrzeb i są niewystarczające. Dodatkowo, konsekwencją przyjętej metody działania jest to, że osoby starsze mieszkające w gminach mniej zaangażowanych, często są pozostawione bez koniecznego wsparcia.

Zdaniem Rzecznika w przedstawionej informacji Rady Ministrów o sytuacji osób starszych brakuje pogłębionej refleksji w kwestii spraw dyskryminacyjnych ze względu na wiek. Pojęcie dyskryminacji pozostaje dla większości społeczeństwa abstrakcyjne, dlatego też nie można poprzestawać na relacjonowaniu istniejących przepisów prawa antydyskryminacyjnego, ale należy podjąć działania mające na celu poprawę stanu świadomości prawnej w tym zakresie, która może się przyczynić do realizacji zasady równego traktowania w praktyce.

Skargi wpływające do Rzecznika oraz prowadzone badania wskazują na występowanie zarówno dyskryminacji bezpośredniej, jak i pośredniej, przejawiającej się m.in. w nieadekwatnym do potrzeb systemie wsparcia osób starszych. Taka dyskryminacja ma miejsce w dostępie do usług medycznych specyficznych dla wieku starszego, zbyt wolno rosnącej liczbie lekarzy o określonych specjalizacjach (np. geriatrów, okulistów wykonujących zabiegi usunięcia jaskry), dostępie do badań profilaktycznych. Innym przykładem dyskryminacji osób starszych są odnotowane przez Urząd Regulacji Energetyki przypadki stosowania przez sprzedawców energii elektrycznej nagannych technik marketingowych. Nadużycia przejawiają się nie tylko w braku pełnej informacji co do skutków ewentualnej transakcji, ale także poprzez stosowaną w umowach małą czcionkę, która stanowi dodatkową barierę dla osób starszych o słabszym wzroku.

Zachodzi potrzeba wzmocnienia ochrony praw osób starszych w postaci konwencji, która – stanowiąc zbiór norm i wprowadzając mechanizmy zapewniające włączenie społeczne osób starszych – mobilizowałaby do wprowadzania nowatorskich, systemowych rozwiązań na poziomie administracji państwowej i samorządowej. Szerokie przyzwolenie na niewidoczność potrzeb osób starszych oraz dane demograficzne pokazują, że dalsze miękkie podejście do spraw starzejącego się społeczeństwa może przynieść w efekcie kryzys humanitarny, w postaci coraz liczniejszej grupy samotnych i niesamodzielnych osób starszych, niedysponujących wystarczającymi zasobami i pozbawionych podstawowej pomocy. Sprawa konwencji praw osób starszych stanowi temat poruszany m.in. na forum ONZ. Obecnie trwają prace mające na celu

ustanowienie nowych ram prawa międzynarodowego odnoszącego się *stricte* do praw osób starszych.

Dotychczasowa korespondencja Rzecznika z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dotycząca polityki senioralnej prowadzi do wniosku, że resort, mimo swojego zaangażowania, nie dostrzega skali i zakresu wykluczenia osób starszych w społeczeństwie i trudności oraz barier związanych nie tylko z możliwą niepełnosprawnością, ale również z uwarunkowaniami charakterystycznymi dla podeszłego wieku. W ocenie Rzecznika Polska powinna także skorzystać z możliwości przyjęcia aktywnej roli w globalnej dyskusji odnoszącej się do praw osób starszych i wnieść swój wkład w wymianę doświadczeń na poziomie międzynarodowym.

Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie przekazanych informacji oraz odpowiednie ich uwzględnienie w toku realizowanych działań.

58. Ministra Sprawiedliwości (II.511.202.2017 z 7 czerwca 2017 r.) – dotyczące prawa do sądu w zakresie możliwości wniesienia środka zaskarżenia w postępowaniu przyspieszonym.

Kolejna nowelizacja Kodeksu postępowania karnego spowodowała, że od 15 kwietnia 2016 r. czas do złożenia zapowiedzi apelacji rozpoczyna swój bieg od dnia promulgacji orzeczenia. Jedyne wyjątek w tym zakresie dotyczy oskarżonego pozbawionego wolności, który spełnia określone warunki: nie ma obrońcy i – pomimo złożenia wniosku o doprowadzenie go na termin rozprawy, na którym ogłoszono wyrok – nie był obecny podczas ogłoszenia wyroku. W takich przypadkach czas ten biegnie od daty doręczenia mu wyroku.

Skutkiem nowelizacji jest znaczne ograniczenie możliwości złożenia wniosku o uzasadnienie w postępowaniu przyspieszonym. Najczęściej będzie to możliwe jedynie ustnie do protokołu od momentu ogłoszenia przez sąd wyroku aż do zamknięcia rozprawy lub posiedzenia. Jedyne w bardzo wąskiej grupie przypadków termin do złożenia wniosku o uzasadnienie rozpocznie swój bieg od dnia doręczenia orzeczenia. Ponadto, termin do złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku przez oskarżonego w trybie przyspieszonym w większości przypadków nie będzie miał charakteru zawitego, istotnie pogarszając jego sytuację. Wynika to z faktu, iż zgodnie z art. 126 § 1 k.p.k. jedynie terminy zawite mogą zostać przywrócone. W konsekwencji, niepodjęcie stosownej czynności przed upływem terminu niezawitego skutkuje definitywną utratą uprawnienia procesowego. Budzi to daleko idące wątpliwości z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości wobec prawa.

Wprowadzone nowelizacją unormowanie powoduje znaczne ograniczenie prawa do sądu w zakresie efektywnej i realnej możliwości wniesienia środka zaskarżenia. Nie ma przy tym żadnego racjonalnego uzasadnienia dla różnicowania zakresu uprawnienia do przywrócenia terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie wobec różnych podmiotów.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich należałoby zmienić brzmienie art. 517h § 1 k.p.k. w ten sposób, aby obydwie wskazane w tej regulacji terminy były terminami zawitymi. Można również dokonać zmiany, aby czas do złożenia wniosku o uzasadnienie dla osoby, której nie doręcza się z urzędu wyroku, został przedłużony do trzech dni od daty jego ogłoszenia. Podmiot miałby możliwość podjęcia bardziej przemyślanej decyzji o składaniu bądź niekierowaniu zapowiedzi apelacji do sądu, jednocześnie nie przedłużając nadmiernie postępowania karnego w trybie przyspieszonym.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra o rozważenie zainicjowania nowelizacji art. 517h § 1 k.p.k. w przedstawionym zakresie, a także o poinformowanie o zajętych stanowiskach w tej materii.

59. Ministra Sprawiedliwości (II.511.773.2016 z 7 czerwca 2017 r.) – w sprawie odmowy udostępniania akt w postępowaniu przygotowawczym.

W stałym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problematyka odmowy udostępniania akt podejrzanemu w postępowaniu przygotowawczym oraz odmowy udostępniania podejrzanemu dowodów, na których oparto tymczasowe aresztowanie. Dostęp do akt stanowi warunek rzetelności postępowania i realizacji równości broni, zaś obrona musi mieć także prawo do otrzymywania kopii dokumentów znajdujących się w aktach i robienia z tych akt notatek.

Zapewnienie kontroli przez sąd zarządzeń prokuratorskich w zakresie odmowy udostępnienia akt w postępowaniu przygotowawczym wciąż nie ma charakteru zupełnego. Zażalenie na zarządzenie nieprokuratorskiego organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze rozpatruje prokurator sprawujący nadzór nad postępowaniem przygotowawczym, co oznacza, że gdy postępowanie przygotowawcze prowadzone jest w formie dochodzenia, zażalenie na odmowę udostępnienia akt z reguły rozpoznawać będzie prokurator nadzorujący to dochodzenie.

W ocenie Rzecznika konieczne jest wprowadzenie sądowej kontroli zarządzeń o odmowie dostępu do akt również nieprokuratorskich organów prowadzących postępowanie przygotowawcze, wprowadzenia rejestru wniosków o dostęp do akt i zarządzeń odmawiających dostępu na podstawie art. 156 § 5a k.p.k., zapewnienia odpowiedniego czasu na zapoznanie się z aktami sprawy przed posiedzeniem aresztowym, nałożenia na prokuratora obowiązku informowania podejrzanego i obrońcy o zamiarze albo fakcie złożenia wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania oraz doręczenia jego odpisu podejrzanemu i jego obrońcy.

Kolejna kwestia dotyczy podstaw dowodowych tymczasowego aresztowania oraz kontroli decyzji dotyczących wglądu w akta postępowania w sprawach dotyczących tymczasowego aresztowania, pozostawionych w gestii prokuratora. Nowy art. 250 § 2b k.p.k. stanowi, że „jeżeli zachodzi uzasadniona obawa

niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia albo wolności świadka lub osoby dla niego najbliższej, prokurator dołącza do wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania w wyodrębnionym zbiorze dokumentów, dowody z zeznań świadka, których nie udostępnia się oskarżonemu i jego obrońcy”. Skutkuje to nieujawnieniem podejrzanemu zawartych w treści tych zeznań okoliczności niekorzystnych dla niego, które mogą stanowić podstawę tymczasowego aresztowania, co z kolei ogranicza podejrzanemu możliwości efektywnego podważania zasadności stosowania lub przedłużania tymczasowego aresztowania w warunkach zgodnych Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Bez zapewnienia dostępu do materiału dowodowego stanowiącego podstawę tymczasowego aresztowania nie można mówić o zapewnieniu kontrydiktoryjności postępowania. Zasadnym byłoby rozważenie wyeliminowania możliwości zastosowania tymczasowego aresztowania wyłącznie w oparciu o ustalenia poczynione na podstawie dowodów z zeznań świadków, o których mowa w art. 250 § 2b k.p.k., które nie są udostępniane oskarżonemu i jego obrońcy, albo przynajmniej poddanie kontroli sądowej słuszności arbitralnej decyzji prokuratora.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiocie przedstawionej problematyki oraz rozważenie podjęcia właściwych zmian legislacyjnych.

60. Ministra Rozwoju i Finansów (VII.501.88.2015 z 12 czerwca 2017 r.) – w sprawie systemu rozpoznawania głosu osób dzwoniących na Krajową Informację Podatkową.

W 2015 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Finansów z wystąpieniem w sprawie planowanego wówczas wprowadzenia identyfikacji głosowej wszystkich podatników dzwoniących na Krajową Informację Podatkową. Z udzielonej wówczas odpowiedzi wynikało, że uruchomienie Systemu Informacji Telefonicznej (dalej jako: System) związane jest z modernizacją infolinii Krajowej Informacji Podatkowej. System ten miał umożliwiać obsługę podatnika w ramach kanału głosowego, a w kolejnych etapach miał pozwalać na obsługę zapytań podatników kierowanych za pośrednictwem formularza umieszczonego na Portalu Podatkowym oraz obsługę podatnika on-line za pośrednictwem komunikacji chat. W pierwszej kolejności planowano przeprowadzenie metody biometrycznej w stosunku do urzędników skarbowych, którzy w ramach wdrażanej usługi wsparcia merytorycznego dla urzędów skarbowych kontaktują się z infolinią KIP.

Do Rzecznika dotarły ponadto pisma Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych kierowane do Ministerstwa Finansów, w których GIODO zadawał pytanie o podstawę prawną wprowadzenia powyższych rozwiązań wobec podatników. Ta podstawa prawna, zgodnie z Konstytucją, powinna znajdować się w przepisach ustawy. Zaznaczał, że odpowiednie przepisy muszą

wejść w życie zanim jeszcze system zacznie funkcjonować tak, by dane osobowe mogły być przetwarzane w sposób legalny.

Obecnie trwają legislacyjne prace przygotowawcze, które umożliwią bezpośrednio stosowanie od dnia 25 maja 2018 r. ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych. Rozporządzenie to zawiera szczególne regulacje dotyczące danych biometrycznych, za które należy uznać również brzmienie głosu i przewiduje, że każde przetwarzanie danych osobowych musi być planowane z uwzględnieniem koncepcji ochrony prywatności w fazie projektowania (*privacy by design*).

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o wyjaśnienia dotyczące aktualnego stanu sprawy. Poprosił także o wskazanie, czy System rozpoczął funkcjonowanie i jaka jest podstawa prawna jego działania oraz o informację, czy w resortach rozwoju i finansów trwają prace, które dostosowałyby funkcjonowanie Systemu do wymogów rozporządzenia ogólnego o ochronie danych osobowych.

61. Komendanta Głównego Policji (VII.716.1.2017 z 13 czerwca 2017 r.) – w sprawie sposobu działania policji podczas meczu piłki nożnej.

Według informacji prasowych podczas interwencji policji, podjętej w związku z agresywnym zachowaniem kibiców w trakcie meczu Ruchu Chorzów i Górnik Łęczna w dniu 2 czerwca 2017 r., część funkcjonariuszy miała na sobie kamizelki, jakie noszą fotoreporterzy.

Takie działanie policji wywołało protest kilku śląskich redakcji, które w oficjalnym oświadczeniu podkreśliły, że „Media były, są i powinny pozostać bezstronnymi obserwatorami wydarzeń. Dotyczy to zwłaszcza demonstracji, starć i działań o charakterze siłowym”. Na negatywne konsekwencje opisywanych działań policji wskazała również Helsińska Fundacja Praw Człowieka, zaś Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich wyraziło swój stanowczy sprzeciw wobec tego typu praktyk. Ukrywanie się przedstawicieli jakichkolwiek służb mundurowych pod szyldem prasy jest skrajnie nieodpowiedzialne i niedopuszczalne w demokratycznym państwie, w którym wolność słowa i realizacja w praktyce prawa obywateli do rzetelnej i obiektywnej informacji opiera się na wiarygodności i neutralności mediów.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich policja powinna podejmować adekwatne środki działania w odniesieniu do wykonywanych przez siebie ustawowych zadań. Działanie policji pod „przebraniem” dziennikarzy w warunkach stadionowych, gdzie może dochodzić do użycia siły, wydaje się szczególnie niebezpieczne. Może bowiem przyczynić się do wywołania agresywnych reakcji wobec dziennikarzy, a w konsekwencji zagrażać ich życiu i zdrowiu, czy prowadzić do zniszczenia bardzo drogiego sprzętu elektronicznego, jakim posługują się dziennikarze. Podważać to może również zaufanie do dziennikarzy jako niezależnych i bezstronnych obserwatorów publicznych wydarzeń.

Ponadto, powyższy sposób działania policji zagrażający bezpieczeństwu prasy, budzi wątpliwości z punktu widzenia wolności prasy wyrażonej w Konstytucji, a także w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Obywatela. Rolą organów państwa w urzeczywistnianiu wolności prasy jest natomiast zapobieganie przemocy i zapewnienie bezpiecznego otoczenia dla dziennikarzy, aby umożliwić im wykonywanie ich pracy w sposób niezależny, bez niestosownych ingerencji i bez obawy, że staną się ofiarami przemocy, prześladowania, czy retorsji. Tym bardziej zatem, policja nie powinna podejmować takich środków działania, które mogą w sposób szczególny narażać dziennikarzy na niebezpieczeństwo i utratę zaufania opinii publicznej.

Rzecznik zwrócił się do Komendanta z prośbą o ustosunkowanie się do powyższego stanowiska i udzielenie wyjaśnień w przedstawionej sprawie.

62. Ministra Sprawiedliwości (II.501.2.2017 z 13 czerwca 2017 r.) – w sprawie zwalniania z tajemnicy lekarskiej w zakresie żądania przez prokuratora dokumentów zawierających dane objęte tajemnicą lekarską i tajemnicą psychiatryczną.

Analiza wniosków wpływających do Rzecznika Praw Obywatelskich ujawniła rozbieżność w stosowaniu art. 226 k.p.k. W niektórych przypadkach Sądy Rejonowe przyjmują, że przepis ten uprawnia prokuratora do zwolnienia z tajemnicy lekarskiej w zakresie tajemnicy zawartej w treści dokumentów, w innych zaś stwierdzają, że uprawnionym do zwolnienia z tajemnicy lekarskiej jest wyłącznie sąd.

Przepis art. 226 k.p.k. w zdaniu drugim przewiduje wyjątek od wynikającej z art. 180 § 2 k.p.k. zasady sądowego rozstrzygnięcia w kwestii uchylecia wskazanych tam pięciu szczególnych tajemnic – „w postępowaniu przygotowawczym o wykorzystaniu, jako dowodów, dokumentów zawierających tajemnicę lekarską decyduje prokurator”. Przyjęte w tym przepisie rozwiązanie, niewymagające w tej mierze wydania orzeczenia niezależnego i niezawisłego sądu, w praktyce znacząco osłabia pozycję tajemnicy lekarskiej w obrocie prawnym. Co istotne, art. 226 k.p.k. znajduje się w rozdziale dotyczącym zatrzymania rzeczy oraz przeszukania, więc jego zakres powinien być ograniczony wyłącznie do dokumentów uzyskanych w wyniku tych czynności.

W ocenie Rzecznika nie można dopatrzeć się jakichkolwiek względów aksjologicznych przemawiających w zestawieniu z tajemnicą adwokacką, notarialną, czy dziennikarską – na niekorzyść tajemnicy lekarskiej. Ta niejednorodność trybów nie zasługuje na aprobatę. Co więcej, wyjątek z art. 226 zd. 2 k.p.k. *de facto* oznacza możliwość ominięcia przez prokuratora sądowej pieczy nad docieraniem do wiadomości objętych tajemnicą lekarską.

Decyzja w kwestii zwolnienia z tajemnicy powinna być zastrzeżona dla sądu. Brak dostatecznej ochrony tajemnicy lekarskiej i związane z tym narażenie pacjentów na zbyt szeroki dostęp różnych organów i instytucji do informacji związanych z sferą prywatności objętą stanem zdrowia i leczeniem może

podważyć zaufanie stanowiące podstawę prawidłowych relacji pacjenta z lekarzem. Ponadto naruszenie obowiązku przestrzegania tajemnicy lekarskiej może skutkować pociągnięciem lekarza do odpowiedzialności zawodowej, cywilnej, a nawet karnej. Powyższe argumenty przemawiają za usunięciem zdania drugiego art. 226 k.p.k.

Rzecznik poddał pod rozagę Ministra podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do nadania nowego brzmienia art. 226 k.p.k. poprzez usunięcie zdania drugiego. Poprosił także o poinformowanie o zajętym stanowisku w tej materii.

63. Minister Cyfryzacji (VII.501.315.2014 z 13 czerwca 2017 r.) – w sprawie unijnej reformy przepisów o ochronie danych osobowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich, jako strażnik przestrzegania praw, w tym prawa do prywatności oraz prawa do ochrony danych osobowych, gwarantowanych przez Konstytucję i ratyfikowane umowy międzynarodowe, z uwagą obserwuje proces przygotowywania oraz wdrażania reformy systemu ochrony danych osobowych w UE od 2012 r., czyli od przedstawienia pierwszych wersji projektów aktów prawnych Unii Europejskiej w tym zakresie.

Rzecznik na bieżąco analizuje wszystkie informacje, raporty ze spotkań, czy doniesienia medialne dotyczące prac przygotowawczych do stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia o dyrektywy 95/46/WE (dalej jako: rodo). Udostępniane publicznie informacje, m.in. na stronach internetowych Ministerstwa Cyfryzacji oraz Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, nie usuwają jednak wszystkich wątpliwości, jakie w tej sprawie się pojawiają.

Z udostępnionego przez resort cyfryzacji projektu ustawy o ochronie danych osobowych wynika jasno, że w planach jest utworzenie nowego organu ochrony danych osobowych. Projekt przewiduje zmianę nazwy organu – z dotychczasowego Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych – na Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, lecz nie zawiera propozycji przepisów ustrojowych, dotyczących przyszłej instytucji odpowiedzialnej za ochronę danych osobowych.

Oprócz kwestii praw podmiotów danych, całego systemu dochodzenia praw przez jednostkę, szczególne znaczenie – ze względu na konieczność zapewnienia efektywnego systemu ochrony danych osobowych – Rzecznik przywiązuje do kwestii funkcjonowania niezależnego organu ochrony danych osobowych. Przepisy ustrojowe w powyższym zakresie powinny być zatem przygotowane jak najszybciej. Państwo zobowiązane jest zagwarantować organowi prawną możliwość wykonywania określonych zadań w sposób wolny od ingerencji ze strony innych podmiotów. Niezależne organy ochrony danych osobowych są strażnikami prawa podstawowego do ochrony danych osobowych, a ich

funkcjonowanie w państwach członkowskich UE jest niezbędnym ogniwem systemu ochrony jednostek w związku z przetwarzaniem ich danych.

Należy przy tym zaznaczyć, że nawet potencjalny polityczny wpływ innych organów może skutkować zaistnieniem po stronie organu ochrony danych osobowych tzw. „przewidywanego posłuszeństwa” (ang. *prior compliance*). Brak pewności co do przyszłości organu i obsługującego go urzędu może wywoływać skutki, które wiążą się będą z ograniczeniem jego niezależności. Sytuacja, w której sam organ nie ma jasności co do przyszłości, a przepisy tworzone są bez odpowiednich konsultacji, nie może być oceniona jako prawidłowa w kontekście przepisów zarówno obowiązującej nadal dyrektywy 95/46/WE, jak i przepisów rodo. Konieczne jest, by organ ochrony danych osobowych miał możliwość wywarcia wpływu na proponowane rozwiązania, a także by mógł podjąć działania, które umożliwią mu prawidłowe funkcjonowanie w momencie rozpoczęcia stosowania nowych przepisów.

Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o dodatkowe informacje w sprawie planów co do pozycji ustrojowej organu ochrony danych osobowych w związku z wejściem w życie rodo, stosowaniem rodo do kościołów i związków wyznaniowych oraz koniecznością wdrożenia dyrektywy policyjnej.

Minister Cyfryzacji w piśmie z 21 czerwca 2017 r. zapewniła, że przyszły organ nadzorczy – Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych, będący następcą prawnym Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, będzie niezależny. Do nadania organowi nadzorczemu w tworzonym projekcie ustawy rzeczonyj nazwy skłania treść przepisów rozporządzenia 2016/679, a decyzja w tym zakresie ma wyłącznie wymiar porządkujący. Minister podkreśliła, że konieczne jest uznanie Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych za następcę prawnego Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, gdyż uchylona zostanie podstawa prawna działania Generalnego Inspektora. Działanie takie jest konieczne celem zastąpienia obowiązującej dzisiaj kompleksowej regulacji krajowej, aktem prawnym zapewniającym skuteczne stosowanie rozporządzenia 2016/679, a więc uzupełniającym regulację unijną w niezbędnym zakresie. Ponadto, z chwilą rozpoczęcia stosowania rozporządzenia 2016/679 rozpoczyna swój bieg pierwsza nowa kadencja organu nadzorczego, a nie ulega kontynuacji kadencja rozpoczęta przed rozpoczęciem jego stosowania. Nie można więc, jak zostało to wskazane w piśmie Rzecznika, mówić o jakimkolwiek odwołaniu piastuna organu, jakim jest Generalny Inspektor.

64. Ministra Sprawiedliwości (VII.612.32.2017 z 13 czerwca 2017 r.) – w sprawie sposobu przyznawania dotacji z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Ze skarg wpływających do Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że pomimo wielokrotnych sygnałów ze strony organizacji ubiegających się o środki z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, Ministerstwo Sprawiedliwości, które jest dysponentem funduszu, nie opracowało

szczegółowego regulaminu określającego procedury przyznawania pomocy. Wpływa to negatywnie na bieżącą działalność organizacji, które zmuszone są podejmować określone decyzje ze świadomością ryzyka uzyskania negatywnej oceny składanego do Ministerstwa sprawozdania z działalności. Szczegółowe określenie zasad przyznawania pomocy w ramach funduszu ma także kluczowe znaczenie dla zapewnienia należytej ochrony osobom pokrzywdzonym przestępstwem.

Skarżący podnoszą, że nowe procedury przyznawania dotacji w znaczny sposób ograniczają możliwość świadczenia szybkiej pomocy faktycznie pokrzywdzonym. Wydłużył się też znacznie czas oceny sprawozdań, co w istotny sposób utrudnia wskazanym organizacjom dostosowanie działań do wymogów stawianych przez resort sprawiedliwości. Za niepokojącą należy również uznać praktykę bardzo późnego udostępniania organizacjom treści umów o dofinansowanie, a także niezwracanie weksli *in blanco* wystawionych w związku z już zamkniętymi projektami.

Powyższa sytuacja budzi poważne wątpliwości z punktu widzenia konstytucyjnej zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Wskazane praktyki w bezpośredni sposób wiążą się także z konstytucyjną zasadą pomocniczości umacniającą uprawnienia obywateli i ich wspólnot oraz zasadą równości, które to zasady mają szczególne znaczenie z punktu widzenia prawidłowego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie i przedstawienie szczegółowych informacji dotyczących wskazanego funduszu i opisanych wyżej wątpliwości.

65. Prezes Rady Ministrów (V.511.185.2014 z 14 czerwca 2017 r.) – w sprawie braku przepisów definiujących pojęcie „budowli” dla celów podatkowych.

W wyroku z dnia 13 września 2011 r. (sygn. akt P 33/09) Trybunał Konstytucyjny wskazał na liczne mankamenty podatkowej definicji „budowli” oraz na konieczność opracowania nowych rozwiązań prawnych. Definicja „budowli” znajduje się bowiem w przepisach ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, ale poprzez odesłanie do pojęć „obiekt budowlany” oraz „urządzenie budowlane” w zasadzie opiera się na regulacjach Prawa budowlanego. W uzasadnieniu do wspomnianego orzeczenia Trybunał podkreślił, że definicje stosowane w Prawie budowlanym nie mają charakteru precyzyjnego w takim stopniu, aby można je było zawsze stosować na gruncie prawa podatkowego. Wskazane jest zatem opracowanie nowej definicji „budowli” dla celów podatkowych z uwagi na to, że w tej dziedzinie prawa obowiązują podwyższone standardy jednoznaczności i określoności przepisów.

Problem ten sygnalizowany był w licznej korespondencji kierowanej przez kolejnych Rzeczników Praw Obywatelskich do resortu finansów, lecz pomimo

upływu prawie sześciu lat, nadal nie wypracowano nowej definicji pojęcia „budowli”, zgodnie z wymogami wskazanymi przez Trybunał Konstytucyjny.

Tymczasem w praktyce nieprecyzyjne przepisy dotyczące „budowli” nadal są źródłem licznych sporów podatkowych. Problem z klasyfikacją obiektów podlegających opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości występuje zarówno po stronie organów, jak i podatników. Brak pewności, co do przedmiotu opodatkowania, znacznie utrudnia prowadzenie działalności gospodarczej przez wielu przedsiębiorców, działających w takich branżach jak np. górnictwo, telekomunikacja, energetyka.

Rzecznik zwrócił się z prośbą o osobiste zainteresowanie się poruszoną kwestią i rozważenie podjęcia wszelkich stosownych działań ukierunkowanych na pilne sfinalizowanie prac nad stworzeniem precyzyjnej definicji „budowli” dla celów opodatkowania podatkiem od nieruchomości.

66. Ministra Zdrowia oraz Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (VII.520.36.2017 z 19 czerwca 2017 r.) – w sprawie wycieku do internetu danych osobowych pacjentów szpitala.

Z doniesień medialnych Rzecznik Praw Obywatelskich powziął informację o wycieku do internetu danych osobowych z bazy, zawierającej informacje o około 50 tysiącach pacjentów Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w K.

Jak wynika z opublikowanych materiałów, wśród ujawnionych danych znalazły się nie tylko imię, nazwisko, adres i PESEL, ale także dane medyczne, jak np. grupa krwi czy elementy historii choroby. Obywatele mają prawo oczekiwać, że wszystkie informacje pozyskiwane na ich temat będą odpowiednio zabezpieczone. Jest to standard wynikający z Konstytucji. Tymczasem w skargach kierowanych do Rzecznika wnioskodawcy dzielą się swoimi obawami odnośnie do wykorzystania ich danych w innych celach. Domagają się również podjęcia skutecznych działań od właściwych organów państwowych, które są zobowiązane do zabezpieczenia pozyskiwanych i gromadzonych danych na temat obywatela.

Rzecznik zwrócił się do Ministra i GIODO z prośbą o udzielenie informacji o działaniach podjętych w tej sprawie. Poprosił także o wskazanie, czy kwestia zabezpieczenia danych medycznych w placówkach zdrowia jest przedmiotem ich szczególnego zainteresowania w wymiarze systemowym – również w kontekście przygotowań do rozpoczęcia stosowania rozporządzenia (UE) Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/679 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych.

67. Ministra Sprawiedliwości (II.510.146.2017 z 20 czerwca 2017 r.) – w sprawie wystawiania zaświadczenia o niezdolności do stawiennictwa na wezwanie organu ochrony prawa.

W stałym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostają aspekty ustawy o lekarzu sądowym, w szczególności zagadnienie wystawiania zaświadczenia o niezdolności do stawiennictwa na wezwanie organu ochrony prawa.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa jedynie choroba samego uczestnika postępowania uzasadnia wystawienie przez lekarza zaświadczenia o niemożności stawiennictwa. Tymczasem niemożność stawiennictwa może być także skutkiem choroby lub wypadku, któremu uległa inna osoba, będąca pod opieką uczestnika postępowania (np. dziecko lub inny członek rodziny, podopieczny powierzony czasowej opiece).

W ocenie Rzecznika w tego typu sytuacjach uczestnik postępowania nie jest w wystarczający sposób zabezpieczony. Znalezienie osoby trzeciej, która przejmie opiekę nad chorym na czas trwania czynności przed organem ochrony prawa nie zawsze jest bowiem możliwe, w szczególności jeśli doszło do nagłego wypadku lub pogorszenia stanu zdrowia osoby pozostającej pod opieką. Uczestnik postępowania postawiony jest wówczas przed wyborem pomiędzy koniecznością opieki nad bliską, chorą osobą, a uczestnictwem w postępowaniu, w sytuacji gdy niestawiennictwo może mieć dlań istotne konsekwencje w postaci nałożenia na uczestnika postępowania kary porządkowej lub negatywnego dla niego rozstrzygnięcia (np. oddalenia powództwa lub wydania wyroku nakazowego). Brak obecności pełnomocnika lub obrońcy może z kolei pozbawić stronę możliwości skutecznej obrony jej praw i interesów.

Rzecznik wskazał także, że pouczenia o prawach i obowiązkach uczestników postępowania karnego, których wzory określają odpowiednie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, odwołują się jedynie do przepisów k.p.k. wskazujących, że wyłączną podstawą usprawiedliwienia nieobecności z powodu choroby jest przedstawienie zaświadczenia wydanego przez lekarza sądowego. Nie zawierają zaś informacji o możliwości uznaniowego usprawiedliwienia niestawiennictwa przez organ prowadzący postępowanie, co może u uczestnika postępowania (szczególnie niekorzystającego z pomocy pełnomocnika profesjonalnego) wywołać mylne wrażenie, że taka możliwość w ogóle nie istnieje.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przeanalizowanie możliwości zmiany obowiązujących przepisów ustawy o lekarzu sądowym w kierunku lepszego zabezpieczenia interesów uczestników postępowania. Poprosił także o poinformowanie o podjętych działaniach w tym zakresie.

68. Komendanta Głównego Policji (II.519.663.2017 z 20 czerwca 2017 r.) – w sprawie stosowania przemocy przez funkcjonariuszy Policji.

W ostatnim czasie media kilkakrotnie informowały o przypadkach stosowania przez funkcjonariuszy Policji przemocy – w tym nadużywania środków przymusu bezpośredniego – w wyniku czego dochodziło do powstania obrażeń u osób, wobec których podejmowane były czynności, a nawet ich śmierci.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich w przypadkach tych może dochodzić do naruszeń zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania wynikającego z Konstytucji oraz z aktów prawa międzynarodowego, w tym z Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Rzecznik podjął z urzędu m.in. sprawę dotyczącą bezprawnego użycia paralizatora – niebędącego na wyposażeniu funkcjonariusza Policji – podczas interwencji wobec dwóch zatrzymanych w L., w wyniku czego jeden z nich – obywatel Francji – doznał obrażeń ciała skutkujących rozstrojem zdrowia. Sprawa ta, budząca szeroki negatywny rezonans społeczny, ma jednak także aspekt natury ogólnej. Jest to bowiem kolejny przypadek użycia przez funkcjonariusza Policji urządzenia, niebędącego jego służbowym wyposażeniem.

Za całkowicie niedopuszczalne – w ocenie Rzecznika – należy uznać posiadanie oraz używanie prywatnego sprzętu (na przykład paralizatorów) przez policjantów w trakcie pełnienia służby. Używanie tego rodzaju urządzeń zawsze wiąże się z niebezpieczeństwem dla życia i zdrowia osób, wobec których prowadzone są interwencje. Zastosowanie sprzętu nieposiadającego stosownych zezwoleń dopuszczających jego używanie przez policjantów zwiększa to niebezpieczeństwo.

Rzecznik zwrócił się do Komendanta z prośbą o zbadanie problemu wykorzystywania przez policjantów prywatnych urządzeń stanowiących środki przymusu bezpośredniego, a także o ustalenie, ile spraw w tej materii było przedmiotem postępowań wewnętrznych i ewentualnie w konsekwencji przygotowawczych. Poprosił także o poinformowanie o zajętych stanowisku oraz ewentualnie podjętych działaniach.

69. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (VII.7050.1.2016 z 22 czerwca 2017 r.) – w sprawie niewystarczającej liczby ratowników wodnych na polskich kąpieliskach i basenach.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich, który monitoruje sposób zapewniania bezpieczeństwa obywatelom podczas korzystania ze zbiorników wodnych, zwłaszcza pod kątem zapewnienia realizacji konstytucyjnego prawa do ochrony życia oraz zdrowia, docierają informacje dotyczące niewystarczającej liczby ratowników wodnych w zbliżającym się sezonie wakacyjnym.

Problem dotyczący zmniejszającej się liczby ratowników, zarówno na basenach, kąpieliskach śródlądowych, jak i tych nadmorskich podnoszony jest od kilku lat, co może sugerować, że potrzebne są zmiany systemowe w tym zakresie. Każdego roku w Polsce w sezonie letnim dochodzi do znacznej liczby utonięć. Ze statystyk publikowanych przez Policję wynika także, że w ostatnich latach obserwowany jest wzrost liczby utonięć. Jednym z działań, które należy podjąć, aby zwiększyć poziom bezpieczeństwa nad wodą, jest polepszenie nadzoru nad akwenami wodnymi, będącymi potencjalnymi kąpieliskami.

Na niedobór ilości ratowników niewątpliwie może wpływać niedofinansowanie podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego, do których zalicza się przede wszystkim Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. Zgodnie z art. 22 ust. 4 ustawy o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych jednostki samorządu terytorialnego, na terenie których wykonywane jest ratownictwo wodne mogą udzielać dotacji celowych podmiotom uprawnionym do wykonywania ratownictwa wodnego na realizację zadań z zakresu ratownictwa wodnego oraz szkolenia ratowników wodnych w zakresie ratownictwa wodnego. W praktyce jednak fakultatywne finansowanie ratownictwa wodnego przez samorządy stanowi istotny filar działalności podmiotów zapewniających bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych. Zdarzają się jednak przypadki, w których samorządy nie przyznają WOPR potrzebnego dofinansowania, co w znacznej mierze utrudnia działalność ratowniczą. Zasadne byłoby zatem rozważenie zmian dotyczących finansowania podmiotów zajmujących się ratownictwem wodnym.

Ponadto, uzyskanie uprawnień ratownika wodnego wiąże się z koniecznością uprzedniego poniesienia nakładów finansowych związanych z wymaganymi szkoleniami. Oprócz kursu ratownictwa wodnego i kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy kandydaci na ratowników czasem muszą uzyskać dodatkowe kwalifikacje. Wymogi te stanowią często barierę dla młodych ludzi, którzy nie są w stanie pokryć kosztów uzyskania stosownych uprawnień.

Pracownicy WOPR zwracają również uwagę, że do znacznego zmniejszenia liczby chętnych do pełnienia funkcji ratownika w okresie wakacyjnym przyczynia się brak szacunku ze strony osób korzystających ze zbiorników wodnych, które bardzo często nie stosują się do poleceń ratowników, często reagując agresją na polecenia wydawane przez ratowników. Zdaniem Rzecznika należy rozważyć przeprowadzenie kampanii edukacyjnej i uświadamiającej obywateli o znaczeniu i odpowiedzialności pracy ratownika.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie oraz przedstawienie informacji, w jaki sposób Minister zamierza poprawić stan bezpieczeństwa na polskich kąpieliskach i basenach, w szczególności w kontekście zbliżającego się sezonu wakacyjnego.

70. Ministra Sprawiedliwości (II.502.1.2017 z 23 czerwca 2017 r.) – w sprawie nowelizacji Kodeksu karnego w zakresie uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problematyka przestępstwa uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego, zwłaszcza w kontekście niedawnej nowelizacji Kodeksu karnego.

Po nowelizacji, tj. od 31 maja 2017 r., art. 209 k.k. stanowi, że karze podlega ten, kto uchyla się od wykonania obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem lub innym

organem albo inną umową, jeżeli łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych, albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej trzy miesiące.

Nowelizacja zmierzała do doprecyzowania liczby „zaniechań”, po których czyn staje się przestępstwem, oraz usunięcia wymogu narażenia osoby uprawnionej na niemożliwość zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. W tym zakresie nowy przepis jest szerszy od poprzednio obowiązującego i obejmuje większą liczbę spraw, tym samym rozszerzając zakres kryminalizacji. Przy okazji usunięto z przepisu „ustawę” jako źródło obowiązku alimentacyjnego wskazując, że jest to norma pusta, ponieważ w praktyce wysokość alimentów nigdy nie jest ustalana wyłącznie w oparciu o ustawę.

Rzecznik zauważył, że konsekwencje nowelizacji art. 209 k.k. przekładają się na sytuację prawną osób odbywających aktualnie karę pozbawienia wolności. Jeżeli bowiem według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, skazanie ulega zatarciu z mocy prawa. Dochodzi więc do zatarcia skazania z mocy prawa i osoby niepłacące alimentów w opisanych wyżej okolicznościach przestają być uważane za osoby karane w świetle prawa.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o poinformowanie, ile osób zostało skazanych za czyn z art. 209 k.k. w poprzednio obowiązującym brzmieniu w sytuacji, gdy jedynym źródłem sankcji za uchylanie się przez nich od wykonania obowiązku alimentacyjnego była ustawa. Poprosił także o udostępnienie danych, dotyczących ilości osób, wobec których nastąpi zatarcie skazania na mocy art. 4 § 4 k.k., ze względu na nową zawartość normatywną art. 209 k.k., a w konsekwencji ilości osadzonych zwolnionych z zakładów karnych na tej podstawie.

71. Minister Edukacji Narodowej (VII.7037.77.2017 z 26 czerwca 2017 r.) – w sprawie skutków reformy oświaty.

Rzecznik Praw Obywatelskich z uwagą śledzi sytuację związaną ze zmianami w zakresie organizacji i funkcjonowania systemu oświaty, które mogą wpływać na realizację konstytucyjnego prawa do nauki.

Na podstawie doniesień medialnych oraz w związku z wpływającymi do Biura RPO pytaniami, Rzecznik powziął informację o wątpliwościach dotyczących skutków reformy oświaty dla uczniów klas pierwszych gimnazjów, którzy w roku szkolnym 2016/2017 nie uzyskali promocji do klasy drugiej. Uczniowie ci z dniem 1 września 2017 r. staną się uczniami klasy siódmej w ośmioletniej szkole podstawowej i nie będą powtarzać programu, którego nie zaliczyli z różnych przyczyn w roku szkolnym 2016/2017, lecz będą korzystać z całkiem innej podstawy programowej niż ta, która była przeznaczona dla uczniów klas pierwszych gimnazjum.

Innym problemem jest to, że uczniowie klas pierwszych gimnazjów, którzy w tym roku nie uzyskali promocji do kolejnej klasy, zdawali już rok temu egzamin na zakończenie szkoły podstawowej. Jeżeli jednak ponownie staną się uczniami szkoły podstawowej, będą zobowiązani do zdania go po raz drugi, po ukończeniu klasy ósmej. Wskutek tego otrzymają w przyszłości drugie świadectwo ukończenia szkoły podstawowej. Co istotne, tego rodzaju problemy będą się pojawiać również w kolejnych latach. Mogą one dotyczyć także uczniów klas trzecich dotychczasowego trzyletniego liceum, którzy w roku szkolnym 2021/2022 nie uzyskają świadectwa ukończenia szkoły średniej. Zgodnie z regulacjami zawartymi w ustawie Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe, z dniem 1 września 2022 r. staną się oni uczniami klasy trzeciej liceum czteroletniego. W rezultacie będą oni powtarzać jedną klasę przez dwa lata, skoro będą musieli powtórzyć nie tylko trzecią, ale również ukończyć w kolejnym roku dodatkowo czwartą klasę liceum.

Opisane sytuacje skłaniają do wniosku, że uchwalone ostatnio przepisy oświatowe doprowadzą do naruszenia praw obywatelskich we wskazanym wyżej zakresie.

Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie i przedstawienie wyjaśnień, w tym wskazanie, jak Ministerstwo Edukacji Narodowej zamierza rozwiązać wymienione kwestie.

72. Prezes Rady Ministrów (WZF.7043.68.2017 z 26 czerwca 2017 r.) – w sprawie braku dostępu Rzecznika Praw Obywatelskich do niejawniej treści uzasadnienia orzeczenia oraz akt kontrolnego postępowania sprawdzającego funkcjonariusza Agencji Wywiadu.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich z prośbą o wniesienie skargi kasacyjnej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w przedmiocie cofnięcia poświadczenia bezpieczeństwa zwrócił się funkcjonariusz Agencji Wywiadu. W wyniku analizy akt postępowania sądowoadministracyjnego ujawnił się problem braku dostępu Rzecznika do niejawniej treści uzasadnienia orzeczenia oraz akt kontrolnego postępowania sprawdzającego funkcjonariusza. Brak dostępu do informacji o okolicznościach faktycznych, skutkujących cofnięciem poświadczenia bezpieczeństwa uniemożliwia sformułowanie efektywnego środka zaskarżenia, pozbawiając tym samym funkcjonariuszy i żołnierzy prawa do wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw.

Z treści przepisów ustawy o ochronie informacji niejawnych (art.72 ust. 1 pkt 3) jednoznacznie wynika, że kontrolne postępowania sprawdzające prowadzone wobec funkcjonariuszy Agencji Wywiadu, w zakresie ich prawidłowości, pozostają poza kontrolą Rzecznika Praw Obywatelskich, który stoi na straży wolności i praw człowieka określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych.

Możliwość zwrócenia się do Rzecznika z prośbą o ochronę wolności lub praw nabiera szczególnego znaczenia z punktu widzenia ustawowych ograniczeń wolności zrzeszania się funkcjonariuszy służb specjalnych w związkach zawodowych. Zgodnie bowiem z przepisami ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu funkcjonariusze nie mogą zrzeszać się w związkach zawodowych. Brak organów przedstawicielskich funkcjonariuszy służb specjalnych utrudnia dochodzenie przez nich praw wynikających z pragmatyk służbowych, w tym w szczególności związanych z postępowaniem zmierzającym do rozwiązania stosunku służbowego. Podkreślić należy, że zakres normowania przepisów dotyczących zasad zwalniania funkcjonariuszy ze służby pozostaje w bezpośrednim związku z art. 60 Konstytucji. Z tego punktu widzenia kwestie rozwiązania stosunków służbowych funkcjonariuszy służb specjalnych pozostają w szczególnym zainteresowaniu Rzecznika.

Ponadto, w postępowaniach sprawdzających istnieje reguła, zgodnie z którą interes ochronny informacji niejawnych ma pierwszeństwo przed innymi chronionymi interesami. W świetle powyższego w razie wystąpienia wobec funkcjonariusza poddanego kontrolnemu postępowaniu sprawdzającemu wątpliwości, co do wypełnienia przez niego przesłanek określonych w ustawie o.i.n., właściwy organ zobowiązany jest cofnąć poświadczenie bezpieczeństwa. Przyjęte domniemanie wskazuje na pierwszeństwo interesu ochronnego informacji niejawnych nad interesem jednostki. Skuteczne cofnięcie poświadczenia bezpieczeństwa (szczególnie w służbach, w których jest ono warunkiem koniecznym wykonywania zawodu), w kolejnym postępowaniu administracyjnym w przedmiocie zwolnienia funkcjonariusza ze służby, przesądza o jego wyniku dając z kolei prymat interesowi służby.

Rzecznik Praw Obywatelskich nie posiadając prawnej możliwości zapoznania się z aktami kontrolnego postępowania sprawdzającego prowadzonego wobec funkcjonariusza Agencji Wywiadu nie jest w stanie efektywnie korzystać z przysługujących mu środków procesowych w celu ochrony jego praw i wolności obywatelskich.

Rzecznik zwrócił się z prośbą o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany treści art. 72 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie informacji niejawnych.

73. Ministra Zdrowia (IX.517.1476.2017 z 28 czerwca 2017 r.) – w sprawie długoletnich pobytów w szpitalach psychiatrycznych w ramach wykonywania środka zabezpieczającego.

Problem długoletnich pobytów w zakładach psychiatrycznych w ramach wykonywania środka zabezpieczającego jest przedmiotem stałego zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich. Podejmowane w tym zakresie działania, kasacje w indywidualnych sprawach oraz wizytacje szpitali psychiatrycznych przeprowadzane w ramach prewencyjnej działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur, jak również badanie indywidualnych

przypadków osób internowanych wykazują złożoność zagadnień związanych z tą problematyką.

Rzecznik z uwagą zapoznał się z postulatami skierowanymi do resortu zdrowia przez Rzecznika Praw Pacjenta. Dotyczą one mechanizmów finansowania hospitalizacji w ramach wykonywanego środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym. Z przedstawionym tam stanowiskiem dotyczącym finansowania, jak również jakości udzielanych świadczeń zdrowotnych, nie sposób się nie zgodzić.

Szczególne zaniepokojenie, zwłaszcza w kontekście skuteczności prowadzonych terapii czy postępowania leczniczego, mogą wzbudzać zdarzające się przypadki wieloletnich, nawet 42-letnich, 47-letnich, pobytów w zakładach psychiatrycznych. Dodatkowo, jeśli weźmie się pod uwagę fakt, iż rozliczenie kosztów hospitalizacji w ramach detencji sądowej jest niezależne od długości jej trwania, to w niektórych przypadkach długoletnich internacji zachodzi wątpliwość, czy cel stosowania środka zabezpieczającego, jaki jest określony w art. 202 k.k.w., czyli poprawa stanu zdrowia i zachowania sprawcy czynu zabronionego w stopniu umożliwiającym jego funkcjonowanie w społeczeństwie w sposób niestwarzający zagrożenia porządku prawnego, a w wypadku sprawcy umieszczonego w zakładzie psychiatrycznym – również dalsze leczenie w warunkach poza tym zakładem, zostaje zrealizowany.

Dochodziło także do sytuacji, w których szpitale psychiatryczne wykorzystywane były do pozamedycznych celów, np. gdy osoby internowane, wobec których zachodziło uzasadnione przypuszczenie, iż dalsze stosowanie wobec nich środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym nie jest konieczne, z uwagi na ich sytuację osobistą lub wręcz świadomą niechęć do umieszczenia w domu pomocy społecznej w dalszym ciągu pozostawały w szpitalu psychiatrycznym.

Kwestia finansowania placówek medycznych, w których wykonywane są środki zabezpieczające, związana jest także z zapewnieniem im właściwej obsady kadrowej. Personel medyczny oddziałów psychiatrycznych, w których wykonywana jest internacja wśród największych problemów, z jakimi musi się borykać wymienia chociażby nieadekwatną do potrzeb liczbę etatów pielęgniarskich (szczególnie w zaopatrzeniu dyżurów nocnych) oraz kwestie rzeczywistej obsady etatowej lekarzy, która z różnych względów była inna od oficjalnie deklarowanych i nie znajdowała potwierdzenia w codziennej pracy w oddziale (np. zatrudnianie personelu medycznego na ułamkowe części etatu i w efekcie świadczenie pracy przez kilka dni w miesiącu lub absencje personelu z uwagi na długoterminowe zwolnienia lekarskie).

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o poinformowanie o stanowisku zajęтым w przedmiotowej sprawie.

74. Ministra Sprawiedliwości (II.518.28.2014 z 30 czerwca 2017 r.) – w sprawie ustanowienia kuratora dla małoletniego pokrzywdzonego w

postępowaniu karnym, w którym oskarżonym jest jeden z rodziców małoletniego.

W stałym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje zagadnienie ustanowienia kuratora dla małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, w którym oskarżonym jest jeden z rodziców małoletniego.

Profesjonalna pomoc małoletniemu pokrzywdzonemu w sprawie karnej, zwłaszcza w sytuacji, kiedy sprawcą jest osoba najbliższa, jest warunkiem *sine qua non* dla zapewnienia rzetelnego postępowania karnego, w którym urzeczywistnione będą zasady współżycia społecznego, a jednocześnie poszanowana będzie godność ofiary przestępstwa.

W wyroku z dnia 21 stycznia 2014 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że zachodzi potrzeba podjęcia działań ustawodawczych, zmierzających do usunięcia nieprawidłowości w postępowaniach karnych, w zakresie reprezentacji osób małoletnich przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy. W tym celu, w dniu 11 lutego 2014 r., wydane zostało postanowienie sygnalizacyjne, w którym Trybunał wskazał dwa obszary, które powinny zostać uregulowane przez ustawodawcę.

Trybunał uznał, że konieczne jest wprowadzenie regulacji, które określałyby, jakie wymagania powinny spełniać osoby mające pełnić funkcję procesowego kuratora dla małoletnich pokrzywdzonych, gdyż obecnie obowiązujące przepisy pozostawiają sądom niezwykle duży margines swobody w zakresie doboru takich osób. Brak wymogu wyznaczania na kuratora w takich sprawach osób legitymujących się odpowiednią wiedzą i przeszkoleniem stanowi może zagrożenie dla realizacji interesów osób małoletnich w postępowaniach karnych, a więc także potencjalne naruszenie ich konstytucyjnych praw i wolności.

Ponadto, Trybunał uznał, że niezbędne jest wyraźne przyznanie rodzicom w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego prawa do informacji o przebiegu postępowania dotyczącego ich dziecka, w sytuacji, gdy jest ono reprezentowane przez kuratora. Niepodjęcie działań legislacyjnych zmierzających do usunięcia opisywanych luk stwarza zagrożenie nienależytej reprezentacji małoletnich przez ustanawianych dla nich kuratorów i może prowadzić do ukształtowania się stałej, powtarzalnej i powszechnej praktyki godzącej w prawa dzieci w postępowaniu sądowym.

W doktrynie wskazuje się, iż najlepszym rozwiązaniem w zakresie wykonania postanowienia sygnalizacyjnego Trybunału Konstytucyjnego, byłoby wprowadzenie do Kodeksu postępowania karnego przepisu, zgodnie z którym sąd byłby zobligowany do ustanowienia dla małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniach karnych, w których oskarżonym jest jedno z rodziców małoletniego (lub oboje rodziców), w charakterze kuratora profesjonalnego pełnomocnika procesowego, tj. adwokata lub radcę prawnego. Rzecznik podzielił powyższy pogląd. W kwestiach nieuregulowanych zastosowanie miałyby przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Nadto, zasadnym byłoby

uczynienie sądem właściwym do ustanawiania kuratora w sprawie karnej – sądu karnego (a nie rodzinnego), co pozwoliłoby dodatkowo skrócić postępowanie w sprawie, a także ułatwić ustalanie wysokości wynagrodzenia dla kuratora. Kodeks postępowania karnego powinien także zawierać unormowanie wyłączające możliwość reprezentacji małoletniego pokrzywdzonego w innych wypadkach niż wówczas, gdy sprawcą przestępstwa popełnionego na szkodę małoletniego jest inny niż rodzic członek rodziny czy też osoba bliska co najmniej jednemu z rodziców (np. partner, konkubent). Również i wówczas sąd karny powinien mieć obowiązek ustanowienia kuratora dla małoletniego pokrzywdzonego.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o udzielenie szczegółowej informacji o podjętych działaniach legislacyjnych, mających na celu kompleksowe i jednolite uregulowanie instytucji kuratora procesowego dla małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem dokonany przez jego rodzica oraz wskazanie, czy w planowanej regulacji przewidziane jest określenie kompetencji kuratorów procesowych i zakresu ich działań.

75. Komendanta Głównego Straży Granicznej (KMP.572.4.2016 z 30 czerwca 2017 r.) – w sprawie identyfikacji ofiar tortur.

W 2016 r. Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur (dalej jako: KMPT lub Mechanizm) przeprowadził wizytacje prewencyjne ośrodków strzeżonych dla cudzoziemców, pod kątem przestrzegania praw cudzoziemców przebywających w detencji. W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich poddano analizie wewnętrzny dokument *Zasady postępowania Straży Granicznej z cudzoziemcami wymagającymi szczególnego traktowania*, na który, w toku prowadzonych czynności, wielokrotnie powoływali się funkcjonariusze Służby Granicznej.

Zgodnie z definicją przyjętą w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez Państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przybywających obywateli państw trzecich za osoby wymagające szczególnego traktowania uznaje się małoletnich, małoletnich bez opieki, osoby niepełnosprawne, osoby starsze, kobiety w ciąży, osoby samotnie wychowujące małoletnie dzieci, ofiary tortur, zgwałcenia lub innych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej.

Za bardzo niepokojące należy uznać, zaobserwowane przez KMPT oraz współpracujące z Mechanizmem organizacje pozarządowe, przeświadczenie funkcjonariuszy Straży Granicznej, iż dzięki rozwiązaniom przyjętym w dokumencie *Zasad postępowania Straży Granicznej z cudzoziemcami wymagającymi szczególnego traktowania* są oni w stanie zapewnić im właściwą opiekę w ramach ośrodka. Nie negując chęci pomocy i zapewnienia cudzoziemcom – ofiarom tortur lub innych form przemocy – leczenia i pomocy psychologicznej przez Straż Graniczną Rzecznik przypomniał, iż osoby takie, niezależnie od podstawy umieszczenia w ośrodku, rodzaju doznanej przemocy

lub też miejsca i okoliczności, w których jej doświadczyły, powinny być bezwzględnie z detencji zwolnione już w chwili, gdy zaistnieje uprawdopodobnione podejrzenie odnośnie do stosowania wobec nich przemocy, co wprost stwierdzają przepisy ustawy. Umieszczanie w strzeżonych ośrodkach ofiar przemocy jest dla nich nieuzasadnionym przedłużaniem cierpienia, kontynuacją niehumanitarnego i poniżającego traktowania, a czasem wręcz torturą.

W ocenie Rzecznika proces określenia wpływu detencji na stan psychiczny cudzoziemca jest niezwykle złożony. Brak skutecznego mechanizmu wczesnej identyfikacji ofiar tortur i efektywnego mechanizmu takiej identyfikacji prowadzonej tuż po osadzeniu w detencji naraża państwo polskie na odpowiedzialność odszkodowawczą z tytułu niesłusznego pozbawienia wolności.

Rzecznik zwrócił się do Komendanta z prośbą o podjęcie niezwłocznych działań zmierzających do wprowadzenia skutecznych mechanizmów wczesnej identyfikacji ofiar tortur lub innych form przemocy pozwalających na wyeliminowanie przypadków bezprawnej detencji cudzoziemców oraz efektywnych mechanizmów identyfikacji ofiar tortur wśród cudzoziemców znajdujących się już w detencji, bez względu na podstawę ich umieszczenia, tak by w ich przypadku detencja została jak najszybciej zakończona.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

II.511.561.2016 z 18 kwietnia 2017 r. – kasacja dotycząca nienależytego rozpoznania i rozważenia zarzutów sformułowanych w apelacji obrońcy, co skutkowało niezasadnym utrzymaniem w mocy orzeczenia Sądu I instancji.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich brak szczegółowego wyjaśnienia przez Sąd odwoławczy stanowiska odnośnie przytoczonych przez obrońcę okoliczności pozwala na stwierdzenie, że Sąd II instancji w ślad za Sądem Rejonowym przyjął, że fakt niezwrócenia powierzonego mienia świadczy o zamiarze oskarżonego popełnienia przypisanego mu czynu. Ponadto, sądy obu instancji pominęły w swoich rozważaniach część tych wyjaśnień oskarżonego, w których podał, że to on został oszukany przez firmę leasingową, ponieważ wydano mu w ramach umowy naczepę o mniejszych parametrach. Oskarżony przedstawił sprawę pracownikowi leasingodawcy, ale nie otrzymał odpowiedzi. Powyższy fakt, problemy finansowe oraz propozycja uregulowania zaległości poprzez potrącenie swojej wierzytelności spowodowały, że oskarżony przestał płacić raty leasingu

W ocenie Rzecznika nienależyte wykonywanie umowy powinno rodzić przede wszystkim odpowiedzialność umowną. Fakt zaprzestania płacenia rat leasingowych, jako niewywiązywanie się z postanowień umowy, skutkować może, jak w przedmiotowej sprawie, wypowiedzeniem umowy przez leasingodawcę, ale nie rodzi automatycznie odpowiedzialności karnej. Zamiar przywłaszczenia cudzej rzeczy ruchomej wymaga istnienia po stronie sprawcy zamiaru powiększenia swojego majątku kosztem majątku pokrzywdzonego, dlatego nie można utożsamiać go z zamiarem bezprawnego władania cudzą rzeczą, bezprawnego nią dysponowania, czy nawet zatrzymania, bez zamiaru trwałego włączenia przez sprawcę cudzej rzeczy ruchomej do swojego majątku.

II.510.308.2015 z 24 kwietnia 2017 r. – kasacja dotycząca uwzględnieniu wniosku prokuratora o wydanie wyroku skazującego w sytuacji, gdy okoliczności popełnienia przestępstwa budziły istotne wątpliwości.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich w toku postępowania przygotowawczego nie wyjaśniono okoliczności dotyczących tego, czy oskarżony uchylał się od obowiązku łożenia na utrzymanie syna w sposób uporczywy, czy dysponował on możliwościami finansowymi, które pozwoliłyby mu na łożenie alimentów oraz czy w wyniku niealimentacji małoletnie dziecko oskarżonego rzeczywiście zostało narażone na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Z porównania danych o pozbawieniu wolności skazanego i przypisanego mu przez Sąd I instancji czynu wynika, że

skazany w czasie zarzuczonego mu czynu, przez co najmniej siedem miesięcy, przebywał w Zakładzie Karnym, a zatem nie można wykluczyć, że mógł on, z przyczyn od siebie niezależnych, nie dysponować możliwościami finansowymi, które pozwoliłyby mu nałożenie alimentów na małoletniego syna.

Wobec powyższego, zdaniem Rzecznika, nie można było uznać, że okoliczności popełnienia przestępstwa nie budziły wątpliwości, tak jak wymagają tego przepisy postępowania karnego przy uwzględnieniu wniosku prokuratora o skazaniu bez przeprowadzenia rozprawy.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 29 czerwca 2017 r., sygn. akt III KK 208/17).

Sąd Najwyższy stwierdził, że brak było wystarczających podstaw do wydania względem oskarżonego wyroku skazującego na posiedzeniu bez przeprowadzania rozprawy. W toku postępowania nie ustalono, czy skazany miał realną możliwość wywiązania się z obowiązku alimentacyjnego, co jest elementem znamienia przestępstwa uporczywego uchylania się od alimentacji.

II.510.348.2017 z 28 kwietnia 2017 r. – kasacja dotycząca ponownego skazania za ten sam czyn.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich z chwilą, gdy w jednym z postępowań karnych, dotyczących tego samego przedmiotu procesu, w stosunku do tej samej osoby, zapadnie prawomocny wyrok kończący postępowanie w sprawie, zaczyna funkcjonować negatywna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej, która z kolei rodzi zakaz zarówno ponownego wszczynania, jak i kontynuowania postępowania o ten sam czyn, wobec tej samej osoby, co do której zapadło prawomocne orzeczenie. W świetle ustaleń w obu sprawach należy stwierdzić, że pomiędzy czynami, co do których rozstrzygnięto kwestię odpowiedzialności karnej skazanego zachodzi tożsamość podmiotowo-przedmiotowa. Niezmieniona pozostała bowiem osoba sprawcy i podjęte przez niego czynności wykonawcze. W obu przypadkach naruszono to samo dobro prawne, jakim jest wymiar sprawiedliwości oraz obydwaj wyroki odnoszą się do tego samego zdarzenia.

II.510.544.2016 z 9 maja 2017 r. – kasacja dotycząca niedokonania pełnej kontroli zaskarżonego postanowienia.

Oskarżyciel subsydiarny złożył w Sądzie Rejonowym subsydiarny akt oskarżenia. Sąd Rejonowy wezwał pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego do uzupełnienia braków formalnych złożonego aktu oskarżenia pod rygorem uznania aktu oskarżenia za bezskuteczny. Korespondencja ta została odebrana przez pełnomocnika, który stwierdził, że Sąd braki uzupełnił. Postanowieniem z dnia 23 marca 2016 r. Sąd Rejonowy umorzył postępowanie, uzasadniając swoje stanowisko tym, że wobec uchybienia terminowi określonymu w skierowanym do pełnomocnika wezwaniu, nadany przez niego subsydiarny akt oskarżenia należy traktować jako nową skargę, a więc wniesioną

po upływie terminu. Zdaniem Sądu wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia przy braku spełnienia warunków z art. 55 § 1 Kodeksu karnego jest równoznaczne z brakiem skargi uprawnionego oskarżyciela.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich w realiach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy rozpoznając, niewskazujące zarzutów zażalenie oskarżyciela subsydiarnego, zaskarżające w całości na niekorzyść oskarżonego postanowienie Sadu Rejonowego zobowiązany był dokonać jego kontroli pod kątem wszystkich przyczyn odwoławczych.

Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego, jeżeli akt oskarżenia nie odpowiada warunkom formalnym, prezes sądu zwraca go oskarżycielowi w celu usunięcia braków w terminie 7 dni. Skoro ustawodawca, dla możliwości ewentualnego uznania aktu oskarżenia za nieskuteczny z powodu braku spełnienia warunków formalnych w sposób kategoryczny wymaga uprzedniego wezwania oskarżyciela do jego uzupełnienia to, zdaniem Rzecznika, wezwanie pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego do usunięcia stwierdzonych braków formalnych skargi, przy jednoczesnym braku wezwania do usunięcia owych braków oskarżyciela nie może wywoływać skutków prawnych, albowiem pełnomocnik oskarżyciela subsydiarnego nie występuje w procesie we własnym imieniu.

Rzecznik zauważa, że świetle powyższego nie budzi wątpliwości, że Sąd Okręgowy, w zaskarżonym postanowieniu utrzymał w mocy orzeczenie w sposób rażący naruszające przepisy postępowania karnego pomimo tego, że zobowiązany był dokonać kontroli zaskarżonego orzeczenia również pod kątem wystąpienia tego uchybienia.

II.511.55.2017 z 11 maja 2017 r. – kasacja w sprawie zastosowania przez Sąd wcześniejszego brzmienia przepisu dotyczącego orzekania kary łącznej wskutek błędnego uznania, że jest on względniejszy dla skazanej, w sytuacji, gdy to przepisy ustawy obowiązującej później są dla skazanej względniejsze.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że pod rządami starej ustawy łączeniu podlegałyby kary jednostkowe wymierzone wyrokami Sądów Rejonowych. W konsekwencji, niezależnie od odbywania kary 3 lat pozbawienia wolności z wyroku Sądu Okręgowego, orzeczona kara łączna oscyłowałaby w granicach od 1 roku i 8 miesięcy, jako najsurowszej kary jednostkowej pozbawienia wolności do 4 lat i 7 miesięcy, czyli sumy kar jednostkowych pozbawienia wolności. Uwzględniając obowiązujący w dacie orzekania przez Sąd Okręgowy stan prawny, kara łączna winna obejmować wszystkie kary wymierzone skazanej. Wymiar kary łącznej kształtowałby się w granicach od 3 lat pozbawienia wolności do 5 lat i 3 miesięcy oraz 15 dni pozbawienia wolności.

W kontekście powyższego Rzecznik zauważył, że przepisy rozdziału IX kodeksu karnego, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r., są względniejsze dla skazanej, albowiem ukształtowany w wyniku ich zastosowania

wymiar kary jest dla skazanej bardziej korzystny i jako takie przepisy te winny znaleźć zastosowanie w przedmiotowej sprawie.

II.510.1019.2016 z 19 maja 2017 r. – kasacja w sprawie polegającej na ukaraniu obwinionej za popełnienie wykroczenia, pomimo istnienia negatywnej przesłanki procesowej, w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich pomiędzy czynem zarzucanym, a ostatecznie przypisanym obwinionej nie zachodzi jakakolwiek tożsamość. Pomimo bliskości czasowej i przestrzennej zdarzeń, nie można tu mówić o jakiegokolwiek tożsamości czynów w znaczeniu materialnoprawnym. W rozpoznawanej sprawie brak jest możliwości rozumienia działania sądu jako wyjścia poza granice skargi w klasycznym ujęciu tego pojęcia, gdyż czyn zarzucany, a przypisany obwinionej, to dwa zupełnie inne historycznie zdarzenia kryminalne oraz dwa zupełnie różne w sensie prawnym zdarzenia faktyczne odnoszące się do dwóch odrębnych zachowań. Uznać należy, że inne zachowanie stanowiło przedmiot oskarżenia wyartykułowany w skardze, inne natomiast zostało arbitralnie przyjęte przez Sąd.

W ocenie Rzecznika w zakresie czynu rozpoznanego przez Sąd brak było skargi uprawnionego oskarżyciela. Powyższe więc uniemożliwiało Sądowi orzekanie w sprawie czynu nieobjętego przedmiotem skargi. Wskazany brak jest okolicznością wyłączającą postępowanie. Ukazanie zaś, mimo zaistnienia tej ujemnej przesłanki procesowej, należy do bezwzględnych przyczyn odwoławczych.

II.510.430.2017 z 22 maja 2017 r. – kasacja dotycząca wymierzenia skazanemu kary łącznej w wymiarze przekraczającym sumę kar jednostkowych stanowiących podstawę jej orzeczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że w świetle treści ujawnionych na rozprawie wynika jednoznacznie, że suma kar jednostkowych wynosi 9 miesięcy, a więc jest o 3 miesiące krótsza od kary łącznej wymierzonej wobec oskarżonego w zaskarżonym orzeczeniu. Powyższe przesądza o rażącym naruszeniu art. 86 § 1 Kodeksu karnego poprzez zastosowanie go w niewłaściwy sposób.

Kasacja częściowo uwzględniona (wyrok z 27 czerwca 2017 r., sygn. akt V KK 185/17).

W ocenie Sądu Najwyższego sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy. Tymczasem Sąd Rejonowy orzekł karę łączną pozbawienia wolności w wymiarze roku, gdy suma kar, które zostały mu wymierzone za poszczególne przestępstwa wynosi 9 miesięcy. Nie ulega zatem wątpliwości, że doszło do rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku łącznego naruszenia wymienionego przepisu prawa materialnego.

II.510.446.2017 z 29 maja 2017 r. – kasacja dotycząca wydania wyroku nakazowego, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosku o ukaranie zarówno wina, jak i okoliczności czynu zarzucanego obwinionemu budziły poważne wątpliwości.

Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, że orzekanie w postępowaniu nakazowym może nastąpić, jeżeli okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości. Dlatego, zdaniem Rzecznika, rozstrzyganie na posiedzeniu bez udziału stron możliwe jest tylko wtedy, gdy brak wątpliwości ma oparcie w załączonym do wniosku o ukaranie, a uznanym przez Sąd za ujawniony, materiale dowodowym.

Tymczasem w sprawie niniejszej, jak wynika z materiału dowodowego uzyskanego przez Policję, w toku czynności wyjaśniających, obwiniony nie przyznał się do popełnienia zarzucanego mu wykroczenia i choć w swoich wyjaśnieniach nie negował faktu zaistnienia kolizji drogowej, to zaprzeczał, aby jej przyczyną było naruszenie przez niego zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym poprzez niezachowanie szczególnej ostrożności. W tym stanie rzeczy w żadnej mierze, w świetle dowodów wskazanych we wniosku o ukaranie nie można było, bez bezpośredniego przeprowadzenia dowodów, uznać, że okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości.

II.511.583.2015 z 1 czerwca 2017 r. – kasacja dotycząca nienależytego rozważenia przez Sąd Okręgowy podniesionego przez obrońcę w apelacji zarzutu obrazy przepisów prawa materialnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że zrealizowanie obowiązków, wynikających z przepisów Kodeksu postępowania karnego wymaga nie tylko niepomijania żadnego zarzutu podniesionego w środku odwoławczym, lecz także rzetelnego ustosunkowania się do każdego z tych zarzutów oraz wykazania konkretnymi, znajdującymi oparcie w ujawnionych w sprawie okolicznościach, argumentami, dlaczego uznano poszczególne zarzuty apelacji za trafne, bądź też za bezzasadne.

W ocenie Rzecznika Sąd II instancji, zmieniając ustalenia i w konsekwencji kwalifikację prawną przypisanego oskarżonemu czynu, powinien przedstawić pełną argumentację, wyczerpująco wyjaśniając powody, dla których przyjął pogląd o względnie subsydiarnym charakterze obrony koniecznej, jak również ustosunkować się do orzecznictwa Sądu Najwyższego i piśmiennictwa wyrażającego zdecydowanie przeciwny pogląd, czego w niniejszej sprawie Sąd zaniechał.

II.511.171.2016 z 5 czerwca 2017 r. – kasacja dotycząca przeprowadzenia postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego bez udziału obrońcy, w sytuacji istnienia uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności skazanego.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że dwa spośród sześciu wydanych wobec skazanego wyroków, które Sąd Rejonowy uwzględnił przy orzekaniu

wyroku łącznego, obejmowały skazania za czyny popełnione przez skazanego w stanie ograniczonej w znacznym stopniu poczytalności. Powołani biegli psychiatrzy rozpoznali u skazanego upośledzenie umysłowe na poziomie umiarkowanym, który to stan psychiczny w odniesieniu do zarzucanego mu czynu ograniczał w stopniu znacznym jego zdolność do rozpoznania znaczenia czynu oraz zdolność do pokierowania swoim postępowaniem. W toku tych postępowań skazany był reprezentowany przez wyznaczonych przez Sąd obrońców z urzędu.

W ocenie Rzecznika, ze względu na ewidentne wątpliwości co do poczytalności skazanego, na Sądzie Rejonowym orzekającym w przedmiocie wydania wyroku łącznego ciążył obowiązek wyznaczenia dla skazanego, niemającego obrońcy z wyboru, obrońcy z urzędu.

II.510.890.2016 z 7 czerwca 2017 r. – kasacja dotycząca nieuwzględnienia wniosku obrońcy o doprowadzenie ściganego na posiedzenie Sądu odwoławczego rozpoznającego zażalenie obrońcy na postanowienie Sądu Okręgowego w przedmiocie stwierdzenia prawnej dopuszczalności wydania ściganego do innego państwa.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że zgodnie z utrwaloną i jednolitą linią orzecznictwa Sądu Najwyższego odstąpienie od sprowadzenia pozbawionego wolności oskarżonego, który o to wnosi uzasadnione jest jedynie w tych przypadkach, kiedy w apelacji podnoszone są zagadnienia stricte prawne. Jeżeli przedmiotem apelacji są kwestie natury faktycznej, np. dotyczące oceny wiarygodności dowodów i ustalenia sprawstwa, sprowadzenie oskarżonego na rozprawę jest niezbędne. Dopiero wówczas oskarżony pozbawiony wolności może w pełni realizować przysługujące mu prawo do obrony przed sądem odwoławczym, a toczący się proces można uznać za rzetelny.

Ponadto, w toku postępowania ekstradycyjnego, obrońca ściganego przedkładał Sądowi Okręgowemu liczne raporty i sprawozdania organizacji międzynarodowych, które to w sposób stanowczy sprzeciwiły się wydaniu ściganego z uwagi na brak przestrzegania przez kraj żądający wydania podstawowych praw i wolności człowieka i obywatela, który to problem przejawiał się w braku niezawisłości sądownictwa, trudności w dostępie do adwokata oraz m.in. stosowaniu tortur i innego nieludzkiego traktowania celem pozyskania określonej treści zeznań lub wyjaśnień. W ocenie Rzecznika zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nakazywał w sposób pogłębiony rozważyć, czy zachodzi uzasadniona obawa, że w kraju żądającym wydania ściganego może dojść do naruszenia wolności i praw tej osoby.

II.510.2531.2014 z 12 czerwca 2017 r. – kasacja dotycząca nienależytego rozważenia i ustosunkowania się w motywach orzeczenia do zarzutu apelacji obrońcy.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich uchylanie się od wykonywania ciążącego na sprawcy obowiązku łożenia na utrzymanie uprawnionej osoby, nawet uporczywe, jest przestępstwem tylko wówczas, gdy poprzez tego rodzaju postawę naraziło się tą osobę na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Na gruncie niniejszej sprawy zauważyć należy, że w postępowaniu tym ustalone zostało przez Sąd merytoryczny, że egzekucja komornicza z ruchomości spowodowała nie tylko zaspokojenie dotychczasowych zaległości, ale również pozwoliła na przeznaczenie reszty uzyskanej kwoty na przyszłe alimenty. Okoliczność ta nie była kwestionowana przez żadnego z uczestników postępowania, była także przedmiotem apelacji i pozostawała w polu widzenia Sądu odwoławczego, który jednak niezasadnie uwolnił się od oceny jej znaczenia dla możliwości przypisania oskarżonemu występku w czasie, w którym komornik sądowy dysponował tymi środkami.

II.510.1095.2016 z 23 czerwca 2017 r. – kasacja dotycząca uznania oskarżonego za winnego przypisanego mu czynu, pomimo braku w jego działaniu znamion przestępstwa określonego w przepisach.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich Sąd I instancji nie wskazał w opisie czynu, na czym konkretnie polegać miały przygotowania oskarżonego do zmiany przemocą ustroju ówczesnej Polski, poprzestając na ogólnikowym stwierdzeniu, że było to, w wulgarny sposób, rozpowszechnianie fałszywych wiadomości, mogących wyrządzić istotną szkodę interesom Państwa Polskiego, a zmierzało to do usiłowania dokonania zmiany, przemocą, ustroju Państwa Polskiego. W myśl zasady *nullum crimen sine lege certa*, podstawą odpowiedzialności karnej może być tylko zgodność czynu ze znamionami typu czynu zabronionego. Nie wystarczy do odpowiedzialności karnej jedynie podobieństwo czynu badanego do czynów realizujących znamiona określonego typu przestępstwa, co w niniejszej sprawie legło u podstaw przypisania oskarżonemu sprawstwa przestępstwa.

II.510.122.2017 z 30 czerwca 2017 r. – kasacja dotycząca uchylecia uniewinniającego oskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji i umorzenia postępowania.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, iż w niniejszej sprawie należało utrzymać w mocy wyrok uniewinniający oskarżonego. Tymczasem, jak wynika z uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego, w przedmiotowej sprawie jedynym powodem umorzenia postępowania było stwierdzenie przedawnienia karalności zarzuconego oskarżonemu wykroczenia, co nastąpiło dnia 22 maja 2016 r. Sąd Okręgowy stwierdziwszy powyższą okoliczność, winien był nie badać już merytorycznie sprawy, a orzec o utrzymaniu w mocy wyroku Sądu I instancji.

Nie ulega wątpliwości, że uchylenie wyroku uniewinniającego i umorzenie postępowania w niniejszej sprawie pociągało za sobą pogorszenie sytuacji procesowej oskarżonego, który uniewinniony został przez Sąd I instancji, a więc

zapadło tam wobec niego najkorzystniejsze z możliwych orzeczenie, a wydanie jakiegokolwiek innego w postępowaniu odwoławczym stanowiło działanie na jego niekorzyść.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich:

II.510.389.2016 z 2 listopada 2016 r. – kasacja dotycząca braku rozpoznania wniosku o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z 5 kwietnia 2017 r., sygn. akt III KK 418/16).

W ocenie Sądu Najwyższego uprawniony podmiot we właściwym czasie złożył wniosek o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody oraz zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Sąd pierwszej instancji odniósł się pozytywnie jedynie do żądania przyznania odszkodowania. Mimo wyraźnego zarzutu podniesionego w apelacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego, że postąpieniem wadliwym było zaniechanie orzeczenia zadośćuczynienia, Sąd odwoławczy nie skorygował pierwszoinstancyjnego wyroku w postulowanym kierunku. Powinnością Sądu Okręgowego było, w związku z treścią apelacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego, rozważyć, czy po stronie uprawnionego zaistniała z powodu śmierci ojca krzywda wymagająca zadośćuczynienia w celu złagodzenia cierpienia psychicznego i udzielenia mu pomocy w dostosowaniu się do zmienionej sytuacji.

II.510.530.2016 z 10 listopada 2016 r. – kasacja dotycząca nienależytego rozpoznania zarzutu obrońcy oraz niewskazania dlaczego ten zarzut jest niezasadny.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z 4 kwietnia 2017 r., sygn. akt IV KK 414/16).

Zdaniem Sądu Najwyższego Sąd Okręgowy nie rozważył zarzutu podniesionego w zażaleniu obrońcy, nie wskazał bowiem czym kierował się uznając zarzut za nietrafny, poprzestając na powieleniu ograniczonej argumentacji zawartej w uzasadnieniu postanowienia Sądu I instancji. Sposób sporządzenia uzasadnienia postanowienia wydanego przez Sąd odwoławczy przemawia za uznaniem, że Sąd ten nie rozpoznał zażalenia w sposób rzetelny i należyty.

II.510.1194.2016 z 18 listopada 2016 r. – kasacja dotycząca skazania oskarżonej w postępowaniu odwoławczym, w sytuacji gdy w I instancji wobec niej warunkowo umorzono postępowanie karne.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 10 maja 2017 r., sygn. akt IV KK 426/16).

Sąd Najwyższy wskazał, że w niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji nie dostrzegł, że doszło do tzw. czynu przepołowionego, w którym 1/4 minimalnego

wynagrodzenia za pracę stanowi kwotę graniczną decydująca o tym, czy stanowi on przestępstwo, czy wykroczenie. Sąd uznał, że oskarżona dopuściła się wykroczenia, za które wymierzył jej karę grzywny. Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę na skutek apelacji wniesionej przez prokuratora obowiązany był stosować odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego o apelacji, w tym również przepis, z którego wynika jednoznacznie, że sąd odwoławczy nie może skazać oskarżonego, co do którego warunkowo umorzono postępowanie. Skazując oskarżoną Sąd odwoławczy naruszył wskazaną wyżej regułę *ne peius*, czym dopuścił się rażącej obrazy prawa procesowego.

II.510.269.2016 z 29 listopada 2016 r. – kasacja dotycząca kontrawencjonalizacji kary łącznej pozbawienia wolności, w sytuacji gdy kara została wykonana przez skazanego w całości.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z 9 maja 2017 r., sygn. akt V KK 386/16).

W ocenie Sądu najwyższego wobec wykonania kary w całości brak było podstaw do dokonania zamiany kary pozbawienia wolności na karę aresztu (kontrawencjonalizacji). Sąd Rejonowy wydał postanowienie rażąco naruszające przepisy prawa, zaś wykonanie tego postanowienia spowodowałoby skutki niekorzystne dla skazanego. Konieczne więc było wyeliminowanie zaskarżonego kasacją postanowienia z obrotu prawnego.

II.510.2080.2014 z 2 lutego 2017 r. – kasacja zaniechania wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy związanych z datą popełnienia czynu przez oskarżonego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt V KK 39/17).

W ocenie Sądu Najwyższego kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest zasadna. Zaskarżony wyrok został wydany z rażącym naruszeniem przepisów Kodeksu postępowania karnego, w myśl których obowiązkiem Sądu jest wyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności sprawy, a następnie dokładne określenie przypisanego czynu w wyroku. Zdaniem Sądu Najwyższego okoliczności sprawy powinny skłonić Sąd orzekający do podjęcia czynności zmierzających do wyjaśnienia, w jakim okresie objętym zarzutem aktu oskarżenia, skazany był pozbawiony wolności, bowiem okoliczności te mają istotne znaczenie dla prawidłowego ustalenia czasu popełnienia przestępstwa i tym samym dla prawidłowego wyrokowania.

II.511.1974.2014 z 8 lutego 2017 r. – kasacja dotycząca nierozważenia i nieustosunkowania się do zarzutów apelacji.

Kasacja oddalona (postanowienie z 5 kwietnia 2017 r., sygn. akt II KK 28/17).

Sąd Najwyższy oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną.

II.511.1550.2014 z 9 lutego 2017 r. – kasacja dotycząca nierozważenia i nieustosunkowania się do zarzutów apelacji.

Kasacja oddalona (postanowienie z 27 czerwca 2017 r., sygn. akt II KK 30/17).

Sąd Najwyższy oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną. W ocenie Sądu Najwyższego sformułowania użyte przez Sąd Okręgowy mają charakter publicystyczny i nie powinny znaleźć się w takim dokumencie, jak pisemne motywy rozstrzygnięcia, niemniej oddają tok rozumowania Sądu i odnoszą się do zarzutów zawartych w apelacji.

II.511.502.2016 z 24 lutego 2017 r. – kasacja dotycząca nienależytego rozpoznania zarzutu apelacyjnego.

Kasacja nieuwzględniona (postanowienie z 16 maja 2017 r., sygn. akt II KK 59/17).

Sąd Najwyższy oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną. Sąd Najwyższy wskazał, że zachowania oskarżonej nie można rozpatrywać w kategoriach prawa karnego, a jedynie jako naruszenie norm prawa pracy. Sąd Najwyższy powołał się na obowiązującą w prawie karnym zasadę *ultima ratio*, zgodnie z którą prawo karne powinno wkraczać jedynie w te sfery stosunków społecznych, dla których regulacje przewidziane w innych dziedzinach prawa są niewystarczające. W realiach niniejszej sprawy, jak podkreślił Sąd Najwyższy, istniały i były wykorzystywane przez Okręgowy Inspektorat Pracy inne regulacje mające na celu egzekwowanie obowiązku wypłaty pracownikom należnego wynagrodzenia.

II.510.752.2015 z 27 lutego 2017 r. – kasacja dotycząca nienależytego powiadomienia o terminie posiedzenia, co stanowiło naruszenie prawa do obrony.

Kasacja nieuwzględniona (postanowienie z 16 maja 2017 r., sygn. akt II KK 61/17).

Sąd Najwyższy oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną. W ocenie Sądu Najwyższego nie można mówić o rażącym naruszeniu prawa, skoro skazany w korespondencji skierowanej do Sądu w nagłówku pisma wskazał adres, na który wysłano zawiadomienie o terminie posiedzenia w przedmiocie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności. Zdaniem Sądu Najwyższego fakt, że na etapie postępowania przygotowawczego oskarżony podał inny adres, pod który to adres Sąd Rejonowy także na etapie postępowania wykonawczego kierował korespondencję (odbieraną przez skazanego), nie oznacza, że był to jedyny prawidłowy adres.

II.510.1143.2016 z 27 lutego 2017 r. – kasacja dotycząca wydania wyroku nakazowego w sytuacji, gdy вина i okoliczności popełnienia czynu budziły wątpliwości.

Kasacja oddalona (postanowienie z 29 czerwca 2017 r., sygn. akt V KK 62/17).

Sąd Najwyższy oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną.

II.510.2553.2014 z 28 lutego 2017 r. – kasacja dotycząca rozpoznania sprawy pod nieobecność obrońcy niepowiadomionego o terminie posiedzenia.

Kasacja oddalona (postanowienie z 24 maja 2017 r., sygn. akt V KK 61/17).

W ocenie Sądu Najwyższego Rzecznik Praw Obywatelskich nie wykazał, że nieobecność obrońcy mogła mieć jakikolwiek wpływ na decyzję sądu.

II.510.661.2016 z 1 marca 2017 r. – kasacja dotycząca wydania wyroku nakazowego w sytuacji, gdy wina i okoliczności popełnienia czynu budziły wątpliwości.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt V KK 66/17).

W ocenie Sądu Najwyższego przedstawione w kasacji okoliczności nakazują uznać, że decyzja o rozpoznaniu sprawy o wykroczenie w postępowaniu nakazowym była nieprawidłowa, w szczególności dlatego, że doprowadziła do wydania wyroku skazującego bez wyjaśnienia okoliczności rzutujących na odpowiedzialność obwinionego w sytuacji, gdy widoczna była potrzeba podjęcia czynności w tym zakresie. W związku z tym Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i umorzył postępowanie.

II.510.689.2016 z 1 marca 2017 r. – kasacja dotycząca prowadzenia postępowania bez udziału obrońcy, pomimo istnienia uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności skazanego.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt V KK 68/17).

W ocenie Sądu Najwyższego wskazane w kasacji okoliczności powinny zostać wzięte pod uwagę przez Sąd Rejonowy dla rozważenia, czy w postępowaniu wykonawczym wystąpiły wątpliwości, o których mowa w art. 8 § 2 pkt 2 Kodeksu karnego wykonawczego, zwłaszcza, że niektóre z tych okoliczności mają trwałe charakter, jak np. upośledzenie umysłowe skazanego. Sąd Rejonowy powinien zatem ustalić, czy skazany jest zdolny do prowadzenia obrony w sposób samodzielny i rozsądny. Skoro jednak żadne ustalenia w tej materii nie zostały poczynione, a w konsekwencji nie doszło do wykluczenia wątpliwości co do poczytalności skazanego, to w postępowaniu przed Sądem skazany musiał mieć obrońcę, który powinien uczestniczyć w posiedzeniu.

II.510.691.2016 z 1 marca 2017 r. – kasacja dotycząca prowadzenia postępowania bez udziału obrońcy, pomimo istnienia uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności skazanego.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt V KK 67/17).

W ocenie Sądu Najwyższego za oczywiście zasadny należało ocenić kasacyjny zarzut Rzecznika Praw Obywatelskich, że zaniechanie ustaleń, czy wobec skazanego nie zachodzą podstawy do przyjęcia obrony obligatoryjnej i procedowanie w przedmiocie zarządzenia wykonania kary bez udziału obrońcy, skutkowało wystąpieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 10 Kodeksu postępowania karnego. Ten stan rzeczy, zdaniem Sądu, implikował uwzględnienie kasacji i uchylenie zaskarżonego postanowienia.

II.511.537.2016 z 13 marca 2017 r. – kasacja dotycząca naruszenia klauzuli antykumulacyjnej.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 27 kwietnia 2017 r., sygn. akt IV KK 108/17).

Zdaniem Sądu Najwyższego Sąd Rejonowy dopuścił się rażącej obrzy art. 415 § 5 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r., co skutkowało orzeczeniem obowiązku naprawienia szkody, w przedmiocie którego orzekł już wcześniej sąd cywilny. Odpowiedzialność współników spółki jawnej za jej długi prowadzi do wniosku, że tożsamość podmiotowa roszczenia w rozumieniu art. 415 § 1 k.p.k. (wcześniej w art. 415 § 5 k.p.k.) występuje także wtedy, gdy sąd w postępowaniu cywilnym zasądził roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa od spółki jawnej, której współnikiem był oskarżony.

II.510.207.2014 z 14 marca 2017 r. – kasacja dotycząca naruszenia prawa procesowego polegającego na braku skargi uprawnionego oskarżyciela.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 29 czerwca 2017 r., sygn. akt V KK 85/17).

Sąd Najwyższy podzielił stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich i uznał, że w niniejszej sprawie brak było skargi uprawnionego oskarżyciela.

II.510.707.2016 z 24 marca 2017 r. – kasacja dotycząca utrzymania wyroku, podczas gdy z opisu czynu wynika, że oskarżony swoim zachowaniem wyczerpał znamiona czynu określonego w innym przepisie.

Kasacja nieuwzględniona (postanowienie z 13 czerwca 2017 r., sygn. akt V KK 108/17).

Sąd Najwyższy oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną.

2. Skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego:

IV.7000.102.2017 z 19 kwietnia 2017 r. – skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego w sprawie o zatwierdzenie zasiedzenia.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich podstawowe znaczenie dla oceny prawidłowości zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w zakresie podniesionego w niniejszej skardze zarzutu naruszenia prawa materialnego ma fakt, że Sąd Okręgowy, rozpoznając apelację wnioskodawców od postanowienia

Sądu Rejonowego, bezrefleksyjnie podzielił stanowisko Sądu I instancji i w konsekwencji oddalił wniosek o nabycie nieruchomości przez zasiedzenie, w sytuacji, gdy wnioskodawcy wykazali spełnienie koniecznych ku temu przesłanek. Sąd obu instancji bezpodstawnie odmówił stwierdzenia nabycia własności nieruchomości w drodze zasiedzenia na rzecz wnioskodawców, pomimo poczynienia ustaleń faktycznych, z których wynikało, że wnioskodawcy posiadali nieruchomość w sposób wskazujący na posiadanie samoistne, oraz przez odpowiednio długi okres.

W opinii Rzecznika ustanowienie użytkowania wieczystego na gruncie skarbowym lub samorządowym pozostającym w samoistnym posiadaniu osoby fizycznej nie przerywa biegu zasiedzenia. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy, jak wynika z poczynionych przez Sąd obu instancji ustaleń, ustanowienie użytkowania wieczystego na rzecz Zakładu Energetycznego nie pociągnęło za sobą zmian w posiadaniu określonego gruntu przez wnioskodawców. Termin zasiedzenia biegł zatem w dalszym ciągu przeciwko Skarbowi Państwa.

IV.511.287.2015 z 23 czerwca 2017 r. – skarga do Sądu Najwyższego o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku w sprawie o zadośćuczynienie.

W niniejszej sprawie powód dochodził roszczenia o zadośćuczynienie związanego ze stwierdzonym przez niego naruszeniem dóbr osobistych, a ściślej: naruszeniem jego więzi rodzinnych oraz godności i dobrego imienia przez pozwanych.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich nie sposób jest przyjąć, że w niniejszej sprawie pozwani dopuścili się naruszenia tych dóbr osobistych przysługujących powodowi. W sytuacji, która stała się źródłem roszczeń działanie pozwanych przybrało postać wieloletniej relacji pozamałżeńskiej podczas wieloletnich nieobecności powoda w domu, której skutkiem było narodzenie się czworga pozamałżeńskich dzieci. Faktem jest, że jak podkreśla się w literaturze przedmiotu, naruszenie czci może nastąpić nie tylko w wypowiedzi ustnej lub pisemnej, a także przez komunikat niewerbalny, np. rysunkiem, fotografią, filmem lub gestem. Jednak zdaniem Rzecznika zachowanie pozwanych trudno uznać za formę „komunikatu niewerbalnego”, nakierowanego na wyrządzenie uszczerbku w dobrym imieniu powoda, dotyczącego jego osobistego postępowania i właściwości.

Rzecznik stanął na stanowisku, że Sąd Okręgowy zastosował rażąco nieadekwatne środki do ochrony dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej istniejącej pomiędzy małżonkami, podlegającej ochronie wyłącznie w formach przewidzianych w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Rażące naruszenie Kodeksu cywilnego polegało zatem na zastosowaniu ich do rozstrzygnięcia o relacjach rodzinnych pomiędzy małżonkami. Sąd przyjął także, wbrew utrwalonej linii orzecniczej, że dobre imię człowieka można naruszyć w innej

formie niż przekaz nakierowany na zdyskredytowanie lub ośmieszenie innej osoby, a to naruszenie mogłoby przybrać formę relacji intymnej z osobą trzecią.

3. Rzecznik przystąpił do postępowania sądowego:

BPW.7060.20.2016 z 13 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym dotyczącym sprawy przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o wysokość podstawy wymiaru składek (sygn. akt III AUa 1968/16 i III AUa 1951/16)

Wnioskodawczyni od wielu lat prowadzi działalność gospodarczą i jako płatnik regularnie opłacała składki na ubezpieczenie społeczne za swoich pracowników, stosując się do zaleceń Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w tym zakresie, zawartych w szeregu protokołów pokontrolnych. Zainteresowana podkreśliła, że począwszy od 2006 r. kontrolerzy ZUS wielokrotnie kontrolowali poprawność odprowadzanych przez nią składek i nigdy nie stwierdzili żadnej nieprawidłowości. Tymczasem w piśmie z dnia 17 marca 2016 r. organ rentowy przyznał, że Oddział ZUS w W. przeprowadzając kontrole w latach 2009 i 2012 r., w sposób nieuprawniony zapewnił wnioskodawczynię o prawidłowości ustalania podstaw wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, opierając się na błędnej interpretacji przepisów. Jeżeli wydane w wyniku kontroli decyzje uprawomocnią się, wnioskodawczyni będzie zmuszona do zapłaty ponad dwóch milionów zaległych składek.

W wyroku z dnia 6 września 2016 r. Sąd Okręgowy oddalił odwołania oraz zasądził od wnioskodawczyni na rzecz ZUS koszty zastępstwa procesowego. Od ww. wyroku wnioskodawczyni wniosła apelację zarzucając naruszenie art. 2 Konstytucji i wyrażonej w tym przepisie zasady lojalności Państwa wobec obywateli i zasady zaufania obywateli wobec Państwa, a także naruszenie art. 328 § 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 102 k.p.c.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich przystąpienie do przedmiotowego postępowania jest uzasadnione potrzebą ochrony praw wnioskodawczyni, jak też wynika z realizacji zasady demokratycznego państwa prawnego. Niedopuszczalna jest sytuacja, w której to obywatel ponosi negatywne skutki błędów leżących po stronie organów władzy publicznej i postępowania w pełnym zaufaniu do tych organów. Zasada zaufania i lojalności państwa wobec obywateli wiąże się zaś ściśle z bezpieczeństwem prawnym jednostki. W opinii Rzecznika wnioskodawczyni w żaden sposób nie przyczyniła się swoim zachowaniem do podjęcia błędnych działań. To w wyniku błędnych pouczeń udzielonych jej przez organ uprawniony do kontrolowania płatników znalazła się w niekorzystnej dla siebie sytuacji. Zarówno organ rentowy, jak i Sąd Okręgowy naruszyły swoimi działaniami nie tylko zasady współżycia społecznego, ale przede wszystkim przepis art. 2 Konstytucji wyrażający *expressis verbis* zasady demokratycznego państwa prawnego i sprawiedliwości społecznej.

IV.7024.28.2016 z 18 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w sprawie o uchylenie ubezwłasnowolnienia.

Wnioskodawca został ubezwłasnowolniony całkowicie na wniosek swoich rodziców, za swoją zgodą, postanowieniem Sądu Okręgowego. Jak wynika z postanowienia, ubezwłasnowolnienie zostało orzeczone z powodu uzależnienia od środków psychoaktywnych z grupy opiatów. Przez kolejne lata, po leczeniu odwykowym i po opuszczeniu zakładu karnego, wnioskodawca zachowywał abstynencję od środków psychoaktywnych, prowadził poza granicami kraju oraz w Polsce aktywne życie zawodowe, łącznie z prowadzeniem działalności gospodarczej. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich oznacza to, że przyczyny, dla których orzeczono ubezwłasnowolnienie odpadły. Uchylenia ubezwłasnowolnienia wymaga również interes wnioskodawcy. Utrzymujące się ubezwłasnowolnienie powoduje utrudnienia w życiu wnioskodawcy, zwłaszcza w zakresie niemożliwości podjęcia legalnej pracy na etat. Jeśli zatem interes ubezwłasnowolnionego nie wymaga utrzymywania ubezwłasnowolnienia, gdyż jego sytuacja życiowa jest ustabilizowana i faktycznie kieruje on swoim postępowaniem, zaś przyczyny, dla których orzeczono ubezwłasnowolnienie odpadły, ubezwłasnowolnienie należy uchylić.

IV.7020.11.2015 z 9 maja 2017 r. – powództwo Rzecznika Praw Obywatelskich o unieważnienie uznania małoletniego dziecka.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że między małoletnią, a uznającym postępowania nigdy nie powstała więź rodzicielska. Małoletnia wie, że nie jest on jej ojcem. Od kilku lat między małoletnią a uznającym nie ma kontaktów ani żadnej więzi emocjonalnej. Ponadto, matka małoletniej nie dochodzi od uznającego alimentów na utrzymanie małoletniej. Rzecznik zwrócił uwagę na fakt, że małoletnia traktuje obecnego męża matki jak ojca oraz nosi jego nazwisko. Ponadto, obecny mąż pragnie przysposobić małoletnią. W ocenie Rzecznika jednym elementem przemawiającym przeciwko unieważnieniu uznania jest kwestia alimentów. Jednak matka dziecka zrezygnowała z dochodzenia alimentów od uznającego, a utrzymanie małoletniej spoczywa na matce dziecka oraz na jej mężu, który od lat pełni wobec małoletniej faktyczną rolę ojca.

Z ostrożności procesowej, na ewentualność, gdyby na podstawie dostępnych dowodów Sąd nie uznał okoliczności braku pokrewieństwa między uznającym a małoletnią za stwierdzoną, bądź gdyby okoliczności tej zaprzeczyli pozwani, Rzecznik wniósł o przeprowadzenie dowodu z badań kodu genetycznego DNA uznającego, małoletniej i matki małoletniej na okoliczność braku pokrewieństwa między uznającym a małoletnią.

XI.7036.40.2016 z 26 czerwca 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w sprawie o wydanie orzeczenia zastępującego oświadczenie woli.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że przepis art. 17 ust. 3a pkt 3 ustawy o systemie oświaty wskazuje na obowiązek gminy do zawarcia umowy z rodzicem lub opiekunem dziecka, którego przedmiotem będzie zwrot kosztów przejazdu dziecka oraz opiekuna do szkoły, w każdym przypadku, gdy dowożenie i opiekę zapewniają rodzice. Pomimo tego, że literalne brzmienie cytowanego przepisu nie wskazuje, że rodzicowi należy się zwrot kosztów również za przejazd w sytuacji, kiedy nie pełni faktycznie funkcji opiekuna dziecka, należy wskazać, że taka interpretacja jest możliwa i konieczna przy zastosowaniu wykładni celowościowej. Nie można stawiać rodziców w sytuacji, w której wybór osobistego dowozu w rzeczywistości łączy się z ponoszeniem dodatkowych kosztów. Intencją ustawodawcy było bowiem ułatwienie uczniom z niepełnosprawnościami realnego dostępu do edukacji. Postulat ten nie może być realizowany w sytuacji, gdy ogranicza się faktyczną możliwość osobistego dowożenia dzieci do ośrodków i szkół przez rodziców ze względu na konieczność dysponowania przez nich dodatkowymi środkami finansowymi. Dlatego w ocenie Rzecznika niewykonanie przez gminę powyższego obowiązku rodzi roszczenie uprawnionego rodzica lub opiekuna o zobowiązanie gminy do złożenia odpowiedniego oświadczenia woli.

Sądy wydały następujące orzeczenia:

IV.7213.4.2015 z 27 stycznia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym dotyczącym ochrony przed „czyścicielem kamienic”.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 16 maja 2017 r., sygn. akt I ACa 1438/16).

W ocenie Sądu Apelacyjnego należy całkowicie zaaprobować stanowisko Sądu Okręgowego, że doszło do naruszenia dóbr osobistych powódki i że pozwany nie wykazał, aby naruszenie to nie było bezprawne. Przejawem naruszenia dóbr osobistych powódki było m.in. wystosowanie do niej pisma z wezwaniem do opuszczenia kamienicy z powodu nakazu jej rozbiórki, mimo że bezsporne było, że w dacie wystosowania tego pisma nakaz rozbiórki kamienicy nie był wydany. Ponadto, po wyważeniu drzwi wejściowych, na zlecenie pozwanego klatka schodowa ostemplowana została balami, co praktycznie stanowiło pozbawienie powódki wolności. Pozwany nie zaprzecza, że po zaśląbnięciu w tym dniu liczącej 93 lata powódki przybyli do niej ratownicy z pogotowia ratunkowego ze względu na rozmieszczenie stempli nie byli w stanie znieść powódki po schodach do karetki i konieczna stała się interwencja straży pożarnej.

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

1. Rzecznik zgłosił udział w postępowaniach przed Sądem Najwyższym w sprawie pytań prawnych:

IV.7000.99.2017 z 6 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego dotyczącego legitymacji biernej w postępowaniu o ustanowienie służebności przesyłu.

Sąd Okręgowy w Elblągu przedstawił Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne, budzące poważne wątpliwości: „Czy właściciel nieruchomości może żądać na podstawie art. 305² § 2 k.c. w związku z art. 305¹ k.c. ustanowienia na rzecz gminy służebności przesyłu, polegającej na korzystaniu z nieruchomości obciążonej na potrzeby biegnącej przez nią sieci wodociągowej, jeżeli gmina jest właścicielem tej sieci, ale urządzenia, które służą do doprowadzania wody, wydzierżawiła spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, będącej przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym?”.

Rzecznik Praw Obywatelskich popiera pogląd dopuszczający możliwość ustanowienia na rzecz gminy służebności przesyłu, także wtedy, gdy urządzenia, które służą do doprowadzania wody, wydzierżawiła innemu podmiotowi. W ocenie Rzecznika należy dokonywać takiej wykładni przepisów Kodeksu cywilnego, która w myśl konstytucyjnej zasady ochrony własności umożliwia właścicielowi nieruchomości dochodzenie roszczeń z tytułu ograniczenia jego prawa do korzystania z nieruchomości, także wobec gminy, która publicznoprawny obowiązek zaopatrzenia w wodę wykonuje poprzez inne podmioty, pozostając nadal właścicielem sieci i wchodzących w jej skład urządzeń.

Gmina świadcząca usługi w zakresie dostarczania wody i odprowadzania ścieków z sieci wodociągowej poprzez gminne jednostki organizacyjne, czy też urząd gminy, spełnia wszelkie przesłanki do uznania jej za przedsiębiorcę. Wykonuje bowiem w sposób zorganizowany, odpłatny i w oparciu o zasadę racjonalnego gospodarowania usługi powszechnie dostępne. Zdaniem Rzecznika można przyjąć, że działanie gminy polegające na przekazaniu wykonywania działalności w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków spółce gminnej nie pozbawia gminy statusu przedsiębiorcy i spełnia wymaganie podporządkowania jej działalności regułom racjonalnego gospodarowania, polegającym na staraniach osiągnięcia maksymalnego efektu przy minimalnym nakładzie środków własnych.

Stanowisko uwzględnione (uchwała z 13 kwietnia 2017 r., sygn. akt III CZP 3/17).

W ocenie Sądu Najwyższego gmina realizując swoje zadania za pośrednictwem utworzonej w tym celu spółki, a nie gminnej jednostki

organizacyjnej, nieposiadającej osobowości prawnej, nie jest przedsiębiorcą wodno-kanalizacyjnym w świetle art. 2 pkt 4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Przymiot ten będzie przysługiwał utworzonej przez nią spółce. Pojęcia przedsiębiorcy na tle przepisów o służebności przesyłu nie można jednak odrywać od funkcji i celów tej regulacji, co przemawia za koniecznością jego rozszerzającej wykładni. W konsekwencji nie ma podstaw do twierdzenia, że niemożność traktowania gminy jako przedsiębiorcy wodociągowo-kanalizacyjnego automatycznie skutkuje niemożnością przypisania jej przymiotu przedsiębiorcy.

Zdaniem Sądu uznanie, że gmina będąc właścicielem infrastruktury wodociągowej i przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjnego (w znaczeniu ekonomicznym), nie ma przymiotu przedsiębiorcy, prowadzi do sytuacji, że właściciel nieruchomości, na której posadowiona jest infrastruktura wodociągowa nie miałby prawa zgłoszenia żądania ustanowienia służebności przesyłu, które nie posiadałoby adresata, czego przyczyną byłoby jedynie forma organizacyjno-prawna, w jakiej gmina zdecydowała się prowadzić działalność usługową w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. Konsekwencją takiego kierunku wykładni byłoby nieuzasadnione zróżnicowanie sytuacji prawnej właścicieli nieruchomości, skoro prawo podmiotowe niektórych z nich do żądania ustanowienia służebności przesyłu zostałoby ubezskutezcznione, ograniczając ich konstytucyjne wartości i prawa, w tym w szczególności prawa do ochrony własności.

VII.510.24.2017 z 21 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym dotyczącym pytania prawnego Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie z wniosku Prezesa Trybunału Konstytucyjnego o udzielenie zabezpieczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił stanowisko, zgodnie z którym w przypadku istnienia uzasadnionych wątpliwości sąd powszechny jest uprawniony do oceny prawidłowości powołania danej osoby na stanowisko Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, jeżeli ocena ta jest niezbędna do zbadania umocowania tej osoby do dokonywania w imieniu Trybunału Konstytucyjnego czynności procesowych przed tym sądem.

W ocenie Rzecznika podstawowe znaczenie ma sama dopuszczalność oceny prawidłowości umocowania danej osoby do dokonywania czynności przewidzianych dla Prezesa Trybunału Konstytucyjnego. Zgodnie z ustawą o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym wynika bowiem, że Prezes TK kieruje pracami Trybunału, reprezentuje Trybunał na zewnątrz oraz wykonuje inne czynności określone w ustawach i regulaminie Trybunału. Sfera ta dotyka zaś w sposób bezpośredni praw uczestników postępowania przed TK czy też praw pracowniczych pracowników znoszonego Biura Trybunału, w stosunku do których czynności w sprawach z zakresu prawa pracy za pracodawcę wykonuje Prezes Trybunału.

Powołanie Prezesa Trybunału Konstytucyjnego stanowi prerogatywę Prezydenta RP. Prerogatywa ta nie ma jednak charakteru dyskrecjonalnego. Warunkiem niezbędnym skorzystania z prerogatywy jest zaś przedstawienie kandydatur przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów TK. W przypadku natomiast braku uchwały ze strony tego ostatniego organu, w ogóle nie aktualizuje się uprawnienie Prezydenta RP do powołania Prezesa Trybunału Konstytucyjnego.

W związku z powyższym, zdaniem Rzecznika, realizacja prerogatywy prezydenckiej musi odbywać się na podstawie i w granicach prawa, wymaga tego także zasada podziału władz oraz zasada odrębności i niezależności sądów i Trybunałów. Skoro akt powołania Prezesa Trybunału Konstytucyjnego stanowi prerogatywę Prezydenta, to w konsekwencji nie istnieje żadna droga administracyjna umożliwiająca kontrolę prawidłowości aktu powołania, która to wyłączałaby w tym zakresie kognicję sądu powszechnego. Prowadzi to do wniosku, że żaden przepis prawa nie wyłącza samodzielności jurysdykcyjnej sądu powszechnego, aby na potrzeby zawisłej przed nim sprawy w przypadku wystąpienia uzasadnionych wątpliwości mógł on dokonać oceny aktu powołania na stanowisko Prezesa TK, który nie może być postrzegany jako swoista sfera władzy dyskrecjonalnej Prezydenta.

IV.7005.8.2017 z 4 maja 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym dotyczącym zagadnienia prawnego Sądu Okręgowego w sprawie dotyczącej obrotu nieruchomością rolną.

Zgodnie z art. 2b ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego „Nabywca nieruchomości rolnej jest obowiązany prowadzić gospodarstwo rolne, w skład którego weszła nabyta nieruchomość rolna, przez okres co najmniej 10 lat od dnia nabycia przez niego tej nieruchomości, a w przypadku osoby fizycznej prowadzić to gospodarstwo osobiście”, przy czym w okresie tym nie jest dopuszczalne ani zbycie nieruchomości, ani nawet przeniesienie jej posiadania – o czym stanowi ust. 2 tego artykułu. Dokonanie tych czynności jest możliwe jedynie za zezwoleniem sądu.

W sprawie zawisłej przed Sądem pytającym wnioskodawcy zamierzali dokonać darowizny na rzecz swoich synów, niemniej jednak, przedmiotową nieruchomość sami wnioskodawcy nabyli od osób obcych, już pod rządami znowelizowanych przepisów ustawy, wprowadzających restrykcje w prywatnym obrocie nieruchomościami rolnymi. W takiej sytuacji, o ile na samo zbycie nieruchomości swoim dzieciom nie jest wymagana zgoda administracyjna Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych, to jednak na zbywcach ciąży obowiązek osobistego prowadzenia gospodarstwa rolnego przez 10 lat.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich w procesie wykładni i stosowania prawa sąd powinien wziąć pod uwagę cel ustawy, co skutkuje tym, że w okolicznościach faktycznych takich jak w sprawie zawisłej przed sądem, do zbycia nieruchomości zgoda sądu nie jest potrzebna, i to pomimo tego, że akurat takiego wyjątku ustawa wyraźnie nie przewiduje. Sąd powinien uwzględnić

także okoliczność, że regulacja ustawy bezpośrednio ogranicza konstytucyjne prawa i wolności obywatelskie. Zobowiązuje do określonego sposobu wykonywania własności i ogranicza prawo do rozporządzania nią (pod rygorem utraty własności), a także zobowiązuje do prowadzenia określonego rodzaju działalności gospodarczej na nabytych gruntach. Zdaniem Rzecznika rozwiązania przyjęte w ustawie ze względu na swoją nadmierną restrykcyjność, wykraczają poza ramy konstytucyjnie dopuszczalnych ograniczeń.

Rzecznik stoi na stanowisku, że wymienione wyżej powody przemawiają za przyjęciem, że na zbycie nieruchomości rolnej w takich okolicznościach, jak te występujące w niniejszej sprawie, zgoda sądu nie jest konieczna. W ocenie Rzecznika przyjęcie odmiennej niż tu proponowana, restrykcyjnej interpretacji, pomijającej względy celowościowe i systemowe byłoby w istocie równoznaczne z zaaprobowaniem przez sąd faktu, że podstawową funkcją ustawy jest kontrolowanie obrotu prywatnego jako cel sam w sobie, co nie znajduje żadnej konstytucyjnej legitymizacji.

V.511.158.2017 z 9 maja 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego dotyczącego sposobu ustalenia opłaty egzekucyjnej.

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 14 września 2016 r. (sygn. akt III CZP 55/16) przedstawił do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego następujące pytanie prawne: „czy opłata egzekucyjna ustalona przez komornika sądowego na podstawie art. 49 ust.1 u.k.s.e. winna być powiększona o należność z tytułu podatku od towarów i usług, czy też zawiera w sobie kwotę podatku VAT?”.

Rzecznik Praw Obywatelskich stanął na stanowisku, że opłata egzekucyjna ustalona przez komornika sądowego nie powinna być powiększona o należność z tytułu podatku od towarów i usług, ponieważ zawiera w sobie kwotę podatku VAT. Kwota otrzymanego wynagrodzenia przez komornika zawiera już podatek od towarów i usług. Dlatego w celu ustalenia podstawy opodatkowania należy odjąć od otrzymanej kwoty wartość podatku należnego. Opłata egzekucyjna będąca zapłatą za czynności egzekucyjne nie obejmuje podatku od towarów i usług, jest ona bowiem wykluczona z podstawy opodatkowania. Powyższe stwierdzenie nie pozwala na uznanie, że komornik sądowy może żądać od zobowiązanego uiszczenia opłaty egzekucyjnej powiększonej o należny podatek VAT. Zasady rozliczenia opłat egzekucyjnych powinny uwzględniać zarówno charakter opłaty egzekucyjnej jako daniny publicznej, jak również status komornika.

Zdaniem Rzecznika komornik sądowy nie posiada uprawnień do pobrania innego świadczenia aniżeli opłata egzekucyjna, dlatego podatek VAT powinien być ujęty w opłacie. Opłata egzekucyjna jest świadczeniem zaliczanym do danin publicznych, uiszczanym przymusowo z tytułu prowadzonej w konkretnej sprawie egzekucji. Komornik nie może odstąpić od jej pobrania ani też umówić

się co do jej wysokości w konkretnej sprawie. Jest ona ustalana i pobierana przez komornika w granicach ustalonych w ustawie. W ocenie Rzecznika z tego względu dla przerzucania ekonomicznego ciężaru podatku na dłużnika i powiększenia opłaty egzekucyjnej o kwotę podatku VAT musi istnieć wyraźna podstawa prawna, jak to ma miejsce w sprawach ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata lub radcę prawnego z urzędu, dlatego komornik nie jest też uprawniony do podwyższania opłaty egzekucyjnej o należny podatek VAT.

IV.511.89.2017 z 18 maja 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego Sądu Okręgowego dotyczącego skuteczności wniesienia wniosku o uzasadnienie wyroku.

Sąd Okręgowy przedstawił Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości: „Czy wniosek strony o sporządzenie uzasadnienia wyroku jest skuteczny, jeśli został złożony w dniu ogłoszenia wyroku, ale w chwili poprzedzającej jego ogłoszenie?”.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich należy podzielić, liberalny i korzystny dla stron postępowania cywilnego, pogląd Sądu Najwyższego, zgodnie z którym wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem złożony w dniu ogłoszenia sentencji jest skuteczny także wtedy, gdy chwila jego złożenia poprzedzała moment ogłoszenia sentencji orzeczenia.

Rzecznik zauważył, że zgodnie z art. 112 Kodeksu cywilnego termin oznaczony w tygodniach kończy się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniowi terminu. Jako początek takiego terminu należy uwzględnić dzień, w którym nastąpiło zdarzenie, od którego biegnie termin. Wobec tego należy uwzględniać, jako pierwszy dzień tygodniowego terminu, cały ten dzień, bez względu na to, w której jego godzinie nastąpiło zdarzenie. Bez względu na to, kiedy nastąpiło ogłoszenie sentencji wyroku, przez cały ten dzień można skutecznie złożyć wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, gdyż cały ten dzień, od godziny 0:00 do godziny 24:00, jest pierwszym dniem tygodniowego terminu. W takim razie za skuteczny należy uznać wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, złożony w dniu ogłoszenia sentencji wyroku, lecz przed jego ogłoszeniem.

IV.7000.151.2017 z 23 czerwca 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego dotyczącego aktualizacji opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich stanął na stanowisku, zgodnie z którym przy aktualizacji opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej możliwe jest zaliczenie na poczet różnicy między opłatą dotychczasową a opłatą zaktualizowaną wartości nakładów poniesionych przez

użytkownika wieczystego nieruchomości na budowę poszczególnych urządzeń infrastruktury technicznej dokonanych przed pierwszą aktualizacją opłaty już przy pierwszej aktualizacji.

Zdaniem Rzecznika wykładnia funkcjonalna ustawy o gospodarce nieruchomościami wspierana jest argumentacją odwołującą się do konstytucyjnych zasad ochrony własności i praw majątkowych. Rzecznik zwrócił również uwagę na dominujący w nowszej judykaturze Sądu Najwyższego i w piśmiennictwie pogląd, że nawet po osiągnięciu jasności interpretowanego zwrotu z punktu widzenia językowego, nie tylko nie jest wyłączone, lecz nawet jest pożądane odwołanie się do innych metod wykładni, w szczególności do wykładni funkcjonalnej, która jak się określa w literaturze, może przełamać werbalne znaczenie przepisu. Właśnie taki przypadek, w ocenie Rzecznika, zachodzi w przedmiotowej sprawie. Wykładnia literalna prowadzi do dodatkowego finansowego uprzywilejowania właściciela poprzez obligatoryjne odroczenie w czasie możliwości potrącenia wierzytelności użytkownika, przy czym dla takiego rozwiązania trudno znaleźć aksjologiczne uzasadnienie. Przyjęcie literalnej wykładni prowadzi też do nieuzasadnionego przewlekania wzajemnych rozliczeń stron stosunku użytkownika wieczystego.

Wyłączenie możliwości zaliczenia nakładów przy pierwszej aktualizacji opłaty rocznej nie znajduje żadnego racjonalnego uzasadnienia, a bezpośrednią konsekwencją przyjęcia takiego rozwiązania jest ograniczenie i rozciągnięcie w czasie wzajemnych rozliczeń z tytułu poniesionych nakładów. Nie sprzyja to także koncentracji ewentualnego materiału dowodowego w odniesieniu do zaliczenia nakładów. Należy stwierdzić, że nieracjonalne uprzywilejowanie właściciela względem użytkownika wieczystego wynika w omawianym przypadku wyłącznie z niestarannej redakcji art. 77 ustawy o gospodarce nieruchomościami, a nie z jakiegoś ściśle określonego celu. Racjonalny ustawodawca powinien mieć na względzie ochronę interesów dwóch stron stosunku cywilnoprawnego, nie zaś tylko, jak w tym przypadku, jednej z nich.

Wnioski Rzecznika Praw Obywatelskich rozpoznane przez Sąd Najwyższy i Naczelny Sąd Administracyjny:

IX.517.407.2015 z 17 stycznia 2017 r. – wniosek do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego dotyczącego rozstrzygnięcia o warunkowym przedterminowym zwolnieniu.

Wniosek uwzględniony (uchwała z 26 kwietnia 2017 r., sygn. akt I KZP 2/17).

Zdaniem Sądu Najwyższego podstawę orzekania o warunkowym przedterminowym zwolnieniu z odbycia reszty kary pozbawienia wolności stanowią kryteria określone w art. 77 § 1 k.k., nie są natomiast przesłankami rozstrzygnięcia w tym przedmiocie dyrektywy wymiaru kary. Sąd Najwyższy stwierdził, że trudno jest zaakceptować, dopuszczaną przez niektóre sądy,

możliwość opierania się przez sąd rozstrzygający o warunkowym przedterminowym zwolnieniu na tych samych przesłankach, które były już uwzględniane przy wymiarze kary w procesie wyrokowania. Pomimo tego, że w doktrynie nie ma pełnej zgody co do ostatecznego charakteru tej instytucji, to jednak, niezależnie od faktu, że uregulowana została zarówno w Kodeksie karnym, jak i Kodeksie karnym wykonawczym, związana jest ona nie z orzekaniem, a z wykonywaniem kary pozbawienia wolności. Instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia została, w ocenie Sądu Najwyższego, z woli ustawodawcy tak ukształtowana, aby być wyrazem wyłącznie prewencji indywidualnej, a osiągnięcie innych celów kary, w tym w szczególności w zakresie prewencji generalnej, nie stanowi przesłanki jej stosowania.

II.501.4.2016 z 18 stycznia 2017 r. – wniosek do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego dotyczącego uchylania się od obowiązku alimentacyjnego.

Odmowa dokonania wykładni (postanowienie z 26 kwietnia 2017 r., sygn. akt I KZP 1/17).

W ocenie Sądu Najwyższego Rzecznik Praw Obywatelskich nie wykazał, że doszło do przesłanki zaistnienia w orzecznictwie sądowym rozbieżności w wykładni prawa.

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych:

V.511.64.2017 z 7 kwietnia 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady m. st. Warszawy w sprawie stawki opłat za usunięcie pojazdu z drogi i przechowywanie go na parkingu strzeżonym.

Organ powiatu ma obowiązek uwzględnić potrzebę skutecznego usuwania pojazdów z drogi, jak również koszty usuwania i przechowywania pojazdu na parkingu na obszarze danego powiatu. Uwzględniając drugą z powyższych przesłanek rada powiatu musi uprzednio dysponować informacją na temat tego, jakie są koszty usuwania i przechowywania pojazdów na obszarze powiatu. Chodzi tu o koszty, które są odpowiednikiem cen za usługi odholowania i parkowania pojazdów, świadczone przez firmy i inne podmioty na terenie danego powiatu, które ulegają corocznej zmianie na następny rok. Na każdy rok kalendarzowy minister właściwy do spraw finansów publicznych ogłasza w drodze obwieszczenia maksymalne stawki opłat, z uwzględnieniem mechanizmu waloryzacji.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich organ nie poczynił ustaleń w zakresie kosztów usuwania pojazdów z drogi i przechowywania ich na parkingach strzeżonych na terenie miasta. Świadczy o tym fakt, że w uzasadnieniu projektu zaskarżonej uchwały brak jest jakichkolwiek informacji na temat wysokości kosztów dotyczących odholowania pojazdów i parkowania ich na parkingach strzeżonych. Również w protokole sesji, na której podjęto uchwałę nie ma żadnej wzmianki o wspomnianych kosztach.

Zdaniem Rzecznika nie ulega wątpliwości, że określając stawki opłat za odholowanie pojazdów z dróg publicznych i przechowywanie ich na parkingach organ nie rozważył jednego z kryteriów zamieszczonych w przepisie ustawy stanowiącym podstawę do podjęcia zaskarżonej uchwały. Doszło zatem do przekroczenia granic swobody regulacyjnej. Dlatego też ustalenia dotyczące stawek opłat za usunięcie i przechowywanie pojazdu należy uznać za arbitralne, a uchwałę za wydaną z istotnym naruszeniem prawa.

BPK.511.8.2016 z 7 kwietnia 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady Miasta Częstochowa w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie miasta.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich rada gminy uchwalając regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy nie posiadała uprawnień do stanowienia o obowiązkach adresatów aktu prawa miejscowego w sposób dowolny i nieograniczony. Zgodnie z treścią ustawy o utrzymaniu czystości i

porządku w gminach rada gminy, po zasięgnięciu opinii państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, uchwała regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. Regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy dotyczące m.in. obowiązków osób utrzymujących zwierzęta domowe.

Jak wynika z zaskarżonego regulaminu, Rada Miasta nałożyła na osoby utrzymujące zwierzęta domowe obowiązek powstrzymywania się od wprowadzania psów i kotów do budynków użyteczności publicznej, sklepów, lokali gastronomicznych, na place zabaw dla dzieci oraz na teren innych obiektów, w których właściciel bądź użytkownik taki zakaz wprowadził. Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach wskazuje na zamknięty katalog przedmiotowy regulaminu. Zdaniem Rzecznika gmina w ww. zakresie nie posiada jakiegokolwiek dowolności, w szczególności w zakresie ustanawiania dodatkowych obostrzeń kierowanych do mieszkańców.

V.604.9.2016 z 7 kwietnia 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady Miejskiej w Nysie dotyczącą przyznawania świadczenia pieniężnego – „bonu wychowawczego” z naruszeniem konstytucyjnego prawa równości.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich kryteria uzyskania pierwszeństwa, podobnie jak kryteria uzyskania świadczenia, nie mogą mieć charakteru dyskryminującego. Zastosowanie kryteriów pierwszeństwa w sytuacji braku wystarczających środków dla wszystkich beneficjentów, prowadzi do pozbawienia osób uprawnionych wypłaty należnego im świadczenia. Tryb uzyskania świadczenia nie może prowadzić do nieuzasadnionego faworyzowania jednych podmiotów, a dyskryminowania innych. Kryteria zróżnicowania sytuacji prawnej beneficjentów „bonu wychowawczego” muszą pozostawać w nieodłącznym związku z realizacją celu ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz wartościami konstytucyjnymi. Muszą zatem łączyć się ze wsparciem opiekuńczej, wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny.

Zdaniem Rzecznika dopuszczalne byłoby udzielenie pierwszeństwa w uzyskaniu świadczenia tym rodzinom, które najbardziej potrzebują takiego wsparcia. Trudno natomiast racjonalnie uzasadnić to, że wsparcia tego najbardziej potrzebują rodziny z tej przyczyny, że rodzice dzieci pozostają w związku małżeńskim albo w stosunku pracy, służbowym lub prowadzą działalność gospodarczą bądź rolniczą.

V.511.365.2016 z 11 kwietnia 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady m. st. Warszawy w sprawie stawki opłat za usunięcie pojazdu z drogi i przechowywanie go na parkingu strzeżonym.

Organ powiatu ma obowiązek uwzględnić potrzebę skutecznego usuwania pojazdów z drogi, jak również koszty usuwania i przechowywania pojazdu na parkingu na obszarze danego powiatu. Uwzględniając drugą z powyższych

przesłanek rada powiatu musi uprzednio dysponować informacją na temat tego, jakie są koszty usuwania i przechowywania pojazdów na obszarze powiatu. Chodzi tu o koszty, które są odpowiednikiem cen za usługi odholowania i parkowania pojazdów, świadczone przez firmy i inne podmioty na terenie danego powiatu, które ulegają corocznej zmianie na następny rok. Na każdy rok kalendarzowy minister właściwy do spraw finansów publicznych ogłasza w drodze obwieszczenia maksymalne stawki opłat, z uwzględnieniem mechanizmu waloryzacji

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich organ nie poczynił ustaleń w zakresie kosztów usuwania pojazdów z drogi i przechowywania ich na parkingach strzeżonych na terenie miasta. Świadczy o tym, że w uzasadnieniu projektu zaskarżonej uchwały brak jest jakichkolwiek informacji na temat wysokości kosztów dotyczących odholowania pojazdów i parkowania ich na parkingach strzeżonych. Również w protokole sesji, na której podjęto uchwałę nie ma żadnej wzmianki o wspomnianych kosztach.

Zdaniem Rzecznika nie ulega wątpliwości, że określając stawki opłat za odholowanie pojazdów z dróg publicznych i przechowywanie ich na parkingach organ nie rozważył jednego z kryteriów zamieszczonych w przepisie ustawy stanowiącym podstawę do podjęcia zaskarżonej uchwały. Doszło zatem do przekroczenia granic swobody regulacyjnej. Dlatego też ustalenia dotyczące stawek opłat za usunięcie i przechowywanie pojazdu należy uznać za arbitralne, a uchwałę za wydaną z istotnym naruszeniem prawa.

Ponadto, Rzecznik zwrócił uwagę na fakt, że zaskarżona uchwała została opublikowana w Dzienniku Urzędowym 12 stycznia 2016 r., a z jej treści wynika, że obowiązuje od 1 stycznia 2016 r. Doszło zatem do naruszenia zasady zakazu działania prawa wstecz, która stanowi jeden z zasadniczych elementów demokratycznego państwa prawa.

V.511.63.2017 z 4 maja 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w sprawie wysokości opłat za usunięcie pojazdów z dróg oraz za ich przechowywanie na parkingach strzeżonych w roku 2017.

Organ powiatu ma obowiązek uwzględnić potrzebę skutecznego usuwania pojazdów z drogi, jak również koszty usuwania i przechowywania pojazdu na parkingu na obszarze danego powiatu. Uwzględniając drugą z powyższych przesłanek rada powiatu musi uprzednio dysponować informacją na temat tego, jakie są koszty usuwania i przechowywania pojazdów na obszarze powiatu. Chodzi tu o koszty, które są odpowiednikiem cen za usługi odholowania i parkowania pojazdów, świadczone przez firmy i inne podmioty na terenie danego powiatu, które ulegają corocznej zmianie na następny rok. Na każdy rok kalendarzowy minister właściwy do spraw finansów publicznych ogłasza w drodze obwieszczenia maksymalne stawki opłat, z uwzględnieniem mechanizmu waloryzacji.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich organ nie poczynił ustaleń w zakresie kosztów usuwania pojazdów z drogi i przechowywania ich na parkingach strzeżonych na terenie miasta. Świadczy o tym fakt, że w uzasadnieniu projektu zaskarżonej uchwały brak jest jakichkolwiek informacji na temat wysokości kosztów dotyczących odholowania pojazdów i parkowania ich na parkingach strzeżonych. Również w protokole sesji, na której podjęto uchwałę nie ma żadnej wzmianki o wspomnianych kosztach.

Zdaniem Rzecznika nie ulega wątpliwości, że określając stawki opłat za odholowanie pojazdów z dróg publicznych i przechowywanie ich na parkingach organ nie rozważył jednego z kryteriów zamieszczonych w przepisie ustawy stanowiącym podstawę do podjęcia zaskarżonej uchwały. Doszło zatem do przekroczenia granic swobody regulacyjnej. Dlatego też ustalenia dotyczące stawek opłat za usunięcie i przechowywanie pojazdu należy uznać za arbitralne, a uchwałę za wydaną z istotnym naruszeniem prawa.

V.6060.2.2017 z 7 czerwca 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na czynność Przewodniczącej Rady Osiedla w przedmiocie odmowy wstępu na posiedzenie Rady Osiedla.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że zgodnie z Konstytucją, obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje m.in. wstęp na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów, z możliwością rejestracji dźwięku lub obrazu. Ponadto, z ustawy o dostępie do informacji publicznej wynika uprawnienie każdej osoby fizycznej do uczestniczenia (biernego) w posiedzeniu każdego kolegialnego organu jednostki pomocniczej gminy, pod warunkiem, że organ ten pochodzi z powszechnych wyborów, a uczestnictwu osób niebędących członkami organu nie stoją na przeszkodzie przepisy dotyczące szczególnej ochrony niektórych informacji oraz konieczność ochrony prywatności osoby fizycznej.

V.511.47.2017 z 26 czerwca 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Rady Miasta w sprawie ustalenia wysokości opłat za usuwanie i przechowywanie pojazdów na parkingach strzeżonych.

Rada Miasta ma obowiązek uwzględnić potrzebę skutecznego usuwania pojazdów z drogi, jak również koszty usuwania i przechowywania pojazdu na parkingach na obszarze danego miasta. Uwzględniając drugą z powyższych przesłanek rada musi uprzednio dysponować informacją na temat tego, jakie są koszty usuwania i przechowywania pojazdów na obszarze powiatu. Chodzi tu o koszty, które są odpowiednikiem cen za usługi odholowania i parkowania pojazdów, świadczone przez firmy i inne podmioty na terenie danego powiatu, które ulegają corocznej zmianie na następny rok. Na każdy rok kalendarzowy minister właściwy do spraw finansów publicznych ogłasza w drodze

obwieszczenia maksymalne stawki opłat, z uwzględnieniem mechanizmu waloryzacji.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich organ nie poczynił ustaleń w zakresie kosztów usuwania pojazdów z drogi i przechowywania ich na parkingach strzeżonych na terenie miasta. Świadczy o tym fakt, że w uzasadnieniu projektu zaskarżonej uchwały brak jest jakichkolwiek informacji na temat wysokości kosztów dotyczących odholowania pojazdów i parkowania ich na parkingach strzeżonych. W protokole sesji, na której podjęto uchwałę również nie ma żadnej wzmianki o wspomnianych kosztach.

Zdaniem Rzecznika nie ulega wątpliwości, że określając stawki opłat za odholowanie pojazdów z dróg publicznych i przechowywanie ich na parkingach organ nie rozważył jednego z kryteriów zamieszczonych w przepisie ustawy stanowiącym podstawę do podjęcia zaskarżonej uchwały. Doszło zatem do przekroczenia granic swobody regulacyjnej. Dlatego też ustalenia dotyczące stawek opłat za usunięcie i przechowywanie pojazdu należy uznać za arbitralne, a uchwałę za wydaną z istotnym naruszeniem prawa.

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowania przed Sądami Administracyjnymi:

III.7064.6.2017 z 3 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym dotyczącym skargi na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego utrzymującą w mocy decyzję Prezydenta Miasta odmawiającą przyznania świadczenia pielęgnacyjnego.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich decyzja podjęta przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze naruszała prawo materialne. Organ rozstrzygający o prawie opiekuna osoby dorosłej niepełnosprawnej do świadczenia pielęgnacyjnego winien dokonać prokonstytucyjnej wykładni przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Z sentencji wyroku Trybunału z dnia 21 października 2014 r. wynika bowiem, że art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie ze względu na moment powstania niepełnosprawności, jest niezgodny z Konstytucją. Zastosowanie zatem, po ogłoszeniu wyroku Trybunału, ww. przepisu w jego pełnym dotychczasowym brzmieniu przy rozstrzyganiu o prawie skarżącego do świadczenia pielęgnacyjnego, w ocenie Rzecznika, pozostaje w sprzeczności z zasadami państwa prawa wynikającymi z Konstytucji.

Materialnoprawną podstawę decyzji zaskarżanej niniejszą skargą stanowiła norma prawna określona w art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. b ustawy o świadczeniach rodzinnych, w myśl której świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli opiekun osoby niepełnosprawnej ma ustalone prawo m.in. do specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Organ administracji dokonując wykładni przepisu poprzestał na jego literalnym brzmieniu przyjmując, że w stanie faktycznym rozpatrywanej sprawy może on znaleźć zastosowanie. Rzecznik stoi na stanowisku, że nawet pozornie proste przepisy wymagają dokonywania pewnych założeń i przyjmowania pewnych definicji i konkretnego rozumienia słów i kontekstów. Zastosowanie przez organy rozstrzygające w sprawie wyłącznie wykładni gramatycznej doprowadziło do rozstrzygnięcia, które w świetle powszechnie akceptowanych wartości jest rażąco niesłuszne, niesprawiedliwe, nieracjonalne i niweczające ratio legis ustawy o świadczeniach rodzinnych. Odstępstwo od sensu językowego przepisu było nie tylko prawem, ale wręcz obowiązkiem organów.

W konsekwencji, zdaniem Rzecznika, działania podejmowane w toku postępowania były niezgodne z prawem, gdyż organy administracji orzekające w sprawie naruszyły przepisy prawa materialnego. Interpretacja przepisów ustawowych musi być zawsze dokonywana przy zastosowaniu techniki wykładni ustawy w zgodzie z Konstytucją.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 27 kwietnia 2017 r., sygn. akt II SA/Lu 117/17).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego nie sposób się zgodzić z interpretacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego dokonaną przez organy. Zdaniem Sądu nie ulega wątpliwości, że wyroki Trybunału Konstytucyjnego są wiążące co do swojej sentencji, a ta w przedmiotowej sprawie wyraźnie, i bez wątpliwości stanowi o niekonstytucyjności art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie, ze względu na moment powstania niepełnosprawności. Dlatego Sąd stanął na stanowisku, że organy rozpoznając wniosek o przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego złożony przez opiekuna dorosłej osoby niepełnosprawnej w obecnym stanie prawnym mają obowiązek zbadać, czy wnioskodawca spełnia warunki do przyznania tego świadczenia określone w art. 17 ustawy o świadczeniach rodzinnych, z wyłączeniem tej części tego przepisu, która z dniem 23 października 2014 r. została ostatecznie uznana za niekonstytucyjną.

Ponadto, Sąd podzielił pogląd Rzecznika Praw Obywatelskich, zgodnie z którym nie do przyjęcia jest sytuacja, w której osoba spełniająca warunki do uzyskania jednocześnie kilku różnych świadczeń z pomocy społecznej, otrzymuje świadczenie mniej korzystne, nie będąc uprzednio pouczona o prawie wyboru jednego z nich.

IV.7004.17.2014 z 18 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym ze skarg kasacyjnych Komisji Regulacyjnej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego stwierdzającego nieważność orzeczenia Komisji Regulacyjnej w przedmiocie

przeniesienia nieodpłatnie na rzecz gminy wyznaniowej własności części nieruchomości.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich kwestia czy sąd administracyjny może kontrolować orzeczenia Komisji Regulacyjnej jest poważnym zagadnieniem prawnym, które od wielu lat budzi istotne problemy interpretacyjne i konstytucyjne, do tego stopnia, że celowe i zasadne jest przekazanie tej kwestii do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Rzecznik stoi na stanowisku, że istnieją poważne argumenty konstytucyjne przemawiające za przyjęciem że sąd administracyjny władny jest dokonać kontroli orzeczenia regulacyjnego pod kątem jego zgodności z porządkiem prawnym. Co więcej, ze względu na prawny charakter orzeczenia i jego skutki, kontrola ta powinna odbywać się w trybie właściwym dla decyzji administracyjnych. Zdaniem Rzecznika o powyższym przesądza istota postępowania regulacyjnego jako procesu reprivatyzacyjnego, władczy charakter rozstrzygnięcia organu państwa, określenie w przepisach procedury postępowania, zbliżonej do administracyjnej czy rozstrzygnięcie sankcjonowane państwowym przymusem egzekucyjnym.

W ocenie Rzecznika zarzuty podnoszone przez skarżących kasacyjnie nie znajdują wystarczającego uzasadnienia w przepisach prawa, co przemawia za oddaleniem obu skarg kasacyjnych przez Naczelnego Sądu Administracyjnego utrzymaniem w mocy wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Nieuprawnione są zarzuty pominięcia przez Sąd faktu rzekomego niezachowania przez skarżących terminu do wniesienia skargi a także braku legitymacji skargowej po stronie skarżących. W sprawie nie zachodzi też nieważność postępowania ze względu na brak udziału w postępowaniu jego obligatoryjnych uczestników i pozbawienie ich możliwości obrony swych praw. Nie wystąpiły tu też negatywne przesłanki do stwierdzenia nieważności orzeczenia regulacyjnego.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 28 kwietnia 2017 r., sygn. akt II OSK 2099/15).

W ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego brak jest podstaw do przyjęcia, że orzeczenie Komisji Regulacyjnej ogranicza się jedynie do urzeczywistnienia już istniejącego uprawnienia. Orzeczenie Komisji kreuje nowy stosunek prawny, a nie realizuje istniejący już wcześniej stosunek prawny. W związku z tym orzeczenie Komisji uznać należy za decyzję administracyjną wydawaną w postępowaniu jednoinstancyjnym. Decyzja taka jest decyzją ostateczną i stronie przysługuje prawo wniesienia skargi do sądu administracyjnego.

V.511.49.2017 z 4 maja 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie podjęcia przez skład siedmiu sędziów uchwały zawierającej rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego dotyczącego zbycia wspólnej nieruchomości po śmierci jednego z współmałżonków.

W dotychczasowym orzecznictwie wyłoniły się dwa poglądy w tym obszarze. Pierwszy pogląd zakłada, że dziedziczenie przez współmałżonka stanowi nabycie w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, a chwila takiego nabycia (otwarcie spadku) decyduje o rozpoczęciu biegu 5-letniego terminu, liczonego od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie. Według drugiego z prezentowanych w orzecznictwie stanowisk nie można przyjąć, że 5-letni termin biegnie od daty nabycia nieruchomości w drodze spadku, z uwagi na wspólność majątkową, jaka pierwotnie łączyła małżonków. Nie można zatem wyodrębnić udziałów, które współmałżonkowie posiadali w chwili nabycia nieruchomości w małżeństwie.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich z chwilą objęcia nieruchomości wspólnością majątkową każdy z małżonków jest uprawniony do całego prawa. Skoro z uwagi na wspólność majątkową nie można wyodrębnić udziałów, które małżonkowie posiadali w chwili nabycia nieruchomości w małżeństwie, to w konsekwencji nie można przyjąć, że pięcioletni termin biegnie od daty nabycia nieruchomości w drodze spadku. Tym samym, nie można zgodzić się ze stanowiskiem, które dopuszcza możliwość dwukrotnego nabycia nieruchomości na podstawie ustawy o PIT, pierwszy raz w chwili zakupu nieruchomości wraz ze współmałżonkiem w czasie obowiązywania wspólności majątkowej, a drugi raz w wyniku dziedziczenia po śmierci współmałżonka.

Pojęcie „nabycia”, jakim posłużył się ustawodawca w ustawie o PIT, nie zostało jednoznacznie zdefiniowane. Nie można więc zakładać, że każda forma nabycia mieści się w tym pojęciu. Dlatego, zdaniem Rzecznika, w tym przypadku powinna mieć zastosowanie zasada *in dubio pro tributario*, zgodnie z którą niedające się usunąć wątpliwości co do treści przepisów prawa podatkowego rozstrzyga się na korzyść podatnika. Wobec powyższego, Rzecznik stoi na stanowisku, że obywatele nie powinni ponosić negatywnych konsekwencji, związanych z nieprecyzyjną treścią ustawy o PIT, która w praktyce prowadzi do wykreowania przedmiotu opodatkowania.

Stanowisko uwzględnione (uchwała z 15 maja 2017 r., sygn. akt II FPS 2/17).

W ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego dla celów opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych odpłatnego zbycia nieruchomości nabytych przez współmałżonka w wyniku dziedziczenia, datą ich nabycia lub wybudowania w rozumieniu ustawy o PIT jest dzień nabycia (wybudowania) tych nieruchomości i praw majątkowych do majątku wspólnego małżonków. Zdaniem Sądu uznanie, że pojęcie „nabycia”, użyte w art. 10 ust. 1 pkt ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, należy rozumieć jako ponowne nabycie udziału w nieruchomości w drodze spadku po zmarłym małżonku, narusza standardy w zakresie wykładni przepisów prawa podatkowego. Skoro, z uwagi na wspólność majątkową, nie można wyodrębnić udziałów, które małżonkowie posiadali w chwili nabycia nieruchomości w małżeństwie, to nie można też przyjąć, że pięcioletni termin biegnie od daty nabycia nieruchomości

w drodze spadku. NSA uznał, że należy opowiedzieć się za takim rozumieniem pojęcia „nabycie”, które obejmować będzie pierwotne nabycie nieruchomości w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej. Przemawiają za tym zarówno dyrektywy wykładni językowej, celowościowej jak i systemowej.

VII.552.2.2016 z 15 maja 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie skargi na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego utrzymującą w mocy decyzję Burmistrza Miasta o wykreśleniu żłobka z rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

Burmistrz Miasta wydał decyzję w sprawie wykreślenia żłobka z Rejestru żłobków i klubów dziecięcych z powodu nieusunięcia przez prowadzącą w wyznaczonym terminie nieprawidłowości polegających na niedostosowaniu liczby miejsc w żłobku do warunków lokalowych, tj. do powierzchni pomieszczeń przeznaczonych na zbiorowy pobyt dzieci. Samorządowe Kolegium Odwoławcze decyzją utrzymało wskazaną decyzję w mocy. Zgodnie z przepisami ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 lokal, w którym tworzony i prowadzony jest żłobek, musi posiadać co najmniej dwa pomieszczenia. Powierzchnia każdego pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt od 3 do 5 dzieci musi wynosić co najmniej 16 m² a w przypadku liczby dzieci większej niż 5 powierzchnia każdego pomieszczenia ulega odpowiedniemu zwiększeniu na każde kolejne dziecko. Powierzchnia przypadająca na każde kolejne dziecko musi wynosić co najmniej 2,5 m², jeżeli czas pobytu dziecka przekracza 5 godzin dziennie.

Lokal, w którym prowadzony jest wskazany żłobek składa się z trzech pomieszczeń o powierzchni: 48,30 m², 16,36 m² oraz 73,40 m², w których może przebywać odpowiednio: 16, 5 oraz 27 dzieci. Organ administracji odmiennie zakwalifikował przeznaczenie tych pomieszczeń i wskazał, że pierwsze z nich przeznaczone jest do zabawy i odpoczynku, drugie do odpoczynku, a trzecie wyłącznie do zabawy i edukacji. Organ nie wskazał jednak, na jakiej podstawie uznał, że poszczególne pomieszczenia są bądź nie są przystosowane do odpoczynku. Skarżąca zarzuca organowi, że w toku badania sprawy nie uwzględnił pozytywnych opinii sanitarnych Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego, w których organ ten uznał, że żłobek spełnia wymagania powierzchniowe dla 45 dzieci.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich nie można uznać, że Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w sposób sprzeczny z przepisami określił dopuszczalną liczbę dzieci, które mogą uczęszczać do żłobka. Każde z 3 pomieszczeń spełnia wymogi powierzchniowe określone w przepisach prawa. Przepisy nie zawierają definicji pomieszczenia przystosowanego do odpoczynku. Ocena tego, czy lokal przeznaczony na żłobek jest przystosowany do odpoczynku dzieci powinna być więc dokonywana przez Państwowego

Powiatowego Inspektora Sanitarnego, a działanie Burmistrza należy uznać za przekraczające jego kompetencje nadzorcze.

V.511.278.2016 z 26 maja 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym dotyczącym skargi kasacyjnej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w przedmiocie odmowy umorzenia zaległości w podatku dochodowym od osób fizycznych (sygn. akt II FSK 2798/16 i II FSK 2799/16).

Skarżący wystąpili o umorzenie zaległości podatkowej wynikającej z decyzji Naczelnika Urzędu Skarbowego określającej zobowiązanie podatkowe w podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu odpłatnego zbycia lokalu mieszkalnego. Uzasadniając wniosek Skarżący wskazali na niedbalstwo legislacyjne skutkujące problemami z interpretacją przepisów dotyczących tzw. ulgi meldunkowej, działanie strony na podstawie błędnej informacji udzielonej przez pracownika urzędu skarbowego oraz trudną sytuację materialną i zdrowotną.

Organ stwierdził, że sytuacja majątkowa Skarżącej i jej męża jest trudna, szczególnie w aspekcie ilości środków pieniężnych pozostających na wyżywanie oraz leki w relacji do potrzeb w tym zakresie. Wzięto również pod uwagę fakt upływu znacznej ilości czasu od dnia upływu terminu do wykonania obowiązku podatkowego do dnia poprzedzającego wszczęcie postępowania wymiarowego. Tym samym, organ uznał, że wystąpił ważny interes podatnika, który przemawia za umorzeniem odsetek za zwłokę. Jednocześnie organ postanowił nie uwzględnić wniosku o umorzenie zaległości podatkowej wskazując, że nie doszło do spełnienia przesłanki interesu publicznego.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich pojęcia „ważnego interesu podatnika” oraz „interesu publicznego” powinny być interpretowane w zdecydowanie szerszym znaczeniu, w porównaniu do wykładni obecnie stosowanej w praktyce organów podatkowych, w tym w sprawie Skarżących. Przesłankę interesu publicznego należy analizować wielopłaszczyznowo, w szerszym zakresie, niż to uczyniono w zaskarżonym wyroku. Interes publiczny powinien uwzględniać nie tylko interes fiskalny związany z dochodami budżetowymi, ale także potencjalne wydatki, np. w dziedzinie pomocy społecznej. W okolicznościach niniejszej sprawy WSA nie dostrzegł tego, że organy w zasadzie w ogóle nie zbadały, czy na skutek dochodzenia zaległości podatkowych od Skarżących, państwo ostatecznie nie poniesie większych kosztów, niż w wypadku zaniechania korzystania z tego uprawnienia.

Stosowanie instytucji umorzenia zaległości podatkowych nie powinno ograniczać się wyłącznie do zdarzeń absolutnie nadzwyczajnych lub losowych (takich jak np. klęski żywiołowe, wypadki, choroby). Przy ocenie wniosku o umorzenie zaległości podatkowej organy powinny oceniać całokształt sytuacji, w jakiej znalazł się podatnik, m.in. jego aktualne uwarunkowania ekonomiczne i rodzinne, okoliczności powstania zaległości podatkowej. Należałoby także

rozważyć, czy domaganie się zapłaty należności podatkowych nie spowoduje konieczności objęcia dłużnika pomocą społeczną. Może zdarzyć się tak, że korzystniejsze dla Skarbu Państwa będzie przyznanie podatnikowi ulgi podatkowej, niż egzekucja jego zaległości podatkowych.

Ponadto, zdaniem Rzecznika sąd pierwszej instancji błędnie przyjął, że okoliczności wskazane przez Skarżącą nie potwierdzają występowania ważnego interesu podatnika przemawiającego za przyznaniem wnioskowanej ulgi w spłacie zobowiązania. Zdaniem Rzecznika prawidłowa wykładnia przepisów Ordynacji podatkowej wymaga uwzględnienia także zasad słuszności, sprawiedliwości, zaufania obywatela do organów, do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasady rozstrzygania wątpliwości na korzyść podatnika.

III.7064.54.2017 z 30 maja 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym dotyczącym skargi na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego o utrzymaniu w mocy decyzji wydanej z upoważnienia Wójta Gminy Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w o odmowie przyznania świadczenia pielęgnacyjnego.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich decyzja podjęta przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze naruszała prawo materiale. Organ rozstrzygający o prawie opiekuna osoby dorosłej niepełnosprawnej do świadczenia pielęgnacyjnego winien dokonać prokonstytucyjnej wykładni przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Z sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 r. wynika bowiem, że art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie ze względu na moment powstania niepełnosprawności, jest niezgodny z Konstytucją.

Zastosowanie zatem, po ogłoszeniu wyroku Trybunału, przepisu ustawy o świadczeniach rodzinnych w jego pełnym dotychczasowym brzmieniu przy rozstrzyganiu o prawie skarżącego do świadczenia pielęgnacyjnego, w ocenie Rzecznika, pozostaje w sprzeczności z zasadami państwa prawa.

Materialnoprawną podstawę decyzji zaskarżanej niniejszą skargą stanowiła norma prawna określona w art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. b ustawy o świadczeniach rodzinnych, w myśl której świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli opiekun osoby niepełnosprawnej ma ustalone prawo m.in. do specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Organ administracji dokonując wykładni przepisu poprzestał na jego literalnym brzmieniu przyjmując, że w stanie faktycznym rozpatrywanej sprawy może on znaleźć zastosowanie. Rzecznik stoi na stanowisku, że nawet pozornie proste przepisy wymagają dokonywania pewnych założeń i przyjmowania pewnych definicji i konkretnego rozumienia słów i kontekstów. Zastosowanie przez organy rozstrzygające w sprawie wyłącznie wykładni gramatycznej

doprowadziło do rozstrzygnięcia, które w świetle powszechnie akceptowanych wartości jest rażąco niesłuszne, niesprawiedliwe, nieracjonalne i niweczące ratio legis ustawy o świadczeniach rodzinnych. Odstępstwo od sensu językowego przepisu było nie tylko prawem, ale wręcz obowiązkiem organów.

W konsekwencji, zdaniem Rzecznika, działania podejmowane w toku postępowania były niezgodne z prawem, gdyż organy administracji orzekające w sprawie naruszyły przepisy prawa materialnego. Interpretacja przepisów ustawowych musi być zawsze dokonywana przy zastosowaniu techniki wykładni ustawy w zgodzie z Konstytucją.

Sądy administracyjne wydały następujące orzeczenia:

IV.7004.23.2014 z 24 października 2013 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie, w której przedstawiono Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne dotyczące problemu sądowej kontroli orzeczenia regulacyjnego Komisji Majątkowej.

Odmowa podjęcia uchwały (postanowienie z 3 kwietnia 2017 r., sygn. akt II OPS 1/08).

Zdaniem Naczelnego Sądu Administracyjnego wniosek o podjęcie zawieszonego postępowania nie może być uwzględniony i postępowanie nie może być podjęte, ponieważ w toku postępowania w tej sprawie powstała przyczyna zawieszenia postępowania w postaci utraty zdolności sądowej przez organ będący stroną w tej sprawie, co stanowi obligatoryjną przesłankę zawieszenia postępowania.

V.7204.97.2014 z 16 stycznia 2015 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy S. będący załącznikiem do uchwały Rady Gminy S. w sprawie ustalenia regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy S.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 7 czerwca 2017 r., sygn. akt II SA/Gd 250/17).

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku prawomocnym wyrokiem z dnia 25 lutego 2015 r., wydanym w sprawie o sygn. II SA/Gd 674/14 stwierdził nieważność zaskarżonej uchwały w części obejmującej wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich. W związku z tym postępowanie w niniejszej sprawie jest bezprzedmiotowe.

V.7220.39.2014 z 29 stycznia 2015 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym ze skargi na decyzję Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w przedmiocie umorzenia postępowania administracyjnego w sprawie wniosku o zwrot opłat abonamentowych, w którym skarga została oddalona.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 31 maja 2017 r., sygn. akt. V SA/Wa 418/17).

Wojewódzki Sąd Administracyjny uznał, że przy braku pewności co do rzeczywistej woli strony w zakresie zgłoszonego żądania obowiązkiem organu było doprowadzenie do jego sprecyzowania, korzystając z możliwości, jaką daje Kodeks postępowania administracyjnego. Zdaniem Sądu organ powinien bezpośrednio z wnioskodawczynią ustalić, jaka jest treść jej żądania i w zależności od wyników tego postępowania wyjaśniającego toczyć dalsze postępowanie w sprawie. Zarzucenie dokonania tych czynności i samodzielne precyzowanie treści żądania stanowiło naruszenie ogólnych zasad postępowania administracyjnego.

VII.715.27.2016 z 20 października 2016 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o połączeniu Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku z Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 oraz utworzenia państwowej instytucji kultury Muzeum II Wojny Światowej.

Skarga nieuwzględniona (postanowienie z 9 maja 2017 r., sygn. akt VII SA/Wa 2411/16).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego droga sądowa w przedmiotowej sprawie jest niedopuszczalna, a zatem skargi podlegają odrzuceniu. Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej określając relację ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego wobec instytucji kultury posługuje się pojęciem podległości. Jednocześnie Sąd stwierdził, że sądy administracyjne nie są właściwe w sprawach wynikających z nadrzędności i podległości organizacyjnej w stosunkach między organami administracji publicznej. Zdaniem Sądu akt o połączeniu instytucji kultury ma charakter aktu organizacyjnego, którego jedynym skutkiem jest przekształcenie jednostek organizacyjnych podległych organizatorowi.

IV.7215.16.2016 z 7 grudnia 2016 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady w sprawie wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem na lata 2008–2012.

Skarga nieuwzględniona (postanowienie z 11 maja 2017 r., sygn. akt I SA/Wa 160/17).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego uchwała Rady Miasta była już przedmiotem kontroli Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. W świetle powyższego Sąd stwierdził, że skarga Rzecznika Praw Obywatelskich na uchwałę jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu.

V.7200.49.2014 z 23 grudnia 2016 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Głównego Inspektora Ochrony Środowiska

umarzającą postępowanie w sprawie wstrzymania działalności instalacji kompostowni odpadów zielonych.

Skarga uwzględniona (wyrok z 19 kwietnia 2017 r., sygn. akt IV SA/Wa 312/17).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, aby można było ocenić, czy doszło do realizacji przesłanek z art. 364 Prawa o ochronie środowiska, organ musi ustalić, czy podmiot korzystający ze środowiska naruszył standardy emisyjne, a to jest możliwe dopiero po wskazaniu dozwolonych stosownymi pozwoleniami parametrów emisyjnych. Ustalając te przesłanki należy mieć na względzie przepisy Prawa o ochronie środowiska, które nakładają na prowadzącego instalację szereg obowiązków mających służyć zapewnieniu spełnianie standardów emisyjnych oraz nakładające na podmiot korzystający ze środowiska obowiązki wykonywania okresowych pomiarów wielkości emisji. Wyniki tych pomiarów mają znaczenie dla oceny prawidłowości eksploatacji przedmiotowej instalacji.

Organy orzekające nie wyjaśniły w sposób należyty, czy działalność Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania jest prowadzona zgodnie z uzyskanymi pozwoleniami. Ocena parametrów eksploatacji instalacji pozwoli na ocenę, czy w instalacji dotrzymane są standardy emisyjne i czy nie są naruszane standardy jakości. Zdaniem Sądu dopiero niedotrzymanie standardów emisyjnych powodujące pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach nie tylko na terenie działania instalacji, ale i w jej otoczeniu lub zagrażające życiu lub zdrowia ludzi uzasadnia wydanie decyzji o wstrzymaniu tej działalności w zakresie, w jakim jest to niezbędne do zapobieżenia pogorszeniu stanu środowiska.

V.604.1.2016 z 16 stycznia 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady Powiatu w sprawie zakazu używania na obszarze zbiornika jednostek pływających o napędzie spalinowym.

Skarga uwzględniona (wyrok z 5 czerwca 2017 r., sygn. akt II SA/Kr 151/17).

Wojewódzki Sąd Administracyjny uwzględnił stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich i stwierdził nieważność zaskarżonej uchwały. W ocenie Sądu realizacja przez Radę Powiatu kompetencji do podjęcia uchwały zależna jest od tego, czy istnieje potrzeba zapewnienia na określonych terenach odpowiednich warunków akustycznych. Aby ocenić, czy wystąpiła powyższa przesłanka w tej sprawie, konieczne było dokonanie ustaleń wyjściowych, pozwalających określić, jakie warunki akustyczne istnieją na obszarach rekreacyjno-wypoczynkowych zbiornika wodnego. Ani z zaskarżonej uchwały, ani z pisma Starosty odnoszącego się do uzasadnienia projektu uchwały Rady Powiatu w sprawie zakazu używania jednostek pływających z napędem spalinowym na obszarze zbiornika nie wynika, aby przed podjęciem spornej uchwały dokonywane były jakiegokolwiek ustalenia prowadzące do wniosku, że zasadne

jest ustanowienie zakazu używania na tym obszarze jednostek z napędem spalinowym.

III.7064.280.2016 z 26 stycznia 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego utrzymującą w mocy decyzję Wójta Gminy odmawiającą przyznania świadczenia pielęgnacyjnego.

Skarga uwzględniona (wyrok z 12 kwietnia 2017 r., sygn. akt III SA/Kr 94/17).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego nie sposób się zgodzić z interpretacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego dokonaną przez Wójta Gminy. Zdaniem Sądu nie ulega wątpliwości, że wyroki Trybunału Konstytucyjnego są wiążące co do swojej sentencji, a ta w przedmiotowej sprawie wyraźnie, i bez wątpliwości stanowi o niekonstytucyjności art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie, ze względu na moment powstania niepełnosprawności. Dlatego Sąd stanął na stanowisku, że organy rozpoznając wniosek o przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego złożony przez opiekuna dorosłej osoby niepełnosprawnej w obecnym stanie prawnym mają obowiązek zbadać, czy wnioskodawca spełnia warunki do przyznania tego świadczenia określone w art. 17 ustawy o świadczeniach rodzinnych, z wyłączeniem tej części tego przepisu, która z dniem 23 października 2014 r. została ostatecznie uznana za niekonstytucyjną.

BPK.7201.1.2016 z 13 lutego 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym dotyczącym zawieszenia postępowania przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w sprawie opłaty miejscowej.

Stanowisko uwzględnione (postanowienie z 11 maja 2017 r., sygn. II FZ 211/17).

W ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego zawieszenie postępowania powinno być uzasadnione ze względów celowości, sprawiedliwości oraz ekonomiki procesowej. Rozstrzygając o zawieszeniu postępowania sąd powinien oceniać wszelkie przesłanki w kontekście konieczności rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. W szczególności zawieszając postępowanie w sprawie, sąd powinien mieć na uwadze możliwość wystąpienia w przyszłości przesłanek do wznowienia postępowania administracyjnego. Skoro Rada Miasta ma możliwość złożenia wniosku o wznowienie postępowania w przypadku, gdyby Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność przepisów, na podstawie których wydano zaskarżony akt, to tym samym jej interes prawny pozostaje zabezpieczony, gdyż posiada ona instrument prawny służący eliminacji z obrotu prawnego aktu wydanego na podstawie niekonstytucyjnych przepisów.

III.7064.60.2017 z 6 marca 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym dotyczącym skargi na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego utrzymującą w mocy decyzję Prezydenta Miasta odmawiającą przyznania świadczenia pielęgnacyjnego.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 6 kwietnia 2017 r., sygn. akt IV SA/GI 78/17).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego nie sposób zgodzić się z interpretacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego dokonaną przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze i Prezydenta Miasta. Zdaniem Sądu nie ulega wątpliwości, że wyroki Trybunału Konstytucyjnego są wiążące co do swojej sentencji, a ta w przedmiotowej sprawie wyraźnie, i bez wątpliwości stanowi o niekonstytucyjności art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie, ze względu na moment powstania niepełnosprawności. Dlatego Sąd stanął na stanowisku, że organy rozpoznając wnioski o przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego złożony przez opiekuna dorosłej osoby niepełnosprawnej w obecnym stanie prawnym mają obowiązek zbadać, czy wnioskodawca spełnia warunki do przyznania tego świadczenia określone w art. 17 ustawy o świadczeniach rodzinnych, z wyłączeniem tej części tego przepisu, która z dniem 23 października 2014 r. została ostatecznie uznana za niekonstytucyjną.

V.511.24.2017 z 20 marca 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Rady Miasta w sprawie ustalenia wysokości opłat za usuwanie i przechowywanie pojazdów na parking strzeżonym.

Skarga uwzględniona (wyrok z 31 maja 2017 r., sygn. akt II SA/Gd 345/17).

Wojewódzki Sąd Administracyjny zauważył, że z upoważnienia ustawowego zawartego w Prawie o ruchu drogowym wynika kompetencja prawodawcza rady powiatu w zakresie usuwania pojazdów z drogi, jednak z koniecznością uwzględnienia dwóch kryteriów: konieczności prawnej realizacji zadań w zakresie usuwania pojazdów z drogi oraz kosztów usuwania i przechowywania pojazdów na obszarze danego powiatu. W przypadku drugiego kryterium chodzi o koszty, które są odpowiednikiem cen za usługi usuwania i przechowywania pojazdów pobierane przez podmioty świadczące tego rodzaju usługi komercyjnie na terenie miasta. W ocenie Sądu w sytuacji, gdy organ powiatu na podstawie upoważnienia ustawowego nakłada na obywateli określony obowiązek, powinien w stosownym uzasadnieniu wskazać argumenty przejawiające za przyjęciem konkretnych rozwiązań, w tym przypadku wysokości stawek za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parking. Brak jakiegokolwiek umotywowania uchwalenia stawek na poziomie stawek maksymalnych nosi

niewątpliwie cechą arbitralności i nie buduje zaufania członków wspólnoty samorządowej do organów samorządu stanowiących prawo.

IV.7006.247.2015 z 27 marca 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie ustalenia wysokości i wypłaty odszkodowania za szkody powstałe wskutek przeprowadzenia przez nieruchomości linii elektroenergetycznej.

Stanowisko nieuwzględnione (wyrok z 23 maja 2017 r., sygn. akt II SA/Bk 138/17).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego operat szacunkowy pod względem jego formy, jak też metody i techniki szacowania sporządzony został zgodnie z przepisami prawa. Jest on zupełny i logicznie wskazuje poszczególne etapy wyceny. Zastosowanie przyjętego podejścia wyceny i jej metody zostało opisane i uzasadnione. Organy zasadnie więc uznały, że wycena przedmiotowej nieruchomości została wykonana prawidłowo. Zdaniem Sądu organy nie dopuściły się naruszenia przepisów postępowania administracyjnego w przedmiocie wyczerpania, zebrania, rozpatrzenia i oceny całego materiału dowodowego.

Skargi kasacyjne Rzecznika Praw Obywatelskich do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

V.7200.23.2016 z 27 kwietnia 2017 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego odrzucającego skargę na decyzję Ministra Środowiska w sprawie zatwierdzenia aneksu do planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Białowieża.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich rozstrzygnięcie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego obarczone jest naruszeniem zarówno przepisów postępowania, mającym istotny wpływ na wynik sprawy, jak i naruszeniem przepisów prawa materialnego.

Ze względu na publiczny charakter dobra, jakim jest ochrona środowiska naturalnego, postępowanie administracyjne odgrywa kluczową rolę, jako środek realizacji konstytucyjnego obowiązku państwa, jakim jest ochrona środowiska naturalnego i konstytucyjnej gwarancji udziału społeczeństwa w realizacji tego obowiązku. Szczególną rolę w tym zakresie pełni sądownictwo administracyjne, które stoi nie tylko na straży prawa do sądu jako instrumentu ochrony powszechnego prawa do środowiska, ale również jako organ kontroli działalności administracji publicznej, w tym także uwzględniania przez nie konstytucyjnych gwarancji ochrony interesu wspólnego.

Pomimo istniejących w doktrynie sporów co do definicji sprawy sądownoadministracyjnej Rzecznik przychyliła się do stanowiska, że jej podstawowy przedmiot rozumiany jest jako rozpoznanie sporu o zgodność z

prawem działania lub bezczynności organu wykonującego administrację publiczną. Sądowa kontrola działalności administracji publicznej służy zapewnieniu gwarantowanego przez Konstytucję prawa do sądu. Realizacja tego prawa wymaga ustalenia związku przedmiotu zaskarżenia z ochroną wolności, praw, obowiązków jednostki. Zaprezentowane przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia stanowisko prowadzi do wyłączenia kontroli wywiązywania się przez organ administracji zatwierdzający plan urządzenia lasu z konstytucyjnych regulacji w zakresie ochrony środowiska naturalnego.

Z tego względu, zdaniem Rzecznika, istotne znaczenie ma zatwierdzenie planu urządzenia lasu dla ochrony środowiska naturalnego, stanowiącej niezwykle ważną wartość konstytucyjną, a także dla wywodzonego z przepisów Konstytucji powszechnego i publicznego prawa do środowiska i jego ochrony. Zatwierdzenie to jest sprawą z zakresu kontroli działalności administracji publicznej dotyczącą możliwości korzystania z tego prawa.

Rzecznik zwrócił również uwagę na wpływ wykładni Konwencji z Aarhus na charakter prawny zatwierdzenia planu urządzenia lasu. Konwencja przyznaje szerokie prawo do udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących konkretnych przedsięwzięć mogących mieć wpływ na środowisko. Czynną legitymację procesową w tym zakresie reguluje art. 9 ust. 2 Konwencji, który przyznaje członkom zainteresowanej społeczności dostęp do procedury odwoławczej przed sądem lub innym niezależnym organem dla kwestionowania legalności z przyczyn merytorycznych lub formalnych każdej decyzji, działania lub zaniechania w sprawach regulowanych postanowieniami Konwencji.

Zdaniem Rzecznika przyjęcie przez Sąd w zaskarżonym postanowieniu, że zatwierdzenie planu urządzenia lasu nie jest aktem z zakresu administracji publicznej (i w konsekwencji nie podlega zaskarżeniu do sądu administracyjnego) powoduje niezgodność takiej wykładni z postanowieniami Konwencji z Aarhus, która w myśl przepisów konstytucji stanowi część krajowego porządku prawnego, jako ratyfikowana umowa międzynarodowa.

VII.715.27.2016 z 7 czerwca 2017 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego odrzucającego skargi na zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie połączenia Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku i Muzeum Westerplatte oraz utworzenia państwowej instytucji kultury – Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich przyjęcie, że połączenie czy też likwidacja instytucji kultury stanowi wyłącznie wewnętrzną sprawę jej organizatora powoduje, że organy władzy publicznej, kierując się gustami i poglądami osób je reprezentujących, mogłyby w sposób niczym nieograniczony ingerować w wolność twórczości artystycznej, wolność wypowiedzi czy też w wolność badań naukowych, przekształcając bądź też całkowicie likwidując

instytucje kultury, nieodpowiadające ich poglądom, preferencjom i gustom. Ten sposób interpretacji prawa prowadzi do pozbawienia realnej treści wolności określonych w Konstytucji.

Zdaniem Rzecznika już ze względu na powyższe, nie można uznać, że akt przekształcenia instytucji kultury, w tym muzeów, jest aktem wynikającym z nadrzędności i podległości organizacyjnej między organami administracji publicznej. Teatry, opery czy też muzea są bowiem co do zasady organizacyjną emanacją wolności słowa, wolności twórczości artystycznej czy też wolności badań naukowych oraz wolności korzystania z dóbr kultury, a nie wykonywaniem administracji publicznej w ramach jej wewnętrznej struktury. Przy przyjęciu koncepcji, że akt przekształcenia czy też likwidacji instytucji kultury jest aktem kierownictwa wewnętrznego, władza publiczna (państwowa bądź samorządowa) będzie mogła bowiem w tym trybie zamknąć każdy teatr wystawiający jej zdaniem niepoprawną politycznie sztukę, czy też zamknąć dla publiczności każdą wystawę muzealną nieodpowiadającą aktualnej polityce historycznej, a jej rozstrzygnięcia w tym zakresie nie będą podlegały żadnej zewnętrznej kontroli.

Kierując się fundamentalnymi dla współczesnego państwa prawami wartościami Rzecznik nie może zaakceptować wyrażonego przez Wojewódzki Sąd Administracyjny poglądu, że przedmiot niniejszego postępowania, jakim jest zarządzenie MKiDN w sprawie połączenia muzeów, jest sprawą wynikającą z nadrzędności i podległości organizacyjnej w stosunkach między organami administracji publicznej, do której rozpoznania sądy administracyjne nie są właściwe.

Naczelny Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenia:

V.565.3.2016 z 20 marca 2017 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego na postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego odrzucającego skargę Rzecznika na bezczynność Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy.

Skarga kasacyjna nieuwzględniona (postanowienie z 26 maja 2017 r., sygn. akt I OSK 953/17).

W opinii Naczelnego Sądu Administracyjnego dokonywanie oceny istnienia lub braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami zostało przekazane wyłącznie uprawnionym lekarzom z wojewódzkich ośrodków medycyny pracy. Natomiast przeprowadzenie badań w trybie odwoławczym powierzono jednostkom o wyższym poziomie referencyjnym w stosunku do jednostki, która przeprowadziła badanie pierwotne. Tego rodzaju regulacja dotycząca czynności specjalistycznych, jakimi są badania lekarskie kierowców, oznacza, że na potrzeby postępowania prowadzonego przez organy administracji w celu kontroli uprawnień do prowadzenia pojazdów wyznaczono organy wyłącznie kompetentne do przeprowadzania badań. Sąd zauważył, że kierowca

został poddany dwukrotnemu badaniu w celu określenia jego stanu zdrowia w kontekście dopuszczalności uczestniczenia w ruchu drogowym w charakterze kierowcy.

Ponadto, zdaniem Naczelnego Sądu Administracyjnego i wbrew twierdzeniu Rzecznika Praw Obywatelskich, uzasadnienie zaskarżonego postanowienia nie obejmuje rozstrzygnięcia, którego nie ma w sentencji orzeczenia. Oceniając dopuszczalność wniesienia skargi Sąd w uzasadnieniu postanowienia stwierdza, że skarga na bezczynność w przedmiocie badania lekarskiego przeprowadzanego w celu ustalenia istnienia lub braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami jest niedopuszczalna, a rozważania dotyczące niezaskarżalności orzeczenia lekarskiego służyły jedynie wyjaśnieniu stanowiska Sądu.

VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

V.511.266.2015 z 24 maja 2017 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie przechowywania na parkingu strzeżonym pojazdu usuniętego z drogi do czasu uiszczenia opłaty za jego usunięcie i parkowanie oraz uzależnienie wydanie pojazdu umieszczonego na parkingu od okazania dowodu uiszczenia wspomnianej opłaty.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, stosownie do postanowień art. 64 ust. 3 Konstytucji, własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w takim zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności. Powołany przepis stanowi konstytucyjną podstawę do wprowadzania ograniczeń prawa własności, a ponadto wskazuje przesłanki formalne tych ograniczeń oraz wyznacza maksymalny zakres ingerencji w prawo własności. Rzecznik zauważył ponadto, że w myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Zdaniem Rzecznika uzależnienie wydania właścicielowi pojazdu od wniesienia opłat za jego odholowanie i przechowywanie na parkingu stanowi zbyt daleko idącą ingerencję ustawodawcy w prawo własności, bowiem z jednej strony nie jest to niezbędne do osiągnięcia skutku w postaci pobrania opłaty za wykonane usługi odholowania i przechowywania pojazdu, a z drugiej strony znacznie ogranicza właściciela w wykonywaniu prawa własności, gdyż pozbawia go możliwości korzystania z rzeczy i pobierania pożytków.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

VII.715.11.2014 z 6 grudnia 2013 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie różnic w stawce podatku od towarów i usług na publikacje drukowane bądź wydawane na dyskach oraz publikacje oferowane w formie cyfrowej.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 17 maja 2017 r., sygn. akt K 61/13).

Postępowanie zostało umorzone wskutek cofnięcia wniosku przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

VII.505.4.2014 z 12 marca 2015 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie braku możliwości wznowienia postępowania na gruncie ustawy o referendum ogólnokrajowym i ustawy o referendum lokalnym.

Wniosek uwzględniony (wyrok z 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt K 10/15).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego instrumentem pozwalającym na zapewnienie uczciwej kampanii referendalnej jest m.in. procedura określona w art. 44 ustawy o referendum ogólnokrajowym i art. 35 ustawy o referendum lokalnym, dzięki której w ramach szczególnego, przyspieszonego postępowania nieprocesowego sąd może rozpoznać zarzuty dotyczące nieprawdziwych informacji przekazywanych w toku kampanii referendalnej, jeszcze w czasie jej trwania. Powyższe postępowania mają na celu ochronę uczestników referendum przed informacjami i danymi nieprawdziwymi.

Trybunał uznał, że skrócenie i uproszczenie postępowań na gruncie ww. przepisów jest uzasadnione funkcją, jaką one pełnią w toku kampanii referendalnej, tj. zapewnią one obywatelom szybki dostęp do prawdziwych informacji na temat spraw poddanych pod referendum, uniemożliwiając manipulowanie nimi. Niemniej jednak nawet skrócenie i uproszczenie postępowania przez ustawodawcę, ze względu na jego charakter i funkcje, nie może prowadzić do naruszenia prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości. Ustawodawca, kształtując postępowanie sądowe, musi w odpowiedni sposób wyważyć z jednej strony zasadę stabilności orzeczeń sądowych oraz związane z nią zasady bezpieczeństwa prawnego i pewności prawa, z drugiej zaś zasadę odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, pozwalającej na uzyskanie rozstrzygnięcia odpowiadającego wymogom praworządności, czyli zgodnego z prawem i prawdą materialną.

Zdaniem Trybunału kształt postępowań uregulowanych w art. 44 u.r.o. i art. 35 u.r.l., prowadzonych w toku kampanii referendalnej, ze względu na ich uproszczenie oraz terminy rozpatrzenia wniosku i zażalenia (24 godziny), powoduje istotne ryzyko wydania orzeczenia sądowego niezgodnego z prawem lub prawdą materialną. Wyłączenie możliwości wzruszenia orzeczenia wydawanego w rozważanych postępowaniach narusza konstytucyjne prawo do rozpatrzenia sprawy w sprawiedliwym postępowaniu. Trybunał podtrzymał zatem pogląd na temat konieczności zagwarantowania zainteresowanym prawa wzruszenia prawomocnych orzeczeń sądowych wydanych w postępowaniu przedwyborczym również w odniesieniu do postępowań toczonych w toku kampanii referendalnej.

VII.7030.4.2015 z 25 maja 2015 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie nauki w szkołach artystycznych.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 9 maja 2017 r., sygn. akt K 14/15).

Postępowanie zostało umorzone wskutek cofnięcia wniosku przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

V.711.4.2015 z 6 lipca 2015 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie warunków i trybu wydawania certyfikatu instalatora odnawialnych źródeł energii.

Wniosek uwzględniony (wyrok z 20 czerwca 2017 r., sygn. akt K 16/15).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego potwierdzenia wymaga dotychczasowa linia orzecznicza, która w dyskryminacji dopatruje się kwalifikowanego przejawu nierównego traktowania, wyrażającego się w świadomym i celowym, a przy tym konstytucyjnie zabronionym, różnicowaniu przez prawodawcę podmiotów prawa wyłącznie przez wzgląd na ich indywidualne cechy osobowe.

Zdaniem Trybunału przesłanki niekonstytucyjności zaskarżonego przepisu nie stanowi zawężenie kręgu osób mogących skorzystać z uproszczonego trybu certyfikacji do absolwentów studiów wyższych, którzy odpowiedni dyplom uzyskali na podstawie prawa o szkolnictwie wyższym, a nie ustaw poprzedzających to prawo. Jednak biorąc pod uwagę interesy, którym ma służyć zróżnicowanie wprowadzone przez badany przepis, wyznaczona w nim jako graniczna data 1 września 2005 r. jest arbitralna i byłaby taką niezależnie od podstawy prawnej wydania dyplomu ubiegającym się o certyfikat. Zwolnienie spod zwykłego trybu certyfikacji osób, których wiedzę i umiejętności zweryfikowano i poświadczono właściwym dokumentem przed wieloma laty, kłóci się zaś z celami instytucji certyfikowania instalatorów odnawialnych źródeł energii. Tym samym sytuacja prawna takich osób nie powinna się różnić od sytuacji tych osób, które posiadały podobną wiedzę i analogiczne umiejętności, ale właściwy dyplom zdobyły przed 1 września 2005 r.

IV.510.206.2015 z 10 listopada 2015 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie terminu wznowienia postępowania.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 5 kwietnia 2017 r., sygn. akt K 33/15).

Art. 408 Kodeksu postępowania cywilnego w kwestionowanym brzmieniu został uchylony w wyniku nowelizacji. Uwzględniając dokonaną zmianę Rzecznik Praw Obywatelskich cofnął wniosek o stwierdzenie niekonstytucyjności, co obligowało Trybunał Konstytucyjny do umorzenia postępowania.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

II.501.5.2016 z 22 czerwca 2016 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym sprawie wniosku Krajowej Rady

Sądownictwa o stwierdzenie niezgodności przepisów znowelizowanej ustawy Prawo o Prokuraturze z Konstytucją.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt K 29/16).

Postępowanie zostało umorzone wskutek cofnięcia wniosku przez Krajową Radę Sądownictwa.

VII.510.14.2016 z 1 lipca 2016 r. – przystąpienie do postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa (KRS) dotyczącego zewnętrznego nadzoru administracyjnego Ministra Sprawiedliwości nad sądami powszechnymi.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 1 czerwca 2017 r., sygn. akt 32/16).

Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie wskutek cofnięcia wniosku przez Krajową Radę Sądownictwa.

VII.510.30.2016 z 2 stycznia 2017 r. – przystąpienie do postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa dotyczącego Regulaminu urzędowania sądów powszechnych.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt U 7/16).

Krajowa Rada Sądownictwa wycofała w całości swój wniosek, wobec czego Trybunał Konstytucyjny jest zobligowany do umorzenia postępowania.

VII.510.19.2017 z 31 marca 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie wniosku grupy posłów dotyczącego wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (K 3/17).

Pismem z 8 czerwca 2017 r. **Prezes Trybunału Konstytucyjnego** poinformowała, że Rzecznik Praw Obywatelskich nie zgłosił skutecznie udziału w postępowaniu w sprawie o sygn. K 3/17, a zatem nie uzyskał statusu uczestnika postępowania w rozumieniu uotpTK. Tym samym żądanie odroczenia terminu rozprawy w sprawie o sygn. K 3/17 z powodu braku zawiadomienia Rzecznika jako uczestnika postępowania o tym terminie, jest bezpodstawne i jako takie nie może zostać uwzględnione.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych:

II.801.1.2017 z 10 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej, dotyczącej określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu

dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich prawo do wynagrodzenia za sporządzenie opinii biegłego jest prawem majątkowym znajdującym ochronę Konstytucji. Biegły przedstawia bowiem opinię w postępowaniu karnym w ramach swojej działalności zawodowej. Co do zasady biegły nie ma możliwości odmowy sporządzenia opinii, jeśli został do tego wyznaczony przez organ ochrony prawa, nie może także negocjować stawki. Nieproporcjonalnie niska wartość stawek za czynności biegłych może prowadzić do nieuzasadnionego pokrzywdzenia biegłych względem ich kolegów, którzy do pełnienia takich zadań przez organy wymiaru sprawiedliwości nie są powoływani i mogą w tym czasie wykonywać działalność zarobkową na zasadach rynkowych.

Rzecznik zwrócił uwagę także na fakt, że rozporządzenie w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych przewiduje możliwość podwyższenia stawki o 50% w razie złożonego charakteru problemu będącego przedmiotem opinii, jeżeli biegły ma dyplom ukończenia studiów wyższych lub dyplom mistrzowski oraz pełni funkcję biegłego sądowego nie krócej niż jedną kadencję lub funkcję rzeczoznawcy przez okres co najmniej pięciu lat, ale żeby podwyższenie stawki było możliwe, wszystkie te przesłanki muszą zostać spełnione łącznie. W ocenie Rzecznika stali biegli sądowi oraz biegli ad hoc znajdują się w analogicznej sytuacji z punktu widzenia ich obowiązków w postępowaniu karnym, lecz ich prawo do uzyskania wynagrodzenia ukształtowane zostało inaczej. Ponadto, rozporządzenie pomija w wytycznych nakład pracy, kwalifikacje biegłego oraz poziom wynagrodzeń uzyskiwanych w danym zawodzie. Wprowadzenie przesłanki kadencji w charakterze biegłego sądowego należy więc ocenić negatywnie z punktu widzenia zasady równości określonej w Konstytucji.

IV.7004.7.2017 z 24 kwietnia 2017 r. – stanowisko Rzecznika w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami RP, do którego Rzecznik zgłosił udział w dniu 14 marca 2017 r.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich ograniczenie, wyrażające się w przyznaniu przez ustawodawcę prawa do rekompensaty za pozostawione mienie spadkobiercom właściciela, ale tylko tym, którzy posiadają obywatelstwo polskie nie znajduje uzasadnienia na gruncie konstytucyjnym. Istotą prawa do rekompensaty jest wynikająca z umów republikańskich oraz potwierdzających płynące z nich założenia późniejszych aktów prawnych kompensacja przez państwo polskie faktu utracenia nieruchomości przez obywatela polskiego. Tak rozumiana „utrata” nieruchomości dotyka bezpośrednio także spadkobierców właściciela nieruchomości, który nie uzyskał na gruncie obowiązujących przepisów rekompensaty z tego powodu, że zmarł. W takiej bowiem sytuacji taki

sam „uszczerbek” w majątku podlegającemu dziedziczeniu dotyczy spadkobierców wskazanej osoby i to niezależnie od faktu, czy są oni obywatelami polskimi, czy też nie.

W ocenie Rzecznika w zakwestionowanej normie prawnej doszło do nieuzasadnionego zróżnicowania sytuacji prawnej spadkobierców właściciela nieruchomości pozostawionych poza granicami państwa polskiego, w zakresie możliwości uzyskania rekompensaty za pozostawione przez właściciela mienie, w oparciu o kryterium posiadania obywatelstwa polskiego przez tegoż spadkobiercę. Dodatkowo nie bez znaczenia jest także fakt, że prawo dziedziczenia podlega równej dla wszystkich ochronie prawnej.

Mimo iż samo prawo do rekompensaty nie zostało ukształtowane jako prawo dziedziczne, to jednak nie sposób całkowicie abstrahować od faktu, że prawo to posiada także i cywilny charakter. Co do zasady zaś, prawa majątkowe o charakterze cywilnym podlegają dziedziczeniu. Rzecznik zauważył, że ustawodawca może w sposób szczególny określić krąg podmiotów uprawnionych do spadkobrania. Zawsze jednak taka regulacja powinna znajdować racjonalne uzasadnienie. Jednak w omawianym przypadku w jego ocenie brakuje racjonalnego uzasadnienia zróżnicowania przez ustawodawcę sytuacji kategorii podmiotów będących spadkobiercami właściciela pozostawionego poza granicami Polski. Zdaniem Rzecznika nie można uznać, aby posiadanie obywatelstwa polskiego przez spadkobiercę zabużanina stanowiło cechę istotną, uzasadniającą zróżnicowanie sytuacji prawnej jednakowej kategorii podmiotów w dostępie do rekompensaty. Wprowadzone zróżnicowanie ochrony podmiotów podobnych ma charakter nieproporcjonalny. Nie pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych. Nie znajduje ponadto żadnego uzasadnienia w konieczności ochrony innych konstytucyjnych wartości.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg konstytucyjnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

IV.510.200.2015 z 10 listopada 2015 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej B. K.- A.

Stanowisko nieuwzględnione (wyrok z 21 czerwca 2017 r., sygn. akt K 35/15).

Trybunał Konstytucyjny uznał, że Konstytucja nie gwarantuje zwrotu wszelkich kosztów, które strona poniosła w celu dochodzenia roszczeń lub obrony swoich praw. Zdaniem Trybunału wybór metody ustalania stawki minimalnej wynagrodzenia dla pełnomocnika prawnego należy do normodawcy, który w tym zakresie, w granicach porządku konstytucyjnego, korzysta ze znacznej swobody regulacyjnej. Normodawca może zaprojektować mechanizm obliczania stawki minimalnej wynagrodzenia pełnomocnika procesowego w

różny sposób, preferując określone funkcje kosztów postępowania dla danej kategorii spraw, odpowiednio wyważając interes publiczny i interes prywatny.

IV.511.53.2017 z 30 marca 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w zakresie, w jakim przewidują odrzucenie – bez wezwania do usunięcia braków – skargi kasacyjnej (sygn. SK 3/17).

Przewodniczący Składu Orzekającego TK w piśmie z 17 maja 2017 r. wyjaśnił, że w ocenie Trybunału Konstytucyjnego pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z 4 maja 2017 r. dotyczące sprawy o sygn. SK 3/17 nie może być potraktowane jako uzupełnienie braków formalnych i zostaje zwrócone w załączeniu do niniejszej odpowiedzi. Oznacza to, że Rzecznik nie zgłosił skutecznie udziału w tym postępowaniu, w związku z czym nie otrzymał statusu uczestnika postępowania w rozumieniu ustawy. Nie może tego uczynić także poprzez skierowanie do Trybunału kolejnego pisma, gdyż przewidziany w ustawie o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym termin na dokonanie tej czynności już minął.

3. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytań prawnych:

VII.610.11.2016 z 21 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w zakresie rozstrzygnięcia pytania prawnego Sądu Najwyższego dotyczącego finansowania partii politycznych.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich wszelkie rozwiązania, które mogą wpłynąć na funkcjonowanie partii politycznych, powinny być skonstruowane z namysłem. Tymczasem, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów ustawy o partiach politycznych, Państwowa Komisja Wyborcza ma obowiązek przyjąć lub odrzucić sprawozdanie, bez możliwości oceny charakteru i skali naruszeń, potwierdzając jedynie zaistnienie okoliczności skutkujących przyjęciem lub odrzuceniem sprawozdania. Taki stan prawny niweczy racjonalność regulacji. Tym samym w razie stwierdzenia wystąpienia przesłanek powodujących odrzucenie sprawozdania skutki tego odrzucenia będą takie same bez względu na skalę naruszenia, a także umyślność czy też nieumyślność działania osoby, która dopuściła się naruszenia. Zdaniem Rzecznika taki „automatyzm” odrzucenia sprawozdania finansowego budzi w pełni uzasadnione wątpliwości.

Utrata subwencji przysługującej z budżetu państwa w zdecydowanie negatywny sposób wpływa na funkcjonowanie partii politycznej, a w szczególności na realizację celu istnienia partii politycznych, jakim jest oddziaływanie metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa. W nawiązaniu do celów subwencji z budżetu państwa dla partii politycznych

należy podkreślić, że utrata prawa do subwencji jest związana z równością szans w polityce, bowiem znacząco ogranicza ona możliwości podejmowania konkurencji politycznej w wyborach i podejmowania skutecznej rywalizacji z innymi ugrupowaniami.

Rzecznik stoi na stanowisku, że słusznym jest zamierzenie ustawodawcy, by sankcja skutkowałą wyrównaniem, w pewnym zakresie, szans partii politycznych w przypadku, gdy którakolwiek z nich odniosła korzyści wskutek naruszenia prawa. Wyrażna jest przy tym intencja ograniczenia ryzyka korupcji politycznej w funkcjonowaniu systemu partii politycznych, w tym m.in. bezprawnego uzyskiwania korzyści przez partie z podejrzanych źródeł. Jednak daleko idące konsekwencje przywidziane przez ustawę o partiach politycznych stanowią bez wątpienia bardzo poważną dolegliwość. Całkowita utrata prawa do subwencji powinna być rozwiązaniem najsurowszym i ostatecznym, możliwym do zastosowania jedynie, gdy analizowane naruszenie miało wybitnie szeroką skalę lub szczególnie naganny charakter i stanowiło poważne zagrożenie dla systemu partyjnego.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie pytań prawnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

II.510.1123.2015 z 22 października 2015 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego w Głubczycach.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 20 czerwca 2017 r., sygn. akt P 124/15).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, z uwagi na tożsamość celów realizowanych przez środki prawne przewidziane w art. 92a ust. 1 ustawy o transporcie drogowym oraz art. 271 § 1 Kodeksu karnego, zachodzi sytuacja naruszenia konstytucyjnego zakazu podwójnego karania.

W zakresie objętym kontrolą w niniejszym postępowaniu Trybunał wziął pod uwagę to, że sankcja w postaci kary pieniężnej wymierzona za umieszczenie w liście przewozowym i innych dokumentach danych i informacji niezgodnych ze stanem faktycznym ma na celu przede wszystkim ochronę prawdziwości informacji zawartych w tych dokumentach. Tożsamy cel realizuje przepis ogólny – art. 271 Kodeksu karnego. Przedmiotem ochrony w tym wypadku jest wiarygodność treści dokumentów wystawionych przez osoby upoważnione na użytek publiczny, z którymi wiąże się zasada zaufania w obrocie prawnym.

Trybunał podkreślił, że wielokrotne karanie tej samej osoby za ten sam czyn stanowi naruszenie zasady proporcjonalności reakcji państwa na naruszenie prawa przez jednostkę. Jest bowiem wyrazem nadmiernej represyjności, niedającej się pogodzić z wymaganiami demokratycznego państwa prawnego.

IV.7000.67.2017 z 30 marca 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w zakresie rozstrzygnięcia pytania prawnego

Sądu Rejonowego w Poznaniu dotyczącego nabycia służebności gruntowej odpowiadającej w swojej treści służebności przesyłu, przez Skarb Państwa lub przedsiębiorcę przesyłowego, w drodze zasiedzenia w sytuacji, gdy nie została wydana decyzja administracyjna ograniczająca prawa właściciela do gruntu (sygn. P 7/17).

Przewodniczący Składu Orzekającego TK w piśmie z 28 kwietnia 2017 r. wyjaśnił, że w ocenie Trybunału Konstytucyjnego pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z 12 kwietnia 2017 r. dotyczące sprawy o sygn. P 7/17 nie może być potraktowane jako uzupełnienie braków formalnych i zostaje zwrócone w załączeniu do niniejszej odpowiedzi. Oznacza to, że Rzecznik nie zgłosił skutecznie udziału w tym postępowaniu, w związku z czym nie otrzymał statusu uczestnika postępowania w rozumieniu ustawy. Nie może tego uczynić także poprzez skierowanie do Trybunału kolejnego pisma, gdyż przewidziany w ustawie o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym termin na dokonanie tej czynności już minął.

VII. Wystąpienia legislacyjne

II.510.168.2017 z 7 kwietnia 2017 r. – wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie projektu nowelizacji Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz niektórych innych ustaw.

Projekt nowelizacji Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz niektórych innych ustaw zakłada wprowadzenie pewnych zmian do systemu ponoszenia kosztów powstałych na etapie postępowania przygotowawczego prowadzonego przez organy podległe jednostkom samorządu terytorialnego (m.in. przez straż miejską). Proponowane rozwiązanie zakłada, że wydatki czynione na potrzeby czynności wyjaśniających prowadzonych przez organ podległy władzom jednostki samorządu terytorialnego mają być tymczasowo wykładane przez właściwą jednostkę samorządu terytorialnego. Projektowana nowelizacja Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia wydaje się nie budzić wątpliwości pod kątem ochrony praw i wolności obywateli. Proponowane zmiany w zakresie ponoszenia kosztów czynności wyjaśniających w przypadku, gdy są one prowadzone przez organy podległe jednostkom samorządu terytorialnego, zdają się przyczyniać do pełniejszej realizacji zasady decentralizacji władzy publicznej.

Przepis art. 4 projektowanej ustawy przewiduje z kolei, że koszty sądowe zasądzone na rzecz jednostki samorządu terytorialnego, podlegają ściągnięciu na podstawie przepisów o egzekucji w administracji. Rozwiązanie to, niebudzące wątpliwości co do zgodności z Konstytucją, mogłoby uprościć i przyspieszyć procedurę ściągania należności przez jednostki samorządu. Niemniej jednak wydaje się, że zastosowanie go w tym przypadku podyktowane jest wyłącznie wygodą działania organów samorządu. W tym kontekście można mieć zastrzeżenia, czy jedynie takie uzasadnienie usprawiedliwia odstępstwo od normalnego trybu ściągania kosztów sądowych określonego w k.p.w.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie szerszego uzasadnienia konieczności wprowadzenia procedury administracyjnej dla kosztów ściąganych przez jednostki samorządu terytorialnego, ewentualnie rezygnacji z tego rozwiązania i utrzymanie ogólnych zasad ściągania tych kosztów.

VII.510.2.2017 z 12 kwietnia 2017 r. – wystąpienie do Marszałka Sejmu w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw.

Projekt ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw budzi poważne wątpliwości z punktu widzenia ochrony wolności i praw obywatelskich, w szczególności w kontekście zapewnienia każdemu prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Zagadnienie to wiąże się w sposób bezpośredni z kwestią niezależności i niezawisłości sędziów, na straży których stoi Krajowa Rada Sądownictwa.

Po pierwsze, propozycja odebrania władzy sądowniczej uprawnienia do wyboru sędziów pełniących funkcję członków KRS i przekazania go władzy ustawodawczej skutkuje ryzykiem zwiększenia ingerencji politycznej w zarządzanie wymiarem sprawiedliwości, a w konsekwencji budzi poważne wątpliwości co do zgodności z Konstytucją.

Po drugie, wątpliwości konstytucyjne wywołuje zmiana wewnętrznego ustroju KRS poprzez utworzenie w ramach tego organu dwóch nieznanych Konstytucji izb, w postaci Pierwszego oraz Drugiego Zgromadzenia.

Po trzecie, wygaszenie kadencji dotychczasowych członków KRS po upływie 30 dni od wejścia w życie zmienionej ustawy o KRS budzi wątpliwości co do jego zgodności z art. 187 ust. 3 Konstytucji, który przewiduje, że kadencja członków KRS trwa 4 lata. Ponadto, przerwanie kadencji dotychczasowych członków KRS będących sędziami stanowiłoby bezpośrednią ingerencję w gwarancje niezależności przysługujące KRS.

W ocenie Rzecznika, z uwagi na postanowienia polskiej ustawy zasadniczej, projekt ustawy nie powinien zostać przyjęty. Przyjęcie projektu ustawy w niezmiennym kształcie – w szczególności w zakresie dotyczącym zmiany wyboru członków KRS będących sędziami oraz zmiany zasad powoływania sędziów i asesorów – może narazić państwo polskie nie tylko na sytuację skutkującą naruszeniem gwarantowanego konstytucyjnie prawa każdego do sądu, ale również na konieczność wypłaty ewentualnych odszkodowań zasądzonych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, na skutek możliwych skarg kierowanych do tego organu ze strony sędziów oraz kandydatów na sędziów, co do których KRS podejmie negatywną uchwałę, ale także przez obywateli, których sprawy rozstrzygać będą sędziowie wybrani przez nowo utworzoną KRS, wobec których podnoszony może być zarzut braku niezależności od wpływów politycznych.

III.7040.82.2017 z 31 maja 2017 r. – wystąpienie do Marszałka Sejmu RP w sprawie zmian w ustawie o Krajowej Radzie Sądownictwa.

Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka przedłożyła Sejmowi do uchwalenia projekt ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa. Znalazł się w nim nowy art. 10, w którym posłużono się konstrukcją modyfikującą ogólne regulacje, dotyczące zasad kontynuowania pracy przy przekształceniach w sektorze publicznym. Opiera się ona na założeniu rozwiązania stosunku pracy z szefem Biura Rady i jego pracownikami z upływem określonego terminu w związku z niezaproponowaniem im nowych warunków płacy i pracy.

Używanie konstrukcji wygaśnięcia stosunku pracy wobec niezaproponowania pracownikowi nowych warunków pracy po przekształceniach organizacyjnych w sektorze publicznych budzi wątpliwości konstytucyjne. Uwagę zwraca lakoniczność regulacji prawnej dotyczącej pracowników, którym nie

zapropozowano nowych warunków pracy i płacy oraz pracowników, którzy odmówili przyjęcia nowych warunków pracy i płacy. Zastosowana w projekcie ustawy konstrukcja przypomina zwolnienia grupowe, ale zwalnianym pracownikom Biura Rady nie zagwarantowano prawa do odprawy na zasadach określonych w ustawie o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Wydaje się, że zasadniczym celem regulacji, zawartej w art. 10 projektowanej ustawy, jest stworzenie możliwości usunięcia niechcianych pracowników – pomimo możliwości ich dalszego zatrudnienia w Biurze Rady.

Zgodnie z art. 60 Konstytucji obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. Każdy obywatel ma prawo do ubiegania się o przyjęcie do służby publicznej na jednakowych zasadach. Jednakowe zasady powinny obowiązywać zarówno osoby, które ubiegają się o przyjęcie do służby publicznej, jak i osoby, które w służbie tej pozostają.

Zakwestionowana regulacja prawna powinna także podlegać ocenie z punktu widzenia zgodności z art. 24 Konstytucji. Stosownie do jego treści, praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej. Państwo sprawuje nadzór nad warunkami wykonywania pracy i to na państwie ciąży obowiązek ochrony pracowników jako „słabszej” strony stosunku pracy, a w konsekwencji obowiązek stworzenia określonych gwarancji prawnych dotyczących zarówno ochrony osoby pracownika, jak i jego interesów.

Rzecznik przedstawił Marszałkowi niniejsze uwagi z prośbą o ich uwzględnienie w toku dalszych prac legislacyjnych.

VII.501.5.2017 z 5 czerwca 2017 r. – wystąpienie do Marszałka Sejmu RP w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o opłatach abonamentowych oraz ustawy o radiofonii i telewizji.

W dniu 30 maja 2017 r. Rada Ministrów skierowała do Sejmu projekt ustawy o zmianie ustawy o opłatach abonamentowych oraz ustawy o radiofonii i telewizji (dalej jako: projekt ustawy), przewidujący przede wszystkim nowelizację ustawy o opłatach abonamentowych (dalej jako: ustawa). Projekt ten, mimo sformułowania przez Rzecznika Praw Obywatelskich uwag na etapie konsultacji społecznych, nadal rodzi istotne wątpliwości, ponieważ może wiązać się z ograniczeniem praw i wolności człowieka i obywatela – w tym przypadku prawa do ochrony danych osobowych, będącego elementem zasady autonomii informacyjnej.

Nie kwestionując konieczności przyjęcia przepisów, które będą sprzyjały poprawie obowiązujących rozwiązań i naprawie zdiagnozowanych problemów, a co za tym idzie – realizowaniu misji publicznej mediów – Rzecznik podkreślił, że w trakcie prac nie rozważono żadnych innych, alternatywnych sposobów osiągnięcia zamierzonego celu, czyli „poprawy skuteczności poboru opłat

abonamentowych, jako źródła finansowania realizacji misji publicznej radiofonii i telewizji”.

Przede wszystkim projekt ustawy zakłada włączenie do procesu rejestracji odbiorników oraz identyfikacji podmiotów obowiązanych do wnoszenia opłat abonamentowych dostawców usług telewizji płatnej. Takie rozwiązanie może budzić zastrzeżenia w kontekście przesłanki dopuszczalności przetwarzania danych określonych w przepisach ustawy o ochronie danych osobowych. Ponadto, pozyskiwanie danych osobowych do celów publicznoprawnych prowadzi będzie do zmiany warunków umów zawartych wcześniej w trybie prywatnoprawnym, co może budzić obawy z punktu widzenia ochrony praw stron takiej umowy.

Prawo telekomunikacyjne także wyraźnie zakazuje przekazywania treści lub danych objętych tajemnicą telekomunikacyjną przez osoby inne niż nadawca i odbiorca komunikatu. Wszelkie odstępstwa od tej zasady – w świetle zgodności z konstytucyjnym prawem do prywatności oraz prawem do autonomii informacyjnej – wymagają uzasadnienia przez ustawodawcę w kontekście „niezbędności w demokratycznym państwie prawnym”, tymczasem w projekcie ustawy takiego uzasadnienia zabrakło.

Wreszcie Trybunał Konstytucyjny uznał opłatę abonamentową za „przymusowe, bezzwrotne świadczenie publicznoprawne, służące realizacji jednego z konstytucyjnych zadań państwa”, polegające na finansowym wsparciu misji publicznej realizowanej przez jednostki radiofonii i telewizji. Różnicowanie sytuacji osób zobowiązanych do ponoszenia tej opłaty i wprowadzanie regulacji, które w istocie proponują rozwiązanie tylko części problemu, wydaje się niedopuszczalne. Nie każde gospodarstwo domowe ma bowiem zawartą umowę o dostarczanie telewizji płatnej. Ponadto, część osób korzystających z telewizji naziemnej nigdy nie zarejestrowało odbiornika. W efekcie uszczelnienie systemu, wskazane jako cel w projekcie ustawy, dotyczyć będzie wyłącznie części osób zobowiązanych do ponoszenia opłat abonamentowych. Przyjęcie projektu w zaproponowanym kształcie może także skutkować rezygnacją abonentów z dotychczasowych dostawców na rzecz płatnych platform i serwisów umiejscowionych poza terytorium Polski, co w efekcie doprowadzi do utraty przychodów przez Skarb Państwa, a także Polski Instytut Sztuki Filmowej.

Rzecznik przedstawił Marszałkowi powyższe uwagi, z prośbą o przekazanie ich do wiadomości posłanek i posłów oraz do właściwych organów Sejmu RP, w których rozpatrywany będzie projekt.

V.7100.8.2017 z 23 czerwca 2017 r. – wystąpienie do Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie projektów aktów prawnych regulujących status przedsiębiorcy oraz swobodę działalności gospodarczej.

Prawa przedsiębiorców stanowią jeden z priorytetów Rzecznika Praw Obywatelskich. W kierowanych do Rzecznika skargach przedsiębiorcy skarżą się

na niejasne i często zmieniające się regulacje prawne, zwłaszcza w obrębie podatkowym, a także na rozbieżne praktyki stosowania prawa przez organy oraz sądy. Przedsiębiorcy wskazują na utrudnienia w codziennym funkcjonowaniu związane z ich relacjami z organami administracji publicznej działającymi w obszarze gospodarczym i podatkowym. Dotyczy to przede wszystkim długotrwałych, zaburzających bieżącą działalność gospodarczą kontroli, czy też wszczynania kontroli tuż przed terminem przedawnienia zobowiązania podatkowego.

W odniesieniu do projektu ustawy – Prawo przedsiębiorców za pozytywne kierunki zmian Rzecznik uznał określenie podstawowych zasad i warunków tworzenia przez organy państwa przyjaznego środowiska prawnego i organizacyjnego dla przedsiębiorców. Ponadto pozytywnie ocenił zamysł ustawodawcy, by określić zasady wprowadzania zmian w przepisach regulujących działalność gospodarczą (ze szczególnym uwzględnieniem mikro-, małych i średnich przedsiębiorców), a także by dokonywać przeglądu prawa już działającego. Prawo przedsiębiorców wprowadza nowe pojęcie działalności nierejestrowej. Przyjęta koncepcja może służyć ułatwieniu i odformalizowaniu prowadzenia przez osoby fizyczne działalności przynoszącej minimalne przychody. Jednocześnie powstaje pytanie, czy dla pewności obrotu nie należałoby uściślić, że podmioty te nie są przedsiębiorcami w rozumieniu Prawa przedsiębiorców. W ocenie Rzecznika należałoby rozważyć zasadność objęcia działalności nierejestrowej niektórymi regulacjami kształtującymi relację przedsiębiorca – konsument np. w zakresie pomocy udzielanej przez rzeczników konsumentów lub w zakresie sądownictwa polubownego.

Odnosząc się do projektu ustawy o Komisji Wspólnej Rządu i Przedsiębiorców oraz Rzeczniku Przedsiębiorców Rzecznik wskazał, że powołanie nowej instytucji specjalizującej się w ochronie interesów przedsiębiorców w relacjach z władzą publiczną może prowadzić do lepszego funkcjonowania przedsiębiorców i lepszego poziomu przestrzegania ich praw. Zasygnalizował przy tym, że wśród uprawnień interwencyjnych Rzecznika Przedsiębiorców brakuje uprawnień o charakterze procesowym w sprawach indywidualnych. W szczególności w katalogu uprawnień nie została przewidziana możliwość wniesienia w sprawie przedsiębiorcy skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego lub przystąpienia do postępowania. Rzecznik Przedsiębiorców mógłby zatem zostać uprawniony do wyrażania istotnego poglądu w sprawie na wzór rozwiązania przewidzianego w ustawie o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym lub w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów. Ponadto, w ocenie Rzecznika rozważenia wymaga uzupełnienie katalogu uprawnień Rzecznika Przedsiębiorców o możliwość występowania także do Naczelnego Sądu Administracyjnego z wnioskami w sprawie wyjaśnienia przepisów prawnych, których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych, a które dotyczą działalności gospodarczej.

Jeśli chodzi o projekt ustawy o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy Rzecznik zasygnalizował m.in. niewystarczający sposób uregulowania kwestii legitymowania się przez pełnomocnika przedsiębiorcy pełnomocnictwem udostępnionym w CEIDG. Należałoby również rozważyć zasadność uregulowania kwestii wykazywania umocowania udostępnionego w CEIDG, nie w przepisach ustawy o CEIDG, a w poszczególnych procedurach.

Ze względu na potrzebę sprawnego rozpoczęcia działalności przez nową instytucję Rzecznika Przedsiębiorców zasadne jest nieprzesuwanie momentu powołania osoby sprawującej tę funkcję. Niemniej jednak, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich zasadne wydaje się powołanie Rzecznika Przedsiębiorców na pierwszą kadencję w sposób uwzględniający głos strony przedsiębiorców.

VII.510.27.2017 z 28 czerwca 2017 r. – wystąpienie do Marszałka Sejmu RP w sprawie projektu nowelizacji Prawa o ustroju sądów powszechnych.

Zadaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, stojącego na straży praw i wolności człowieka i obywatela, jest m.in. obserwowanie procesu legislacyjnego i informowanie o wszelkich potencjalnych zagrożeniach w tym zakresie. W ocenie Rzecznika poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, przewidujący przede wszystkim nowelizację Prawa o ustroju sądów powszechnych, zawiera rozwiązania, które zagrażają realizacji konstytucyjnego prawa każdego do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Zagadnienie to w sposób bezpośredni wiąże się również z kwestią niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Projekt wprowadza nowy model powoływania prezesów i wiceprezesów sądów powszechnych wszystkich szczebli. W ocenie Rzecznika zmiany te są niezgodne z Konstytucją, ponieważ sprzyjają tworzeniu systemu, w którym prezesi sądów mogą być dyspozycyjni wobec Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego. Dodatkowo projekt przewiduje zwiększenie wpływu Ministra Sprawiedliwości na powoływanie nowych sędziów funkcyjnych w sądach, a więc wizytatorów, przewodniczących wydziałów oraz ich zastępców. W ten sposób Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny będzie mógł wywierać naciski na prezesów sądów i na innych sędziów.

Szczególne wątpliwości z punktu widzenia standardów demokratycznego państwa prawa wywołuje przepis, który przyznaje Ministrowi Sprawiedliwości kompetencję do odwołania w ciągu pół roku obecnych prezesów i wiceprezesów sądów powszechnych bez podania przyczyny. Zastrzeżenia Rzecznika wzbudzają również zmiany zasad odwoływania prezesów i wiceprezesów w toku kadencji. W projekcie pojawiają się nowe przesłanki – „uporczywe niewywiązywania się z obowiązków służbowych” oraz „szczególnie niska efektywność działań w zakresie pełnionego nadzoru administracyjnego lub organizacji pracy w sądzie

lub sądach niższych”. Są to na tyle ogólne sformułowania, że mogą one doprowadzić do podejmowania przez organ władzy wykonawczej, jakim jest Minister Sprawiedliwości, dyskrecjonalnych decyzji, które w nieproporcjonalny sposób ingerują w wykonywanie władzy sądowniczej przez prezesów sądów.

Rzecznik przypomniał, że gwarancje niezależności sądów i niezawisłości sędziów zostały wyrażone w Konstytucji. Istotą zawodu sędziego jest to, iż powinien być on niezawisły w swych decyzjach i niezależny. W sytuacji podporządkowania politycznego sędziego i lęku sędziego przed możliwymi represjami ze strony władzy w przypadku niepodporządkowania się woli władzy politycznej obywatel straci prawo do bezstronnego sądu.

Tymczasem projekt ustawy wprowadza nowe sposoby wywierania nacisków na sędziów. Instrument w postaci możliwości przeniesienia sędziego do innego wydziału bez jego zgody może być odbierany jako ukryty rodzaj kary dyscyplinarnej stosowanej wobec niepokornych sędziów, którzy będą w ten sposób zobowiązani do rozpatrywania spraw, w których się nie specjalizują. Ponadto przeniesienie sędziego do innego wydziału, bez jego zgody, zmniejszy efektywność orzeczniczą sędziego, który będzie potrzebował więcej czasu na rozpatrzenie zupełnie nowego dla niego rodzaju spraw i tym samym wpłynie to negatywnie na realizację konstytucyjnego prawa każdego do sądu.

Negatywnie należy także ocenić dodatkowy środek nacisku na sędziów, polegający na możliwości obniżenia dodatku funkcyjnego. Dodatek funkcyjny to składnik wynagrodzenia, a nie uznaniowa premia za wyniki, tak więc nie wydaje się, aby można było wynagrodzenie takie obniżyć.

Ponownej refleksji wymagają zmiany przesłanek uprawniających do powołania na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego. Tego typu rozwiązanie, w postaci stworzenia „szybkiej ścieżki awansowej” poprzez możliwość awansowania bezpośrednio z sądu rejonowego do apelacyjnego, stanowi zagrożenie dla obywateli związane z brakiem profesjonalizmu i doświadczenia w orzekaniu w tego typu sprawach przez tych sędziów.

Należy ponadto rozważyć zasadność wprowadzenia możliwości delegacji sędziego do Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Kancelarii Prezydenta RP. Może wiązać się to z tym, iż w sądach będzie mniej sędziów orzekających niż jest obecnie. Grozi to dalszym wydłużeniem terminów rozpatrywania spraw i przewlekłością postępowań sądowych.

Wątpliwości Rzecznika rodzi także przewidziana w projekcie ustawy uznaniowość Ministra Sprawiedliwości w decydowaniu o tym, czy sędzia, który osiągnął wiek emerytalny, może w dalszym ciągu kontynuować pracę na stanowisku sędziego. Jego dalsze losy zawodowe pozostaną więc w rękach Ministra Sprawiedliwości. W ten sposób organ władzy wykonawczej uzyska uznaniową, niekontrolowaną możliwość decydowania o tym, kto będzie wykonywać władzę sądowniczą. Proponowana zmiana budzi wątpliwości z punktu widzenia art. 180 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym sędziowie są nieusuwalni.

Jeżeli chodzi o zagrożenie dla praw przedsiębiorców wynikających z obecnego kształtu ustawy zmieniającej, należy zwrócić uwagę na proponowaną w projekcie nacjonalizację rynku informatycznego decyzjami wyłączeniowymi Ministra Sprawiedliwości.

Rzecznik w pełni podziela opinię, iż wymiar sprawiedliwości wymaga reform. Rzeczywistymi problemami wymagającymi refleksji oraz propozycji legislacyjnych są jednak kwestie takie jak m.in.: zmniejszenie kognicji sądów (zakresu spraw badanych przez sądy), wsparcie sędziów poprzez zwiększenie liczby asystentów sędziów, wzmocnienie organizacyjne sądów, wzmocnienie udziału czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, przyjęcie ustawy o biegłych sądowych oraz poprawa wykorzystania alternatywnych sposobów rozwiązywania sporów (np. mediacja).

Rzecznik przedstawił Marszałkowi powyższe uwagi, z prośbą o przekazanie ich do wiadomości Pań i Panów Posłów oraz do właściwych organów Sejmu RP, w których rozpatrywany będzie projekt.

VIII. Opinie i stanowiska

II.510.195.2017 z 28 kwietnia 2017 r. – wystąpienie do Przewodniczącego Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Sejmu RP w sprawie projektu nowelizacji Prawa łowieckiego.

Projektowana nowelizacja dodaje do art. 51 ust. 1 Prawa łowieckiego nowy typ wykroczenia polegający na „utrudnianiu lub uniemożliwianiu polowania”. Sankcja pozostaje niezmieniona – grzywna w wysokości od 20 do 5.000 zł. (zgodnie z art. 24 § 1 Kodeksu wykroczeń). Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich tak skonstruowane przesłanki popełnienia czynu zabronionego wprowadzają szeroki zakres penalizacji oraz istotną dozę uznaniowości. W przypadku przyjęcia projektowanej ustawy, karze podlegałoby utrudnianie lub uniemożliwienie prowadzenia polowania, a zatem działalności prywatnej. W sposób istotny odróżnia to proponowany przepis od wskazanych powyżej norm Kodeksu wykroczeń, posługujących się podobnymi przesłankami, które mają na celu ochronę interesu publicznego. Nie wydaje się uzasadnione, aby te dwie strefy działalności podlegały analogicznej ochronie przy pomocy najbardziej represyjnej gałęzi prawa – prawa karnego *sensu largo*. Ponadto rozwiązanie takie byłoby sprzeczne z zasadą proporcjonalności wyrażoną w Konstytucji.

Uzasadnienie projektu wskazuje, że omawiana zmiana podyktowana jest względami ochrony legalnej działalności polującego, uniknięciem szkód wyrządzonych przez nadmierną populację zwierząt oraz ochrony osób postronnych. Nie istnieją jednak przekonujące argumenty, dlaczego akurat ten rodzaj legalnej działalności miałby podlegać ochronie przy pomocy prawa karnego *sensu largo*. Jeśli chodzi o szkody wywołane przez nadmierną populację, wskazać należy, że brak jest adekwatnego związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy penalizowanym zachowaniem, a tymi, jedynie spekulatywnymi, szkodami. Same migracje zwierząt także nie muszą automatycznie prowadzić do powstania szkód łowieckich. Ponadto, zapewnienie bezpieczeństwa osób postronnych należy do obowiązków organizatora polowania oraz samych polujących i jest już obecnie zabezpieczone m.in. przez normę art. 51 ust. 1 pkt 1 Prawa łowieckiego.

Proponowana regulacja, ze względu na szczególną materię, której dotyczy i brak wyjątków, może również być wykorzystywana do uniemożliwienia prowadzenia legalnej akcji protestacyjnych przez organizacje społeczne przeciwne polowaniom, w szczególności organizacje ekologiczne, lub też do karania ich uczestników. W ten sposób przepis ten narusza art. 54 ust. 1 Konstytucji statuujący wolność wyrażania poglądów, a także art. 57 Konstytucji przewidujący wolność zgromadzeń.

Podsumowując wskazać należy, że proponowana zmiana art. 51 ust. 1 Prawa łowieckiego winna być oceniona negatywnie, jako nieuzasadniona i sprzeczna z Konstytucją.

Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego z prośbą o rozważenie zainicjowania działań legislacyjnych zmierzających do usunięcia powyższego przepisu z projektu ustawy.

IX. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (II.511.1227.2015 z 19 stycznia 2016 r.) – w sprawie wnoszenia sprzeciwu od wyroku nakazowego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 11 kwietnia 2017 r. wskazał, iż sprzeciw należy postrzegać jako środek ochrony oskarżonego przed rozpoznaniem jego sprawy w zredukowanym trybie szczególnym, urzeczywistniający jego żądanie publicznego procesu, gwarantującego pełną możliwość obrony. Procedowanie obejmujące swym zakresem rozpatrywanie sprzeciwu od wyroku nakazowego może zakończyć się albo odmową jego przyjęcia (wówczas oskarżony zachowuje *status quo*), albo może zakończyć się dla niego pozytywnie, gdyż wnoszony przez niego sprzeciw będzie uwzględniony. Ponadto, sprzeciwem nie można w ogóle ograniczyć zakresu rozpoznania sprawy karnej, która w razie złożenia tego środka zaskarżenia podlega rozpoznaniu w pełnym zakresie. Skoro postępowanie zainicjowane wniesieniem sprzeciwu toczy się od początku na zasadach ogólnych, to w istocie wprowadzenie zakazu *reformationis in peius* oznaczałoby, że zakaz ten niezgodnie ze swą funkcją chroniłby oskarżonego już w I instancji. W rezultacie nie zostałby spełniony jeden z zasadniczych celów postępowania karnego – trafna represja karna. Natomiast w razie orzeczenia surowszej kary niż w wyroku nakazowym oskarżony może kwestionować zapadłe rozstrzygnięcie w drodze apelacji, podnosząc zarzut rażącej niewspółmierności kary.

Wystąpienie do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli (III.7064.68.2016 z 14 marca 2016 r.) – w sprawie skutecznej realizacji świadczeń alimentacyjnych.

Prezes Najwyższej Izby Kontroli w piśmie z 18 kwietnia 2017 r. podzielił niepokój Rzecznika spowodowany wyjątkowo niską skutecznością odzyskiwania od dłużników świadczeń wypłacanych z funduszu alimentacyjnego, czemu NIK daje wyraz w corocznej kontroli wykonania budżetu państwa. Rozwiązania ustawowe, obowiązujące od prawie 10 lat, miały zapewnić skuteczniejszą egzekucję alimentów – co sukcesywnie zmniejszałoby obciążenia budżetu państwa z tego tytułu. Mimo to ściągalność tych należności pozostaje praktycznie od lat na niezmiennym poziomie (między 11 a 13% w skali roku). Te dane wskazują jednoznacznie, iż system egzekucji należności z tego tytułu jest niewydolny. W związku z tym, w drugiej połowie 2017 r. Najwyższa Izba Kontroli przeprowadzi kontrolę doraźną w jednym z wybranych województw, aby na tym przykładzie zidentyfikować ewentualne szczegółowe przyczyny niskiej skuteczności egzekucji należności alimentacyjnych.

Wystąpienie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (III.7060.158.2016 z 25 kwietnia 2016 r.) – w sprawie zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym przez artystów i twórców.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w piśmie z 6 kwietnia 2017 r. poinformował, że organem właściwym do spraw ubezpieczeń społecznych i zaopatrzenia społecznego jest Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Jednocześnie zapewnił, że resort kultury i dziedzictwa narodowego chętnie podejmie współpracę nad projektem regulacji zmierzających do zmiany obowiązujących zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym przez twórców/artystów, jeżeli działania takie zostaną zainicjowane przez właściwego Ministra.

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (IV.7022.20.2016 z 11 lipca 2016 r.) – w sprawie niewykonywania przez zobowiązanych obowiązku alimentacyjnego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 12 czerwca 2017 r. wyjaśnił, że analiza danych statystycznych w zakresie liczby spraw o wykonywanie kontaktów, które w 2016 r. wpłynęły do sądów, nie daje podstaw do twierdzenia, że obowiązujące w tym przedmiocie regulacje nie są wystarczające i zachodzi konieczność wprowadzania zmian w Kodeksie postępowania cywilnego. Aktualnie nie są prowadzone ani planowane prace legislacyjne mające na celu zmianę przepisów dotyczących wykonywania kontaktów między rodzicami i dziećmi. Odnosząc się do postulatu rozważenia zasadności podjęcia prac legislacyjnych mających na celu lepszą ochronę praw osób ubezwłasnowolnionych w kwestii kontaktów z innymi osobami, Podsekretarz Stanu wskazał, że wystarczające w tym zakresie są obowiązujące regulacje umożliwiające wydawanie zarządzeń przez sąd nadzorujący postępowanie opiekuńcze.

Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka do Ministra Sprawiedliwości (IV.7022.31.2016 z 3 sierpnia 2016 r.) – dotyczące współpracy ze stroną włoską w sprawach transgranicznej egzekucji alimentów.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 7 czerwca 2017 r. podkreślił, że postępowanie egzekucyjne w zakresie alimentów podlega prawu państwa wykonania orzeczenia lub ugody. Właściwym prawem do prowadzenia egzekucji w przypadku złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji we Włoszech jest zatem prawo włoskie. Ponadto, skuteczność postępowania egzekucyjnego w dużym stopniu zależy od posiadanego przez dłużnika majątku, do którego można skierować egzekucję. Zapewnił, że przedstawiciele Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Ministerstwa Sprawiedliwości podejmują regularne interwencje w sprawach egzekucji alimentów we włoskim organie centralnym wyznaczonym na potrzeby

wymienionych powyżej aktów prawa, tj. Departamencie do spraw Małoletnich Ministerstwa Sprawiedliwości Republiki Włoskiej. Podczas spotkań przedstawiciele resortów sprawiedliwości obu krajów: Polski i Włoch wielokrotnie podejmowano temat skutecznej egzekucji alimentów. Aktualnie Ministerstwo Sprawiedliwości analizuje odpowiedzi strony włoskiej i sukcesywnie przekazuje je do właściwych sądów okręgowych. W zależności od wyników tych analiz Ministerstwo Sprawiedliwości podejmie dalsze działania interwencyjne we włoskim organie centralnym w celu poprawy ściągalności alimentów od osób zobowiązanych do alimentacji mających miejsce zamieszkania na terytorium Włoch na rzecz wierzycieli zamieszkałych w Polsce.

Wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów i Marszałka Senatu RP (IV.7004.9.2016 z 7 października 2016 r.) – w sprawie reprivatyzacji.

Przewodniczący Stałego Komitetu Rady Ministrów w piśmie z 13 czerwca 2017 r. zapewnił, że Rada Ministrów w pełni podziela troskę o jak najlepsze rozwiązanie zawiłych problemów prawnych, społecznych i gospodarczych związanych z reprivatyzacją. W ubiegłym roku Ministerstwo Skarbu Państwa przygotowało wstępną propozycję legislacyjną w powyższym zakresie i zgłosiło wniosek o wpis do Wykazu prac Rady Ministrów. Z uwagi na konieczność omówienia szczegółowych rozwiązań oraz mając na względzie, iż wpis do przedmiotowego Wykazu stanowi jednocześnie zobowiązanie Rządu do realizacji przedstawionej koncepcji, skierowano tę propozycję pod obrady Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów (KERM). Uzyskanie kierunkowej, pozytywnej rekomendacji KERM będzie warunkiem dalszych prac i działań legislacyjnych. Przewodniczący wyraził ponadto przekonanie, że ustawa o szczególnych zasadach usuwania skutków prawnych decyzji reprivatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich wydanych z naruszeniem prawa, mimo pewnych niedoskonałości, stanowi pierwszy, istotny i konkretny krok w celu zwiększenia pewności prawnej oraz zmniejszenia skali nieprawidłowości związanych z obrotem nieruchomościami.

Wystąpienie do Ministra Infrastruktury i Budownictwa (V.511.141.2014 z 18 października 2016 r.) – w sprawie poprawy dostępności do uzyskania prawa jazdy dla osób niepełnosprawnych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa w piśmie z 8 czerwca 2017 r. poinformował, że Senacka Komisja Ustawodawcza podjęła inicjatywę ustawodawczą zmierzającą do wdrożenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 czerwca 2016 r. (sygn. Akt K37/13) w zakresie samochodów stosowanych na egzaminie państwowym na prawo jazdy przez osoby niepełnosprawne. Obecnie trwają prace legislacyjne nad przygotowaniem projektu ustawy o zmianie ustawy o kierujących pojazdami. Projekt ten procedowany jest w Senacie pod nr druku 409.

Wystąpienie do Ministra Finansów (V.511.394.2016 z 19 października 2016 r.) – w sprawie indywidualnych interpretacji podatkowych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 11 maja 2017 r. zauważył, że potrzeba wydania z urzędu ogólnej interpretacji podatkowej powstaje szczególnie wtedy, gdy w tożsamy stanach faktycznych wydawane są rozbieżne interpretacje indywidualne lub zapadają rozbieżne wyroki sądów lub też, gdy zapadnie odmienne od dotychczasowej praktyki rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego bądź Trybunatu Sprawiedliwości UE. Te rozbieżności mogą być eliminowane właśnie przez stwierdzenie wygaśnięcia interpretacji indywidualnej niezgodnej z interpretacją ogólną wydaną w takim samym stanie prawnym. Za nieuzasadnione należy uznać obawy Rzecznika o niespójność systemową omawianej regulacji, a tym samym naruszenie zasad poprawnej legislacji. Szczególną ochronę materialnoprawną zapewniają podatnikowi art. 14k i art. 14m Ordynacji podatkowej, gdyż chronią prawa podatnika przed potencjalnie niekorzystną dla niego zmianą wykładni prawa. Z kolei art. 14e § 3 O.p. gwarantuje podatnikowi prawo do zaskarżenia postanowienia o stwierdzeniu wygaśnięcia interpretacji indywidualnej w drodze zażalenia. Podsekretarz Stanu poinformował także, że zgodnie z kierunkowymi założeniami nowej ordynacji podatkowej, przesłankę wystąpienia przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych z pytaniem prawnym stanowić będzie wyłonienie się w toku wydawania interpretacji ogólnej poważnych wątpliwości na tle rozbieżnego orzecznictwa sądów administracyjnych. Opracowanie projektu nowej ordynacji podatkowej powinno nastąpić do dnia 13 października 2017 r.

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (III.7060.858.2016 z 30 listopada 2016 r.) – w sprawie zróżnicowania w uprawnieniach dwóch grup prokuratorów oraz sędziów do przechodzenia we wcześniejszy stan spoczynku.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 4 maja 2017 r. zauważył, że regulacja prawna zawarta w art. 69 § 2 Prawa o ustroju sądów powszechnych (znajdująca odpowiednie zastosowanie do prokuratorów) stanowi szczególnego rodzaju przywilej, który może być postrzegany jako w sposób nieuzasadniony faworyzujący sędziów i prokuratorów względem pozostałych pracowników podlegających powszechnemu systemowi emerytalnemu. Ograniczenie możliwości korzystania z tej regulacji po 31 grudnia 2017 r. w żaden sposób nie wyłącza dopuszczalności przejścia sędziego lub prokuratora w stan spoczynku przed osiągnięciem wieku „emerytalnego”, w przypadku wykazania, że ze względu na stan zdrowia nie jest w stanie nadal pełnić służby. Podsekretarz Stanu wskazał, że dalsze złagodzenie podnoszonych przez Radę Główną Związku Zawodowego Prokuratorów i Pracowników Prokuratury RP skutków wyłączenia możliwości nabywania uprawnień do przechodzenia przez sędziów i prokuratorów we wcześniejszy stan spoczynku,

przewiduje poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw. W związku z powyższym Minister Sprawiedliwości nie przewiduje podjęcia prac legislacyjnych nakierowanych na zmianę przepisów dotyczących wieku uprawniającego sędziów i prokuratorów do przechodzenia w stan spoczynku.

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (IV.7021.204.2014 z 12 stycznia 2017 r.) – w sprawie przepisów dotyczących wykonywania kontaktów między rodzicami i dziećmi.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 12 czerwca 2017 r. wyjaśnił, że analiza danych statystycznych w zakresie liczby spraw o wykonywanie kontaktów, które w 2016 r. wpłynęły do sądów, nie daje podstaw do twierdzenia, że obowiązujące w tym przedmiocie regulacje nie są wystarczające i zachodzi konieczność wprowadzania zmian w Kodeksie postępowania cywilnego. Aktualnie nie są prowadzone ani planowane prace legislacyjne mające na celu zmianę przepisów dotyczących wykonywania kontaktów między rodzicami i dziećmi. Odnosząc się do postulatu rozważenia zasadności podjęcia prac legislacyjnych mających na celu lepszą ochronę praw osób ubezwłasnowolnionych w kwestii kontaktów z innymi osobami, Podsekretarz Stanu wskazał, że wystarczające w tym zakresie są obowiązujące regulacje umożliwiające wydawanie zarządzeń przez sąd nadzorujący postępowanie opiekuńcze.

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (II.510.1819.2014 z 25 stycznia 2017 r.) – w sprawie zainicjowania zmian legislacyjnych procedury wykroczeniowej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 11 kwietnia 2017 r. poinformował, że podtrzymuje stanowisko o konieczności niezwłocznej nowelizacji Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia w zakresie wskazanym w wystąpieniu Rzecznika. W Ministerstwie Sprawiedliwości trwają prace nad zmianami w prawie karnym procesowym, będące rezultatem oceny funkcjonowania regulacji wprowadzonych przede wszystkim ostatnią dużą nowelizacją, tj. ustawą o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. W ramach tych prac uwzględniono również dostosowanie zasad ponoszenia kosztów postępowania w sprawach o wykroczenia do standardów przyjętych w postępowaniu karnym, wynikających w szczególności z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego.

Wystąpienie do Ministra Rozwoju i Finansów (V.511.25.2017 z 31 stycznia 2017 r.) – w sprawie klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 16 maja 2017 r. wskazał, że celem wprowadzenia do polskiego prawa podatkowego przedmiotowych regulacji prawnych było przeciwdziałanie unikaniu

opodatkowania poprzez agresywną optymalizację podatkową. Unikanie opodatkowania powoduje bowiem nie tylko uszczuplenie dochodów budżetowych, ale również prowadzi do zaburzenia uczciwej konkurencji i powstawania nierównych warunków działania podmiotów na rynku. Nie można zatem przyjąć, że przepisy prawne dotyczące klauzuli mogą stanowić naruszenie zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. Jednocześnie poinformował, że Minister Rozwoju i Finansów zamierza w sposób aktywny kształtować politykę w zakresie stosowania przepisów dotyczących klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania, w tym także poprzez wydawanie interpretacji ogólnych, objaśnień podatkowych bądź też wytycznych dla organów podatkowych.

Wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (VII.501.178.2015 z 1 lutego 2017 r.) – w sprawie ustawy inwigilacyjnej w związku z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącym retencji danych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 5 kwietnia 2017 r. stwierdził, że istotne – w zakresie pozyskiwania danych telekomunikacyjnych przez właściwe służby – będzie stanowisko Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zawisłej, która została zainicjowana m.in. wnioskiem Rzecznika. Sekretarz Stanu zauważył, że wyrok TSUE odnosi się do „poważnych” przestępstw. Tymczasem w prawie polskim wykroczenia nie są zaliczane do przestępstw, a wśród przestępstw nie jest wyróżniona jednoznacznie kategoria przestępstw „poważnych”. W rezultacie trudno jest odnosić wprost stosowane w kraju pojęcia karnistyczne do terminologii z wyroku TSUE. Z kolei wątpliwość dotycząca braku kontroli uprzedniej wiąże się z faktem, że Trybunał Konstytucyjny nie wyklucza kontroli następczej, zwłaszcza w zakresie niezwiązanym z pozyskiwaniem treści przekazu. Trybunał pozostawił ustawodawcy ostateczne wyważenie kwestii kontroli uzyskiwania danych, nie narzucając tym samym konkretnych rozwiązań, lecz jednocześnie wskazał, że pożądane jest powierzenie kompetencji w tym zakresie niezależnym i niezawisłym sądom. Sekretarz Stanu przypomniał ponadto, że ustawą nowelizującą wprowadzono dodatkowe mechanizmy kontroli, polegające na zobowiązaniu prezesów sądów okręgowych do corocznego przekazywania Ministrowi Sprawiedliwości informacji na temat przetwarzania danych przez wszystkie uprawnione podmioty. Minister Sprawiedliwości ma z kolei obowiązek corocznego przekazywania Sejmowi i Senatowi RP ww. informacji, celem wprowadzenia mechanizmu kontroli społecznej nad całym procesem pozyskiwania danych. Przedstawiciel resortu poinformował także, że do uzgodnień międzyresortowych został skierowany projekt ustawy o zmianie ustawy o niektórych uprawnieniach pracowników urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz funkcjonariuszy i pracowników urzędów nadzorowanych przez tego ministra oraz niektórych innych ustaw,

wprowadzający rozwiązania zmierzające do urealnienia standardu cywilnego nadzoru nad umundurowanymi służbami porządku publicznego, w tym również w zakresie będącym przedmiotem wniosku Rzecznika.

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (IV.7214.62.2014 z 6 lutego 2017 r.) – w sprawie długotrwałości postępowań sądowych, toczących się z wniosku osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 12 czerwca 2017 r., odnosząc się do kwestii dotyczącej zamieszczenia w Regulaminie urzędowania sądów powszechnych spraw toczących się na podstawie wniosku złożonego w oparciu o art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, wskazał, że Zespół do monitorowania Regulaminu urzędowania sądów powszechnych, powołany zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości, zaaprobował rozszerzenie katalogu spraw uważanych za pilne o sprawy toczące się na podstawie art. 11a u.p.p.r. Wprowadzenie w życie powyższej zmiany w przepisach Regulaminu powinno przyczynić się do przyspieszenia rozpoznawania tychże spraw. Ustosunkowując się natomiast do zamieszczonej w piśmie Rzecznika Praw Obywatelskich propozycji powierzenia rozpoznawania spraw toczących się na podstawie art. 11a u.p.p.r. wydziałom rodzinnym i nieletnich, zauważył, że w resorcie sprawiedliwości już wcześniej dostrzeżono celowość wprowadzenia takiego rozwiązania i obecnie prowadzone są analizy dotyczące tego zagadnienia.

Wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (XI.543.10.2017 z 13 lutego 2017 r.) – w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 8 czerwca 2017 r. poinformował, że część uwag Rzecznika do projektu ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw, m.in. w zakresie zgodności zawartych w nim przepisów z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej oraz regulacji dotyczących Kolegium Odwoławczego do spraw Cudzoziemców, nie zostało uwzględnionych. Część propozycji Rzecznika uzyskała jednak aprobatę i spowodowała zmianę brzmienia konkretnych unormowań zawartych w ww. projekcie.

Wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji i Ministra Sprawiedliwości (VII.501.315.2014 z 20 lutego 2017 r.) – w sprawie unijnej reformy przepisów o ochronie danych osobowych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 29 czerwca 2017 r. poinformował, że resort spraw wewnętrznych i

administracji przeprowadził robocze konsultacje wstępnych propozycji rozwiązań zaproponowanych przez Komendę Główną Policji związanych z uregulowaniem zasad ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem ich danych osobowych przez organy ścigania do celów zapobiegania przestępczości. MSWiA podjęło także bezpośrednią współpracę z Ministerstwem Cyfryzacji celem wypracowania spójnych rozwiązań organizacyjno-prawnych, które zapewniłyby implementację dwóch unijnych mechanizmów ochrony danych osobowych. Stosowne rozwiązania prawne zostaną wypracowane w terminach dostosowanych do przepisów Unii Europejskiej w omawianym zakresie.

Wystąpienie do Ministra Zdrowia (V.7014.15.2016 z 24 lutego 2017 r.) – w sprawie zasad dostępu cudzoziemców do zawodu lekarza w Polsce.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 6 kwietnia 2017 r. poinformował, że w resorcie zdrowia trwają obecnie prace nad adaptacją do polskiego prawa niemieckich rozwiązań prawnych dotyczących wydawania zezwoleń cudzoziemcom na pracę w zawodzie lekarza w określonym miejscu i zakresie. Powyższe rozwiązanie zostało dodane do projektu procedowanej obecnie nowelizacji ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty. Projekt ten będzie podlegał jeszcze pełnemu procesowi legislacyjnemu, również konsultacjom publicznym.

Wystąpienie do Ministra Rozwoju i Finansów (V.511.560.2015 z 2 marca 2017 r.) – dotyczące wspólnego rozliczenia podatkowego z dzieckiem przed wydaniem wyroku rozwodowego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 3 kwietnia 2017 r. przypomniał, że art. 6 ust. 4 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych stanowi istotny wyjątek od zasady powszechności i równości opodatkowania. Możliwość skorzystania ze sposobu opodatkowania, o którym mowa w ww. przepisie, została z woli ustawodawcy uzależniona od spełnienia ściśle określonych przesłanek. Aby skorzystać z omawianej preferencji podatkowej, podatnik musi przede wszystkim pozostawać w określonym stanie cywilnym, musi być opiekunem prawnym lub rodzicem określonego dziecka, oraz musi faktycznie samotnie je wychowywać. Warunek dotyczący stanu cywilnego jest spełniony wówczas, gdy podatnik nie pozostaje w związku małżeńskim albo trwając w małżeństwie ma orzeczoną separację w rozumieniu odrębnych przepisów lub jego małżonek został pozbawiony praw rodzicielskich bądź odbywa karę pozbawienia wolności. W zakresie tak określonego stanu cywilnego nie mieszczą się zatem sytuacje potencjalne czyli takie, w których podatnik będąc w związku małżeńskim dopiero oczekuje na prawomocne orzeczenie rozwiązujące małżeństwo lub pozbawiające małżonka praw rodzicielskich. Odnosząc się natomiast do kwestii przewlekłości postępowania sądowego Podsekretarz Stanu podkreślił, że sprawy o rozwód i separację stanowią najliczniejszą kategorię spraw rozpoznawanych przez sądy okręgowe w

I instancji i bynajmniej nie można twierdzić, że postępowania te trwają dłużej niż w innych sprawach. Nie można także zgodzić się ze stanowiskiem mówiącym o tym, że wyłącznie sądy odpowiadają za zbyt długi czas trwania postępowania. Przedstawiciel resortu finansów poinformował, iż możliwość rozszerzenia uprawnień podatkowych osób faktycznie samotnie wychowujących dziecko przed uzyskaniem prawomocnego orzeczenia sądowego, w szczególności w sprawach rozwodowych lub separacyjnych, nie jest obecnie przedmiotem rozważań Ministra Rozwoju i Finansów.

Wystąpienie do Ministra Zdrowia (KMP.571.23.2014 z 2 marca 2017 r.) – w sprawie braku regulacji konwojowania pacjentów, przebywających w ramach środka zabezpieczającego w szpitalach i oddziałach psychiatrycznych, poza teren tych placówek.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 20 kwietnia 2017 r. podtrzymał wnioski zawarte w odpowiedzi na poprzednie wystąpienie Rzecznika. Poinformował, że Minister Zdrowia uchwalił rozporządzenie w sprawie komisji psychiatrycznej do spraw środków zabezpieczających i wykonywania środków zabezpieczających w zakładach Psychiatrycznych, na podstawie upoważnienia zawartego w Kodeksie karnym wykonawczym. Ponadto, Minister w ramach swoich kompetencji, w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych zawarł regulacje dotyczące transportu sanitarnego osób, wobec których orzeczono środek zabezpieczający. Materia tej ustawy nie obejmuje jednakże takich kwestii, jak przebieg realizacji środka zabezpieczającego, w tym ewentualnego przebywania pacjenta poza miejscem orzeczenia środka zabezpieczającego, co pozostaje w gestii sądu.

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (IX.517.351.2017 z 2 marca 2017 r.) – w sprawie funkcjonowania przepisów umożliwiających wstrzymanie wykonania kary zastępczej pozbawienia wolności.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 19 kwietnia 2017 r. stwierdził, że instytucja wstrzymania wykonania kary zastępczej pozbawienia wolności za grzywnę, jak i ograniczenie wolności, znajduje swe zastosowanie, realizując cele, jakie przyświecały jej wprowadzeniu. Z uwagi jednak na stosunkowo krótki okres obowiązywania tych regulacji, a także istnienie szeregu przesłanek wpływających na możliwość ich stosowania oraz brak pogłębionych danych statystycznych i analiz w tym zakresie, nie sposób jest w chwili obecnej wyciągać dalej idące, pogłębione wnioski, co do oceny zakresu i możliwości ich aktualnego wykorzystania. Odnosząc się natomiast do postulatu dotyczącego stworzenia systemu informowania skazanych w jednostkach penitencjarnych o prawach wynikających z art. 48a k.k.w. i art. 65a k.k.w., w sposób wskazany w piśmie Rzecznika, należy wskazać, iż w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości budzi on zasadnicze wątpliwości. Instytucja wstrzymania

wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności została zaprojektowana dla skazanych, wobec których jeszcze na etapie po zarządzeniu wykonania zastępczej kary pozbawiania wolności, istnieje pozytywna prognoza, iż podejmą oni prace społecznie użyteczną lub podejmą wykonywanie kary ograniczenia wolności. Instytucja ta nie ma natomiast służyć odraczaniu i przedłużaniu wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności. W opinii resortu, w aspekcie temporalnym, właściwym momentem do realizacji obowiązku informowania skazanych o treści art. 48a k.k.w. i art. 65a k.k.w. winno być pouczenie przy zarządzeniu zastępczej kary pozbawienia wolności.

Wystąpienie do Ministra Infrastruktury i Budownictwa (IV.7210.8.2017 z 6 marca 2017 r.) – w sprawie zmian w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych i prawie spółdzielczym.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa w piśmie z 7 kwietnia 2017 r. poinformował, że Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia „Narodowego Programu Mieszkaniowego” (dalej NPM). W ramach działań przewidzianych w NPM znajdują się m.in. inicjatywy legislacyjne, mające na celu przeciwdziałanie nieprawidłowościom oraz usprawnienie funkcjonowania spółdzielni mieszkaniowych. Jedną z ww. inicjatyw jest projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw, opracowany przez resort infrastruktury i budownictwa, w którym przewidziane zostały, poza obszarami wskazanymi przez Trybunał Konstytucyjny m.in. zmiany dotyczące lustracji spółdzielni mieszkaniowych oraz uprawnień ministra właściwego do spraw budownictwa. Ponadto, zgodnie z regulacjami przyjętymi w projekcie, uchwała spółdzielni mieszkaniowej będzie podjęta, jeżeli opowie się za nią wymagana w ustawie lub statucie większość ogólnej liczby członków biorących udział w głosowaniu nad tą uchwałą podczas walnego zgromadzenia. Kolejną zmianą odnoszącą się do przeprowadzania obrad walnego zgromadzenia jest zapewnienie członkom spółdzielni mieszkaniowej możliwości uczestniczenia w obradach walnego zgromadzenia poprzez pełnomocnika (1 pełnomocnik będzie mógł reprezentować jednego członka spółdzielni). Ww. projekt, przyjęty przez Stały Komitet Rady Ministrów, został rekomendowany Radzie Ministrów. Sekretarz Stanu zapewnił, że wskazane w piśmie Rzecznika problemy będą przedmiotem analizy, jak również będą stanowiły cenny głos w dyskusji nad zakresem proponowanych zmian legislacyjnych w celu systemowego uporządkowania sfery spółdzielczości mieszkaniowej.

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (IX.517.2.2015 z 6 marca 2017 r.) – w sprawie ochrony praw osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną na etapie postępowania jurysdykcyjnego i wykonawczego oraz traktowania ich w warunkach izolacji.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 26 maja 2017 r. wskazał, iż fakt, że dana osoba skazana jest upośledzona umysłowo lub chora psychicznie, nie oznacza, iż istnieją okoliczności wyłączające jej winę, a co za tym idzie możliwość przypisania jej odpowiedzialności karnej. Ponadto, fakt ten nie powoduje automatycznie, iż nie może z powodów zdrowotnych odbywać kary pozbawienia wolności. Każdy tego rodzaju przypadek jest indywidualny i tak też powinien być oceniany. W przypadku wystąpienia uchybień Rzecznik Praw Obywatelskich, zgodnie z przysługującymi mu uprawnieniami może wnieść kasację od prawomocnego orzeczenia sądu. Uchybienie, w postaci nieprzeprowadzenia badań poczytalności sprawcy w sytuacji, kiedy zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania czynu jest w znacznym stopniu ograniczona bądź nie może on prowadzić obrony jest fundamentalnym naruszeniem prawa i stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą, skutkującą uchyleniem wyroku. Stanowi również główną podstawę do wniesienia kasacji. W sytuacji zarządzenia kary, każdy osadzony przy przyjęciu do jednostki penitencjarnej jest badany przez lekarza, który wydaje zalecenia odnośnie dalszego postępowania, w tym np. umieszczenia w celi przystosowanej dla osób niepełnosprawnych, bezpłatnego zaopatrzenia w niezbędne protezy, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. W przypadku stwierdzenia wątpliwości, co do stanu zdrowia o fakcie tym powinien zostać zawiadomiony sędzia penitencjarny, który stoi na straży legalności i prawidłowości wykonania kary. W sytuacji stwierdzenia przez sędziego niezgodnego z prawem pozbawienia wolności, zawiadamia on o tym stosowny organ, a w razie potrzeby zarządza zwolnienie takiej osoby.

Wystąpienie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7064.11.2017 z 6 marca 2017 r.) – w sprawie braku dodatku do zasiłku rodzinnego w okresie sprawowania opieki nad dzieckiem przez osobę samozatrudnioną.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 20 kwietnia 2017 r. wskazał, że wyłącznie osobie korzystającej z urlopu wychowawczego przysługuje dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z tego urlopu. Urlop wychowawczy to uprawnienie z Kodeksu pracy, przysługujące osobom zatrudnionym na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, mianowanie, powołanie, wybór, spółdzielcza umowa o pracę). Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą, czy też taką działalność zawieszająca na podstawie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, nie jest pracownikiem zatrudnionym na podstawie stosunku pracy i nie ma prawa do urlopu wychowawczego na podstawie Kodeksu pracy, a tym samym i do ww. dodatku. Podsekretarz Stanu stwierdził ponadto, że wśród osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą rozliczających się na zasadach zryczałtowanych są również osoby, które – spełniając kryterium dochodowe do

zasiłku rodzinnego – mogłyby potencjalnie ubiegać się o dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego po ewentualnych zmianach warunków jego przyznawania. Kwestia ta będzie w przyszłości przedmiotem analiz. Przypomniał też, że od kwietnia 2016 r. podstawowym systemem wsparcia rodzin wychowujących dzieci jest świadczenie wychowawcze przyznawane w ramach Programu „Rodzina 500+”, na podstawie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.

Wystąpienie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7064.121.2016 z 9 marca 2017 r.) – w sprawie aktywizacji zawodowej bezrobotnych dłużników alimentacyjnych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 28 kwietnia 2017 r. poinformował, że Rada Ministrów przyjęła dokument o nazwie „Przegląd systemów wsparcia rodzin”, zawierający ocenę systemów wsparcia na rzecz rodzin (w tym systemu świadczeń z funduszu alimentacyjnego) oraz wnioski dotyczące wprowadzenia zmian w tych systemach. W przeglądzie tym zawarto również rekomendacje dotyczące wprowadzenia dodatkowych sankcji dla dłużników alimentacyjnych oraz rekomendacje w zakresie poprawy egzekucji alimentów. Wśród proponowanych rozwiązań znajdują się rozwiązania odnoszące się do poprawy efektywności działań związanych z aktywnością zawodową dłużników alimentacyjnych. Podsekretarz Stanu wyjaśnił także, że w projekcie ustawy, realizującym rekomendacje zawarte w ww. dokumencie, nad którym obecnie trwają prace, nie proponuje się systemowych zmian w zakresie poprawy egzekucji alimentów (zapowiedziany w Przeglądzie tzw. pakiet alimentacyjny), ponieważ wymaga on szerszych konsultacji oraz współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości. Stosowny projekt ustawy dotyczący tej kwestii zostanie przedstawiony w późniejszym terminie.

Wystąpienie do Ministra Infrastruktury i Budownictwa (XI.7215.1.2017 z 13 marca 2017 r.) – w sprawie rozwiązań architektonicznych, jakie zakłada program Mieszkanie Plus.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa w piśmie z 7 kwietnia 2017 r. wyjaśnił, że projekt ustawy o Narodowym Funduszu Mieszkaniowym i przekazywaniu nieruchomości Skarbu Państwa na cele mieszkaniowe zakłada podejmowanie przez Fundusz działań wspierających inicjatywy zwiększające użyteczność budownictwa mieszkaniowego, m.in. uwzględniające w szerokim zakresie potrzebę dostępu mieszkańców do niezbędnych urządzeń infrastruktury społecznej. Fundusz będzie zatem promował rozwiązania umożliwiające kształtowanie otoczenia przyjaznego dla wszystkich użytkowników przestrzeni, w tym seniorów i osób niepełnosprawnych, takie jak zasady projektowania uniwersalnego oraz

budownictwa zrównoważonego służącego ograniczeniu negatywnego wpływu budynków na środowisko naturalne i zdrowie człowieka, a także będzie udostępniał koncepcje architektoniczno-budowlane gwarantujące dogodne użytkowanie lokali. Mieszkania budowane w ramach programu Mieszkanie Plus będą spełniać wszystkie współczesne standardy urbanistyczne i architektoniczne, a także wypełniać wymagania wynikające z aktualnych przepisów prawa w zakresie budowy i dostępności dla osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Inwestycje będą realizowane z wykorzystaniem innowacyjnych technologii zapewniających zarówno niski koszt budowy, jak i odpowiednią jakość techniczną budynków. Optymalizacja kosztów budowy nie wpłynie na funkcjonalność i jakość nowych mieszkań. Ponadto, obecnie realizowany jest program finansowego wsparcia tworzenia mieszkaniowego zasobu komunalnego, którego adresatem są także osoby niepełnosprawne (w zakresie mieszkalnictwa chronionego).

Wystąpienie do Ministra Rozwoju i Finansów (V.511.92.2017 z 13 marca 2017 r.) – w sprawie dochodzenia przez Skarb Państwa należności publicznoprawnych na drodze cywilnoprawnej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 14 kwietnia 2017 r. wyjaśnił, że od dnia 1 stycznia 2016 r. odzyskiwanie od podatników nienależnie im wypłaconych należności podatkowych powinno odbywać się na podstawie przepisów Ordynacji podatkowej, a nie przepisów prawa cywilnego. Poinformował także, że w okresie od 1 stycznia 2007 r. do 31 marca 2017 r. organy podatkowe skierowały na podstawie Kodeksu cywilnego 41 powództw. Dwa z ww. powództw zostały złożone w okresie od 1 lipca 2016 r. do 29 marca 2017 r. na podstawie przepisów prawa cywilnego, zamiast Ordynacji podatkowej. Powództwa te dotyczą nienależnie otrzymanej przez podatnika w 2016 r. nadpłaty podatku dochodowego. Opisane przypadki przekazania środków pieniężnych podatnikowi przez organ podatkowy nie wyczerpują zamkniętego katalogu art. 52 § 1 Ordynacja podatkowa, na podstawie którego organ podatkowy ma prawo dochodzić do nienależnie dokonanego zwrotu podatku lub jego nadpłaty z uwagi na fakt, że były one błędem organów podatkowych, zatem powyższy przepis nie mógł mieć w tym przypadku zastosowania.

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (IX.517.2853.2016 z 13 marca 2017 r.) – w sprawie kontroli trzeźwości przeprowadzanej względem osób odwiedzających jednostki penitencjarne.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 19 kwietnia 2017 r. zauważył, że żądanie poddania się badaniu alkomatem jest ingerencją w sferę praw i wolności obywateli, zatem przepisy rangi ustawy powinny w sposób dostatecznie precyzyjny określać zarówno obowiązki obywateli, jak i uprawnienia funkcjonariuszy w tym zakresie, jak to ma miejsce np. w art. 129 ust. 2 pkt 3 i 129a ust. 2 Prawa o ruchu drogowym wobec kierujących pojazdem

oraz 116 § 1 pkt 3 Kodeksu karnego wykonawczego wobec skazanych. W związku z powyższym resort sprawiedliwości rozważy podjęcie stosownej inicjatywy legislacyjnej obejmującej zmiany w ustawie o Służbie Więziennej, które wprost wskazywałyby na konieczność poddania się stosownemu badaniu przez osoby ubiegające się o wstęp na teren jednostek penitencjarnych w razie uzasadnionego podejrzenia, że są pod wpływem alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, a także sposób i tryb wykonywania takiego badania. Odpowiednie zmiany w przepisach winny być jednak zrealizowane przy okazji kompleksowego uregulowania uprawnień funkcjonariuszy Służby Więziennej w zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych oraz obiektów ochraniających w kontekście wielu pojawiających się zagrożeń.

Wystąpienie do Minister Edukacji Narodowej (VII.071.3.2017 z 15 marca 2017 r.) – dotyczące projektu rozporządzenia MEN w sprawie warunków i sposobu wspomagania nauczania języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej i innych przedmiotów nauczanych w języku polskim wśród Polonii i Polaków zamieszkałych za granicą oraz dzieci pracowników migrujących.

Minister Edukacji Narodowej w piśmie z 15 maja 2017 r. wyjaśniła, że celem działań regulowanych w projektowanym rozporządzeniu jest wspomaganie nauczania języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej i innych przedmiotów nauczanych w języku polskim wśród Polonii i Polaków zamieszkałych za granicą oraz dzieci pracowników migrujących, a więc podtrzymanie tożsamości wśród uczniów polskich za granicą. Nie znajduje zatem uzasadnienia proponowane przez Rzecznika rozszerzenie wskazanych przepisów o „przygotowanie polskich uczniów mieszkających za granicą do funkcjonowania w społecznościach wielokulturowych”.

Wystąpienie do Prezesa Związku Miast Polskich, Prezesa Zarządu Unii Miasteczek Polskich i Przewodniczącego Zarządu Związku Gmin Wiejskich RP (V.7100.6.2017 z 16 marca 2017 r.) – w sprawie niewywiązywania się przez jednostki samorządu terytorialnego z ustawowego obowiązku zgłaszania dłużników alimentacyjnych do rejestrów informacji gospodarczej.

Dyrektor Biura Związku Miast Polskich w piśmie z 26 kwietnia 2017 r. poinformował, że wyjaśnianie, z jakiego powodu nie wszystkie jednostki samorządu terytorialnego realizują ustawowy obowiązek przekazywania danych dłużników alimentacyjnych do rejestrów informacji gospodarczej wykracza poza kompetencje Związku Miast Polskich, dlatego Związek nie zajmie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Wystąpienie do Ministra Zdrowia (V.7010.87.2016 z 17 marca 2017 r.) – w sprawie problemów z realizacją prawa rodziców (opiekunów) do pobytu z dzieckiem w szpitalu.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 5 kwietnia 2017 r. wskazał, że znaczenie praw do kontaktu osobistego, telefonicznego lub korespondencyjnego z innymi osobami oraz do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej było powodem nadania im rangi ustawowej i włączenia do katalogu praw pacjenta, określonych w przepisach ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Ta sama ustawa stwarza możliwość pobierania przez podmiot leczniczy opłat z tytułu kosztów realizacji praw kontaktu z innymi osobami oraz dodatkowej opieki pielęgnacyjnej. Jest to jednak możliwe, pod warunkiem, iż realizacja tych praw skutkuje kosztami poniesionymi przez podmiot leczniczy. Odnosząc się do kwestii ustalenia jednolitych opłat za pobyt rodziców w szpitalu i jego warunków, Podsekretarz Stanu wyjaśnił, iż jest to niemożliwe z uwagi na fakt, że koszty opłat za media i usługi są bardzo zróżnicowane w zależności od regionu, w którym położony jest szpital. Również warunki pobytu rodziców, jakie może zaproponować szpital są bardzo różnorodne. Zmiany w zakresie warunków pobytu rodziców następują stopniowo w miarę możliwości finansowych i lokalowych poszczególnych podmiotów leczniczych.

Wystąpienie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7060.165.2017 z 17 marca 2017 r.) – w sprawie braku regulacji prawnej, dotyczącej wzajemnych rozliczeń pomiędzy przedsiębiorcą a wykonawcą dzieła w przypadku uznania, że wykonywane zatrudnienie odbywało się w okolicznościach wskazujących na stosunek pracy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 6 kwietnia 2017 r. wyjaśnił, że zgodnie z ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych, ubezpieczenia te dzielą się na: emerytalne, rentowe, ubezpieczenia w razie choroby i macierzyństwa zwane ubezpieczeniami chorobowymi oraz ubezpieczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych zwane ubezpieczeniami wypadkowymi. Każdy z rodzajów ubezpieczeń powiązany jest z odpowiednim rodzajem składek (emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe). Obowiązek zapłaty składek został podzielony na dwa podmioty. W przypadku ubezpieczenia emerytalnego i rentowego ubezpieczony wraz z podmiotem, który pełni funkcję płatnika, finansuje składkę emerytalną i rentową, która w całości decyduje o przyszłych uprawnieniach ubezpieczonego. Składkę na ubezpieczenie chorobowe w całości finansuje ubezpieczony, natomiast składka na ubezpieczenie wypadkowe finansowana jest wyłącznie przez płatnika, gdyż to do niego należy zapewnienie bezpieczeństwa warunków pracy. Podsekretarz Stanu wskazał, że w związku z obowiązkiem finansowania części składek przez płatnika i ubezpieczonego powstaje więź prawna pomiędzy tymi podmiotami. Przypomniał także, że jedną z podstawowych zasad obowiązujących w prawie zobowiązań jest wyrażona w

Kodeksie cywilnym zasada swobody umów, zgodnie z którą strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Obie strony składając oświadczenie woli zmierzające do zawarcia umowy nazwanej umową o dzieło powinny zatem sobie zdawać sprawę ze skutków tego oświadczenia. Jeżeli jedna ze stron uzna następnie, że umowa naruszała jej interesy ma możliwość dochodzić swoich praw przed sądem. Nie powinna jednak czuć się zwolniona od konieczności uregulowania swoich zobowiązań wynikających z roszczenia drugiej strony na gruncie prawa cywilnego. Przeniesienie odpowiedzialności tylko na jedną ze stron umowy, w ocenie Ministerstwa, nie wydaje się właściwe.

Wystąpienie do Ministra Spraw Zagranicznych, Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministra Rozwoju i Finansów (VII.7037.64.2014 z 17 marca 2017 r.) – w sprawie ulg na przejazdy w środkach transportu publicznego dla uczniów szkół podstawowych i średnich.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w piśmie z 13 kwietnia 2017 r. poinformował, że dnia 21 kwietnia 2017 r. wejdzie w życie ustawa o zmianie ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego oraz niektórych innych ustaw. Nowelizacja ta wprowadzi nowy przepis, zgodnie z którym uprawnieni do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (...) są: „dzieci i młodzież, nie dłużej niż do ukończenia 18. roku życia, w okresie pobierania nauki języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej lub innych przedmiotów nauczanych w języku polskim w: a) szkołach prowadzonych przez organizacje społeczne za granicą zarejestrowanych w bazie prowadzonej przez upoważnioną jednostkę podległą ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania, b) szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, c) sekcjach polskich funkcjonujących w szkołach działających w systemach oświaty innych państw, d) szkołach europejskich działających na podstawie Konwencji o Statucie Szkół Europejskich. Obecnie Minister Infrastruktury i Budownictwa przygotowuje projekty rozporządzeń wykonawczych, na podstawie których dokumenty uprawniające do korzystania z ww. ulg będą wydawane przez konsulów. W ocenie MSZ powyższa zmiana ustawy wraz z rozporządzeniami wykonawczymi niewątpliwie przyczynia się do znaczącej poprawy sytuacji obywateli polskich korzystających ze swobody przemieszczania się, która przysługuje im na podstawie prawa Unii Europejskiej. Oceniając natomiast sytuację uczniów będących obywatelami polskimi, mieszkającymi w Polsce i uczęszczającymi do szkoły w innym państwie członkowskim należy stwierdzić, że uregulowanie, którego skutkiem jest uzależnienie możliwości skorzystania z ulgi od posiadania dokumentu wystawionego przez szkołę polskiego systemu oświaty, wydaje się być nieproporcjonalne do zamierzonego celu.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 19 kwietnia 2017 r. podzielił zdanie Ministra Infrastruktury i Budownictwa, iż przepisy ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego stanowią element szeroko rozumianej polityki społecznej państwa, a w omawianym stanie prawnym nie ma mowy o dyskryminacji. Wskazał też, że zagadnienie uprawnień do ulgowych przejazdów środkami transportu publicznego dla uczniów uczących się poza granicami kraju było ostatnio przedmiotem prac parlamentarnych i zostało uregulowane w ustawie o zmianie ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego oraz niektórych innych ustaw, która została ogłoszona w dniu 20 stycznia br., i wchodzi w życie w terminie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia. Wzory dokumentów uprawniających do ulgowych przejazdów, w związku z wejściem w życie ww. ustawy, oraz tryb i terminy ich wydawania, i przedłużania ważności zostaną określone w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw transportu w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw oświaty i wychowania, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz spraw zagranicznych.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 19 maja 2017 r. wskazała, że poruszona przez Rzecznika problematyka nie należy do kompetencji resortu rodziny, pracy i polityki społecznej. Właściwym do rozstrzygnięcia opisanych w piśmie zagadnień jest Minister Edukacji Narodowej. Jednocześnie zauważyła, że kwestie, które są przedmiotem wystąpienia Rzecznika reguluje podpisana w dniu 10 stycznia 2017 r. ustawa o zmianie ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego oraz niektórych innych ustaw.

Wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (V.7203.25.2017 z 17 marca 2017 r.) – w sprawie zróżnicowania zasad udzielania dotacji jednostkom samorządu terytorialnego przeznaczonych na zadania własne związane z usuwaniem skutków powodzi.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 13 kwietnia 2017 r. poinformował, iż w przypadku wystąpienia klęski żywiołowej konieczne jest możliwie precyzyjne określenie obszaru dotkniętego tą klęską. Stąd, w rozporządzeniu wydawanym na podstawie art. 1 ust. 2 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z usuwaniem skutków powodzi wymienia się najmniejszą jednostkę samorządu terytorialnego (gminę), a nawet poszczególne miejscowości. W przypadku zdarzeń powodziowych o niewielkim zasięgu, wymienienie w rozporządzeniu powiatów oznaczałoby objęcie udogodnieniami znacznej liczby podmiotów faktycznie nieposzkodowanych. Należy również zwrócić uwagę, że to w gminie koncentruje się większość zadań istotnych z punktu widzenia społeczności lokalnych. Jednocześnie warto podkreślić, że wyłączenie stosowania art. 128 ust. 2 ustawy o finansach publicznych nie oznacza automatycznie, że gmina otrzyma dotację pokrywającą

100% wartości realizowanego zadania. Regulacja otwiera taką możliwość, jednak z uwagi na ograniczoną wielkość środków przewidzianych w rezerwie celowej budżetu państwa dotyczącej przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych, dotacje przekraczające 80% wartości inwestycji są przyznawane tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach.

Wystąpienie do Minister Edukacji Narodowej (XI.800.3.2017 z 20 marca 2017 r.) – dotyczące rozporządzenia MEN w sprawie podstawy programowej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej w piśmie z 12 kwietnia 2017 r. wyjaśnił, że w nowej podstawie programowej sformułowano m.in. zadania szkoły podstawowej w zakresie kształtowania i rozwijania u uczniów postaw poszanowania praw człowieka oraz szacunku dla innych. Dodatkowo, bezpośrednio wskazania dotyczące kształtowania postawy tolerancji oraz kwestii praw człowieka, postaw obywatelskich i otwartości znajdują się w podstawie programowej przedmiotów: historia, etyka i oczywiście wiedza o społeczeństwie. Podsekretarz Stanu poinformował także, że przygotowana została nowa podstawa programowa przedmiotu wiedza o społeczeństwie dla szkoły podstawowej, a obecnie trwają prace nad przygotowaniem projektu podstawy programowej dla szkół ponadpodstawowych. Wstępny projekt nowej podstawy programowej wiedzy o społeczeństwie dla szkoły ponadpodstawowej zostanie przedstawiony do tzw. prekonsultacji publicznych w kwietniu br.

Wystąpienie do Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (III.7061.11.2017 z 23 marca 2017 r.) – w sprawie projektu ustawy o świadczeniu pieniężnym dla małoletnich ofiar wojny 1939-1945.

Dyrektor Generalny Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w piśmie z 25 kwietnia 2017 r. zauważył, że w kwestii uprawnień dla małoletnich ofiar wojny można mówić nie tylko o braku woli zmiany istniejącego *status quo* wśród parlamentarzystów, ale również o braku konstytucyjnej konieczności dla podjęcia takich działań. W związku z powyższym, również Urząd nie planuje występowania do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z wnioskiem o wszczęcie procedury zmierzającej do dokonania zmian w prawie, polegających na przyznaniu prawa do świadczeń pieniężnych dla osób wykonujących pracę przymusową na rzecz III Rzeszy bez uprzedniego wysiedlenia (deportacji).

Wystąpienie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (VII.501.5.2017 z 23 marca 2017 r.) – w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o opłatach abonamentowych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego w piśmie z 29 czerwca 2017. podkreślił, że projekt ustawy o zmianie ustawy o

opłatach abonamentowych oraz ustawy o radiofonii i telewizji nie nakłada jakichkolwiek nowych obowiązków na osoby posiadające odbiornik radiofoniczny lub telewizyjny. Osoby te, dokładnie tak jak w obecnym stanie prawnym, mają obowiązek zarejestrowania posiadanego odbiornika i uiszczania opłat abonamentowych. Projekt ustawy zawiera jedynie regulacje mające na celu poprawę efektywności obecnego systemu finansowania mediów publicznych. Podsekretarz nie podzielił wątpliwości Rzecznika dotyczących ochrony danych osobowych, ochrony tajemnicy telekomunikacyjnej czy równości podmiotów.

Wystąpienie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (BPW.7065.22.2016 z 30 marca 2017 r.) – w sprawie niejednakowego traktowania stypendiów dla osób uczących się w zakresie zaliczania tych świadczeń do dochodu uprawniającego do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 20 kwietnia 2017 r. podkreśliła, że pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Studenci co do zasady posiadają możliwości do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej (podjęcie pracy dorywczej, zaciągnięcie kredytu studenckiego itp.). Wydaje się, że zapewnienie środków do życia młodym, zdolnym i najczęściej w pełni sprawnym ludziom, którzy chcą kontynuować naukę, nie może należeć do obowiązków pomocy społecznej. W związku z powyższym Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie uznaje za uzasadnioną propozycję wyłączenia stypendium socjalnego lub motywacyjnego przyznawanego na podstawie Prawa o szkolnictwie wyższym z dochodu ustalanego na potrzeby pomocy społecznej i nie planuje w przedmiotowym zakresie zmian.

Część 2

Wybór spraw indywidualnych

ZESPÓŁ DO SPRAW WYKONYWANIA KAR

IX.517.94.2016

Do Rzecznika zwrócił się Pan Sebastian B. przebywający w Areszcie Śledczym w S. Autor skargi żalił się na warunki bytowe oraz traktowanie, w tym umieszczenie w celi monitorowanej oraz niezapewnienie intymności w czasie korzystania z kąpaka sanitarnego.

W postępowaniu wyjaśniającym ustalono, że osadzony przybył do Aresztu w S. w celu udziału w czynnościach procesowych i był przez blisko miesiąc zakwaterowany, na zasadach ogólnych i za własną zgodą, w celi przeznaczonej do wykonywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej, która z wyłączeniem kąpaka sanitarnego podlegała monitorowaniu. Takie osadzenie było spowodowane brakiem możliwości wygospodarowania w tym czasie miejsca w zwykłej celi. Dyrektor Aresztu Śledczego w S. poinformował Pana Sebastiana B. o prawie zaskarżenia decyzji o umieszczeniu go w tego typu celi do sądu penitencjarnego. Osadzony z prawa tego nie skorzystał, a decyzję zakwestionował dopiero po upływie 9 miesięcy w skardze skierowanej do Rzecznika.

Na podstawie dokonanych ustaleń Rzecznik uznał, że administracja Aresztu Śledczego w S. naruszyła prawa przysługujące Panu Sebastianowi B. umieszczając go bez podstawy prawnej w celi monitorowanej, w której niezabudowany i niczym nie osłonięty kąpik sanitarny był tak usytuowany, że można go było zobaczyć przez wizjer w drzwiach celi.

Ponadto, Rzecznik stanął na stanowisku, że zgodnie z przepisami regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności urządzenia sanitarne znajdujące się w celi jednoosobowej powinny być osłonięte co najmniej w taki sposób, aby nie było możliwe zobaczenie osadzonego wykonującego czynności intymne, ani bezpośrednio – przez osoby wchodzące do celi, ani przez wizjer. W tym zakresie skarga Pana Sebastiana B. była zasadna. Wskutek interwencji Dyrektor Aresztu Śledczego w S. poinformował, że w celi monitorowanej, na wewnętrznej kracie zamontowano przesłonę, dzięki której kąpik sanitarny jest przez wizjer niewidoczny.

IX.517.927.2016

Do Rzecznika skierował skargę Pan Ireneusz S., przebywający w Zakładzie Karnym w B. Osadzony żalił się, że nie ma możliwości skontaktowania się telefonicznie z Centralnym Zarządem Służby Więziennej w godzinach pracy tego urzędu.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Zakładu Karnego w B. z prośbą o wyjaśnienia w tej sprawie. W odpowiedzi Dyrektor stwierdził, że zgodnie z porządkiem wewnętrznym zakładu skazani mogą korzystać z samoinkasujących aparatów telefonicznych według ustalonego w danym oddziale mieszkalnym grafiku, w dni powszednie w godzinach od 15⁰⁰ do 18³⁰, a w soboty i dni ustawowo wolne od pracy w godzinach od 8⁰⁰ do 18³⁰ – z wyłączeniem pory wydawania posiłków. W innych godzinach mogą korzystać z aparatów telefonicznych jedynie wyjątkowo i po pozytywnym rozpatrzeniu przez wychowawcę ich pisemnej prośby w tym zakresie.

Rzecznik wskazał, że osadzeni mają prawo do kontaktowania się m.in. telefonicznie nie tylko z osobami prywatnymi, ale również z organami wymiaru sprawiedliwości, urzędami itp. Kontakt taki możliwy jest jedynie w godzinach pracy tych organów. Osadzeni, przynajmniej raz w tygodniu i w każdym oddziale mieszkalnym, powinni mieć dostęp do samoinkasujących aparatów telefonicznych w godzinach pracy administracji zakładu karnego.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w O. podzielił tę opinię i polecił Dyrektorowi Zakładu Karnego w B. dokonanie zmiany regulacji w porządku wewnętrznym zgodnie z sugestią Rzecznika.

IX.517.990.2016

Do Rzecznika wpłynął wniosek Pani Katarzyny T., która żaliła się, że omyłkowo wpłaciła na poczet grzywny do kasy Sądu Rejonowego w K. kwotę o 200 zł wyższą od tej zasądzonej i od siedmiu miesięcy nie może jej odzyskać.

Pani Katarzyna T. została ukarana wyrokiem nakazowym na karę grzywny w wysokości 300 zł, której spłata została rozłożona na raty. Z uwagi na trudną sytuację finansową ukarana zapłaciła jedynie dwie raty, łącznie w wysokości 100 zł. Następnie sąd zamienił karę grzywny na jeden miesiąc pracy społecznie użytecznej w wymiarze 20 godzin. Sąd nie zarządził zastępczej kary aresztu, lecz umorzył postępowanie odnośnie uiszczenia części grzywny.

Ukarana, nie znając postanowienia sądu, postanowiła uregulować grzywnę do końca, ale przez pomyłkę wpłaciła do kasy sądu kwotę 300 zł. Kiedy dowiedziała się o umorzeniu części niespłaconej grzywny oraz zorientowała się, że wpłaciła o 200 zł za dużo, wystąpiła do sądu o zwrócenie kwoty 300 zł (wobec umorzenia 100 zł) lub 200 zł, które nadpłaciła.

Sąd odmówił zwrócenia kwoty 100 zł wpłaconej dobrowolnie na poczet grzywny, nie ustosunkował się natomiast w ogóle do faktu, iż ukarana wpłaciła o 200 zł więcej, niż wynosiła wysokość wymierzonej jej grzywny.

Po interwencji Rzecznika Sąd zwrócił Pani Katarzynie T. nadpłacone 200 zł.

IX.517.1167.2015

Do Rzecznika skierował skargę Pan Sylwester F., przebywający w Zakładzie Karnym w N. Wskazał on, że Dyrektor Aresztu Śledczego w L., gdzie osadzony poprzednio odbywał karę, wykreślił z wykazu osób uprawnionych do

kontaktowania się z nim w formie widzeń jego konkubinę, która jest również jego przedstawicielem ustanowionym na podstawie art. 42 k.k.w. Pan Sylwester F. stwierdził także, że ani on ani konkubina nie zostali powiadomieni o tej decyzji.

W postępowaniu wyjaśniającym potwierdzono, że Dyrektor Aresztu Śledczego w L. podjął decyzję o wykreśleniu z ewidencji osób uprawnionych do odwiedzania skazanego Pani Anety B. Za podstawę decyzji przyjęto art. 105a § 4 k.k.w., zgodnie z którym z osobą niebędącą członkiem rodziny lub inną osobą bliską skazany może otrzymać widzenie tylko za zezwoleniem dyrektora jednostki penitencjarnej. Pan Sylwester F. został poinformowany o tej decyzji.

Jednocześnie ustalono, że w miesiącach bezpośrednio poprzedzających decyzję skazanemu kilkakrotnie udzielano widzeń z Panią Anetą B. Były to widzenia bez osoby dozoru oraz w oddzielnym pomieszczeniu, przyznane w formie ulg w związku z pozytywnie rozpatrzonymi prośbami skazanego, uzasadnianymi potrzebą widzenia z osobą bliską.

Wobec powyższego decyzja Dyrektora Aresztu Śledczego w L. o wykreśleniu Pani Anety B. z wykazu osób uprawnionych do odwiedzania Pana Sylwestra F. była nieprawidłowa, gdyż osoba ta będąc dla skazanego osobą bliską nie musiała mieć zgody na kontaktowanie się z nim w formie widzeń.

IX.517.1523.2015

Do Rzecznika zwrócił się tymczasowo aresztowany Pan Tomasz N. przebywający w Areszcie Śledczym w L. Żalił się, że nie otrzymał odpowiedzi na swój wniosek o wyrażenie zgody na otrzymanie paczki z artykułami higienicznymi.

W toku podjętych czynności wyjaśniających ustalono, że w piśmie skierowanym do organu dysponującego tymczasowo aresztowany zwrócił się o „wyrażenie zgody na otrzymanie talonu higienicznego”. Zgodnie z obowiązującymi procedurami talon na otrzymanie paczki z artykułami higienicznymi wydaje tymczasowo aresztowanemu administracja aresztu śledczego, po uzyskaniu przez tymczasowo aresztowanego zgody organu dysponującego na korzystanie ze środków higieny otrzymywanych spoza aresztu. Prokurator prowadzący postępowanie, odczytując literalnie treść wniosku tymczasowo aresztowanego uznał, że nie jest właściwy do jego załatwienia, jednak nie powiadomił o tym wnioskodawcy, składając wniosek do akt postępowania bez udzielenia odpowiedzi.

Na prośbę Rzecznika stanowisko w tej sprawie zajął Prokurator Rejonowy. Potwierdził on, że postępowanie prokuratora prowadzącego sprawę, polegające na załączeniu wniosku tymczasowo aresztowanego do akt głównych postępowania bez udzielenia odpowiedzi adresatowi, było niewłaściwe.

Ponadto, zagadnienia proceduralne odnoszące się do rozpoznawania wniosków osób tymczasowo aresztowanych zostały omówione z prokuratorami

podczas narady służbowej, w celu wyeliminowania w przyszłości podobnych nieprawidłowości.

IX.517.232.2015

Do Rzecznika skierował skargę Pan Michał U. przebywający w Zakładzie Karnym w W. Żalił się on na warunki bytowe odbywania kary pozbawienia wolności, w tym brak właściwej wentylacji w kąciu sanitarnym.

Zastępca Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P. wyjaśnił, że kącik sanitarny w celi, w której przebywał osadzony, jest wyposażony w wentylację grawitacyjną pośrednią. Sam kącik sanitarny jest całkowicie zabudowany (trwale od podłogi do sufitu).

Rzecznik wskazał jednak, iż kącik sanitarny powinien posiadać trwałą zabudowę od podłogi do sufitu oraz oddzielną wentylację dla celi mieszkalnej i kącia sanitarnego. Ponadto, w wytycznych Nr 3/2011 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie wymagań technicznych i ochronnych dla pawilonów zakwaterowania osadzonych znajduje się zapis stanowiący, że „węzeł sanitarny należy obudować trwałą ścianką na pełną wysokość kondygnacji, tj. od podłogi do sufitu z zapewnieniem niezbędnej wentylacji grawitacyjnej, oddzielnej dla węzła i celi”.

Rzecznik uznał, że doszło do naruszenia przysługujących osadzonemu praw poprzez brak właściwej wentylacji w kąciu sanitarnym, tj. prawa do odbywania kary pozbawienia wolności we właściwych warunkach bytowych. Zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P. o podjęcie działań, które spowodują, że wentylacja w kącikach sanitarnych cel mieszkalnych Zakładu Karnego w W. będzie spełniała wymogi określone w ww. wytycznych.

IX.517.1592.2016

Do Rzecznika zwrócił się Pan Sławomir P., przebywający w Zakładzie Karnym w S., który podniósł szereg zarzutów dotyczących działań Służby Więziennej po urazie, jakiego doznał schodząc z górnego łóżka w swojej celi.

Na podstawie dokonanych ustaleń Rzecznik uznał, iż jedynie zarzut nieadekwatnego do sytuacji stosowania względem osadzonego środka przymusu bezpośredniego poprzez zastosowanie kajdanek zespolonych jest zasadny.

Poza przesłanką, iż skarżący jest osobą pozbawioną wolności nie było innych powodów, uzasadniających użycie wobec niego kajdanek zespolonych. Dodatkowo, zdaniem Rzecznika, należało z nich zrezygnować, bowiem prawdopodobieństwo ucieczki, w sytuacji gdy skazany miał zdrową tylko jedną kończynę dolną było znikome. Ponadto funkcjonariusze Służby Więziennej (szczególnie działu ochrony, realizujący konwój), którzy muszą się odznaczać sprawnością fizyczną, byliby w stanie skutecznie przeciwdziałać ewentualnej ucieczce osadzonego, tym bardziej, że mógłby się on poruszać tylko na jednej nodze.

W ocenie Rzecznika transportowanie skazanego do szpitala wolnościowego po doznaniu urazu w kajdankach zespolonych nie było zgodne z zasadą humanitarnego traktowania. Kodeks karny wykonawczy wyraźnie zakazuje stosowania tortur lub nieludzkiego albo poniżającego traktowania i karania skazanego.

Nie było również uzasadnionej potrzeby do stosowania tak dolegliwego środka przymusu bezpośredniego (kajdanki zespolone), w sytuacji, gdy można było użyć środka łagodniejszego (kajdanki na ręce trzymane z przodu), który również przeciwdziałałby ewentualnej próbie ucieczki.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W., jako organu nadrzędnego nad jednostką, w której działalności stwierdzono naruszenie praw przysługujących Panu Sławomirowi P., o podjęcie stosownych działań w celu zapobieżenia w przyszłości podobnym zdarzeniom.

IX.517.3024.2016

Do Rzecznika zwrócił się Pan Grzegorz D., przebywający w Zakładzie Karnym w N. Żalił się, że został poddany kontroli osobistej w pomieszczeniu wyposażonym w kamerę monitoringu, co naruszyło jego prawo do prywatności. Załączył również kopię odpowiedzi Dyrektora Zakładu Karnego w N. otrzymanej w związku ze skargą dotyczącą tej kwestii.

Z informacji zawartych w piśmie wynikało, że istotnie kontrola osobista osadzonego została przeprowadzona w pomieszczeniu monitorowanym, a przebieg czynności kontrolnych był obserwowany na monitorze przez dowódcę zmiany.

W ocenie Rzecznika obraz z kamery zainstalowanej w pomieszczeniu monitorowanym powinien być przekazywany do monitorów lub urządzeń rejestrujących w sposób uniemożliwiający ukazywanie intymnych części ciała przebywających w nim osób, bądź należałoby odstąpić od montowania kamer w tych miejscach.

Rzecznik poinformował Dyrektora Zakładu Karnego w N. o uznaniu skargi Pana Grzegorza D za zasadną. W odpowiedzi Dyrektor powiadomił, że sprawa osadzonego została szczegółowo omówiona podczas odprawy kierownictwa jednostki. Zapewnił też, że obecnie w podległej mu jednostce kontrole osobiste osadzonych nie są przeprowadzane w pomieszczeniach monitorowanych.

IX.517.1178.2017

Rzecznik podjął do prowadzenia sprawę Pana Sebastiana K., który nie uzyskał zgody Dyrektora Zakładu Karnego w S. na opuszczenie zakładu karnego w związku z uroczystością pierwszej komunii świętej swojego syna.

W ocenie Rzecznika nieudzielenie skazanemu zezwolenia na uczestniczenie tego rodzaju uroczystości (w przypadku negatywnej prognozy kryminologiczno-społecznej skazanego pod konwojem funkcjonariusza lub w asyście innej osoby

godnej zaufania) jest naruszeniem jego prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego.

Rzecznik uznał skargę Pana Sebastiana K. za zasadną i zwrócił się do Dyrektora Zakładu Karnego w S. o ponowną analizę wniosku skazanego, wskazując na stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości i Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie udzielania przepustek losowych osobom pozbawionym wolności.

Wskutek interwencji Rzecznika skazany otrzymał zezwolenie na opuszczenie Zakładu Karnego. Zgodnie z decyzją Dyrektora ZK przepustka miała być realizowana pod konwojem funkcjonariuszy Służby Więziennej i była przewidziana na czas uroczystości kościelnych.

IX.517.1476.2015

Do Rzecznika zwrócił się Pan Zbigniew G., który skarżył się, że funkcjonariusze Służby Więziennej uniemożliwili mu wykonanie badania pomiaru poziomu cukru we krwi.

Z dokonanych ustaleń wynika, że osadzony otrzymał paczkę przesłaną przez Polskie Towarzystwo Diabetologiczne, zawierającą glukometr. Dyrektor Zakładu Karnego w S. nie wyraził zgody na dostarczenie osadzonemu glukometru nadesłanego przez osoby spoza zakładu karnego. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W. po zbadaniu sprawy nie dopatrywał się nieprawidłowości w postępowaniu administracji i służby zdrowia Zakładu Karnego w S.

Rzecznik zwrócił jednak uwagę, że zgodnie ze stanowiskiem diabetologów właściwy poziom cukru we krwi jest warunkiem zdrowia w cukrzycy, zaś bieżące monitorowanie poziomu cukru stanowi integralną część poprawnego leczenia tej choroby. Regularne badanie dostarcza informacji umożliwiających dostosowanie diety, wysiłku fizycznego i dawki stosowanych leków do indywidualnych potrzeb, co w efekcie pozwala na prewencję bieżących i przewlekłych powikłań cukrzycy. Pomiary takie, w zależności od stanu pacjenta, zaleca się wykonywać nawet kilka razy dziennie. Pana Zbigniewa G. pozbawiono możliwości korzystania z glukometru należącego do zakładu karnego, a jednocześnie nie zezwolono osadzonemu na zaopatrzenie się w glukometr we własnym zakresie. Rzecznik wystąpił w tej sprawie do Centralnego Zarządu Służby Więziennej.

IX.517.1844.2016

Do Rzecznika zwrócił się Pan Marek T. przebywający w Zakładzie Karnym w S., który twierdził, że nie otrzymał pisemnej decyzji o wycofaniu z zatrudnienia zawierającej przesłanki jej podjęcia.

W toku postępowania wyjaśniającego ustalono że skazany był trzykrotnie wycofany z zatrudnienia z powodu wprowadzania negatywnej atmosfery w miejscu pracy, niewykonywania poleceń i niewłaściwego zachowania w miejscu pracy. Każdorazowo był on informowany o decyzji dotyczącej cofnięcia zgody

na zatrudnienie, co potwierdzają pisemne powiadomienia, których odbiór skazany także kwitował. Jednocześnie Dyrektor Zakładu Karnego w S. wskazał, iż informację dotyczącą powodu wycofania z zatrudnienia oraz pouczenie o możliwości złożenia skargi na tę decyzję skazany otrzymał ustnie.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W. nie dopatrywał się nieprawidłowości w postępowaniu administracji Zakładu Karnego w zakresie sposobu poinformowania skazanego o przedmiotowych decyzjach.

Rzecznik nie podzielił tego stanowiska podnosząc, że czynności przeprowadzone w sprawie Pana Marka T. dają podstawę do uznania, że tryb zakomunikowania mu decyzji o wycofaniu z zatrudnienia nie był właściwy. W przypadku tym doszło bowiem do naruszenia art. 7 § 3 k.k.w. w zakresie poinformowania o uzasadnieniu decyzji i w zakresie właściwego pouczenia o możliwości jej zaskarżenia.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. o zastosowanie środków przewidzianych w przepisach prawa, aby w Zakładzie Karnym w S. praktyka informowania osadzonych o wydanych wobec nich decyzjach była zgodna z przepisami k.k.w.

IX.517.2544.2016

Rzecznik analizował skargę Pana Tomasza O., który był zatrudniony na stanowisku szwacza w przedsiębiorstwie znajdującym się na terenie jednostki penitencjarnej. Pracował sumiennie, był wielokrotnie nagradzany. Kilkanaście dni po tym, jak miał wypadek w pracy, decyzją Dyrektora Zakładu Karnego w Ł., został wycofany z zatrudnienia.

W toku postępowania wyjaśniającego ustalono, że wniosek przedsiębiorcy zatrudniającego skazanego o wycofanie go z zatrudnienia nie był uzasadniony. W myśl § 9 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowych zasad zatrudniania skazanych podmiot zatrudniający skazanego na podstawie skierowania do pracy może wnioskować o wycofanie skazanego z zatrudnienia. Wnioski te powinny być szczegółowo uzasadnione. Tymczasem wniosek o wycofanie Pana Tomasza O. z zatrudnienia nie zawierał informacji o przyczynach jego długotrwałej absencji w pracy, co uniemożliwiło Dyrektorowi Zakładu Karnego w Ł. podjęcie w pełni obiektywnej decyzji w przedmiotowym zakresie.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej o rozważenie możliwości podjęcia działań skutkujących przywróceniem skazanego do zatrudnienia i zrekompensowaniem nieotrzymanego, a należnego świadczenia.

Wskutek interwencji Rzecznika Pan Tomasz O. został zatrudniony nieodpłatnie jako wydający posiłki w oddziale mieszkalnym, a następnie przywrócono go do pracy w przedsiębiorstwie. Podjęto też działania mające na celu wyeliminowanie w przyszłości uchybień, jakie stwierdzono w niniejszej sprawie.

IX.517.507.2016

Do Rzecznika skierował skargę Pan Krzysztof P. przebywający w Zakładzie Karnym w G., który podniósł, iż uniemożliwiono mu telefoniczny kontakt z adwokatem w czasie odbywania kary dyscyplinarnej w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej.

Dyrektor Zakładu Karnego w G. wyjaśnił, że wniosek Pana Krzysztofa P. w sprawie przeprowadzenia rozmowy telefonicznej z obrońcą nie został przyjęty, ponieważ skazany nie złożył wniosku na piśmie w tym samym dniu, do godz. 7.15, a taki wymóg wynikał z ówczesnie obowiązującego porządku wewnętrznego Zakładu Karnego.

W ocenie Rzecznika trudno doszukać się, na gruncie obowiązujących przepisów oraz istoty prawa do kontaktowania się z adwokatem, uzasadnienia dla ograniczenia wprowadzonego w porządku wewnętrznym Zakładu Karnego, a dotyczącego terminu zgłoszenia prośby o umożliwienie przeprowadzenia rozmowy z adwokatem. Prawo skazanego do porozumiewania się z obrońcą jest zagwarantowane konstytucyjnie, jest też jego ustawowym uprawnieniem wynikającym z prawa do obrony. Kontakt telefoniczny jest istotny dla efektywnego wykonywania obrony, również w postępowaniu wykonawczym, ponieważ pozwala na szybkie nawiązanie kontaktu z obrońcą.

Rzecznik wskazał ponadto, że osadzony ma prawo zgłaszać wnioski, prośby, skargi w godzinach pracy administracji, ma więc również prawo zadeklarować w tym czasie chęć skorzystania z prawa do kontaktu telefonicznego z adwokatem. Jeśli możliwości organizacyjne (dostępność aparatu telefonicznego, plan zadań funkcjonariusza oddziałowego) pozwalają na realizację przez osadzonego tego uprawnienia, to winna ona nastąpić bez zbędnej zwłoki.

Mając powyższe na uwadze Rzecznik uznał skargę wnioskodawcy za uzasadnioną, w części dotyczącej nieprzyjęcia przez przełożonego zgłoszenia dotyczącego chęci przeprowadzenia rozmowy telefonicznej z adwokatem.

Ostatecznie, w związku z nowelizacją rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, nastąpiła także zmiana zapisów porządku wewnętrznego Zakładu Karnego w G.

IX.517.2167.2016

Do Rzecznika zwrócił się tymczasowo aresztowany Pan Marek T., który żalił się na niewłaściwe warunki bytowe w celi mieszkalnej w Zakładzie Karnym w C.

Wyniki przeprowadzonego przez Rzecznika postępowania wyjaśniającego dały podstawę do uznania skargi wnioskodawcy za zasadną, w części dotyczącej osadzenia go w celi przejściowej, monitorowanej na okres dłuższy niż określony w art. 79b § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, w której prawo do intymności przy korzystaniu z urządzeń sanitarnych nie było zagwarantowane i to mimo braku przesłanek uzasadniających monitorowanie zachowania.

Z otrzymanych wyjaśnień Dyrektora Zakładu Karnego w C. wynika, że przesłanką przedmiotowej decyzji był brak możliwości zakwaterowania skarżącego w innej celi mieszkalnej. W oddziale aresztu jednostki nie przebywali inni tymczasowo aresztowani, z którymi skarżący mógł być osadzony. Ponadto, musiał on być izolowany od współników do swojej sprawy karnej.

Rzecznik zauważył, że monitoring wizyjny może wynikać ze względów medycznych albo potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa skazanemu. Monitorowanie zachowania osadzonego może być także podyktowane potrzebą zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w zakładzie karnym. Tymczasem zachowanie Pana Marka T było monitorowane przez blisko 2 miesiące, mimo braku zaistnienia powyższych przesłanek. Co więcej, w celi, w której przebywał węzeł sanitarny nie ma zabudowy, tym samym wnioskodawca nie miał zapewnionej intymności przy wykonywaniu czynności higienicznych i załatwianiu potrzeb fizjologicznych.

W ocenie Rzecznika brak właściwego miejsca osadzenia nie mógł być stanem trwającym przez tak długi okres. W dniach następnym po umieszczeniu skarżącego w celi monitorowanej powinna nastąpić ocena, czy wyznaczone miejsce zakwaterowania jest właściwe. Stała, trwająca przez całą dobę kontrola osadzonego wiąże się bowiem z ograniczeniem jego prawa do poszanowania życia prywatnego. Wszelka ingerencja w tym zakresie powinna więc ograniczać się do uzasadnionych przypadków i trwać wyłącznie tak długo, jak długo istnieje taka konieczność.

Wskutek interwencji Rzecznika Dyrektor Zakładu Karnego w C. zapewnił, że w celach jednoosobowych będą zamontowane przesłony w postaci zabudowy stałej, uniemożliwiającej zobaczenie osadzonego wykonującego czynności intymne w kąciku sanitarnym, bezpośrednio przez osoby wchodzące do celi, czy też osoby kontrolujące celę przez wizjer.

IX.517.2720.2016

Pan Ariel T. wniósł skargę dotyczącą niewłaściwego postępowania administracji Zakładu Karnego w S. z jego korespondencją prowadzoną z Rzecznikiem Praw Obywatelskich.

Osadzony stwierdził, że otrzymał pismo Rzecznika bez koperty, na którym widniały: pieczęć Zakładu Karnego w S. z datą 20 lipca 2016 r. i podpis Zastępcy Dyrektora Zakładu Karnego. Ponieważ zasadą obowiązującą w Biurze Rzecznika jest wysyłanie korespondencji w zaklejonej kopercie, bezpośrednio do wnioskodawcy, a nie za pośrednictwem określonego podmiotu, np. w przypadku osób pozbawionych wolności za pośrednictwem dyrektora jednostki penitencjarnej, sprawę podjęto do prowadzenia.

Postępowanie wyjaśniające pozwoliło uznać skargę osadzonego za uzasadnioną. Rzecznik zwrócił uwagę, że poprzez otwarcie korespondencji i zapoznanie się z jej treścią naruszono prawo Pana Ariela T. do prowadzenia w

sposób poufny korespondencji z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, podczas gdy przepisy Kodeksu karnego wykonawczego stanowią jednoznacznie, że korespondencja skazanego prowadzona z Rzecznikiem nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinna być bezzwłocznie przekazywana do adresata. Ponadto, przedmiotowa korespondencja została dostarczona skarżącemu ze znacznym opóźnieniem.

IX.517.1953.2016

Do Rzecznika skierował skargę Pan Robert D., przebywający w Zakładzie Karnym. Żalił się on na niewłaściwe warunki utrzymania higieny osobistej ze względu na brak stałego dostępu do ciepłej wody w celi mieszkalnej. Skazany porusza się na wózku inwalidzkim. Stopień niepełnosprawności powoduje, że nie kontroluje on swoich czynności fizjologicznych.

Z dokonanych czynności wynika, że w kącie sanitarnym w celi, w której skazany jest zakwaterowany, umiejscowiony jest prysznic, przystosowany dla osób z niepełnosprawnością. Pan Robert D. mógł więc korzystać z kąpieli w celi mieszkalnej i samodzielnie decydować o ich częstotliwości. Niemniej jednak nie zawsze kąpiel była możliwa w czasie, gdy wymagała tego sytuacja związana ze stanem zdrowia skarżącego. Ciepła woda była bowiem dostarczana do celi jedynie w określonych godzinach.

W ocenie Rzecznika pozbawienie skazanego stałego dostępu do ciepłej wody i tym samym możliwości utrzymania należytej higieny osobistej stanowi o naruszeniu zawartych w art. 4 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego zasad wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego oraz zakaz poniżającego traktowania. Nie ulega wątpliwości, że z uwagi na trudną sytuację zdrowotną, wnioskodawca powinien mieć zagwarantowaną możliwość umycia całego ciała w razie potrzeby o każdej porze.

Wskutek interwencji Rzecznika Dyrektor Zakładu Karnego zdecydował o zamontowaniu w kącie sanitarnym w celi skarżącego podgrzewacza do ciepłej wody, tym samym zapewniając skazanemu możliwość kąpieli w każdym czasie.

IX.517.1053.2017

Do Rzecznika zwrócił się Pan Józef W. przebywający w Zakładzie Karnym w P., który żalił się, że administracja tej jednostki odmówiła mu udostępnienia protokołu z kontroli przewodów kominowych przeprowadzonej w Zakładzie Karnym w P., twierdząc, że nie jest on uprawniony do wglądu w przedmiotową dokumentację.

Wskazany przez osadzonego dokument stanowił informację publiczną w rozumieniu ustawy o dostępie do informacji publicznej i w związku z tym podlegał udostępnieniu na zasadach i w trybie określonych w tej ustawie. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ww. ustawy prawo dostępu do informacji publicznej przysługuje każdemu. Ograniczenia tego prawa zostały wskazane w art. 5

ustawy, lecz żadne z tych ograniczeń nie miało zastosowania w przypadku skarżącego.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Ł., do którego Rzecznik zwrócił się o zbadanie sprawy, uznał przedstawione przez osadzonego zarzuty za zasadne. Powiadomił jednocześnie, iż zobowiązał Dyrektora Zakładu Karnego w P. do ponownego rozpatrzenia prośby osadzonego.

IX.517.2233.2016

Do Rzecznika skierował skargę Pan Łukasz B. Żalił się on na traktowanie przez funkcjonariuszy Służby Więziennej, w szczególności stosowanie wobec niego środków przymusu bezpośredniego podczas konwojowania do szpitala oraz w trakcie pobytu w szpitalu.

W toku czynności wyjaśniających za zasadny uznano jedynie zarzut nieuzasadnionego użycia wobec skarżącego kajdanek zespolonych podczas jego pobytu w szpitalu po zabiegu chirurgicznym.

Ustalono, iż skazany cierpiał na ostre zapalenie woreczka żółciowego, w związku z czym został poddany operacji. Po zabiegu osadzony przebywał w sali jednoosobowej, nadzorowany przez dwóch funkcjonariuszy. Pomimo tego, po wykonanym zabiegu i wybudzeniu z narkozy, osadzonemu prewencyjnie założono kajdanki zespolone (na ręce i nogi).

Rzecznik zwrócił uwagę, że prewencyjne użycie środków przymusu bezpośredniego powinno być związane z bieżącą oceną sytuacji przez funkcjonariuszy realizujących czynności konwojowe, a także powinno być szczególnie uzasadnione względami bezpieczeństwa konwoju, nie może być natomiast zasadą ogólnie stosowaną.

Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w O., do którego Rzecznik zwrócił się o zbadanie skargi osadzonego, uznał, że użycie kajdanek zespolonych było nieuzasadnione i nadmiernie represyjne. W związku z tym Dyrektor Okręgowy polecił Dyrektorowi Zakładu Karnego w I. podjęcie działań zmierzających do uniknięcia w przyszłości podobnych zdarzeń.

IX.517.3584.2016

Do Rzecznika zwrócił się Pan Marek G., przebywający w Zakładzie Karnym w C. Żalił się on na fakt, iż w Areszcie Śledczym w W., w którym wcześniej przebywał, zaginął mu odtwarzacz DVD, zdeponowany przez niego w magazynie, a jednostka nie zrekompensowała mu kosztów zaginionego sprzętu.

W toku czynności wyjaśniających ustalono, iż istotnie doszło do zaginięcia ww. sprzętu, czego przyczyną były zaniedbania ze strony funkcjonariuszy Służby Więziennej pełniących służbę w magazynie depozytowym. W związku z powyższym z funkcjonariuszami tymi przeprowadzono rozmowy instruktażowe oraz zgodnie z Zarządzeniem nr 27/2010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie gospodarowania składnikami majątkowymi w zakresie obsługi osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych

zobowiązano ich do zwrotu równowartości odtwarzacza. Równowartość została oszacowana na podstawie wpisu w karcie rzeczy własnych na 1 zł.

W skardze złożonej do Rzecznika skazany zakwestionował wysokość wypłaconej mu kwoty. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań w sprawie administracja Aresztu Śledczego w W. dokonała ponownej analizy i weryfikacji materiału dowodowego. Zastępca Dyrektora Aresztu Śledczego w W. postanowił zadośćuczynić skazanemu wyrządzoną szkodę poprzez zakup nowego przenośnego DVD, podobnego do tego, które miał on wcześniej. Ponadto, Rzecznik został poinformowany, iż zostało sporządzone zawiadomienie do prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa przez funkcjonariuszy odpowiedzialnych za zaginięcie depozytu.

IX.517.2149.2016

Rzecznik interweniował w sprawie Pana Sebastiana P., który żalił się na niezapewnienie mu właściwej opieki medycznej, w tym nierealizowanie zaleceń lekarskich odnośnie spania na dolnym łóżku i otrzymywania zleconych leków podczas pobytu w Areszcie Śledczym w W.

W toku podjętych czynności wyjaśniających ustalono, że w karcie wypisowej po leczeniu szpitalnym osadzonemu zlecono stosowanie leków, które to zalecenie zostało następnie powtórzone w zleceniu lekarskim w zakładzie karnym. Lek ten był dostępny w aptece okręgowej na indywidualne, imienne zamówienie, nie został jednak zamówiony dla osadzonego z uwagi na błędne zinterpretowanie zaleceń lekarskich. Ponadto, nie zostały zrealizowane zalecenia dermatologa odnośnie opatrywania rany osadzonego.

W związku z ujawnionymi nieprawidłowościami Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W. skierował pismo do Dyrektora Aresztu Śledczego w W. wskazując, iż zaniechanie w zakresie realizacji zleceń lekarskich zmoże stanowić zagrożenie dla zdrowia i życia pacjenta. Ponadto zwrócono uwagę, że w sytuacji, gdy zlecony przez lekarza produkt leczniczy nie znajduje się ofercie leków z przetargu dostępnych w aptece okręgowej, istnieje możliwość zamówienia go na receptę indywidualną, która będzie zrealizowana z wolnej ręki. Polecono także Dyrektorowi Aresztu Śledczego w W. podjęcie działań, które będą skutecznie przeciwdziałać powstawaniu podobnych nieprawidłowości w przyszłości.

Dyrektor Aresztu Śledczego w W. polecił przeprowadzenie udokumentowanych rozmów instruktażowych z osobami winnymi zaniedbań oraz przeprowadzenie szkolenia w zakresie stosowania przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie udzielania świadczeń zdrowotnych przez podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności, ze szczególnym uwzględnieniem zakresu realizacji farmakoterapii.

ZESPÓŁ PRAWA PRACY I ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

III.7063.23.2016

Do Rzecznika zwróciła się Pani Wioletta M., która w dniu 15 lipca 2015 r. broniąc matki przed agresywnym ojcem w trakcie awantury domowej sama doznała obrażeń. W ich wyniku stała się osobą całkowicie niezdolną do pracy; porusza się na wózku inwalidzkim i wymaga intensywnej rehabilitacji.

Rzecznik zwrócił się do Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z prośbą o informację, jakimi formami opieki została objęta Pani Wioletta M. W odpowiedzi poinformowano, że kobieta otrzymuje pomoc finansową w formie zasiłku stałego, zasiłku pielęgnacyjnego oraz zasiłków celowych na leki. Ponadto, uzyskuje ona wsparcie w formie żywności z Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020, a także pracą socjalną.

Z Oddziału ZUS w E. Rzecznik powziął informację, że Pani Wioletta M. występowała z wnioskami o rozpatrzenie prawa do renty socjalnej, jednorazowego odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku w szczególnych okolicznościach oraz renty z tytułu niezdolności do pracy wskutek wypadku w szczególnych okolicznościach.

Ponieważ organ rentowy rozpatrzył negatywnie powyższe wnioski, Pani Wioletta M. poddała kontroli sądowej decyzje odmawiające prawa do jednorazowego odszkodowania oraz renty.

Sąd Rejonowy w E. wydał wyrok częściowy uznając roszczenie zainteresowanej za usprawiedliwione w zasadzie oraz odroczył rozpoznanie sprawy, bez wyznaczenia terminu. Organ rentowy nie wniósł apelacji od tego wyroku, zatem zdarzenie z dnia 15 lipca 2015 r. uznane zostało za wypadek w szczególnych okolicznościach. Następnie organ rentowy z urzędu podjął postępowanie w sprawie renty i przyznał Pani Wioletcie M. prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy wskutek wypadku w szczególnych okolicznościach, począwszy od 1 września 2016 r.

BIURO PEŁNOMOCNIKA TERENOWEGO W KATOWICACH

BPK.815.5.2016

W złożonym do Rzecznika wniosku interesant informował, że jest osobą z niepełnosprawnością. Skarżył się na brak wyznaczenia i prawidłowego oznakowania wydzielonego stanowiska postojowego dla osób z niepełnosprawnością w jego miejscu zamieszkania. W uzasadnieniu wniosku wskazał, że na miejscowym parkingu został wprowadzić postawiony stosowny znak pionowy, lecz nie namalowano koperty, przez co inni kierowcy notorycznie zajmują to miejsce.

Sekretarz Gminy M., działając z upoważnienia Wójta, poinformował Rzecznika, że projekt stałej organizacji ruchu w sprawie wyznaczenia miejsca parkingowego dla osoby z niepełnosprawnością został zatwierdzony. Po

zatwierdzeniu projektu zostały podjęte czynności związane z oznakowaniem miejsca parkingowego tj. postawiono oznakowanie pionowe, jednakże ze względu na niesprzyjające warunki atmosferyczne namalowanie koperty przesunięto w czasie. Gdy tylko było to możliwe, docelowa organizacja ruchu dotycząca oznakowania parkingu w związku z wyznaczeniem dodatkowego miejsca parkingowego dla osoby z niepełnosprawnością została wprowadzona i tym samym przedmiotowe miejsce zostało oznakowane zgodnie z obowiązującymi przepisami.

W związku z powyższym sprawę zakończono pozytywnie (niezależnie od działań RPO).

BPK.7061.3.2016

Do Rzecznika zwrócił się interesant, który jest osobą z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym. Jest niezdolny do pracy i w związku z tym otrzymuje zasiłek. W ramach programu „Aktywny Samorząd” zgłosił on akces do podjęcia studiów, jednakże obawiał się, że w razie ich podjęcia i uzyskania dodatkowego dochodu z dofinansowania PFRON zostanie mu odebrany dotychczasowy zasiłek.

Rzecznik poprosił o udzielenie wyjaśnień Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w K.

Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w K. poinformował, że wnioskodawca korzysta z pomocy tutejszego ośrodka w formie zasiłku stałego od 1 marca 2016 roku. Zgodnie z art. 37 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej świadczenie to przysługuje osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej miesięczny dochód jest niższy od kryterium dochodowego, które w przypadku osoby samotnie gospodarującej wynosi obecnie 634 zł. W związku z ubieganiem się o dofinansowanie ze środków PFRON w ramach programu „Aktywny Samorząd” przyjęto, że z ewentualnie przyznanej kwoty tego dofinansowania do dochodu wliczona będzie kwota dodatku na pokrycie kosztów kształcenia, rozłożona proporcjonalnie na miesiące, na jaki zostanie przyznana. Do dochodu nie zostanie wliczona natomiast suma dofinansowania na koszty czesnego. Następnie organ poinformował, że w semestrze zimowym roku akademickiego 2016/2017 zainteresowany otrzymał dofinansowanie do kosztów ww. czesnego. Nadal pobiera zasiłek stały w niezmienionej kwocie tj. 529,84 zł miesięcznie. Przy ustalaniu wysokości tego świadczenia do dochodu klienta z przyznanego dofinansowania wliczono tylko kwotę dodatku na pokrycie kosztów kształcenia, rozłożonego proporcjonalnie na semestr tj. po 40 zł miesięcznie. Powyższa kwota nie wpływa na zmianę wysokości dotychczas przyznanego zasiłku stałego.

W związku z powyższym sprawę zakończono pozytywnie (niezależnie od działań RPO).

BIURO PEŁNOMOCNIKA TERENOWEGO W GDAŃSKU

BPG.541.2.2016

Do Rzecznika zwróciła się Pani Marta Ch.-E. skarżąc się na przewlekłość prowadzonego przez Wojewodę postępowania w sprawie o udzielenie jej mężowi zezwolenia na pobyt czasowy w Polsce.

Wnioskodawczyni poinformowała Rzecznika, że w dniu 19 maja 2016 r. jej mąż złożył wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy. Decyzja w sprawie nie została wydana. Co więcej, mężczyzna nie uzyskał również odpowiedzi na skargę złożoną w Urzędzie Wojewódzkim w dniu 30 września 2016 r. dotyczącą przewlekłości postępowania.

Rzecznik zwrócił się do organu z prośbą o informację o stanie sprawy, w szczególności o odniesienie się do zarzutu przewlekłości postępowania.

W odpowiedzi Wojewoda poinformował, że postępowanie w sprawie męża wnioskodawczyni zostało zakończone w dniu 19 grudnia 2016 r. wydaniem pozytywnej decyzji.

Odnosząc się do zarzutu przewlekłego prowadzenia postępowania organ wyjaśnił, że konieczność przeprowadzenia szeregu wymaganych ustawowo czynności niezbędnych do zalegalizowania pobytu cudzoziemca na terenie Rzeczypospolitej Polskiej wpływa na czas oczekiwania na wydanie rozstrzygnięcia. Dodatkowo, w związku z niespotykaną dotychczas liczbą wpływających do Urzędu wniosków cudzoziemców o zalegalizowanie pobytu, obciążenie pracowników prowadzonymi postępowaniami przerasta ich możliwości fizyczne, stąd też niezawinione, aczkolwiek nieuniknione w tej sytuacji opóźnienia.